

2020 M. SPALIO 30 D.

Europos Sąjungos fondų investicijų poveikio Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos įgyvendinimui vertinimas

GALUTINĖ VERTINIMO ATASKAITA

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Lietuvos Respublikos
FINANSŲ MINISTERIJA

Paslaugų sutartis finansuojama
iš Europos socialinio fondo, o
paslaugos teikiamos LR finansų
ministerijos užsakymu.

Sutarties informacija:
Europos Sąjungos fondų investicijų poveikio Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos
įgyvendinimui vertinimo paslaugų sutartis Nr. 14P-32,
sudaryta 2020 m. balandžio mėn. 17 d. tarp Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir
UAB „BGI Consulting“

Perkančioji organizacija:
Lietuvos Respublikos finansų ministerija

Paslaugų teikėjas:
UAB „BGI Consulting“

Paslaugos suteiktos 2020 m. balandžio mėn. 17 d. – spalio mėn. 30 d.

Dėl detalesnės informacijos apie tyrimų studiją kreiptis:

Jonas Jatkauskas
UAB „BGI Consulting“ direktorius
Aukštaičių g. 7, LT-11341, Vilnius
Tel.: +370 5 215 4075
El. p.: jonas@bgiconsulting.lt
www.bgiconsulting.lt

Vertinimo ataskaitą redagavo lietuvių kalbos redaktorė Daina Julija Lyderienė

Tyrimų komandos nuomonė nebūtinai sutampa su Perkančiosios organizacijos nuomone

TURINYS

Turinys	3
Lentelių sąrašas.....	5
Paveikslų sąrašas.....	6
Naudojamos santrumpos	8
Įvadas.....	10
1. Vertinimo pagrindas.....	11
1.1 Vertinimo tikslas ir uždaviniai.....	11
1.2 Vertinimo kontekstas.....	11
1.3 Vertinimo objektas.....	13
2. Vertinimo metodika.....	14
2.1 Vertinimo teorinis modelis.....	14
2.2 Vertinimo metodai.....	16
3. Vertinimo rezultatai.....	21
3.1 BJRS įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinis žemėlapis.....	21
3.1.1 BJRS politikos sritis „Bioekonomika“	21
3.1.2 BJRS politikos sritis „Civilinė sauga“	25
3.1.3 BJRS politikos sritis „Energetika“	27
3.1.4 BJRS politikos sritis „Inovacijos“	31
3.1.5 BJRS politikos sritis „Kultūra“	35
3.1.6 BJRS politikos sritys „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“	37
3.1.7 BJRS politikos sritis „Saugumas“	41
3.1.8 BJRS politikos sritis „Sveikata“	42
3.1.9 BJRS politikos sritis „Švari laivyba“	44
3.1.10 BJRS politikos sritis „Švietimas“	46
3.1.11 BJRS politikos sritis „Transportas“	52
3.1.12 BJRS politikos sritis „Turizmas“	56
3.2 BJRS įgyvendinimo vertinimas.....	59
3.2.1 BJRS aktualumas strateginės darbotvarkės kontekste.....	59
3.2.2 BJRS aktualių intervencijų finansavimo šaltiniai	63
3.2.1 BJRS aktualių intervencijų tinkamumas ir nauda	72
3.2.2 BJRS aktualių intervencijų indėlis į kovą su klimato kaita.....	77
3.2.3 BJRS aktualių intervencijų indėlis į regioninio bendradarbiavimo stiprinimą.....	82
3.2.4 BJRS aktualių intervencijų poveikis ir BJRS pridėtinė vertė.....	87
4. Išvados, strateginiai siūlymai ir rekomendacijos	99
4.1 Išvados.....	99
4.2 Strateginiai siūlymai ir rekomendacijos	103
Priedai.....	107
1 priedas. BJRS intervencijų logika.....	107

2 priedas. Vertinimui aktuali kontekstinė informacija.....	111
3 priedas. BJRS finansavimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapiu sudarymo procesas.....	114
4 priedas. Interviu respondentų sąrašas	121
5 priedas. Nacionalinių strateginių dokumentų suderinamumas su BJRS pagal tematiką ir bendradarbiavimo dimensiją.....	122
6 priedas. ES strateginės darbotvarkės ir BJRS sąsajos	129
7 priedas. EK politinių gairių ir BJRS sąsajos	131
8 priedas. 2020 m. EK darbo programos ir BJRS sąsajos.....	132
9 priedas. Literatūros sąrašas.....	133
10 priedas. Atvejo studijos.....	140
Atvejo studija Nr. 1	140
Atvejo studija Nr. 2	142
Atvejo studija Nr. 3	144
Atvejo studija Nr. 4.....	146
Atvejo studija Nr. 5.....	148
Atvejo studija Nr. 6.....	150
Atvejo studija Nr. 7	152
Atvejo studija Nr. 8.....	154

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 LENTELĖ. VERTINIME TAIKYTI DUOMENŲ RINKIMO IR ANALIZĖS METODAI.....	16
2 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „BIOEKONOMIKA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI	23
3 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „CIVILINĖ SAUGA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI	26
4 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ENERGETIKA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI	28
5 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „INOVACIJOS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI.....	33
6 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „KULTŪRA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI.....	36
7 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRIČIŲ „PAVOJINGOS MEDŽIAGOS“ IR „MAISTINĖS MEDŽIAGOS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI.....	39
8 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „SAUGUMAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI.....	42
9 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „SVEIKATA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI.....	43
10 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ŠVARI LAIVYBA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI	46
11 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ŠVIETIMAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI.....	51
12 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „TRANSPORTAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI	53
13 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „TRANSPORTAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMINIS PASISKIRSTYMAS	55
14 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „TURIZMAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI.....	57
15 LENTELĖ. BJRS AKTUALIOMS INTERVENCIJOMS TEKUSIŲ INVESTICINIŲ PROGRAMŲ BIUDŽETŲ LĖŠŲ DALIS.....	70
16 LENTELĖ. SU KLIMATO KAITOS ŠVELNINIMU SUSIJUSIOS ATRINKTOS BJRS INTERVENCIJOS.....	78
17 LENTELĖ. SU PRISITAIKYMU PRIE KLIMATO KAITOS SUSIJUSIOS ATRINKTOS BJRS INTERVENCIJOS	80
18 LENTELĖ. POTENCIALIŲ BJRS FINANSAVIMO ŠALTINIŲ LIETUVOJE 2009–2020 M. SĄRAŠAS.....	118

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 PAVEIKSLAS. BALTIJOS JŪROS REGIONUI PRIKLAUSANČIOS VALSTYBĖS (TAMSAI MĒLYNA SPALVA PAŽYMĖTOS ES VALSTYBĖS NARĖS, ŠVIESIAI MĒLYNA – ES NEPRIKLAUSANČIOS VALSTYBĖS)	12
2 PAVEIKSLAS. FISKALINIO ŽEMĖLAPIO SUDARYMO PROCESAS.....	15
3 PAVEIKSLAS. BENDROJI KAITOS TEORIJOS SCHEMA.....	16
4 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „BIOEKONOMIKA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)	22
5 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „BIOEKONOMIKA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR).....	22
6 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „BIOEKONOMIKA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMATIKA (MLN. EUR)	24
7 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „CIVILINĖ SAUGA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)	25
8 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „CIVILINĖ SAUGA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR).....	25
9 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „CIVILINĖ SAUGA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMATIKA (MLN. EUR)	26
10 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ENERGETIKA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)	28
11 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ENERGETIKA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR).....	28
12 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ENERGETIKA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMATIKA (MLN. EUR)	29
13 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „INOVACIJOS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)	32
14 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „INOVACIJOS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR).....	32
15 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „INOVACIJOS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMATIKA (MLN. EUR)	33
16 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „KULTŪRA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)	35
17 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „KULTŪRA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR).....	35
18 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „KULTŪRA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMATIKA (MLN. EUR).....	36
19 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRIČIŲ „PAVOJINGOS MEDŽIAGOS“ IR „MAISTINĖS MEDŽIAGOS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS).....	38
20 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRIČIŲ „PAVOJINGOS MEDŽIAGOS“ IR „MAISTINĖS MEDŽIAGOS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR)	38
21 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRIČIŲ „PAVOJINGOS MEDŽIAGOS“ IR „MAISTINĖS MEDŽIAGOS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMATIKA (MLN. EUR).....	40
22 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „SAUGUMAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR).....	41
23 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „SVEIKATA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)	43
24 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „SVEIKATA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR).....	43

25 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „SVEIKATA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMATIKA (MLN. EUR).....	44
26 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ŠVARI LAIVYBA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)	45
27 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ŠVARI LAIVYBA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR).....	45
28 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ŠVIETIMAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)	47
29 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ŠVIETIMAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR).....	47
30 PAVEIKSLAS. „ERASMUS“ REMIAMO MOBILUMO BJR DALYVIŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL BJR ŠALIS..	48
31 PAVEIKSLAS. Į BJR IŠVYKUSIŲ „LEONARDO“, „GRUNDTVIG“ IR „COMENIUS“ PAPROGRAMIŲ DALYVIŲ DALIS.....	48
32 PAVEIKSLAS. IŠ BJR VALSTYBIŲ Į LIETUVĄ ATVYKĘ ASMENYS	50
33 PAVEIKSLAS. IŠ LIETUVOS Į BJR VALSTYBES IŠVYKĘ ASMENYS	50
34 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ŠVIETIMAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMATIKA (MLN. EUR).....	51
35 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „TRANSPORTAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)	53
36 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „TRANSPORTAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI.....	53
37 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „TRANSPORTAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMATIKA (MLN. EUR)	54
38 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „TURIZMAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)	56
39 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „TURIZMAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR).....	56
40 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „TURIZMAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMATIKA (MLN. EUR).....	57
41 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS ĮGYVENDINIMO 2009–2020 M. PRISIDĖJUSIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI.....	64
42 PAVEIKSLAS. NACIONALINIŲ VEIKSMŲ PROGRAMŲ INDĖLIS Į BJRS ĮGYVENDINIMĄ 2009–2020 M..	66
43 PAVEIKSLAS. ES SEKTORINIŲ PROGRAMŲ INDĖLIS Į BJRS ĮGYVENDINIMĄ 2009–2020 M.	66
44 PAVEIKSLAS. DAUGIAŠALIŲ ETBT PROGRAMŲ INDĖLIS Į BJRS ĮGYVENDINIMĄ 2009–2020 M.	67
45 PAVEIKSLAS. DVIŠALIŲ AR TRIŠALIŲ ETBT PROGRAMŲ INDĖLIS Į BJRS ĮGYVENDINIMĄ 2009–2020 M.	67
46 PAVEIKSLAS. EEE IR NORVEGIJOS FINANSINIŲ MECHANIZMŲ INDĖLIS Į BJRS ĮGYVENDINIMĄ 2009–2020 M.....	68
47 PAVEIKSLAS. BJRS POLITIKOS SRITYS, KURIŲ INTERVENCIJOS DAUGIAUSIAI ĮGYVENDINTOS BE UŽSIENIO PARTNERIŲ (PROJEKTŲ SKAIČIUS).....	83
48 PAVEIKSLAS. BJRS POLITIKOS SRITYS, KURIŲ INTERVENCIJOS DAUGIAUSIAI ĮGYVENDINTOS SU 1–2 BJR ŠALIŲ PARTNERIAIS (PROJEKTŲ SKAIČIUS).....	84
49 PAVEIKSLAS. REGIONINĖ DIMENSIJA BJRS POLITIKOS SRITIES „INOVACIJOS“ INTERVENCIJOSE (PROJEKTŲ SKAIČIUS)	86
50 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS ĮGYVENDINIMO 2009–2020 M. PRISIDĖJUSIŲ INTERVENCIJŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL BJRS POLITIKOS SRITIS.....	90

NAUDOJAMOS SANTRUMPOS

AEI	Atsinaujinantieji energijos ištekliai
BEMIP	Baltijos energijos rinkos jungčių planas
BJR	Baltijos jūros regionas
BJRS	Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija
DE	Vokietija
DK	Danija
EE	Estija
EIMIN	LR ekonomikos ir inovacijų ministerija
EK	Europos Komisija
ENMIN	LR energetikos ministerija
ES	Europos Sąjunga
ESI fondai	Europos struktūriniai ir investicijų fondai
ETBT	Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslas
EVRK 2 red.	Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus 2 redakcija
FI	Suomija
FM	LR finansų ministerija
IS	Islandija
KKI	Kultūros ir kūrybinės industrijos
KM	LR kultūros ministerija
LKC	Lietuvos kino centras
LMT	Lietuvos mokslo taryba
LRV	Lietuvos Respublikos Vyriausybė

LV	Latvija
MD	Magistralinis dujotiekis
MITA	Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra
MTEPI	Moksliniai tyrimai, eksperimentinė plėtra ir inovacijos
MVĮ	Mažos ir vidutinės įmonės
NO	Norvegija
NVO	Nevyriausybinių organizacijų
PAGD	Priešgaisrinės saugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
PL	Lenkija
SE	Švedija
SFMIS	ES struktūrinės paramos kompiuterinė informacinė valdymo ir priežiūros sistema
SGD	Suskystintos gamtinės dujos
SUMIN	LR susisiekimo ministerija
SVV	Smulkus ir vidutinis verslas
ŠESD	Šiltnamio efektą sukeliančios dujos
ŠMPF	Švietimo mainų paramos fondas
ŠMSM	LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija
URM	LR užsienio reikalų ministerija
VG TU ITLKC	Vilniaus Gedimino technikos universiteto Intermodalinio transporto ir logistikos kompetencijos centras
VP	Nacionalinė veiksmų programa
VRM	LR vidaus reikalų ministerija
VVG	Vietos veiklos grupė
ŽŪM	LR žemės ūkio ministerija

ĮVADAS

Remiantis 2020 m. balandžio 17 d. sudaryta sutartimi Nr. 14P-32 „Europos Sąjungos fondų investicijų poveikio Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos įgyvendinimui vertinimo paslaugos“ tarp Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir UAB „BGI Consulting“, teikiama galutinė vertinimo ataskaita.

Galutinėje vertinimo ataskaitoje pateikti atsakymai į visus vertinimo techninės specifikacijos klausimus, vertinimo rezultatų pagrindu suformuluotos išvados, strateginiai siūlymai ir rekomendacijos. Vertinimo metu taikytos fiskalinio žemėlapių sudarymo ir kaitos teorijos modelio priegios. Vertinimui reikalingi duomenys surinkti dokumentų, antrinių šaltinių, stebėsenos duomenų ir viešai prieinamos informacijos analizės bei pusiau struktūruotų interviu pagrindu. Duomenys analizuoti pasitelkiant intervencijų logikos ir lyginamąją analizę, metaanalizę, ekspertinį vertinimą bei atvejo studijas.

Galutinę vertinimo ataskaitą sudaro penkios dalys. Pirmojoje ataskaitos dalyje aprašytas vertinimo pagrindas – apibrėžiami vertinimo tikslas ir uždaviniai, vertinimo kontekstas bei vertinimo objektas. Antrojoje ataskaitos dalyje aprašyta vertinimo metodika – apibrėžta vertinimo prieiga ir detalizuoti vertinimo metodai. Trečiojoje ataskaitos dalyje pateikiami vertinimo rezultatai – detalizuotas vertinimo metu sudarytas fiskalinis žemėlapis, pateikta analizė pagal atskirus vertinimo klausimus. Ketvirtojoje ataskaitos dalyje pateiktos vertinimo rezultatų pagrindu suformuluotos išvados, strateginiai siūlymai ir rekomendacijos. Penktojoje ataskaitos dalyje pateikiami galutinės vertinimo ataskaitos priedai.

1. VERTINIMO PAGRINDAS

1.1 VERTINIMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Remiantis vertinimo technine specifikacija, pagrindinis **vertinimo tikslas** – nustatyti, kaip Lietuvoje ES fondai ir kiti finansavimo šaltiniai prisideda prie Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos (toliau – BJRS) įgyvendinimo. Vertinimo metu surinkta informacija, padarytos išvados ir pasiūlytos rekomendacijos bus panaudotos siekiant tinkamai atsiskaityti už ES fondų investicijų panaudojimą ir pagerinti tarptautinį bendradarbiavimą 2021–2027 m. laikotarpiu. Siekiant pagrindinio vertinimo tikslo keliami trys **vertinimo uždaviniai**:

- I. Įvertinti BJRS įgyvendinimo tinkamumą, finansinių išteklių pakankamumą (pagal įvairius finansavimo šaltinius), suderinamumą ir efektyvumą, siekiant BJRS nustatytų tikslų;
- II. Įvertinti, kaip Veiksmų programos prioritetų konkretūs uždaviniai ir priemonės tiesiogiai prisideda prie BJRS tikslų įgyvendinimo ir koks investicijų poveikis;
- III. Pateikti pasiūlymus, kaip paskatinti tarptautinį bendradarbiavimą, sprendžiant BJR problemas 2021–2027 m. laikotarpiu.

1.2 VERTINIMO KONTEKSTAS

Šis vertinimas yra susijęs su BJRS – 2009 m. birželio 10 d. priimta pirmąja makroregionine strategija, skirta stiprinti bendradarbiavimą Baltijos jūros regione (toliau – BJR) įveikiant bendrus iššūkius ir realizuojant bendrą potencialą. BJRS apima makroregioną aplink Baltijos jūrą, kuri sudaro su Baltijos jūra besiribojančios **8 ES valstybės narės (Danija, Estija, Latvija, Lenkija, Lietuva, Suomija, Švedija ir Vokietija)** ir **4 kitos valstybės – 2 EEE šalys (Islandija ir Norvegija)** ir **2 kaimyninės valstybės (Baltarusija ir Rusija)** (žr. 1 paveikslas).

BJRS buvo priimta reaguojant į visoms makroregiono šalims bendrai aktualias problemas, pirmiausiai – aplinkosaugos, inovacijų, sujungiamumo bei saugos ir saugumo srityse. Aplinkosaugos srityje akcentuota didėjanti Baltijos jūros tarša ir klimato kaita, inovacijų srityje – dideli mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų (MTEPI) plėtros skirtumai tarp BJR valstybių, sujungiamumo srityje – kai kurių BJR dalių energetinė izoliacija ir nepakankamas transporto BJR tvarumas, saugos ir saugumo srityje – nelaimingi atsitikimai jūroje ir organizuotas nusikalstamumas. Dėl didelės BJR valstybių tarpusavio priklausomybės strategijoje kviečiama bendrus iššūkius spręsti makroregiono lygmeniu, glaudžiai bendradarbiaujant tarp BJR priklausančių 8 ES valstybių narių ir skatinant bendradarbiavimą su ES nepriklausančiomis makroregiono valstybėmis¹.

¹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos, 2009 m. birželio 10 d., KOM(2009) 248 galutinis.

1 PAVEIKSLAS. BALTIJOS JŪROS REGIONUI PRIKLAUSANČIOS VALSTYBĖS (TAMSAI MĖLYNA SPALVA PAŽYMĖTOS ES VALSTYBĖS NARĖS, ŠVIESIAI MĖLYNA – ES NEPRIKLAUSANČIOS VALSTYBĖS)

Šaltinis: <http://www.baltic-sea-strategy-tourism.eu/>

Pagrindinis BJRS dokumentas – **BJRS Veiksmų planas**, kuriame išdėstyta BJRS intervencijų logika ir įgyvendinimo mechanizmai. Reaguojant į kintantį BJRS įgyvendinimo kontekstą, 2009 m. priimtas BJRS Veiksmų planas koreguotas tris kartus – 2013 m., 2015 m. ir 2017 m., o naujausios jo korekcijos pasiūlytos 2020 m. gegužės 17 d. parengtame BJRS Veiksmų plano projekte. **2009 m.** priimtoje pradinėje BJRS Veiksmų plano versijoje BJRS įgyvendinimas buvo paremtas **4 teminiais ramsčiais** ir **15 politikos sričių**². 2012 m. Europos Komisija (EK), peržiūrėjusi BJRS, akcentavo poreikį aiškiau apibrėžti strategijos tikslus ir jų įgyvendinimo rodiklius. Atsižvelgiant į tai, **2013 m.** buvo atnaujintas BJRS Veiksmų planas, kuriame buvę 4 teminiai ramsčiai ir 15 politikos sričių buvo konsoliduoti į **3 pagrindinius tikslus, 12 potikslų, 17 politikos sričių ir 5 horizontaliuosius veiksmus**. Trijų politikos sričių („Agri“, „Nusikalstamumas“ ir „Transportas“) koordinavimas makroregiono lygmeniu buvo patikėtas Lietuvai (kartu su kitomis šalimis ar organizacijomis)³. 2013 m. BJRS Veiksmų plano versijoje kai kurios politikos sritys buvo labiau išgrynintos, išskaidant jas į atskiras, kitos atsirado naujai ar buvo integruotos į kitas politikos sritis ar horizontaliuosius veiksmus. Remiantis 2014–2015 m. vykusiomis konsultacijomis su BJRS suinteresuotomis šalimis, **2015 m.** BJRS Veiksmų planas buvo koreguotas dar kartą siekiant dar labiau koncentruoti BJRS ir išgryninti jos tikslus. Šioje BJRS Veiksmų plano versijoje išliko 2013 m. apibrėžti strategijos tikslai ir potiksliai, tačiau ankstesnės 17 politikos sričių ir 5 horizontalieji veiksmai buvo konsoliduoti į **13 politikos sričių ir 4 horizontaliuosius veiksmus**. Dviejų politikos sričių („Bioekonomika“ ir „Transportas“) įgyvendinimo koordinavimas buvo patikėtas Lietuvai (kartu su kitomis

² BJRS Veiksmų plano 2009 m. versija (Commission Staff Working Document Accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Concerning the European Union Strategy for the Baltic Sea Region Action Plan, 2009 m. birželio 10 d., SEC(2009) 712).

³ BJRS Veiksmų plano 2013 m. versija (Commission Staff Working Document Accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Concerning the European Union Strategy for the Baltic Sea Region Action Plan, 2013 m. vasario mėn., SEC(2009) 712/2).

šalimis)⁴. Kai kurios iš dalies persidengiančios 2013 m. BJRS Veiksmų plano versijoje išskirtos politikos sritys ir horizontalieji veiksmai 2015 m. BJRS Veiksmų plano versijoje buvo sujungtos į vieną politikos sritį, kitų turinys buvo šiek tiek pakoreguotas, atsižvelgiant į pasikeitusį kontekstą.

2017 m. BJRS Veiksmų planas buvo koreguotas dar kartą, tačiau pastarieji pakeitimai buvo santykinai nežymūs. BJRS tikslai, potiksliai, politikos sritys ir horizontalieji veiksmai išliko tie patys, tačiau buvo pakoreguotas kai kurių iš jų turinys ar už jų įgyvendinimo koordinavimą atsakingos valstybės ar organizacijos. Po 2017 m. BJRS Veiksmų plano pakeitimų Lietuvai buvo patikėtas politikos srities „Energetika“ įgyvendinimo koordinavimas (kartu su kitomis šalimis). Šiuo metu **Lietuva dalyvauja koordinuojant trijų politikos sričių – „Bioekonomika“** (kartu su Suomija, Švedija ir Šiaurės ministrų taryba), **„Energetika“** (kartu su Latvija) ir **„Transportas“** (kartu su Švedija) – **įgyvendinimą**⁵. Remiantis šiuo metu galiojančiu BJRS Veiksmų planu (2017 m. versija) rekonstruota BJRS intervencijų logika (detalizuoti **13 politikos sričių** ir **4 horizontalieji veiksmai**) pateikiama prieduose (žr. 1 priedas).

2020 m. gegužės 17 d. parengtas BJRS Veiksmų plano projektas, kurį patvirtinus naujasis dokumentas įsigaliojė 2021 m. sausio 1 d. BJRS Veiksmų plano atnaujinimo poreikis matomas dėl **kylančių globalių iššūkių** (klimato kaitos, pandemijų, demografinių iššūkių ir migracijos), **ES strateginės darbotvarkės ir daugiametės finansinės programos atnaujinimo**, taip pat – **neveiksmingos BJRS valdysenos**. Siūlojame naujausioje BJRS Veiksmų plano versijoje vietoje ankstesnių 13 politikos sričių ir 4 horizontaliųjų veiksmų lieka **14 politikos sričių** ir **2 horizontalieji veiksmai**, reikšmingai konsoliduota BJRS intervencijų logika – sumažintas potikslių skaičius (nuo 12 iki 9) ir remtinių veiksmų skaičius (nuo 73 iki 43)⁶.

BJRS, kaip makroregioninė strategija, **neturi atskiro finansavimo – jos įgyvendinimui skatinama pasitelkti įvairius esamus finansavimo šaltinius** (tiek ES instrumentus ir fondus, tiek kitus nacionalinius, regioninius ar net privačius finansavimo šaltinius)⁷. Antrinių šaltinių analizės pagrindu surinkta detalesnė kontekstinė informacija apie BJRS pateikta prieduose (žr. 2 priedas. Vertinimui aktuali kontekstinė informacija).

1.3 VERTINIMO OBJEKTAS

Šio vertinimo objektas – **iš įvairių šaltinių Lietuvoje finansuotos intervencijos, prisidedančios prie BJRS įgyvendinimo** (2009–2020 m.). Vertinimo objekto detalizavimas – konkrečių finansavimo šaltinių, kurių intervencijos prisideda prie BJRS įgyvendinimo, identifikavimas – yra šio vertinimo dalis.

Pagal sąsają su makroregionine strategija galima išskirti tris projektų tipus: (1) projektai, oficialiai laikomi makroregioninės strategijos pavyzdiniais ar strateginiais projektais; (2) projektai, kurių vykdytojai laiko makroregioninę strategiją įdomia projekto idėją palaikančia platforma ir mini ją pristatydami projektą; (3) projektai, kurie faktiškai prisideda prie makroregioninės strategijos įgyvendinimo, tačiau formaliai nėra siejami su tokia strategija. Daugeliu atveju projektų vykdytojai neturi informacijos apie makroregioninę strategiją, prie kurios įgyvendinimo prisideda jų įgyvendinamas projektas. Net ir tais

⁴ BJRS Veiksmų plano 2015 m. versija (Commission Staff Working Document, European Union Strategy for the Baltic Sea Region Action Plan {COM(2009) 248}, 2015 m. rugsėjo 10 d., SWD(2015) 177 final).

⁵ BJRS Veiksmų plano 2017 m. versija (Commission Staff Working Document, European Union Strategy for the Baltic Sea Region Action Plan {COM(2009) 248}, 2017 m. kovo 20 d., SWD(2017) 118 final).

⁶ BJRS Veiksmų plano 2020 m. nepatvirtinta versija (EU Strategy for the Baltic Sea Region Action Plan, Presidency Proposal 17.5.2020).

⁷ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos, 2009 m. birželio 10 d., KOM(2009) 248 galutinis.

atvejais, kai projektų vykdytojai žino apie jų projektui aktualią makroregioninę strategiją, projekto indėlis į strategijos įgyvendinimą ne visada yra aiškus, nes tokia nauda dažnai yra sunkiai išmatuojama. Vis dėlto akcentuojama, kad projektas gali turėti makroregioninę dimensiją, net jei jis tiesiogiai ir formaliai nėra siejamas su konkrečia makroregionine strategija. Be to, net nacionaliniu ar regioniniu lygmeniu įgyvendinamas projektas gali kurti poveikį makroregionui⁸.

Remiantis LR partnerystės sutartimi, prie BJRS įgyvendinimo prisidedančiomis intervencijomis laikytinos intervencijos, pasižyminčios **temine atitiktimi BJRS prioritetinėms sritims ir bendradarbiavimo BJR dimensija**. Pastaroji gali reikšti dvejopai – kai įgyvendinant projektą Lietuvos subjektai bendradarbiauja su kitų BJR valstybių subjektais ir šis bendradarbiavimas skirtas BJR (ar jo dalies) plėtrai arba kai Lietuvoje įgyvendinamas projektas kartu su panašaus pobūdžio kitose BJR šalyse įgyvendinamais projektais prisideda prie BJRS politikos sričių realizavimo (kuria suminių poveikį BJR)⁹. Toks požiūris taikytas ir šio vertinimo metu atrenkant BJRS aktualias intervencijas.

2. VERTINIMO METODIKA

2.1 VERTINIMO TEORINIS MODELIS

Vertinimo loginį modelį sudarė dvi pagrindinės dalys:

- I. **Vertinimo objekto detalizavimas:** 2009–2020 m. Lietuvoje finansuotų intervencijų, prisidėjusių prie BJRS įgyvendinimo, identifikavimas (*vertinimo pločio* realizavimas);
- II. **Atrinktų intervencijų vertinimas:** atrinktų 2009–2020 m. Lietuvoje finansuotų intervencijų, prisidėjusių prie BJRS įgyvendinimo, vertinimas pagal įvairius kriterijus (finansavimo šaltinių suderinamumo ir lėšų panaudojimo efektyvumo, tinkamumo siekiant BJRS tikslų, naudos Lietuvos ekonomikos sektoriams ir visuomenės grupėms bei kitoms ES valstybėms narėms, indėlio į kovą su klimato kaita ir regioninio bendradarbiavimo stiprinimą), poveikio ir BJRS pridėtinės vertės Lietuvai nustatymas (*vertinimo gylio* realizavimas).

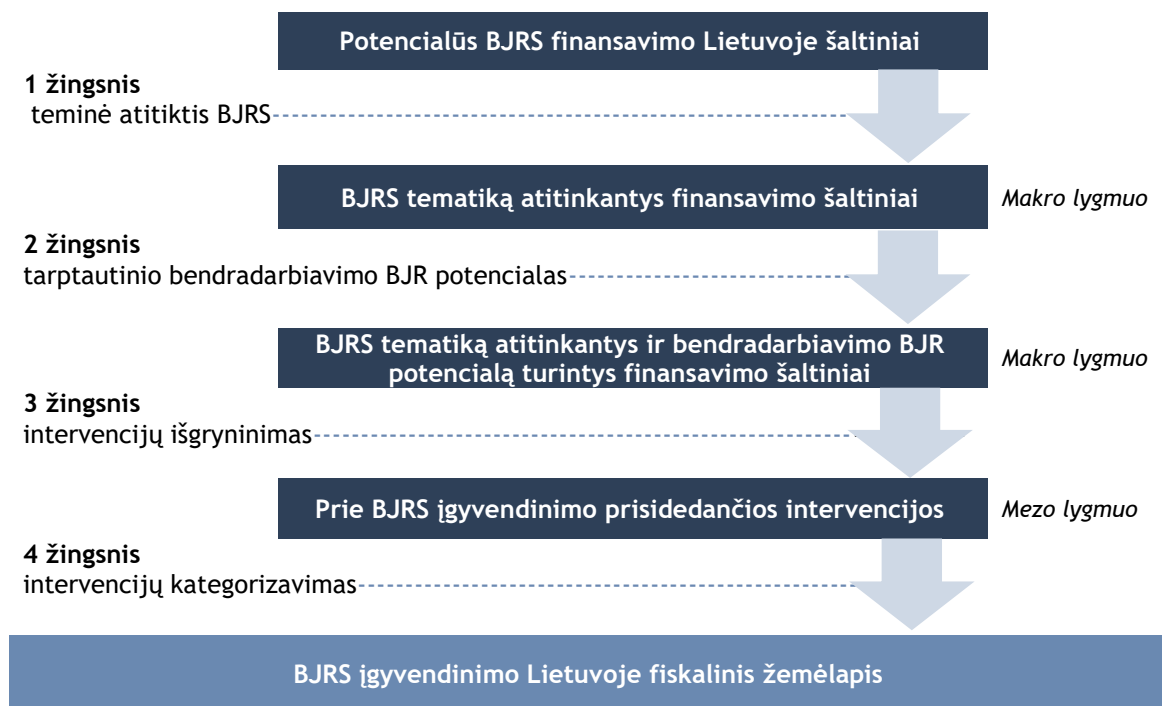
Atsižvelgiant į vertinimo loginį modelį, vertinimo metu buvo taikomos dvi pagrindinės teorinės prieigos – **fiskalinio žemėlapio sudarymas ir kaitos teorijos modelis**.

FISKALINIO ŽEMĖLAPIO SUDARYMAS

Siekiant detalizuoti vertinimo objektą – atrinkti prie BJRS įgyvendinimo vienaip ar kitaip (tiesiogiai ar netiesiogiai, tikslingai ar atsitiktinai) prisidėjusias intervencijas, buvo sudarytas BJRS įgyvendinimo Lietuvoje 2009–2020 m. fiskalinis žemėlapis. Fiskalinio žemėlapio sudarymo procesą sudarė **4 pagrindiniai žingsniai**: (1) temine atitiktimi BJRS politikos sritims pasižyminčių finansavimo šaltinių atranka; (2) bendradarbiavimo BJR potencialu pasižyminčių finansavimo šaltinių atranka; (3) prie BJRS įgyvendinimo prisidedančių intervencijų išgryninimas; (4) BJRS įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapio sudarymas (žr. 2 paveikslas, detaliau fiskalinio žemėlapio sudarymo procesas aprašytas prieduose, žr. 3 priedas. BJRS finansavimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapio sudarymo procesas).

⁸ Spatial Foresight, *Added value of macro-regional strategies. Project and programme perspective*, 2017, 8–9, 13–14.

⁹ Lietuvos Respublikos Partnerystės sutartis: <https://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/lietuvos-respublikos-partnerystes-sutartis>.

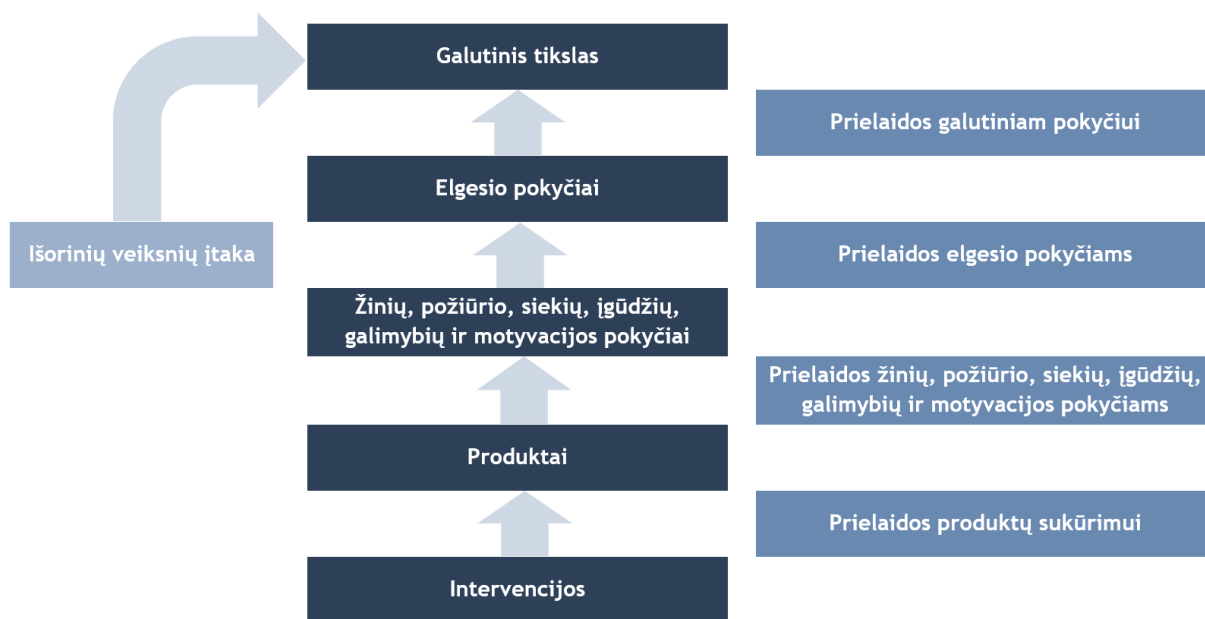
2 PAVEIKSLAS. FISKALINIO ŽEMĖLAPIO SUDARYMO PROCESAS

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Pagrindinis fiskalinio žemėlapių sudarymo proceso rezultatas – dokumentų, stebėsenos duomenų ir viešai prieinamos informacijos analizės pagrindu **identifikuoti BJRS įgyvendinimui aktualūs projektai ir jų pasiskirstymas pagal įvairius kriterijus** (skaičių, finansines apimtis, finansavimo šaltinių tipus ir konkrečius finansavimo šaltinius, intervencijų pobūdį ir tematiką, sinergijas su kitų BJRS politikos sričių intervencijomis) (detalesnė žr. 3 priedas. BJRS finansavimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapių sudarymo procesas). Tai padėjo detalizuoti vertinimo objektą ir sudarė pagrindą tolesnių vertinimo veiklų vykdymui – prie BJRS prisidėjusių intervencijų vertinimui pagal įvairius kriterijus ir BJRS pridėtinės vertės nustatymui. Antroje vertinimo dalyje atlikus fiskalinio žemėlapių sudarymo metu surinktos informacijos metaanalizę, lyginamąją analizę ir ekspertinį vertinimą bei interviu būdu surinkus papildančią kokybinio pobūdžio informaciją buvo suformuluoti atsakymai į vertinimo klausimus, vertinimo išvados, strateginiai siūlymai ir rekomendacijos.

KAITOS TEORIJS MODELIS

Kaitos teorijos modelis apėmė pasirinktų BJRS aktualių projektų intervencijų logikos (problematikos, tikslų, uždavinių, veiklų, produktų ir rezultatų) analizę, taikant lankstų priežastinių ryšių tarp atskirų intervencijų logikos elementų nustatymo modelį. Kaitos teorija apima **3 pagrindinius elementus**: (1) galutinį tikslą – pagrindinį pokytį, kurio yra siekiama ir į kurį yra orientuoti tarpiniai pokyčiai; (2) pokyčių strategiją – tarpinių pokyčių, reikalingų įvykti, kad būtų pasiektas galutinis tikslas, seką; (3) prielaidas – teorija ar įrodymais paremtą interpretaciją, identifikuojančią esminius priežastinius ryšius ir apibūdinančią būtinas sąlygas, kad pokyčiai įvyktų (žr. 3 paveikslas).

3 PAVEIKSLAS. BENDROJI KAITOS TEORIJOS SCHEMA

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Kaitos teorijos modelis buvo pasitelktas vertinant **prie BJRS įgyvendinimo prisidedančių intervencijų tinkamumą siekiant BJRS tikslų** (atsakant į 3 vertinimo klausimą). Intervencijų logikos tinkamumas buvo vertintas pačia bendriausia prasme – ar suplanuotomis intervencijomis iš esmės įmanoma pasiekti užsibrėžtą tikslą. Kaip būtinos prielaidos BJRS aktualių projektų tinkamumui siekiant BJRS tikslų užtikrinti buvo laikomas šių projektų tikslų ir uždavinių atitikties BJRS politikos sričių tikslams ir numatomoms veiksmų kryptims, kuo didesnio skaičiaus BJR šalių bendradarbiavimas ir daugiapakopės valdysenos taikymas įgyvendinant projektus.

2.2 VERTINIMO METODAI

Žemiau (žr. 1 lentelė) pateikiami duomenų rinkimo ir analizės metodai, kurie buvo pasitelkti atsakant į kiekvieną vertinimo klausimą.

1 LENTELE. VERTINIME TAIKYTI DUOMENŲ RINKIMO IR ANALIZĖS METODAI

VERTINIMO UŽDAVINYS	VERTINIMO KLAUSIMAS	DUOMENŲ RINKIMO METODAI	DUOMENŲ ANALIZĖS METODAI
I. Įvertinti BJRS įgyvendinimo tinkamumą, finansinių išteklių pakankamumą (pagal įvairius finansavimo šaltinius), suderinamumą ir efektyvumą, siekiant BJRS nustatytų tikslų.	1. Kaip keičiasi BJRS ir jos prioritetų aktualumas Lietuvai? Kokie prioritetai aktualiausi? Kaip jie siejasi su ES 2019–2024 m. strategine darbotvarke ir naujosios EK darbo programa?	<ul style="list-style-type: none"> Dokumentų analizė 	<ul style="list-style-type: none"> Intervencijų logikos analizė Lyginamoji analizė Ekspertinis vertinimas
	2. Koks Lietuvos indėlis įgyvendinant BJRS: Iš kokių finansavimo šaltinių įgyvendinami projektai, prisidedantys prie BJRS įgyvendinimo? Ar jie pakankami ir suderinti (ar nepersidengia ir nedubliuoja vieni kitų)? Koks lėšų panaudojimo efektyvumas pagal atskirus finansavimo šaltinius?	<ul style="list-style-type: none"> Dokumentų analizė Viešai prieinamos informacijos analizė Stebėsenos duomenų analizė 	<ul style="list-style-type: none"> Intervencijų logikos analizė Lyginamoji analizė Metaanalizė Ekspertinis vertinimas

	3. Ar nustatytų tikslų siekiama tinkamomis priemonėmis (pateikti įrodymus, juos iliustruojant detaliai išnagrinėjais ne mažiau kaip 2 projektais iš skirtingų sričių)?	-	<ul style="list-style-type: none"> • Metaanalizė • Intervencijų logikos analizė • Ekspertinis vertinimas • Atvejo studijos
II. Įvertinti, kaip veiksmų programos prioritetų konkretūs uždaviniai ir priemonės tiesiogiai prisideda prie BJRS tikslų įgyvendinimo ir koks investicijų poveikis?	4. Kiek ir kaip Lietuva prisidėjo prie BJRS tikslų pasiekimo? Koks tikėtinas veiksmų programos ir kitų investicijų poveikis, įgyvendinant BJRS (tiesioginis, netiesioginis)?	-	<ul style="list-style-type: none"> • Metaanalizė • Lyginamoji analizė • Ekspertinis vertinimas
	5. Kokių priemonių ir projektų poveikis didžiausias ir (ar) mažiausias Baltijos jūros regionui? Kodėl?	-	<ul style="list-style-type: none"> • Metaanalizė • Lyginamoji analizė • Ekspertinis vertinimas
	6. Prie kokių BJRS veiksmų plane pateiktų 13 politikos sričių labiausiai prisideda Lietuvoje įgyvendinami projektai (detaliai išnagrinėti ne mažiau 3 projektų įgyvendinimą transporto, energetikos ir bioekonomikos arba inovacijų srityse)?	<ul style="list-style-type: none"> • Pusiau struktūruotas interviu 	<ul style="list-style-type: none"> • Metaanalizė • Lyginamoji analizė • Ekspertinis vertinimas • Atvejo studijos
	7. Kokie Lietuvos ekonomikos sektoriai ir visuomenės grupės gauna didžiausios naudos iš BJRS projektų įgyvendinimo? Kokia ta nauda?	-	<ul style="list-style-type: none"> • Metaanalizė • Lyginamoji analizė • Ekspertinis vertinimas
	8. Ar (ir kokią) naudą dėl investicijų į BJRS srities projektus gauna kitos ES valstybės narės (pateikti konkrečius pavyzdžius iš ne mažiau kaip 2 projektų skirtingose srityse)?	-	<ul style="list-style-type: none"> • Metaanalizė • Ekspertinis vertinimas • Atvejo studijos
	9. Kaip įgyvendinamos priemonės ir (ar) projektai prisideda prie klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo?	-	<ul style="list-style-type: none"> • Metaanalizė • Ekspertinis vertinimas
	10. Kaip įgyvendinamos priemonės ir (ar) projektai prisideda prie regioninio ir tarptautinio bendradarbiavimo stiprinimo?	<ul style="list-style-type: none"> • Pusiau struktūruotas interviu 	<ul style="list-style-type: none"> • Metaanalizė • Ekspertinis vertinimas
	11. Kas leistų užtikrinti didesnę investicijų poveikį, prisidedant prie BJRS tikslų?	<ul style="list-style-type: none"> • Pusiau struktūruotas interviu 	<ul style="list-style-type: none"> • Metaanalizė • Ekspertinis vertinimas
III. Pateikti pasiūlymus, kaip paskatinti tarptautinį bendradarbiavimą, sprendžiant Baltijos jūros regiono problemas 2021–2027 m. laikotarpiu.	12. Kokių priemonių būtų tikslinga ateityje atsisakyti arba pakeisti kitomis (pateikti įrodymus iliustruojant konkrečiais pavyzdžiais)?	<ul style="list-style-type: none"> • Pusiau struktūruotas interviu 	<ul style="list-style-type: none"> • Metaanalizė • Ekspertinis vertinimas
	13. Kokiose srityse ir kokiomis priemonėmis galima būtų pasiekti didesnę efektą, sprendžiant BJR problemas?	<ul style="list-style-type: none"> • Pusiau struktūruotas interviu 	<ul style="list-style-type: none"> • Metaanalizė • Ekspertinis vertinimas

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

DUOMENŲ RINKIMO METODAI

Dokumentų analizė

Dokumentų analizė apėmė BJRS politikos sritims artimų viešosios politikos sričių **2009–2020 m. aktualių Lietuvos strateginių dokumentų, 2019–2024 m. ES strateginių dokumentų (2019–2024 m. ES strateginės darbotvarkės, 2019–2024 m. EK politinių gairių ir 2020 m. EK darbo programos), BJRS**

dokumentų (2009 m., 2013 m., 2015 m. ir 2017 m. BJRS Veiksmų plano versijų bei 2020 m. BJRS Veiksmų plano projekto) ir **2009–2020 m. įgyvendintų įvairių investicinių programų dokumentų analizę**. 2009–2020 m. aktualių Lietuvos strateginių dokumentų analizė buvo pasitelkta vertinant BJRS aktualumą Lietuvai, jo pokyčius ir Lietuvai aktualiausias BJRS politikos sritis (atsakant į **1 vertinimo klausimą**). 2019–2024 m. ES strateginių dokumentų analizė buvo pasitelkta vertinant Lietuvai aktualiausių BJRS politikos sričių sąsajas su ES 2019–2024 m. strategine darbotvarke ir naujosios EK darbo programa (atsakant į **1 vertinimo klausimą**). BJRS dokumentų analizė buvo pasitelkta siekiant rekonstruoti BJRS intervencijų logiką, o 2009–2020 m. įgyvendintų įvairių investicinių programų dokumentų analizė – siekiant rekonstruoti potencialių BJRS finansavimo Lietuvoje šaltinių intervencijų logiką (atsakant į **2 vertinimo klausimą**).

Antrinių šaltinių analizė

Antrinių šaltinių analizė apėmė anksčiau atliktų tyrimų ir vertinimų, susijusių su makroregioninių strategijų įgyvendinimu, analizę, siekiant surinkti kontekstinę informaciją apie BJRS finansavimo galimybes ir pagrindinius BJRS aktualių intervencijų finansavimo šaltinius, makroregioninių strategijų apskritai ir konkrečiai BJRS pridėtinę vertę projektų ir programų įgyvendinimui bei regioninio bendradarbiavimo stiprinimui. Antrinių šaltinių analizės pagrindu surinkta informacija buvo panaudota formuojant vertinimo metodologinę prieigą.

Viešai prieinamos informacijos analizė

Viešai prieinamos informacijos analizė apėmė įvairių investicinių programų oficialiose internetinėse svetainėse pateiktos informacijos analizę, siekiant rekonstruoti potencialių BJRS finansavimo Lietuvoje šaltinių intervencijų logiką (atsakant į **2 vertinimo klausimą**).

Stebėsenos duomenų analizė

Stebėsenos duomenų analizė apėmė įvairių investicinių programų projektų įgyvendinimo stebėsenos duomenų (apie projektų problematiką, tikslus, uždavinius, veiksmus, produktus ir rezultatus) analizę, siekiant atrinkti projektus, faktiškai prisidėjusius prie BJRS įgyvendinimo, ir nustatyti jų pasiskirstymą pagal įvairius kriterijus (atsakant į **2 vertinimo klausimą**). Analizuoti stebėsenos duomenys kaupiami įvairiose projektų duomenų bazėse (ES struktūrinės paramos kompiuterinėje informacinėje valdymo ir priežiūros sistemoje (SFMS), ES finansuojamų mokslinių tyrimų ir inovacijų projektų Komisijos duomenų bazėje (CORDIS)¹⁰, tarpregioninių, tarptautinių ir bendradarbiavimo per sieną programų projektų duomenų bazėje (KEEP.EU)¹¹), taip pat prieinami atskirų investicinių programų oficialiose internetinėse svetainėse.

Pusiaus struktūruotas interviu

Pusiaus struktūruoti interviu apėmė įvairių nacionalinių institucijų atstovų nuomonių ir kokybinių išvalgų surinkimą pokalbio tarp vertintojo ir respondento metu, vertinant skirtingų tipų finansavimo šaltinių lėšų panaudojimo BJRS įgyvendinimui galimybes ir kliūtis, BJRS vaidmenį planuojant ir įgyvendinant intervencijas įvairiose viešosios politikos srityse, bendradarbiavimo BJR poreikį ir pridėtinę vertę įvairiose viešosios politikos srityse, identifikuojant sritis, kuriose bendradarbiavimas BJR turėtų didžiausią pridėtinę vertę, ir BJR šalis, su kuriomis bendradarbiavimas turėtų didžiausią pridėtinę vertę (atsakant į **6 ir 10–13 vertinimo klausimus**). Iš viso vertinimo tikslais buvo atlikti interviu su **17 respondentu, atstovaujančių 11 skirtingų institucijų**. Interviu respondentai atstovavo 3 skirtingoms institucijų grupėms: (1) BJRS įgyvendinimą Lietuvoje koordinuojanti institucija (LR užsienio reikalų

¹⁰ <https://cordis.europa.eu/>

¹¹ <https://keep.eu/>

ministerija (URM); (2) skirtingo tipo investicinių programų įgyvendinimą Lietuvoje koordinuojančios institucijos (ES fondų investicijų VP įgyvendinimą koordinuojanti LR finansų ministerija (FM) ir ETBT programų įgyvendinimą koordinuojanti LR vidaus reikalų ministerija (VRM)); (3) skirtingas BJRS politikos sritis (ir horizontaliuosius veiksmus) Lietuvoje koordinuojančios institucijos („Bioekonomika“ – LR žemės ūkio ministerija (ŽŪM), „Civilinė sauga“ – Priešgaisrinės saugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (PAGD), „Energetika“ (ir horizontalusis veiksmas „Klimatas“) – LR energetikos ministerija (ENMIN), „Inovacijos“ – LR ekonomikos ir inovacijų ministerija (EIMIN), „Kultūra“ – LR kultūros ministerija (KM), „Švietimas“ – LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija (ŠMSM), „Transportas“ – Vilniaus Gedimino technikos universiteto Intermodalinio transporto ir logistikos kompetencijos centras (VGTU ITLKC)), „Maistinės medžiagos“, „Pavojingos medžiagos“ ir „Švari laivyba“ – LR aplinkos ministerija (AM)). Vertinimo metu atlikti interviu su dviem trečdaliais (9 iš 13) BJRS politikos sričių koordinatorių Lietuvoje, įskaitant visas BJRS politikos sritis, už kurių koordinavimą Lietuva kartu su kitomis BJR šalimis yra atsakinga makroregiono lygmeniu („Bioekonomika“, „Energetika“ ir „Transportas“). Su 9 respondentais buvo atlikti tiesioginiai interviu (susitikus vertintojui ir respondentui), su 6 respondentais – virtualūs interviu (naudojantis virtualia susitikimų platforma „ZOOM“), dar 2 respondentai į interviu klausimus atsakė raštu. Interviu respondentų sąrašas pateiktas prieduose (žr. 4 priedas. Interviu respondentų sąrašas).

DUOMENŲ ANALIZĖS METODAI

Intervencijų logikos analizė

Intervencijų logikos analizė apėmė programų ir projektų tikslų, uždavinių, veiklų, produktų ir rezultatų analizę. BJRS intervencijų logikos analizė buvo pasitelkta siekiant rekonstruoti BJRS intervencijų logiką (nustatyti BJRS politikos sričių teminę aprėptį), o jos rezultatai buvo panaudoti vertinant BJRS aktualumą Lietuvai, jo pokyčius ir Lietuvai aktualiausias BJRS politikos sritis (atsakant į **1 vertinimo klausimą**). Įvairių investicinių programų intervencijų logikos analizė buvo pasitelkta siekiant rekonstruoti potencialių BJRS finansavimo Lietuvoje šaltinių intervencijų logiką (nustatyti jų tikslus ir investicijų kryptis), o jos rezultatai buvo panaudoti sudarant BJRS įgyvendinimo Lietuvoje 2009–2020 m. fiskalinį žemėlapi (atsakant į **2 vertinimo klausimą**). Pasirinktų BJRS aktualių projektų intervencijų logikos analizė buvo pasitelkta siekiant rekonstruoti šių projektų intervencijų logiką (nustatyti jų problematiką, tikslus, uždavinius, veiksmus, produktus ir rezultatus bei atsekti intervencijos formuotojų prielaidas apie tai, kaip intervencija turėtų padėti pasiekti numatytus pokyčius), o jos rezultatai buvo panaudoti vertinant projektų tinkamumą siekiant BJRS tikslų (atsakant į **3 vertinimo klausimą**).

Lyginamoji analizė

Lyginamoji analizė apėmė Lietuvos strateginės plėtros kryptių lyginimą su BJRS politikos sritimis ir Lietuvai aktualiausių BJRS politikos sričių lyginimą su 2019–2024 m. ES strateginės plėtros kryptimis, įvairių investicinių programų intervencijų logikos lyginimą su BJRS intervencijų logika, BJRS aktualių intervencijų lyginimą tarpusavyje pagal pasirinktus kriterijus. Lietuvos strateginės plėtros kryptys buvo lyginamos su BJRS politikos sritimis vertinant BJRS aktualumą Lietuvai, jo pokyčius ir Lietuvai aktualiausias BJRS politikos sritis (atsakant į **1 vertinimo klausimą**). Lietuvai aktualiausias BJRS politikos sritys buvo lyginamos su 2019–2024 m. ES strateginės plėtros kryptimis vertinant Lietuvai aktualiausių BJRS politikos sričių sąsajas su ES 2019–2024 m. strategine darbotvarke ir naujosios EK darbo programa (atsakant į **1 vertinimo klausimą**). Skirtingų šaltinių lėšomis finansuotos BJRS aktualios intervencijos buvo lyginamos tarpusavyje vertinant jų pakankamumą, suderinamumą, lėšų panaudojimo efektyvumą (atsakant į **2 vertinimo klausimą**), indėlio į BJRS tikslų pasiekimą pobūdį (atsakant į **4 vertinimo klausimą**), poveikio BJR mastą (atsakant į **5 vertinimo klausimą**), indėlį į BJRS politikos sritis (atsakant į **6 vertinimo klausimą**), naudą ekonomikos sektoriams ir visuomenės grupėms (atsakant į **7 vertinimo klausimą**).

Metaanalizė ir ekspertinis vertinimas

Metaanalizė apėmė vertinimo metu surinktos informacijos analizę ir apibendrinimą (atsakant į **2–13 vertinimo klausimus**), o ekspertinis vertinimas – atsakymų į vertinimo klausimus bei rekomendacijų formulavimą, remiantis apibendrinta informacija ir ekspertine patirtimi (atsakant į **visus vertinimo klausimus**).

Atvejo studijos

Atvejo studijos apėmė detalią pasirinktų BJRS aktualių projektų analizę ir aprašymą, siekiant pailiustruoti įvairius prie BJRS įgyvendinimo prisidedančių intervencijų aspektus – tinkamumą siekiant BJRS tikslų, indėlį į BJRS politikos sričių įgyvendinimą ir naudą kitoms ES valstybėms narėms. Iš viso vertinimo tikslais buvo atliktos 8 atvejo studijos. Vertinant **prie BJRS prisidedančių intervencijų tinkamumą siekiant susijusių BJRS tikslų (atsakant į 3 vertinimo klausimą)** buvo atrinkti 2 projektai, prisidedantys prie skirtingų BJRS politikos sričių („Pavojingos medžiagos“ ir „Inovacijos“ bei horizontaliojo veiksmo „Teritorijų planavimas“), finansuoti iš skirtingų programų biudžetų (*Interreg Baltijos jūros regiono programos* ir programos „*BONUS*“), pasižymintys skirtingo tipo intervencijomis (apimantys tik neinfrastruktūrinio pobūdžio veiksmus ir bandomąsias infrastruktūrines investicijas). Siekiant metodologinio korektiškumo, tinkamumas buvo vertintas tik tų projektų, kurių įgyvendinimui keliamas tikslas prisidėti prie BJRS, kaip tokios, arba BJR plėtros, atveju. Vertinant **prie BJRS prisidedančių intervencijų indėlį į BJRS prioritetinių sričių įgyvendinimą (atsakant į 6 vertinimo klausimą)** buvo atrinkti 4 projektai, prisidedantys prie iš anksto numatytų BJRS politikos sričių („Energetika“, „Transportas“, „Inovacijos“ ir „Bioekonomika“), finansuoti iš skirtingų programų biudžetų (*Europos infrastruktūros tinklų priemonės, 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos, Interreg Baltijos jūros regiono programos* ir *Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programos*), apimantys skirtingą bendradarbiavimo BJR dimensiją (įgyvendinti tik nacionaliniu lygmeniu, bet kuriantys suminį poveikį BJR, ir įgyvendinti tarptautinio bendradarbiavimo pagrindu). Vertinant prie BJRS prisidedančių intervencijų naudą kitoms ES valstybėms narėms (atsakant į 8 vertinimo klausimą) buvo atrinkti 2 projektai, prisidedantys prie skirtingų BJRS politikos sričių („Bioekonomika“ ir „Turizmas“, „Civilinė sauga“), finansuoti iš skirtingų programų biudžetų (*Interreg Baltijos jūros regiono programos* ir *Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programos*), apimantys skirtingą bendradarbiavimo BJR dimensiją (įgyvendinti daugiašalės partnerystės pagrindu ir dvišalio bendradarbiavimo pagrindu).

3. VERTINIMO REZULTATAI

3.1 BJRS ĮGYVENDINIMO LIETUVOJE FISKALINIS ŽEMĖLAPIS

Remiantis dokumentų, stebėsenos duomenų ir viešai prieinamos informacijos analize, intervencijų logikos analize, lyginamąja analize ir ekspertiniu vertinimu, buvo **detalizuotas vertinimo objektas – prie BJRS įgyvendinimo Lietuvoje 2009–2020 m. prisidėjusios intervencijos** (t. y. tokios, kurias įgyvendinant dalyvavo Lietuvos subjektai – vieni ar su užsienio partneriais). Buvo sudarytas BJRS įgyvendinimo Lietuvoje 2009–2020 m. fiskalinis žemėlapis, kuriuo remiantis buvo atliktas prie BJRS prisidedančių intervencijų ir BJRS pridėtinės vertės Lietuvai vertinimas. Šiame poskyryje detalios analizuojamos kiekvienai BJRS politikos sričiai priskirtos intervencijos – projektų skaičius, finansinės apimtys ir jų pasiskirstymas pagal finansavimo šaltinių tipus bei konkrečius finansavimo šaltinius, intervencijų pobūdį ir tematiką, sinergijos su kitų BJRS politikos sričių intervencijomis. Atkreiptinas dėmesys, kad dalis projektų prisidėjo prie daugiau nei vienos BJRS politikos srities¹², todėl atskiroms BJRS politikos sritims priskirtos intervencijos tiek projektų, tiek finansinių apimčių atžvilgiu kai kuriais atvejais persidengia.

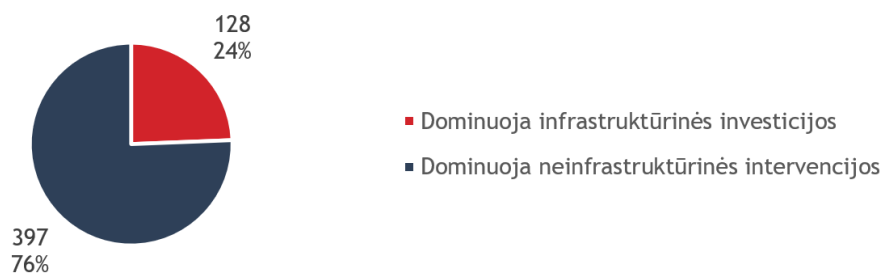
3.1.1 BJRS POLITIKOS SRITIS „BIOEKONOMIKA“

BJRS TIKSLAS	Apsaugoti jūrą
BJRS POLITIKOS SRITIES ORIENTACIJA	Žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektorių tvarumo ir konkurencingumo didinimas
BJRS POLITIKOS SRITIES TEMATIKA	Tvarus jūros ir sausumos išteklių naudojimas Mėlynosios ir žaliosios ekonomikos sektorių konkurencingumo didinimas Biologinių išteklių ir ekosisteminių paslaugų apsauga

Vertinimo metu nustatyta, kad 2009–2020 m. laikotarpiu Lietuvos subjektai dalyvavo įgyvendinant bent **525 projektus**, kurių intervencijos prisidėjo prie BJRS politikos srities „Bioekonomika“. Šių projektų įgyvendinimui iš viso buvo skirta **181,27 mln. EUR** (137,24 mln. EUR – ES bei EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų lėšų, 44,34 mln. EUR – projektuose dalyvavusių valstybių nacionalinių biudžetų lėšų). Prie BJRS politikos srities „Bioekonomika“ prisidedančios intervencijos savo finansine apimtimi sudaro tik menką dalį (3 proc.) visos BJRS įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapio finansinės apimtys, tačiau projektų skaičiumi – apie penktadalį (19 proc.) į fiskalinį žemėlapi įtrauktų projektų. Taip yra todėl, jog dalis šios srities atrinktų projektų yra labai smulkūs – pavyzdžiui, projektams prilygintos ir *Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. veiksmų programos* bei *Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 m. veiksmų programos* lėšomis finansuotos kompensacinės išmokos.

Iš visų atrinktų projektų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Bioekonomika“, daugiau nei trijuose ketvirtadaliuose (76 proc.) dominavo **neinfrastruktūrinio pobūdžio intervencijos**, apie ketvirtadalyje (24 proc.) – infrastruktūrinės investicijos (žr. 4 paveikslas).

¹² Siekiant paprastumo, projektas buvo priskirtas ne daugiau kaip 3 BJRS politikos sritims.

4 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „BIOEKONOMIKA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Projektai, prisidedantys prie BJRS politikos srities „Bioekonomika“, 2009–2020 m. daugiausiai buvo finansuoti **daugiašalių ETBT programų** (90,87 mln. EUR) lėšomis. Beveik perpus mažesne, tačiau taip pat santykinai reikšminga finansine apimtimi bioekonomikos srities projektai buvo finansuoti **VP** (55,63 mln. EUR) lėšomis. Finansiniu požiūriu santykinai mažiau reikšmingi šių intervencijų finansavimo šaltiniai – **ES sektorinės programos** (15,34 mln. EUR), **EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai** (11,13 mln. EUR) bei **dvišalės ir trišalės ETBT programos** (8,3 mln. EUR) (žr. 5 paveikslas).

5 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „BIOEKONOMIKA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Konkrečiau, pagrindiniai intervencijų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Bioekonomika“, **finansavimo šaltiniai** 2009–2020 m. buvo daugiašalės ETBT programos – *Baltijos jūros regiono 2007–2013 m. programa, Interreg Baltijos jūros regiono programa, Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa* ir nacionalinė – *Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programa*, mažesne apimtimi – nacionalinės – *2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa* ir *Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programa* (žr. 2 lentelė). Santykinai didesni projektai finansuoti į BJR plėtrą orientuotų daugiašalių ETBT programų lėšomis (vidutinis projektų dydis svyravo nuo 1 iki 4 mln. EUR). Taip pat reikšmingas finansinis indėlis į BJRS politikos srities „Bioekonomika“ įgyvendinimą stebimas VP – *Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programos, Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. veiksmų programos* ir *2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos* – rėmuose. Kitaip nei ES fondų investicijų veiksmų programos (kur vidutinis projektų dydis – virš 1 mln.), žuvininkystės sektoriaus veiksmų programų projektai pasižymi santykinai mažiausia finansine apimtimi (vidutinis projektų dydis – tarp 0,05 ir 0,2 mln. EUR). Gana apčiuopiamas bioekonomikos srities intervencijų finansavimo šaltinis buvo *2009–2014 m. EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai* (vidutinis projektų dydis – virš 2 mln. EUR). Pavieniai įvairaus dydžio (vidutinis projektų dydis svyruoja tarp 0,03 ir 4 mln. EUR) projektai, prisidedantys prie BJRS politikos srities „Bioekonomika“,

buvo finansuojami ir daugelio kitų finansavimo šaltinių lėšomis – ES sektorinių programų („LIFE+“, „LIFE“, „BONUS+“, „BONUS“, „EUROSTARS“), dvišalių ir trišalių ETBT programų, kitų VP lėšomis.

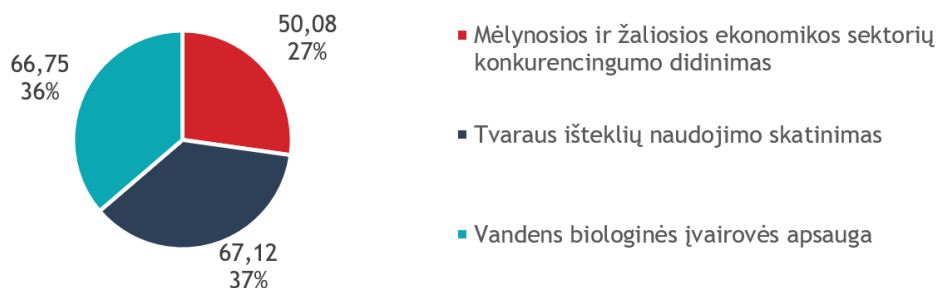
2 LENTELE. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „BIOEKONOMIKA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ
FINANSAVIMO ŠALTINIAI

Finansavimo šaltinis	Finansavimo apimtis, mln. EUR
Visi finansavimo šaltiniai	181,27
Baltijos jūros regiono 2007-2013 m. programa	31,05
Interreg Baltijos jūros regiono programa	26,43
Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014-2020 metų veiksmų programa	24,28
Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa	23,76
2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa	16,17
Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007-2013 metų veiksmų programa	13,91
2009-2014 m. EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai	10,22
Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa	9,64
Programa „LIFE“ (2014-2020 m.)	7,71
2007-2013 m. Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	3,75
Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	3,72
Programa „BONUS“ (2012-2017 m.)	3,70
Programa „BONUS+“ (2009-2011 m.)	1,86
Programa „LIFE+“ (2007-2013 m.)	1,57
2014-2021 m. EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai Baltijos tyrimų programa	0,91
Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 m. programa	0,83
Programa „EUROSTARS“ (2007-2013 m.)	0,50
2007-2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programa	0,50
2014-2020 m. Europos kaimynystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa	0,33
2007-2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa	0,32
Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programa	0,12

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Prie BJRS politikos srities „Bioekonomika“ prisidedantys projektai apėmė **skirtingų teminių sričių** intervencijas. Projektai pakankamai tolygiai pasiskirstė per visas tris temines sritis. Po kiek daugiau nei trečdalį buvo skirta tvaraus išteklių naudojimo skatinimui (37 proc. arba 67,12 mln. EUR) ir vandens biologinės įvairovės apsaugai (36 proc. arba 66,75 mln. EUR). Kiek mažiau nei trečdalis (27 proc. arba 50,08 mln. EUR) bioekonomikos sričiai skirto finansavimo teko mėlynosios ir žaliosios ekonomikos sektorių konkurencingumo didinimui (žr. 6 paveikslas).

Į **mėlynosios ekonomikos sektorių konkurencingumo didinimą** nukreiptos intervencijos apėmė ETBT programų – tiek dvišalių ir trišalių, tiek daugiašalių – lėšomis finansuotus projektus, kuriais siekta prisidėti prie jūrų ekonomikos sektorių (žuvininkystės, laivybos, jūrinės energetikos, pakrančių turizmo ir pan.) augimo ir klestėjimo BJR. Šioje srityje buvo finansuoti neinfrastruktūrinio pobūdžio veiksmai – tinklaveika tarp įvairių BJR šalių mėlynosios ekonomikos suinteresuotų pusių, bendrų produktų (planų, modelių, metodikų, platformų, strategijų ir pan.), skirtų jūrinės ekonomikos sektorių žmoniškųjų išteklių plėtrai ir produktų bei paslaugų konkurencingumo didinimui, kūrimas.

6 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „BIOEKONOMIKA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMATIKA (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Žaliosios ekonomikos sektorių konkurencingumo didinimui skirtos intervencijos buvo susijusios su tvariai gamtos išteklius naudojančių ir mažiau aplinką teršiančių ekonomikos sektorių (žemės ūkio, medžio ir maisto pramonės ir pan.) augimo skatinimu. Tokio pobūdžio projektuose Lietuva bendradarbiavo su įvairiomis BJR valstybėmis, keitėsi informacija ir patirtimi žaliosios ekonomikos plėtros srityje, kūrė bendrus produktus (studijas, strategijas, modelius ir pan.), susijusius su pažangių technologijų žaliosios ekonomikos sektoriuose diegimu, ekonominės veiklos kaimo vietovėse diversifikavimu ir pan.

Į **tvaraus išteklių naudojimo skatinimą** orientuotos intervencijos buvo finansuotos ne tik įvairių ETBT programų, bet ir kitų finansavimo šaltinių – ES sektorinių programų, VP, EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų – lėšomis. Šiuose projektuose daugiausiai įgyvendintos neinfrastruktūrinio pobūdžio veiklos, skirtos skatinti tvarų išteklių iš įvairių šaltinių (žemės ūkio, žuvininkystės, miškininkystės ir pan.) naudojimą, diegiant tvarias ekonominės veiklos praktikas, žiedinės ekonomikos principus ir pan. Tai apėmė BJR šalių bendradarbiavimą bioekonomikos srityje įgyvendinant bendrus MTEPI projektus, keičiantis patirtimi, kuriant bendrus produktus, skirtus tvarių praktikų žemės ūkyje, žuvininkystėje, miškininkystėje, atliekų tvarkyme ir pan. diegimui.

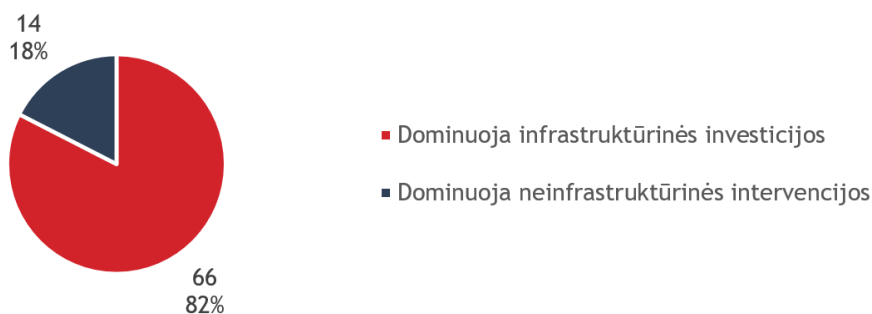
Su **vandens biologinės įvairovės apsauga** susiję projektai apėmė skirtingo pobūdžio intervencijas. VP (2014–2020 metų ES fondų investicijų veiksmų programos, Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programos, Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programos) lėšomis nacionaliniu lygmeniu buvo įgyvendintos fizinės vandens telkinių (tiek vidaus, tiek jūros) būklės gerinimo veiklos, tokios kaip vandens telkinių išžuvinimas, kranto ir pakrančių tvarkymas, augalijos ir gyvūnijos apsaugos priemonių diegimas ir pan. Prie vandens biologinės įvairovės išsaugojimo prisidėjo ir laivų žvejybinės veiklos nutraukimas jūroje bei žvejybos poveikį jūrų aplinkai mažinančių priemonių diegimas. Tiek VP, tiek įvairių kitų finansavimo šaltinių lėšos buvo skirtos neinfrastruktūrinio pobūdžio intervencijoms, susijusioms su jūros ir vidaus vandenų valdymu, stebėsenai ir vertinimu – vandenų valdymo srities dokumentų rengimui, vandens biologinės įvairovės būklės stebėsenai reikalingų duomenų rinkimui ir tyrimams, stebėsenos sistemų plėtrai ir pan.

Du trečdaliai atrinktų projektų prisidėjo tik prie BJRS politikos srities „Bioekonomika“, likusiuose jų buvo sinergijos su kitomis BJRS politikos sritimis, ypač su sritimis „**Inovacijos**“ (bioekonomikos MTEPI projektų įgyvendinimo srityje), „**Maistinės medžiagos**“ ir „**Pavojingos medžiagos**“ (tvaraus vandens nuotekų tvarkymo srityje). Mažesnę dalį projektų buvo sinergijos su BJRS politikos sritimis „**Energetika**“ (energijos efektyvumo ir AEI naudojimo didinimo, skatinant tvarų išteklių naudojimą, srityse) bei „**Švietimas**“ (mėlynosios ekonomikos sektorių žmogiškųjų išteklių stiprinimo srityje).

3.1.2 BJRS POLITIKOS SRITIS „CIVILINĖ SAUGA“

BJRS TIKSLAS	Apsaugoti jūrą
BJRS POLITIKOS SRITIES ORIENTACIJA	Apsaugos nuo didelių sausumos nelaimių ir tarpvalstybinio nusikalstamumo stiprinimas
BJRS POLITIKOS SRITIES TEMATIKA	Sausumos nelaimių (stichinių ar technologinių nelaimių, teroristų išpuolių, technologinių, radiacinių ir ekologinių avarių, ligų keliamų rizikų ir pan.) valdymas Organizuoto nusikalstamumo (prekybos žmonėmis, narkotikų kontrabandos, pinigų plovimo, sukčiavimo ir pan.) valdymas

Vertinimo metu nustatyta, kad 2009–2020 m. laikotarpiu Lietuvos subjektai dalyvavo įgyvendinant bent **80 projektų**, kurių intervencijos prisidėjo prie BJRS politikos srities „Civilinė sauga“. Šių projektų įgyvendinimui iš viso buvo skirta **88,65 mln. EUR** (77,35 mln. EUR – ES bei EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų lėšų, 11,30 mln. EUR – projektuose dalyvavusių valstybių nacionalinių biudžetų lėšų). Prie BJRS politikos srities „Civilinė sauga“ prisidedančios intervencijos savo finansine apimtimi sudaro 2 proc. visos BJRS įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapio finansinės apimties, o projektų skaičiumi – 6 proc. į fiskalinį žemėlapij įtrauktų projektų.

7 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „CIVILINĖ SAUGA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Atrinktų civilinės saugos projektų veikla daugiausiai siejosi su investicijomis į įvairių stichinių nelaimių valdymui ir nusikalstamumo prevencijai reikalingą infrastruktūrą. Dėl to iš visų atrinktų projektų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Civilinė sauga“, daugiau nei keturiuose penktadaliuose (82 proc.) dominavo **infrastruktūrinės investicijos**. Mažiau nei penktadalyje jų (18 proc.) buvo įgyvendintos neinfrastruktūrinio pobūdžio veiklos (žr. 7 paveikslas).

8 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „CIVILINĖ SAUGA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Projektai, prisidedantys prie BJRS politikos srities „Civilinė sauga“, 2009–2020 m. daugiausiai buvo finansuoti **dvišalių ar trišalių ETBT programų** (66,08 mln. EUR). Gerokai mažesne apimtimi atrinkti civilinės saugos projektai buvo finansuoti **VP** (15,47 mln. EUR), **ES sektorinių programų** (3,57 mln. EUR) bei **EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų** (3,52 mln. EUR) lėšomis (žr. 8 paveikslas).

Konkrečiau, pagrindiniai intervencijų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Civilinė sauga“, **finansavimo šaltiniai** 2009–2020 m. buvo dvišalės ar trišalės ETBT programos, kuriose dalyvavo Latvija, Lenkija, Baltarusija ir Rusija. Santykinai didžiausios finansinės apimties projektai buvo finansuoti *2007–2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programos* lėšomis (vidutinis projekto dydis – virš 2 mln. EUR). Mažesne, tačiau taip pat reikšminga finansine apimtimi pasižymėjo *2014–2020 m. Europos kaimynystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programos* projektai (vidutinis projektų dydis – taip pat virš 2 mln. EUR). BJRS aktualūs civilinės saugos srities projektai taip pat buvo finansuoti VP, EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų bei ES sektorinių programų lėšomis. Mažiausia vidutine projekto apimtimi iš atrinktų programų pasižymėjo *Saugumo ir laisvių apsaugos bendroji programa* (vidutinis projekto dydis – iki 0,5 mln. EUR).

3 LENTELE. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „CIVILINĖ SAUGA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI

Finansavimo šaltinis	Finansavimo apimtis, mln. EUR
Visi finansavimo šaltiniai	88,65
2014-2020 m. Europos kaimynystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa	18,35
2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa	13,40
2007-2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa	12,31
2007-2013 m. Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programa	10,65
Interreg V-A Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programa	10,64
Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	8,15
2007-2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programa	4,71
Saugumo ir laisvių apsaugos bendroji programa (2007-2013 m.)	3,57
2009-2014 m. EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai	3,52
2007-2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa	2,07
2014-2020 m. Lietuvos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programa	1,27

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Prie BJRS politikos srities „Civilinė sauga“ prisidedantys projektai apėmė **skirtingų tematikų** intervencijas. Absoliuti dauguma (55 proc. arba 48,27 mln. EUR) šių investicijų buvo nukreipta į sausumos nelaimių valdymą. Virš trečdalio (38 proc. arba 33,93 mln. EUR) investicijų buvo skirta tarpvalstybinio nusikalstamumo valdymui. Tik vienas projektas jungė abi tematikas (7 proc. arba 6,44 mln. EUR) (žr. 9 paveikslas).

9 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „CIVILINĖ SAUGA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMATIKA (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Didžioji dalis **sausumos nelaimių valdymo** srities intervencijų buvo susijusi su bendradarbiavimu valdant stichines ar ekologines nelaimes. Trys ketvirtadaliai jų buvo finansuoti dvišalių ir trišalių ETBT programų, likę – VP (2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos ir 2007–2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programos) lėšomis. Infrastruktūrinio pobūdžio dvišalių ir trišalių ETBT programų intervencijos apėmė tarpvalstybinį bendradarbiavimą koordinuojant nelaimių valdymo pajėgas, reagavimo bei gelbėjimo paslaugų sistemų tobulinimą ir technologijų bei inventorius atnaujinimą. Pagrindinis dėmesys buvo skirtas priešgaisrinių ir cheminių nelaimių valdymui. VP projektai buvo skirti potvynių rizikos prevencijai – 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programa finansavo intervencijas, skirtas infrastruktūriniams pylimų ir polderių konstrukcijos darbams, o 2007–2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa – neinfrastruktūrinio pobūdžio investicijas, skirtas potvynių valdymo planams ir vertinimams atlikti.

Intervencijomis **tarpvalstybinio nusikalstamumo** srityje buvo siekiama mažinti organizuoto nusikalstamumo atvejų skaičių, pagrindinį dėmesį skiriant prekybai žmonėmis, narkotikų kontrabandai, pinigų plovimui ir sukčiavimui. Dvišalių ir trišalių ETBT programų projektai buvo daugiausiai nukreipti į pasienio apsaugos infrastruktūros gerinimą – kontrolės punktų atnaujinimą, technologijų (vaizdo kamerų, komunikacinių priemonių ir pan.) diegimą, taip pat į pasienio darbuotojų pajėgumų didinimą. ES sektorinės programos bei EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų lėšos buvo dažniausiai naudojamos neinfrastruktūrinėms intervencijoms, tokioms kaip kompetencijų kėlimas ir apsikeitimas gerąja praktika, siekiant regioninės sinergijos kovojant su nusikalstamumu.

Dauguma atrinktų projektų prisidėjo tik prie BJRS politikos srities „Civilinė sauga“, pavieniai – prie BJRS politikos srities „**Pavojingos medžiagos**“ (vandens taršos pavojingomis medžiagomis valdymo srityje).

3.1.3 BJRS POLITIKOS SRITIS „ENERGETIKA“

BJRS TIKSLAS	Sujungti regioną
BJRS POLITIKOS SRITIES ORIENTACIJA	Baltijos šalių energijos rinkos elektros energijos jungčių planas (BEMIP) konkurencingai, saugiai ir tvariai energetikai
BJRS POLITIKOS SRITIES TEMATIKA	Bendradarbiavimas BEMIP rėmuose: dujų ir elektros energijos rinkų nepriklausomumo, skaidrumo ir veiksmingumo užtikrinimas (įskaitant Baltijos šalių integravimą į Europos elektros energijos ir dujų tinklus) Energinės tiekimo saugumo užtikrinimas Atominės energetikos saugumo užtikrinimas Atsinaujinančių energijos išteklių (AEI) naudojimo didinimas Energinės efektyvumo didinimas

Vertinimo metu nustatyta, kad 2009–2020 m. laikotarpiu Lietuvos subjektai dalyvavo įgyvendinant bent **133 projektus**, kurių intervencijos prisidėjo prie BJRS politikos srities „Energetika“. Šių projektų įgyvendinimui iš viso buvo skirta bent¹³ **826,55 mln. EUR** (588,43 mln. EUR ES arba EEE lėšų, 238,12 mln. EUR – projektuose dalyvavusių valstybių nacionalinių biudžetų lėšų). Prie BJRS politikos srities „Energetika“ prisidedančios intervencijos savo finansine apimtimi sudaro 15 proc. visos BJRS

¹³ Atkreiptinas dėmesys, kad kai kurių energetikos srities projektų atveju viešai nebuvo prieinama pilna informacija apie projektų finansines apimtis. Paprašyta patikslinti duomenis apie Lietuvos kartu su kitomis šalimis įgyvendintą Transeuropinio energetikos tinklo (TEN-E) programos ir Europos infrastruktūros tinklų priemonės lėšomis finansuotų projektų biudžetus ir jų sandarą, LR energetikos ministerija pateikė tik Lietuvos subjektų gautų lėšų dalį. Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad faktinė intervencijų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Energetika“, finansinė apimtis yra dar didesnė.

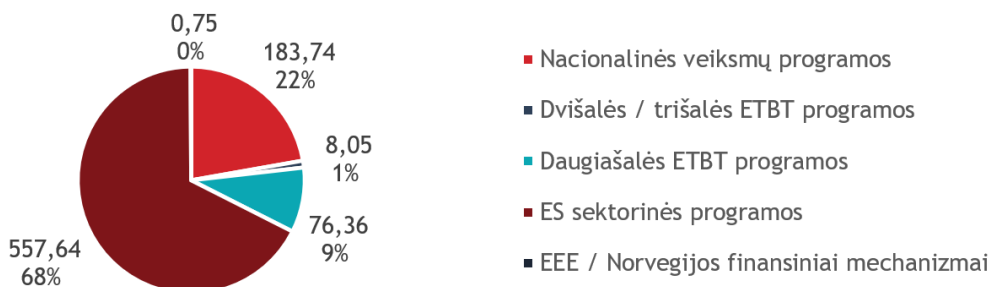
įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapio finansinės apimties, o projektų skaičiumi – menką dalį (5 proc.) į fiskalinį žemėlapiį įtrauktų projektų.

Iš visų atrinktų projektų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Energetika“, daugiau nei dviejuose trečdaliuose (68 proc.) dominavo **infrastruktūrinės investicijos**. Apie trečdalyje jų (32 proc.) buvo įgyvendintos neinfrastruktūrinio pobūdžio veiklos (žr. 10 paveikslas).

10 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ENERGETIKA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

11 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ENERGETIKA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Projektai, prisidedantys prie BJRS politikos srities „Energetika“, 2009–2020 m. daugiausiai buvo finansuoti **ES sektorialių programų** (557,64 mln. EUR) lėšomis. Kelis kartus mažesne, tačiau taip pat reikšminga apimtimi energetikos srities projektai buvo finansuoti **VP** (184,74 mln. EUR) lėšomis. Finansiniu požiūriu santykinai mažiau reikšmingi energetikos srities intervencijų finansavimo šaltiniai – **daugiašalės ETBT programos** (76,36 mln. EUR) bei **EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai** (8,05 mln. EUR) (žr. 11 paveikslas).

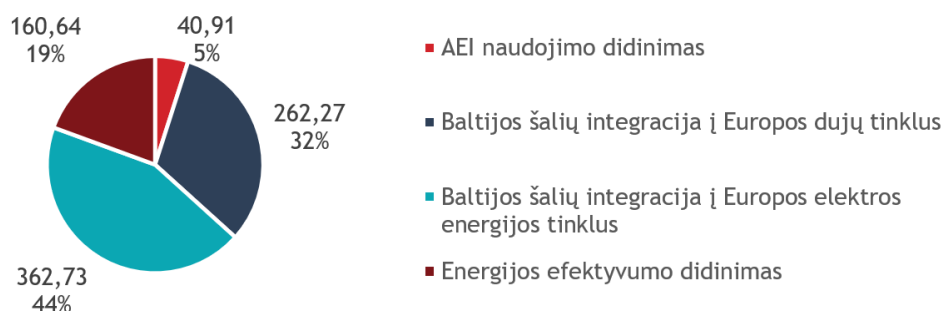
4 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ENERGETIKA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI

Finansavimo šaltinis	Finansavimo apimtis, mln. EUR
Visi finansavimo šaltiniai	826,55
Europos infrastruktūros tinklų priemonė (2014-2020 m.)	423,68
2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa	118,89
Konkurencingumo ir inovacijų bendroji programa (2007-2013 m.)	115,40
2007-2013 m. Ekonomikos augimo veiksmų programa	64,40
Interreg Baltijos jūros regiono programa	33,30
Baltijos jūros regiono 2007-2013 m. programa	27,29
Transeuropinio energetikos tinklo (TEN-E) programa (2007-2013 m.)	14,03

Finansavimo šaltinis	Finansavimo apimtis, mln. EUR
Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa	8,94
Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa	6,82
2007-2013 m. Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programa	4,91
Programa „LIFE“ (2014-2020 m.)	4,03
2007-2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programa	2,60
2014-2021 m. EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai Baltijos tyrimų programa	0,75
Programa „EUROSTARS“ (2007-2013 m.)	0,50
Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programa	0,45
2007-2013 m. Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	0,30
2007-2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa	0,24

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Konkrečiau, pagrindiniai intervencijų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Energetika“, finansavimo šaltiniai 2009–2020 m. buvo ES energetikos programos – *Europos infrastruktūros tinklų priemonė* ir *Konkurencingumo ir inovacijų bendroji programa (Pažangios energetikos Europai programa)* – ir VP – *2007–2013 m. Ekonomikos augimo veiksmų programa* ir *2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programa* (žr. 4 lentelė). Santykinai didžiausios finansinės apimtys projektai buvo finansuoti *Konkurencingumo ir inovacijų bendrosios programos (Pažangios energetikos Europai programos)* (vienintelis projektas, kurio dydis viršija 115 mln. EUR) ir *Europos infrastruktūros tinklų priemonės* (vidutinis projektų dydis – virš 32 mln. EUR) lėšomis. Ekonomikos augimo veiksmų programos ir 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos lėšomis buvo įgyvendinti daug mažesnės apimtys projektai (vidutinis projektų dydis – 1–4 mln. EUR). Finansiniu požiūriu gerokai mažiau reikšmingi energetikos srities intervencijų finansavimo šaltiniai – į BJR ar jo dalies plėtrą orientuotos daugiašalės ETBT programos, taip pat – *Transeuropinio energetikos tinklo (TEN-E) programa* (vidutinis projektų dydis – panašus kaip ir VP programų atveju, 1–4 mln. EUR). Prie BJRS politikos srities „Energetika“ prisidedantys projektai finansuoti ir daugelio kitų finansavimo šaltinių lėšomis – tiek dvišalių ir trišalių ETBT programų, tiek kitų sričių ES sektorių programų (aplinkos apsaugos programos „LIFE“, verslo inovacijų rėmimo programos „EUROSTARS“), tiek Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos. Vis dėlto, prie BJRS politikos srities „Energetika“ prisidėjo daugiausiai pavieniai šių programų projektai, kurių vidutinis dydis daugeliu atveju nesiekia 1 mln. EUR.

12 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ENERGETIKA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMATIKA (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Prie BJRS politikos srities „Energetika“ prisidedantys projektai apėmė **skirtingų teminių sričių** intervencijas. Daugiau nei trys ketvirtadaliai (76 proc. arba 625 mln. EUR) investicijų buvo skirta Baltijos

šalių, įskaitant Lietuvą, integracijai į Europos energetikos tinklus: didžioji dalis jų (44 proc. arba 362,73 mln. EUR) – integracijai į elektros energijos tinklus, kiek mažesnė (32 proc. arba 262,27 mln. EUR) – integracijai į dujų tinklus. Apie penktadalis (19 proc. arba 160,64 mln. EUR) atrinktų investicijų buvo nukreipta į energijos efektyvumo didinimą, likusi dalis (5 proc. arba 40,91 mln. EUR) – į atsinaujinančių energijos išteklių (AEI) naudojimo didinimą (žr. 12 paveikslas).

Intervencijos, nukreiptos į **Baltijos šalių integraciją į Europos elektros energijos tinklus**, buvo susijusios su naujomis elektros energijos jungtimis, jungiančiomis Baltijos šalių – Lietuvos, Latvijos ir Estijos – elektros energijos tinklus su kontinentinės Europos elektros energijos tinklais. Jos apėmė tiek neinfrastruktūrinio pobūdžio intervencijas, kuriomis siekta įvertinti galimybes sujungti Baltijos šalių elektros energijos tinklus su Europos elektros energijos tinklais, tiek investicijas į fizinę naujų elektros energijos jungčių infrastruktūrą. *Transeuropinio energetikos tinklo (TEN-E) programos* lėšomis finansuoti projektai daugiausiai buvo orientuoti į naujų elektros energijos jungčių plėtros pirminius etapus – pasirengimą Baltijos šalių integracijai į Europos elektros energijos rinkas, identifikuojant esamą situaciją ir technines galimybes. *2007–2013 m. Ekonomikos augimo veiksmų programos* investicijomis buvo siekiama sudaryti technines galimybes ir aplinkosauginės prielaidas Lietuvos elektros energijos rinkos integracijai į ES bendrąją elektros vidaus rinką. Šios investicijos buvo nukreiptos į Lietuvos elektros energijos perdavimo ir skirstomųjų tinklų parengimą darbui ES bendrojoje elektros energijos rinkoje, statant naujas elektros energijos perdavimo linijas, rekonstruojant ar keičiant transformatorines pastotes, skirstyklas ir pan. *Europos infrastruktūros tinklų priemonės* lėšomis buvo finansuojami tarpvalstybiniai Europos bendro intereso energetikos projektai, skirti Baltijos šalių elektros energijos sistemų sinchronizavimui su kontinentinės Europos elektros energijos tinklais, plėtojant naujas elektros energijos jungtis su Lenkija (žemyninę jungtį „LitPol Link“ ir jūrinę jungtį „Harmony Link“). Tai apėmė tiek neinfrastruktūrinio pobūdžio intervencijas, skirtas esamos situacijos ir sinchronizavimo galimybių įvertinimui, rengiantis naujų elektros energijos jungčių statybai, tiek investicijas į fizinę naujų elektros energijos jungčių infrastruktūrą. *Europos infrastruktūros tinklų priemonės* investicijas papildė *2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos* lėšomis finansuotos intervencijos, skirtos stiprinti Lietuvos integraciją į ES vidaus elektros energijos rinką. Šios programos investicijos buvo nukreiptos į vidinių elektros energijos tinklų stiprinimą, būtina sklandžiam tarpvalstybinių jungčių funkcionavimui užtikrinti – elektros energijos perdavimo linijų statybą, perdavimo tinklo patikimumo užtikrinimą, skirstomųjų tinklų modernizavimą bei plėtrą ir pan.

Intervencijos, nukreiptos į **Baltijos šalių integraciją į Europos dujų tinklus**, apėmė naujų dujotiekio jungčių tarp Lietuvos ir kitų BJR valstybių – Latvijos ir Lenkijos – plėtrą, siekiant integruoti Baltijos šalis į ES bendrąją dujų rinką. Panašiai, kaip ir elektros energijos jungčių plėtros srityje, *Transeuropinio energetikos tinklo (TEN-E) programos* lėšomis buvo įgyvendinamos neinfrastruktūrinio pobūdžio intervencijos – dujotiekio jungties su Lenkija (GIPL) tiesimo parengiamieji darbai (tyrimai, studijos, modeliai ir pan.). *2007–2013 m. Ekonomikos augimo veiksmų programos* lėšomis finansuota magistralinio dujotiekio Jurbarkas–Klaipėda statyba, leidusi sujungti visą Lietuvos dujotiekį į žiedinę sistemą ir su ES gamtinių dujų sistemomis. *Europos infrastruktūros tinklų priemonės* investicijos buvo nukreiptos į abi strategines dujotiekio jungtis – tiek su Latvija, tiek su Lenkija. Šios programos lėšomis finansuotos ir parengiamosios dujotiekio jungčių plėtros veiklos (studijos, analizės ir pan.), ir fizinės jungčių infrastruktūros statyba. *2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos* intervencijos, skirtos stiprinti Lietuvos integraciją į ES vidaus dujų rinką, apėmė magistralinių dujotiekių rekonstrukciją, dujų skirstymo ir kompresorinių stočių modernizavimą, pažangių technologijų dujų perdavimo ir skirstymo sistemoje diegimą.

Į **energijos efektyvumo didinimą** nukreiptos intervencijos daugiausiai buvo finansuotos dvišalių ir trišalių bei daugiašalių ETBT programų lėšomis. Į BJR ar jo dalies plėtrą nukreiptų daugiašalių ETBT programų projektai daugiausiai apėmė bendradarbiavimą tarp įvairių BJR šalių atstovų (įvairių lygių valdžios institucijų, tyrėjų, energijos tiekėjų ir pan.), skirtą naujiems sprendimams dėl energijos

efektyvumo didinimo BJR. Tai daugiausiai apėmė neinfrastruktūrinio pobūdžio intervencijas – tinklaveiką, apsikeitimą žiniomis ir patirtimi, bendrų produktų (studijų, procedūrų, metodikų, strategijų ir pan.) kūrimą, susijusį su energijos taupymu gyvenamuosiuose pastatuose, centralizuoto šildymo sistemų efektyvumo didinimu, energetiniu požiūriu nepriklausomų regionų steigimu, energijos suvartojimo prognozavimu, perėjimu prie energiją taupančių apšvietimo technologijų, energetinių atliekų pakartotiniu naudojimu ir pan. Pavieniai projektai apėmė ir bandomąsias investicijas į energiją taupančią infrastruktūrą. Dvišalių ir trišalių ETBT programų intervencijos daugiausiai apėmė energijos efektyvumo didinimą Lietuvos, Lenkijos, Baltarusijos ir Rusijos pasienio regionuose, investuojant į pastatų abipus sienos renovavimą ar energiją taupančių apšvietimo sistemų diegimą pasienio miestuose bei įgyvendinant neinfrastruktūrinio tipo veiklas, skirtas pasienio regionų valdžios institucijų bendradarbiavimui energijos efektyvumo didinimo srityje.

AEI naudojimo didinimui skirtos intervencijos daugiausiai buvo finansuotos daugišalių ETBT programų lėšomis. Pastarosios apėmė bendradarbiavimą tarp BJR šalių skirtingų sektorių atstovų, keičiantis informacija ir žiniomis apie įvairių AEI (biomasės, vėjo energijos, hidroenergijos) naudojimo didinimo BJR galimybes ir įvairiapusę naudą ne tik energetinės nepriklausomybės didinimo ir aplinkos išsaugojimo, bet ir ekonominiu požiūriu. Santykinai didesnis dėmesys skirtas bioenergetikai, skatinant biomasės gamybą iš įvairių šaltinių – žemės ūkio, žuvininkystės, miškininkystės, maisto pramonės, komunalinių atliekų ir nuotekų ir pan. Ši kryptis glaudžiai siejasi su BJRS politikos sritimi „Bioekonomika“, akcentuojančia tvaraus išteklių naudojimo ir žiedinės ekonomikos svarbą. Pavieniai AEI naudojimo didinimui skirti projektai finansuoti iš *Europos infrastruktūros tinklų priemonės ir Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos* biudžetų. Jie apima neinfrastruktūrinio pobūdžio intervencijas, skirtas hidroenergetikos (Kruonio hidroakumuliacinės elektrinės) plėtros galimybių įvertinimui ir bendradarbiavimui tarp BJR šalių skatinant AEI iš žemės ūkio naudojimą.

Daugiau nei trys ketvirtadaliai atrinktų projektų prisidėjo tik prie BJRS politikos srities „Energetika“. Kituose projektuose pastebėta sinergija su kitomis BJRS politikos sritimis, ypač „**Bioekonomika**“ (daugiausiai tvaraus išteklių iš žemės ūkio, žuvininkystės ir miškininkystės naudojimo AEI gamybai srityje) ir „**Inovacijos**“ (daugiausiai MTEPI, skirtų energijos efektyvumo ir AEI naudojimo didinimui, srityje).

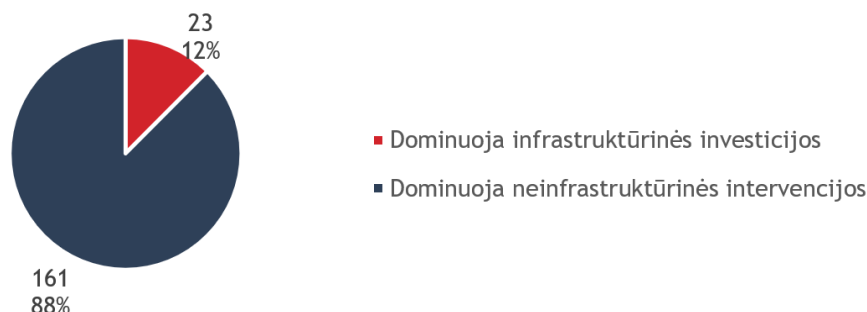
3.1.4 BJRS POLITIKOS SRITIS „INOVACIJOS“

BJRS TIKSLAS	Padidinti gerovę
BJRS POLITIKOS SRITIES ORIENTACIJA	Viso regiono MTEPI ir MVĮ potencialo išnaudojimas, panaudojant Skaitmeninę bendrąją rinką talentų ir investicijų pritraukimui
BJRS POLITIKOS SRITIES TEMATIKA	Inovacijų ir verslumo ekosistemos BJR kūrimas Kliūčių inovacijų vystymui ir prieigai prie skaitmeninės rinkos (ypač MVĮ) šalinimas Tarpautinis bendradarbiavimas inovacijų ir verslumo srityje, ypač įgyvendinant bendrus tyrimų projektus ir pritaikant jų rezultatus rinkai Bendra inovacijų paramos priemonių plėtra

Vertinimo metu nustatyta, kad 2009–2020 m. laikotarpiu Lietuvos subjektai dalyvavo įgyvendinant bent **184 projektus**, kurių intervencijos prisidėjo prie BJRS politikos srities „Inovacijos“. Šių projektų įgyvendinimui iš viso buvo skirta **293,15 mln. EUR** (218,12 mln. EUR – ES bei EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų lėšų, 75,03 mln. EUR – projektuose dalyvavusių valstybių nacionalinių biudžetų lėšų). Prie BJRS politikos srities „Inovacijos“ prisidedančios intervencijos savo finansine apimtimi sudaro tik 5 proc. visos BJRS įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapio finansinės apimties, o projektų skaičiumi – tik 7 proc. į fiskalinį žemėlapią įtrauktų projektų. Lyginant su kai kuriomis kitomis politikos

sritimis (pavyzdžiui, „Transportas“ ir „Energetika“), inovacijų srities projektai pasižymėjo santykinai mažesniu finansiniu dydžiu.

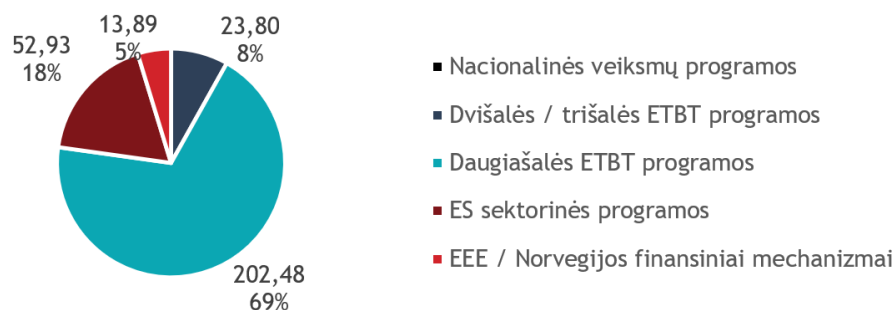
Iš visų atrinktų projektų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Inovacijos“ daugiau nei trijuose ketvirtadaliuose (88 proc.) dominavo neinfrastruktūrinės intervencijos (žr. 13 paveikslas).

13 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „INOVACIJOS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Projektai, prisidedantys prie BJRS politikos srities „Inovacijos“, 2009–2020 m. daugiausiai buvo finansuoti **daugiašalių ETBT programų** (202,48 mln. EUR) lėšomis. Gerokai mažesne, tačiau santykinai reikšminga apimtimi atrinkti inovacijų srities projektai buvo finansuoti **ES sektorinių programų** (52,93 mln. EUR) lėšomis. Finansiniu požiūriu santykinai mažiau reikšmingi inovacijų srities intervencijų finansavimo šaltiniai – **dvišalės ir trišalės EBTB programos** (23,80 mln. EUR), **EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai** (13,89 mln. EUR) ir **VP** (0,04 mln. EUR) (žr. 14 paveikslas).

14 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „INOVACIJOS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Konkrečiau, pagrindiniai intervencijų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Inovacijos“, **finansavimo šaltiniai** 2009–2020 m. buvo *Baltijos jūros regiono 2007–2013 m. programa* ir *Interreg Baltijos jūros regiono programa* (žr. 5 lentelė), kurių projektai taip pat pasižymėjo santykinai didžiausia finansine apimtimi (vidutinis projekto dydis – virš 2 mln. EUR). Taip pat reikšmingi inovacijų srities projektų finansavimo šaltiniai buvo *Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa* ir *Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa* (vidutinis projektų dydis – virš 1 mln. EUR). BJRS aktualūs projektai šioje srityje finansuoti ir ES sektorinių programų lėšomis. Svarbiausios jų – konkrečiai į BJR plėtrą nukreiptas MTEPI veiklas finansuojančios programos „*BONUS+*“ ir „*BONUS*“, *Septintoji bendroji mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programa*, programos „*Horizontas 2020*“ ir „*EUROSTARS 2*“ (vidutinis projektų dydis svyruoja nuo 0,5 iki 3 mln. EUR). Santykinai mažesne apimtimi

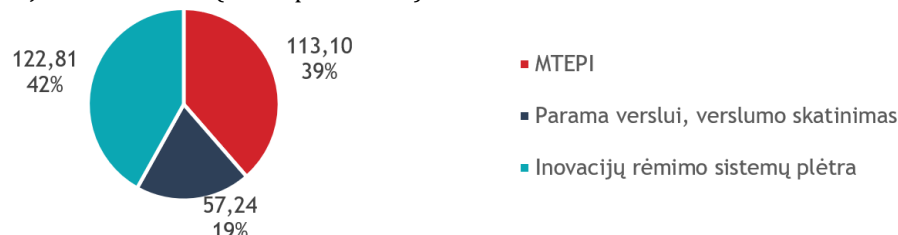
intervencijos, prisidedančios prie BJRS politikos srities „Inovacijos“, buvo finansuotos ir iš daugybės kitų programų, įskaitant EEE ir Norvegijos finansinius mechanizmus, dvišales ir trišales ETBT programas, kitas ES sektorines ir VP. Pastarųjų (išskyrus EEE ir Norvegijos finansinius mechanizmus) projektai pasižymėjo santykinai mažiausiu vidutiniu dydžiu (paprastai – iki 1 mln. EUR).

5 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „INOVACIJOS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI

Finansavimo šaltinis	Finansavimo apimtis, mln. EUR
Visi finansavimo šaltiniai	292,24
Interreg Baltijos jūros regiono programa	102,77
Baltijos jūros regiono 2007-2013 m. programa	75,31
Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa	17,34
Programa „BONUS“ (2012-2017 m.)	16,20
Programa „Horizontas 2020“ (2014-2020 m.)	10,38
Programa „BONUS+“ (2009-2011 m.)	8,53
2007-2013 m. Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	8,39
Programa „EUROSTARS 2“ (2014-2020 m.)	8,11
Septintoji bendroji mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programa (2007-2013 m.)	8,11
Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa	7,08
2009-2014 m. EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai	6,98
2014-2021 m. EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai Baltijos tyrimų programa	6,91
Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	5,48
2007-2013 m. Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programa	3,94
2007-2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa	2,43
2014-2020 m. Europos kaimynystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa	1,87
Programa „EUROSTARS“ (2007-2013 m.)	1,54
2007-2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programa	0,9
Interreg V-A Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programa	0,8
Programa „COSME“ (2014-2020 m.)	0,06
Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programa	0,04

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Prie BJRS politikos srities „Inovacijos“ prisidedantys projektai apėmė **skirtingų teminių sričių** intervencijas. Daugiau nei trys ketvirtadaliai (79 proc.) investicijų teko dviem sritims – bendradarbiavimui BJR **inovacijų rėmimo sistemų plėtroje** (42 proc. arba 122,81 mln. EUR) ir BJR aktualių **mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų (MTEPI)** (39 proc. arba 113,10 mln. EUR) finansavimui. Apie penktadalis (19 proc. arba 57,24 mln. EUR) lėšų skirta **paramos verslui ir verslumo skatinimo** BJR finansavimui (žr. 15 paveikslas).

15 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „INOVACIJOS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMATIKA (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Atrinktos intervencijos **MTEPI** srityje apėmė skirtingų BJR šalių tyrėjų bendradarbiavimą įgyvendinant bendrus MTEPI projektus, finansuotus daugelio skirtingų finansavimo šaltinių lėšomis. Kai kurie MTEPI projektai buvo tematiškai orientuoti į BJR aktualių iššūkių sprendimą (ypač tvaraus išteklių naudojimo skatinimą, Baltijos jūros taršos maistinėmis ir pavojingomis medžiagomis mažinimą, vandens biologinės įvairovės apsaugą). Pastarieji daugiausiai buvo finansuoti programų, kurių intervencijos specifiskai nukreiptos į BJR plėtrą, lėšomis – tiek daugiašalių ETBT programų (*Baltijos jūros regiono 2007–2013 m. programos, Interreg Baltijos jūros regiono programos, Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programos*), tiek ES sektorinių programų („*BONUS+*“ ir „*BONUS*“), tiek EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų (*2014–2021 m. EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų Baltijos tyrimų programos*). Į BJR plėtrą orientuoti ar teminiu požiūriu su ja glaudžiai susiję MTEPI projektai buvo įgyvendinti ir kitų finansavimo šaltinių, tokių kaip *Septintoji bendroji mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programa, programos „Horizontas 2020“ ir „EUROSTARS“*, Lietuvos ir Latvijos ETBT programos, lėšomis. Kitos atrinktos intervencijos apėmė įvairių su BJR plėtra tiesiogiai nesusijusių sričių MTEPI projektus, vykdomus bendradarbiaujant BJR šalių tyrėjams.

Intervencijos, prisidedančios prie **inovacijų rėmimo sistemos** BJR stiprinimo, apėmė daugiausiai neinfrastruktūrinio pobūdžio veiklas, įgyvendintas bendradarbiaujant įvairių BJR šalių subjektams. Į BJR plėtrą orientuotų daugiašalių ETBT programų lėšomis finansuotuose projektuose buvo plėtojamas plataus rato BJR šalių bendradarbiavimas – mokslinių tyrimų ir inovacijų centrų tinklaveika, bendros paramos inovatyvioms MVI sistemos kūrimas, inovatyvių MVI klasterių steigimas, konkrečių sričių inovacijų tinklų, kompetencijų centrų steigimas, žinių ir patirties mainai inovacijų perdavimo srityje bei sumanios specializacijos skatinimas, bendradarbiavimas naudojant MTEPI infrastruktūrą ir pan. Dvišalių ir trišalių ETBT programų (*2007–2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programos, 2007–2013 m. Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programos*) projektai apėmė pasienio MTEPI centrų steigimą, tinklaveiką inovacijų srityje.

Intervencijos, susijusios su **parama verslui ir verslumo skatinimu**, apėmė daugiašalių ETBT ir dvišalių bei trišalių ETBT programų lėšomis finansuotus BJR valstybių bendradarbiavimo veiksmus. Daugiašalių ETBT programų rėmuose plėtota plataus BJR šalių rato partnerystė, skirta didinti verslo, ypač MVI, konkurencingumą BJR. Šiuo tikslu buvo vykdoma paramos verslui struktūrų tinklaveika, bendrų produktų (techninių sprendimų, metodikų, modelių ir pan.) kūrimas, siekiant pagerinti tiek paramos verslui struktūrų pajėgumus konsultuoti verslą, tiek pačių įmonių tarptautiškumo ir konkurencingumo didinimo galimybes. Įvairių dvišalių ir trišalių ETBT programų projektuose Lietuva bendradarbiavo su kaimyninėmis ES valstybėmis narėmis – daugiausiai Latvija, kiek mažesne apimtimi – Lenkija, bei kitomis kaimyninėmis valstybėmis – Baltarusija ir Rusija. Tai daugiausiai apėmė paramos verslui struktūrų tinklaveiką, bendrų paramos verslui struktūrų kūrimą pasienio regionuose, bendrų paramos verslui ir verslumo skatinimo priemonių diegimą pasienio regionuose, ypatingą dėmesį skiriant jaunimo verslumo ugdymui.

Daugiau nei du trečdaliai atrinktų projektų prisidėjo tik prie BJRS politikos srities „Inovacijos“. Kituose projektuose buvo sinergijos su kitomis BJRS politikos sritimis, ypač „**Bioekonomika**“ (MTEPI, susijusių su tvaraus išteklių naudojimo didinimu ir vandens biologinės įvairovės apsauga, įgyvendinimo bei verslo ir inovacijų rėmimo mėlynosios ir žaliosios ekonomikos sektoriuose, srityse), „**Maistinės medžiagos**“ ir „**Pavojingos medžiagos**“ (MTEPI, kuriais siekiama prisidėti prie Baltijos jūros taršos maistinėmis ir pavojingomis medžiagomis mažinimo, įgyvendinimo srityje) bei „**Energetika**“ (MTEPI, skirtų AEI naudojimo didinimui, įgyvendinimo srityje). Pavieniuose projektuose pastebėtos sinergijos ir su įvairiomis kitomis BJRS politikos sritimis (pavyzdžiui, „Švietimas“, „Kultūra“).

3.1.5 BJRS POLITIKOS SRITIS „KULTŪRA“

BJRS TIKSLAS	Padidinti gerovę
BJRS POLITIKOS SRITIES ORIENTACIJA	Kultūros ir kūrybinių industrijų (KKI) sektoriai
BJRS POLITIKOS SRITIES TEMATIKA	KKI sektorių konkurencingumo didinimas BJR kultūros paveldo valdymas ir populiarinimas Kultūrinis bendradarbiavimas pristatant BJR kultūrą

Vertinimo metu nustatyta, kad 2009–2020 m. laikotarpiu Lietuvos subjektai dalyvavo įgyvendinant bent **131 projektą**, kurių intervencijos prisidėjo prie BJRS politikos srities „Kultūra“. Šių projektų įgyvendinimui iš viso buvo skirta **107,24 mln. EUR** (86,15 mln. EUR – ES bei Norvegijos ir EEE finansinių mechanizmų lėšų, 21,09 mln. EUR – projektuose dalyvavusių valstybių nacionalinių biudžetų lėšų). Prie BJRS politikos srities „Kultūra“ prisidedančios intervencijos savo finansine apimtimi sudaro vos 2 proc. visos BJRS įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapio finansinės apimties, tačiau projektų skaičiumi – dešimtadalį (10 proc.) į fiskalinį žemėlapiį įtrauktų projektų.

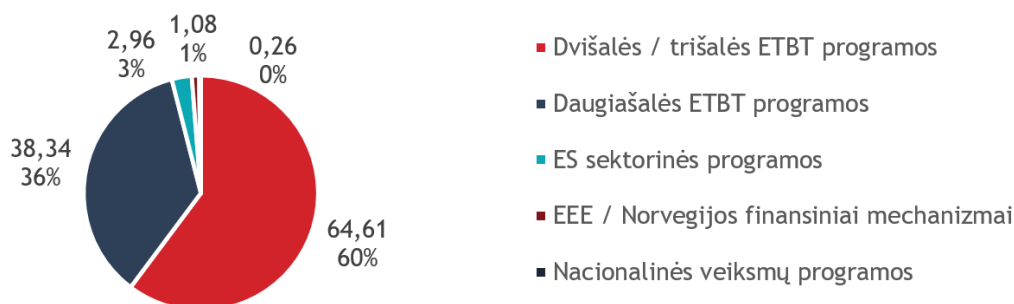
Iš visų atrinktų projektų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Kultūra“, absoliučioje daugumoje (52 proc.) dominavo **infrastruktūrinės investicijos**. Likusioje dalyje jų (48 proc.) buvo įgyvendintos neinfrastruktūrinio pobūdžio veiklos (žr. 16 paveikslas).

16 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „KULTŪRA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Projektai, prisidedantys prie BJRS politikos srities „Kultūra“, 2009–2020 m. daugiausiai buvo finansuoti **dvišalių ar trišalių ETBT programų** (64,61 mln. EUR), perpus mažesne apimtimi – **daugiašalių ETBT programų** (38,34 mln. EUR) lėšomis. Gerokai mažesne apimtimi atrinkti kultūros srities projektai buvo finansuoti **ES sektorialinių programų** (2,96 mln. EUR), **EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų** (1,08 mln. EUR) ir **VP** (0,26 mln. EUR) lėšomis (žr. 17 paveikslas).

17 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „KULTŪRA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR)

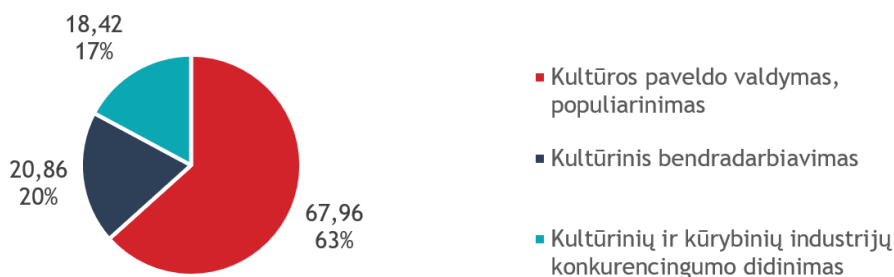
Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Konkrečiau, pagrindiniai intervencijų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Kultūra“, finansavimo šaltiniai 2009–2020 m. buvo dvišalės ar trišalės ETBT programos (vidutinis projektų dydis – iki 1 mln. EUR) (žr. 6 lentelė). Šių programų projektuose Lietuva bendradarbiavo su Latvija, Lenkija, Baltarusija ir Rusija. Santykinai didžiausios finansinės apimties projektai buvo finansuoti daugiašalių ETBT programų – *Baltijos jūros regiono 2007–2013 m. programos* lėšomis finansuojamų projektų vidutinis dydis viršijo 3 mln. EUR. Mažesne, tačiau taip pat reikšminga finansine apimtimi pasižymėjo *Interreg Baltijos jūros regiono programos* projektai (vidutinis projektų dydis – iki 2 mln. EUR). BJRS aktualūs kultūros srities projektai taip pat buvo finansuoti ES sektoriinių programų, EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų bei VP lėšomis, tačiau jų projektai bendrai pasižymėjo santykinai mažesne finansine apimtimi. Nacionalinė *Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programa* buvo santykinai mažiausiai reikšmingas kultūros srities intervencijų finansavimo šaltinis (vidutinis projekto dydis – iki 0,1 mln. EUR).

6 LENTELE. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „KULTŪRA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI

Finansavimo šaltinis	Finansavimo apimtis, mln. EUR
Visi finansavimo šaltiniai	107,25
2007-2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programa	13,29
Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa	11,55
Interreg Baltijos jūros regiono programa	11,26
2007-2013 m. Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programa	10,61
2014-2020 m. Europos kaimynystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa	10,03
Baltijos jūros regiono 2007-2013 m. programa	9,49
Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	8,38
2014-2020 m. Lietuvos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programa	7,81
Interreg V-A Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programa	6,34
Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa	6,04
2007-2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa	4,19
2007-2013 m. Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	3,96
Programa „Kultūra 2007-2013“	2,64
2009-2014 m. EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai	1,08
Programa „Kūrybiška Europa 2014-2020“	0,32
Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programa	0,26

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

18 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „KULTŪRA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMATIKA (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Prie BJRS politikos srities „Kultūra“ prisidedantys projektai apėmė **skirtingų sričių intervencijas**. Beveik du trečdaliai (63 proc. arba 67,96 mln. EUR) šių investicijų buvo nukreipta į kultūros paveldo valdymą ir

populiarinimą. Penktadalis (20 proc. arba 20,86 mln. EUR) investicijų buvo skirta kultūrinio bendradarbiavimo projektams. Likusi dalis (17 proc. arba 18,42 mln. EUR) BJRS aktualių kultūros sektoriaus investicijų teko KKI konkurencingumo didinimui (žr. 18 paveikslas).

Kultūros paveldo valdymo ir populiarinimo intervencijos, kurias išimtinai finansavo dvišalės ir trišalės bei daugiašalės ETBT programos, buvo skirtos kultūros paveldo objektų išsaugojimui ir jų prieinamumo visuomenei didinimui. Infrastruktūrinės investicijos, skirtos kultūros paveldo objektų atnaujinimui ir pritaikymui kultūrinio turizmo plėtrai, projektų skaičiumi trigubai lenkė neinfrastruktūrinio pobūdžio intervencijas. Kadangi dauguma BJRS politikos srities „Turizmas“ projektų yra skirti bendrų kultūrinio turizmo maršrutų kūrimui ir populiarinimui BJR, absoliučioje daugumoje politikos srities „Turizmas“ projektų matomos sinergijos su politikos sritimi „Kultūra“. Neinfrastruktūrinės kultūros paveldo valdymo ir populiarinimo intervencijos buvo skirtos duomenų apie kultūros objektų lankymą rinkimui ir paveldo objektų tinkamumo turizmo plėtrai vertinimui ir pan.

Neinfrastruktūrinio pobūdžio **kultūrinio bendradarbiavimo** srities intervencijos buvo nukreiptos į kultūrinio dialogo tarp skirtingų kaimyninių ar BJR šalių skatinimui, finansuojant patirties ir žinių mainų, bendrų tradicijų puoselėjimo ir pan. veiklas. Šios intervencijos buvo daugiausiai orientuotos į pasienio teritorijas, tad apie pusė jų buvo finansuotos dvišalių ir trišalių ETBT programų lėšomis. Kitą kultūrinio bendradarbiavimo srities intervencijų pusę sudarė daugiašalių ETBT programų (*Interreg Baltijos jūros regiono programos, Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programos ir Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programos*), ES sektorinių programų („Kultūra 2007–2013“, „Kūrybiška Europa“) lėšomis finansuoti projektai ir pavieniai 2009–2014 m. *EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų* bei *Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos* lėšomis finansuoti projektai. Pastarieji buvo skirti bendro kultūrinio pažinimo ir gerosios kultūrinio tapatumo išsaugojimo patirties mainų veikloms, bendrų kultūrinių renginių organizavimui ir pan.

Atrinkti **KKI konkurencingumo didinimo** srities projektai buvo panašiai pasiskirstę tarp daugiašalių ETBT programų bei dvišalių ir trišalių ETBT programų. Daugiašalės ETBT programos daugiausiai skatino įvairių BJR šalių nevyriausybinį ir skirtingų sektorių (valstybinio, nevyriausybinio, privataus) subjektų bendradarbiavimą KKI sektorių augimo skatinimo, žmoniškųjų išteklių plėtros ir pan. srityse. Dvišalių ir trišalių ETBT programų projektai skatino KKI konkurencingumą pasienio regionuose, teikiant įvairią paramą šiose srityje veikiantiems subjektams.

Virš trečdalis atrinktų projektų prisidėjo tik prie BJRS politikos srities „Kultūra“, absoliuti dauguma taip pat prisidėjo prie BJRS politikos srities „Turizmas“ (kultūros paveldo pritaikymo kultūrinio turizmo plėtrai srityje), pavieniai projektai – prie BJRS politikos sričių „Energetika“ (AEI naudojimo didinimo kultūros paveldo objektuose srityje), „Inovacijos“ (MTEPI kultūros paveldo išsaugojimo srityje) ir „Švietimas“ (kultūros srities darbuotojų mokymosi visą gyvenimą skatinimo srityje).

3.1.6 BJRS POLITIKOS SRITYS „MAISTINĖS MEDŽIAGOS“ IR „PAVOJINGOS MEDŽIAGOS“

BJRS TIKSLAS	Apsaugoti jūrą	
BJRS POLITIKOS SRITIS ORIENTACIJA	Pavojingų medžiagų naudojimo ir poveikio mažinimas	Į jūrą išmetamo maistinių medžiagų kiekio sumažinimas iki priimtino lygio
BJRS POLITIKOS SRITIS TEMATIKA	Baltijos jūros taršos pavojingomis medžiagomis (chemikalų, metalų, biocidų, farmacijos produktų ir pan.) mažinimas	Baltijos jūros taršos maistinėmis medžiagomis (azotu, fosforu ir pan.) mažinimas, ypač iš miestų vandens nuotekų valymo sistemų, žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės

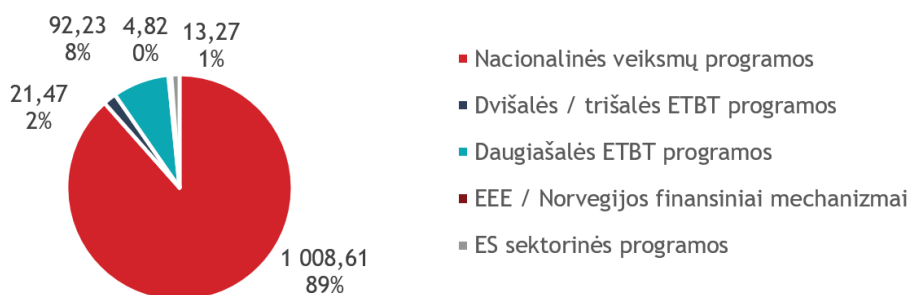
Vertinimo metu nustatyta, kad 2009–2020 m. laikotarpiu Lietuvos subjektai dalyvavo įgyvendinant bent **1 596 projektus**, kurių intervencijos prisidėjo prie BJRS politikos sričių „Pavojingos medžiagos“ ir „Maistinės medžiagos“ (vienos iš jų ar abiejų). Šių projektų įgyvendinimui iš viso buvo skirta **1 140,40 mln. EUR** (1 033,33 mln. EUR – ES bei Norvegijos ir EEE finansinių mechanizmų lėšų, 107,07 mln. EUR – projektuose dalyvavusių valstybių nacionalinių biudžetų lėšų). Prie šių politikos sričių prisidedančios intervencijos savo finansine apimtimi sudaro penktadalį (20 proc.) visos BJRS įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapio finansinės apimties, o projektų skaičiumi – daugiau nei pusę (57 proc.) į fiskalinį žemėlapiį įtrauktų projektų. Taip yra todėl, jog dalis šios srities atrinktų projektų yra santykinai labai smulkūs – pavyzdžiui, projektams prilygintos ir žuvininkystės veiksmų bei kaimo plėtros programų lėšomis finansuotos kompensacinės išmokos privatiems subjektams už įvairių vandens aplinkos apsaugos priemonių įgyvendinimą. Daugiau nei 90 proc. šių investicijų apėmė abi politikos sritis – tiek „Pavojingos medžiagos“, tiek „Maistinės medžiagos“.

92 proc. visų atrinktų projektų, prisidedančių prie šių politikos sričių, dominavo **infrastruktūrinės investicijos**, likusiuose buvo įgyvendintos neinfrastruktūrinio pobūdžio veiklos (žr. 19 paveikslas).

19 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRIČIŲ „PAVOJINGOS MEDŽIAGOS“ IR „MAISTINĖS MEDŽIAGOS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

20 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRIČIŲ „PAVOJINGOS MEDŽIAGOS“ IR „MAISTINĖS MEDŽIAGOS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Projektai, prisidedantys prie BJRS politikos sričių „Pavojingos medžiagos“ ir „Maistinės medžiagos“ (vienos iš jų ar abiejų), 2009–2020 m. daugiausiai buvo finansuoti **VP** (1 008,61 mln. EUR) lėšomis. Gerokai mažesne apimtimi atrinkti šių sričių projektai buvo finansuoti **daugiašalių ETBT programų** (92,23 mln. EUR) lėšomis. Finansiniu požiūriu mažiausiai reikšmingi vandens taršos mažinimo srities intervencijų finansavimo šaltiniai – **dvišalės ar trišalės ETBT programos** (21,47 mln. EUR), **ES sektorinės programos** (13,27 mln. EUR) bei **EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai** (4,82 mln. EUR) (žr. 20 paveikslas).

Konkrečiau, pagrindiniai intervencijų, prisidedančių prie BJRS politikos sričių „Pavojingos medžiagos“ ir „Maistinės medžiagos“, finansavimo šaltiniai 2009–2020 m. buvo VP – 2007–2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa ir 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programa. Šių programų lėšomis finansuoti projektai pasižymėjo ir santykinai didelėmis finansinėmis apimtimis (vidutinis projektų dydis – virš 2 mln. EUR). Daug mažesnės, tačiau taip pat reikšmingos apimties investicijos, susijusios su vandens taršos mažinimu, buvo įgyvendintos į BJR ar jo dalies plėtrą orientuotų daugiašalių ETBT programų – Baltijos jūros regiono 2007–2013 m. programos, Interreg Baltijos jūros regiono programos ir Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programos – projektuose (vidutinis projektų dydis – tarp 1 ir 4 mln. EUR). Prie BJRS politikos sričių „Pavojingos medžiagos“ ir „Maistinės medžiagos“ prisidedančios intervencijos buvo finansuotos ir iš įvairių kitų finansavimo šaltinių, įskaitant ES sektorines programas („BONUS+“ ir „BONUS“, kurių projektų vidutinis dydis viršijo 3 mln. EUR) ir 2009–2014 m. EEE ir Norvegijos finansinius mechanizmus (vidutinis projektų dydis – virš 2 mln. EUR). Vandens taršos mažinimo srityje buvo įgyvendinti daugiau pavieniai dvišalių ar trišalių ETBT programų projektai (vidutinis projektų dydis svyravo tarp 0,2 ir 4 mln. EUR). Dideliu šios srities projektų skaičiumi, bet santykinai maža jų finansine apimtimi (vidutinis projektų dydis nesiekė 0,1 mln. EUR) pasižymėjo žuvininkystės veiksmų ir kaimo plėtros programos (žr. 7 lentelė).

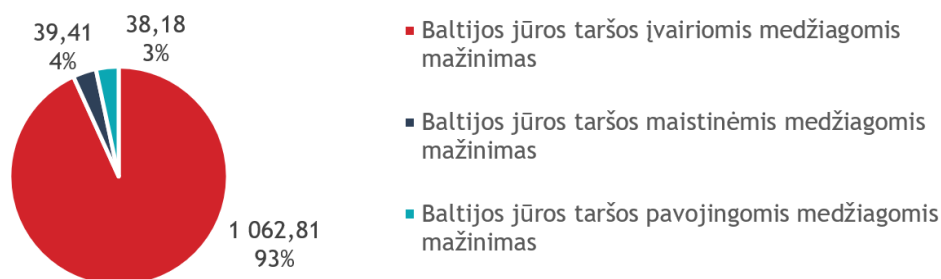
7 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRIČIŲ „PAVOJINGOS MEDŽIAGOS“ IR „MAISTINĖS MEDŽIAGOS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI

Finansavimo šaltinis	Finansavimo apimtis, mln. EUR
Visi finansavimo šaltiniai	1 140,40
2007-2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa	683,74
2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa	313,24
Interreg Baltijos jūros regiono programa	37,05
Baltijos jūros regiono 2007-2013 m. programa	36,52
Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa	14,02
2007-2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programa	11,99
Programa „BONUS+“ (2009-2011 m.)	6,67
Programa „BONUS“ (2012-2017 m.)	6,60
Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007-2013 metų veiksmų programa	4,88
2009-2014 m. EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai	4,82
Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa	4,65
Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014-2020 metų veiksmų programa	4,04
2007-2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa	3,38
2007-2013 m. Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programa	2,53
Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programa	2,51
2014-2020 m. Europos kaimynystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa	2,38
Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	1,01
Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 m. programa	0,19
2007-2013 m. Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	0,18

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

93 proc. arba 1 062,81 mln. EUR prie BJRS politikos sričių „Pavojingos medžiagos“ ir „Maistinės medžiagos“ (vienos iš jų ar abiejų) prisidedančių investicijų buvo nukreiptos į bendrą Baltijos jūros taršos mažinimą (įskaitant taršą pavojingomis ir maistinėmis medžiagomis). Menka dalis visų lėšų buvo

nukreipta į **konkrečius pobūdžio Baltijos jūros taršos mažinimą** – maistinėmis medžiagomis (4 proc. arba 39,41 mln. EUR) arba pavojingomis medžiagomis (3 proc. arba 38,18 mln. EUR) (žr. 21 paveikslas).

21 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRIČIŲ „PAVOJINGOS MEDŽIAGOS“ IR „MAISTINĖS MEDŽIAGOS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMATIKA (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Nepriklausomai nuo taršos pobūdžio, Baltijos jūros taršos mažinimui skirtos intervencijos pateko į vieną iš trijų pagrindinių kategorijų – vandens taršos prevencijos, geros vandens ekologinės būklės atstatymo ir vandenių valdymo. **Vandens taršos prevencijos srityje** buvo įgyvendintos infrastruktūrinės investicijos, nukreiptos į vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų plėtrą ir atnaujinimą, Baltijos jūros pajūrio juostos tvarkymą, vandens telkinių apsaugos nuo taršos ir dirvos erozijos bei rizikos vandens telkinių būklės gerinimo priemonių diegimą, siekiant užkirsti kelią teršalų iš žemės ūkio, miesto nuotekų sistemų patekimui į vandens telkinius ir, savo ruožtu, Baltijos jūros užteršimui. Tokio tipo intervencijos daugiausiai buvo finansuojamos VP (2007–2013 m. *Sanglaudos skatinimo veiksmų programos*, 2014–2020 m. *ES fondų investicijų veiksmų programos*, kaimo plėtros programų), taip pat – pavienių dvišalių ir trišalių ETBT programų lėšomis. Šios srities investicijų finansinė apimtis – santykinai didžiausia (arti 1 mlrd. EUR).

Geros vandens ekologinės būklės atstatymo srities intervencijos apėmė tiek infrastruktūrinės investicijas į vandens telkinių valymą ir jų aplinkos tvarkymą, finansuotą 2007–2013 m. *Sanglaudos skatinimo veiksmų programos* ir 2014–2020 m. *ES fondų investicijų veiksmų programos* lėšomis bei pavienių dvišalių ir trišalių ETBT programų projektų rėmuose, tiek neinfrastruktūrinio pobūdžio veiksmus, tokius kaip žuvininkystės veiksmų programų lėšomis finansuotos kompensacinės išmokos privatiems subjektams už žvejybinės veiklos nutraukimą. Šios srities investicijų finansinė apimtis – santykinai mažiausia (virš 30 mln. EUR).

Vandenių valdymo srityje įgyvendintos intervencijos apėmė skirtingas dimensijas – tiek nacionalinę, tiek tarptautinę. Nacionaliniu lygmeniu VP bei 2009–2014 m. *EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų* lėšomis buvo įgyvendintos tiek infrastruktūrinės investicijos, išsilyjant jūros ir vidaus vandenių būklės tyrimams atlikti reikalingą įrangą bei jūros aplinkos apsaugos kontrolei vykdyti reikalingas priemones, tiek neinfrastruktūrinio pobūdžio veiklos – jūros ir vidaus vandenių būklės monitoringo sistemos stiprinimas, tyrimai ir vertinimai, vandenių valdymo srities dokumentų ir įrankių (valdymo planų, programų, metodikų, duomenų bazių ir pan.) rengimas. Tarptautiniu lygmeniu daugiausiai daugiašalių ETBT programų lėšomis finansuotuose projektuose buvo plėtojamas BJR šalių bendradarbiavimas, kur įvairios vandenių valdymo srities suinteresuotos pusės (valdžios institucijos ir įstaigos, vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonės, tyrėjai, žemės ūkio, miškininkystės, maisto pramonės ir kt. sektorių atstovai ir pan.) keitėsi žiniomis, patirtimi, gerąja praktika, organizavo kompetencijų tobulinimo veiklas, vystė bendrus produktus (studijas, veiksmų ir investicijų planus, programas, rekomendacijas ir pan.) nuotekų tvarkymo gerinimo, vandens telkinių apsaugos ir kitose susijusiose srityse. Šios srities investicijų finansinė apimtis viršijo 130 mln. EUR.

Prie BJRS politikos sričių „Pavojingos medžiagos“ ir „Maistinės medžiagos“ prisidedančios investicijos **didžiaja dalimi persidengia** – daugiau nei 90 proc. viso finansavimo skirta abiem sritims (vienai iš jų ar abiem) aktualiems projektams. Prie abiejų politikos sričių prisidėjo tik apie trečdalis atrinktų projektų. Beveik du trečdaliai atrinktų projektų prisidėjo tik prie politikos srities „Maistinės medžiagos“, vos 1 proc. – tik prie politikos srities „Pavojingos medžiagos“. Apie du trečdaliai projektų prisidėjo tik prie vieno sektoriaus. Tai – daugiausiai intervencijos, skirtos vandens taršos maistinėmis medžiagomis iš žemės ūkio mažinimui. Likusiuose projektuose **stebimos sinergijos tarp BJRS politikos sričių „Pavojingos medžiagos“ ir „Maistinės medžiagos“** bei pastarųjų sinergijos su kitomis politikos sritimis, ypač „**Bioekonomika**“ (vandens taršos prevencijos didinant tvarų išteklių naudojimą srityje), „**Inovacijos**“ (MTEPI, susijusių su vandens taršos prevencija ir mažinimu, srityje).

3.1.7 BJRS POLITIKOS SRITIS „SAUGUMAS“

BJRS TIKSLAS	Apsaugoti jūrą
BJRS POLITIKOS SRITIES ORIENTACIJA	Tapti pirmaujančiu regionu jūrų saugos ir saugumo srityse
BJRS POLITIKOS SRITIES TEMATIKA	Nelaimingų atsitikimų jūroje, sukeliančių pavojų žmonių gyvybėms ar vandens užteršimo riziką, valdymas

Vertinimo metu nustatyta, kad 2009–2020 m. laikotarpiu Lietuvos subjektai dalyvavo įgyvendinant vos **6 projektus**, kurių intervencijos prisidėjo prie BJRS politikos srities „Saugumas“. Šių projektų įgyvendinimui iš viso buvo skirta **48,45 mln. EUR** (46,53 mln. EUR – ES lėšų, 1,91 mln. EUR – projektuose dalyvavusių valstybių nacionalinių biudžetų lėšų). Prie BJRS politikos srities „Saugumas“ prisidedančios intervencijos savo finansine apimtimi sudaro tik 1 proc. visos BJRS įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapiu finansinės apimties, o projektų skaičiumi – vos penktadalį procento (0,2 proc.) į fiskalinį žemėlapią įtrauktų projektų.

Iš visų atrinktų projektų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Saugumas“, pusė yra orientuoti į **infrastruktūrines investicijas**, o likusioje pusėje buvo įgyvendintos neinfrastruktūrinio pobūdžio veiklos.

Projektai, prisidedantys prie BJRS politikos srities „Saugumas“, 2009–2020 m. buvo finansuojami tik dviejų tipų programų lėšomis. Didžioji dalis lėšų buvo skirtos iš **dvišalių ir trišalių ETBT programų** (40,8 mln. EUR), kur kas mažesnė – iš **daugiašalių ETBT programų** (7,65 mln. EUR) biudžetų (žr. 22 paveikslas).

22 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „SAUGUMAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Konkrečiau, intervencijos, prisidedančios prie BJRS politikos srities „Saugumas“, buvo **finansuotos tik trijų šaltinių lėšomis** – *Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programos, 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos ir Interreg Baltijos jūros regiono programos* (žr. 8 lentelė). Didžiausios finansinės apimtys BJRS politikos srities „Saugumas“ projektas buvo finansuotas *Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa* lėšomis (projekto dydis – beveik 40 mln. EUR).

8 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „SAUGUMAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI

Finansavimo šaltinis	Finansavimo apimtis, mln. EUR
Visi finansavimo šaltiniai	48,45
Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	39,68
Interreg Baltijos jūros regiono programa	7,65
2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa	1,12

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Prie BJRS politikos srities „Saugumas“ prisidedantys projektai apėmė investicijas į skirtingas nelaimingų atsitikimų jūroje valdymo priemones. Prioritetinės sritys projektuose yra **žmonių, kuriuos ištiko nelaimingas atsitikimas jūroje, gelbėjimas**, taip pat – **kenksmingų medžiagų išsiliejimo jūroje incidentų prevencija ir valdymas**. Abiem sritims vystyti buvo pasitelkiamos tiek infrastruktūrinės investicijos, tiek neinfrastruktūrinio pobūdžio intervencijos. Pastarosios buvo orientuotos į bendradarbiavimo tarp skirtingų valstybių skatinimą, dalijantis patirtimi ir gilinant kompetencijas saugumo jūroje užtikrinimo srityje. Savo ruožtu, lėšos fizinei infrastuktūrai daugiausiai buvo susijusios su įrangos žmonių gelbėjimui jūroje bei avarijoms jūroje ir uostuose likviduoti įsigijimu.

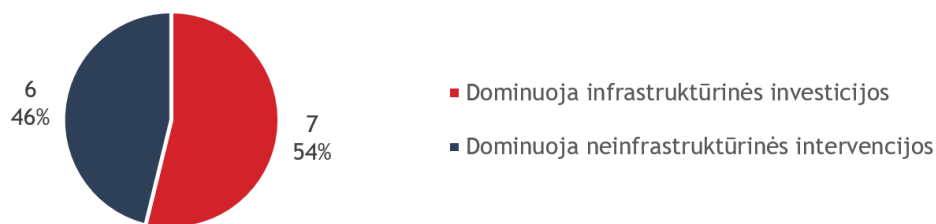
3.1.8 BJRS POLITIKOS SRITIS „SVEIKATA“

BJRS TIKSLAS	Padidinti gerovę
BJRS POLITIKOS SRITIES ORIENTACIJA	Visuomenės sveikatos, įskaitant jos socialius aspektus, gerinimas
BJRS POLITIKOS SRITIES TEMATIKA	ŽIV / AIDS, tuberkuliozės ir susijusių infekcijų valdymas Racionalesnio antibiotikų vartojimo skatinimas Pacientų įtraukimo į gydymo procesą didinimas Neinfekcinių ligų valdymas Alkoholio, tabako ir nelegalių narkotikų vartojimo mažinimas Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų mažinimas

Vertinimo metu nustatyta, kad 2009–2020 m. laikotarpiu Lietuvos subjektai dalyvavo įgyvendinant bent **13 projektų**, kurių intervencijos prisidėjo prie BJRS politikos srities „Sveikata“. Šių projektų įgyvendinimui iš viso buvo skirta **14,04 mln. EUR** (11,06 mln. EUR – ES lėšų, 3,02 mln. EUR – projektuose dalyvavusių valstybių nacionalinių biudžetų lėšų). Prie BJRS politikos srities „Sveikata“ prisidedančios intervencijos savo finansine apimtimi sudaro vos apie penktadalį procento (0,2 proc.) visos BJRS įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapiu finansinės apimtys, o projektų skaičiumi – tik apie pusę procento (0,5 proc.) į fiskalinį žemėlapiį įtrauktų projektų. Atrinkti sveikatos projektai apėmė tiek infrastruktūrinės investicijas, tiek ir neinfrastruktūrinės intervencijas.

Iš visų atrinktų projektų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Sveikata“, absoliučioje daugumoje dominavo **infrastruktūrinės investicijos** (žr. 23 paveikslas).

Projektai, prisidedantys prie BJRS politikos srities „Sveikata“, 2009–2020 m. buvo finansuoti **daugiašalių ETBT programų** (11,58 mln. EUR) bei **dvišalių ir trišalių ETBT programų** (6,09 mln. EUR) lėšomis (žr. 24 paveikslas).

23 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „SVEIKATA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

24 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „SVEIKATA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Konkrečiau, pagrindiniai intervencijų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Sveikata“, **finansavimo šaltiniai** 2009–2020 m. buvo daugiašalės ETBT programos – *Baltijos jūros regiono 2007–2013 m. programa* ir *Interreg Baltijos jūros regiono programa*. Santykinai mažesne finansine apimtimi šios srities intervencijos buvo finansuotos ir įvairių dvišalių bei trišalių ETBT programų lėšomis, kur plėtotas bendradarbiavimas su Latvija, Lenkija, Baltarusija, Rusija (9 lentelė). Santykinai didžiausios finansinės apimtys projektai buvo finansuoti *Baltijos jūros regiono 2007–2013 m. programos* bei *Interreg Baltijos jūros regiono programos* lėšomis (vidutinis projekto dydis svyruoja nuo 1 iki 4 mln.).

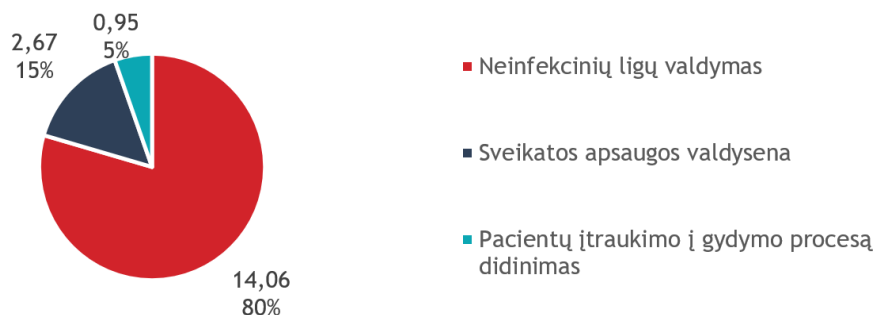
9 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „SVEIKATA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI

Finansavimo šaltinis	Finansavimo apimtis, mln. EUR
Visi finansavimo šaltiniai	17,68
Baltijos jūros regiono 2007-2013 m. programa	6,31
Interreg Baltijos jūros regiono programa	5,27
2007-2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa	2,53
2014-2020 m. Europos kaimynystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa	1,54
Interreg V-A Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programa	1,04
2014-2020 m. Lietuvos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programa	0,97

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Prie BJRS politikos srities „Sveikata“ prisidedantys projektai apėmė **skirtingų sričių intervencijas**. Keturi penktadaliai (80 proc. arba 14,06 mln. EUR) šios srities investicijų buvo nukreipta į neinfekcinių ligų

valdymą. Kur kas mažiau (15 proc. arba 2,6 mln. EUR) investicijų buvo skirta horizontaliems sveikatos valdysenos srities veiksams. Mažiausia dalis BJRS aktualių sveikatos sektoriaus investicijų teko pacientų įtraukimo į gydymo procesą didinimui (5 proc. arba 0,95 mln. EUR) (žr. 25 paveikslas).

25 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIS „SVEIKATA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMATIKA (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Neinfekcinių ligų valdymo srityje įgyvendintos intervencijos dažniausiai buvo susijusios su onkologinių ligų prevencija, ankstyva diagnostika ir valdymu. Tai – išimtinai infrastruktūrinės intervencijos, apimančios onkologinių ligų diagnostikai ir prevencijai reikalingos įrangos ir priemonių įsigijimą. Tarp šios srities intervencijų pasitaikė orientuotų į bendradarbiavimą sveikos gyvensenos skatinimo srityje, siekiant mažinti sergamumą širdies ir kraujotakos ligomis. Kiti aktualūs projektai buvo susiję su diabeto ir osteoporozės ligų prevencija, o jiems skirtos investicijos teko fizinės infrastuktūros plėtrai.

Sveikatos apsaugos valdysenos srityje buvo įgyvendintos horizontalios, plačios aprėpties intervencijos, orientuotos į bendradarbiavimą sveikatos sistemos funkcionavimo gerinimo srityje, įskaitant pirminės sveikatos priežiūros sistemų tobulinimą ir plėtrą. Visos į šią sritį nukreiptos investicijos buvo skirtos fizinės infrastuktūros gerinimui, siekiant didinti pirminės sveikatos priežiūros prieinamumą.

Pacientų įtraukimo į gydymo procesą didinimo srityje *Interreg V-A Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programos* lėšos buvo skirtos sveikatos priežiūros institucijų bendradarbiavimui pacientų teisių ir paslaugų kokybės užtikrinimo bei pacientų priežiūros gerinimo srityje. Pirmajam tikslui įgyvendinti skirtos lėšos buvo neinfrastruktūrinės, o antrajam – orientuotos į sveikatos priežiūros įstaigų infrastuktūros gerinimą.

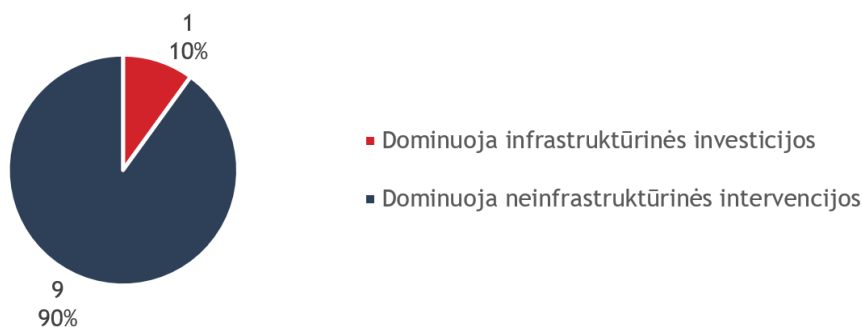
Dauguma atrinktų projektų prisidėjo tik prie BJRS politikos srities „Sveikata“, pavieniai – prie BJRS politikos srities „**Inovacijos**“ (MTEPI, susijusių su gebėjimų naudotis elektronine sveikatos sistema stiprinimu, srityje).

3.1.9 BJRS POLITIKOS SRITIS „ŠVARI LAIVYBA“

BJRS TIKSLAS	Apsaugoti jūrą
BJRS POLITIKOS SRITIS ORIENTACIJA	Tapti pirmaujančiu regionu aplinką tausojančios laivybos srityje
BJRS POLITIKOS SRITIS TEMATIKA	Kenksmingų teršalų (išmetamųjų dujų, chemikalų, naftoto vandens, nevalyto balastinio vandens ir pan.) emisijų iš vandens transporto priemonių mažinimas

Vertinimo metu nustatyta, kad 2009–2020 m. laikotarpiu Lietuvos subjektai dalyvavo įgyvendinant bent **11 projektų**, kurių intervencijos prisidėjo prie BJRS politikos srities „Švari laivyba“. Šių projektų

įgyvendinimui iš viso buvo skirta **65,37 mln. EUR** (30,82 mln. EUR – ES lėšų, 34,53 mln. EUR – projektuose dalyvavusių valstybių nacionalinių biudžetų lėšų). Prie BJRS politikos srities „Švari laivyba“ prisidedančios intervencijos savo finansine apimtimi sudaro vos 1 proc. visos BJRS įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapio finansinės apimties, o projektų skaičiumi – iki pusės procento (0,4 proc.) į fiskalinį žemėlapi įtrauktų projektų.

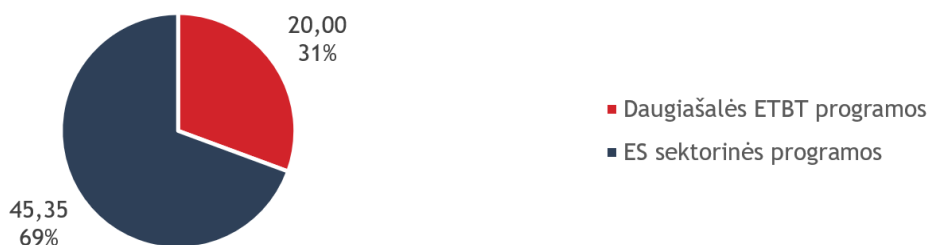

26 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ŠVARI LAIVYBA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Iš visų atrinktų projektų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Švari laivyba“, 90 proc. dominuoja **neinfrastruktūrinės intervencijos**, apie dešimtadalyje jų buvo įgyvendintos infrastruktūrinio pobūdžio veiklos (žr. 26 paveikslas).

Projektai, prisidedantys prie BJRS politikos srities „Švari laivyba“, 2009–2020 m. daugiausiai buvo finansuoti **ES sektorinių programų** (45,35 mln. EUR) ir **daugiašalių ETBT programų** (20 mln. EUR) lėšomis. Santykinai labai maža apimtimi atrinkti švarios laivybos srities projektai buvo finansuoti **VP** (0,09 mln. EUR) lėšomis (žr. 27 paveikslas).

27 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ŠVARI LAIVYBA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Konkrečiau, pagrindiniai intervencijų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Švari laivyba“, **finansavimo šaltiniai** 2009–2020 m. buvo *Europos infrastruktūros tinklų priemonė* ir daugiašalės ETBT programos – *Baltijos jūros regiono 2007–2013 m. programa* bei *Interreg Baltijos jūros regiono programa* (žr. 10 lentelė). Santykinai didžiausios finansinės apimties projektai buvo finansuoti *Europos infrastruktūros tinklų priemonės* lėšomis (vidutinis projekto dydis – virš 22 mln. EUR). Mažesniu, tačiau taip pat reikšmingu dydžiu *Baltijos jūros regiono 2007–2013 m. programos* ir *Interreg Baltijos jūros regiono programos* projektai (vidutinis projektų dydis – virš 3 mln. EUR). Santykinai mažiau reikšmingi švarios laivybos srities finansavimo šaltiniai – ES sektorinė programa „*BONUS*“ ir *Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007-2013 metų veiksmų programa*.

10 LENTELE. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ŠVARI LAIVYBA“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI

Finansavimo šaltinis	Finansavimo apimtis, mln. EUR
Visi finansavimo šaltiniai	65,37
Europos infrastruktūros tinklų priemonė (2014-2020 m.)	44,35
Baltijos jūros regiono 2007-2013 m. programa	13,71
Interreg Baltijos jūros regiono programa	6,29
Programa „BONUS“ (2012-2017 m.)	1,00
Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007-2013 metų veiksmų programa	0,01

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Prie BJRS politikos srities „Švari laivyba“ prisidedančių projektų investicijos buvo orientuotos į **kenksmingų teršalų emisijų iš laivų mažinimą**. Pagrindinės neinfrastruktūrinių investicijų kryptys buvo bendradarbiavimo tarp BJR valstybių didinimas, siekiant apsaugoti Baltijos jūrą nuo naftos ir kitų jūrai kenksmingų medžiagų išsiliejimo bei mažinti laivų emisijas pereinant prie žalesnio kuro. Daugiausiai į neinfrastruktūrinio pobūdžio veiklas buvo investuota per *Baltijos jūros regiono 2007-2013 m. programą* bei *Europos infrastruktūros tinklų priemonę*. Savo ruožtu, infrastruktūrinės investicijos buvo nukreiptos į švaresnio kuro infrastruktūros tobulinimą bei laivų modernizavimą. Daugiausiai į infrastuktūros įsigijimą ir modernizavimą buvo investuota *Europos infrastruktūros tinklų priemonės* rėmuose.

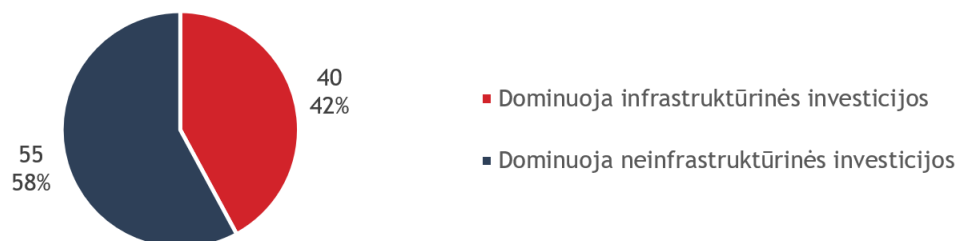
Dauguma atrinktų projektų prisidėjo tik prie BJRS politikos srities „Švari laivyba“, pavieniai projektai – prie BJRS politikos srities „**Inovacijos**“ (MTEPI, susijusių su kenksmingų emisijų iš laivų mažinimu, srityje).

3.1.10 BJRS POLITIKOS SRITIS „ŠVIETIMAS“

BJRS TIKSLAS	Padidinti gerovę
BJRS POLITIKOS SRITIES ORIENTACIJA	Švietimas, moksliniai tyrimai ir įsidarbinimo galimybės
BJRS POLITIKOS SRITIES TEMATIKA	Ankstyvo iškritimo iš švietimo sistemos problemos sprendimas Mokymosi darbo vietoje bei verslumo visuose švietimo lygiuose skatinimas Studentų ir tyrėjų mobilumo BJR viduje skatinimas bei studentų ir tyrėjų iš išorės pritraukimas Bendradarbiavimas tyrimų infrastruktūros plėtros ir naudojimo, aukštojo mokslo ir tyrimų srityse Mokymosi visą gyvenimą ir darbuotojų mobilumo skatinimas

Vertinimo metu nustatyta, kad 2009–2020 m. laikotarpiu Lietuvos subjektai dalyvavo įgyvendinant bent **95 projektus**, kurių intervencijos prisidėjo prie BJRS politikos srities „Švietimas“. Šių projektų įgyvendinimui iš viso buvo skirta **259,95 mln. EUR** (222,68 mln. EUR – ES bei EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų lėšų, 35,53 mln. EUR – projektuose dalyvaujančių valstybių nacionalinių biudžetų lėšų). Prie BJRS politikos srities „Švietimas“ prisidedančios intervencijos savo finansine apimtimi sudaro 5 proc. visos BJRS įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapio finansinės apimties, o projektų skaičiumi – 7 proc. į fiskalinį žemėlapią įtrauktų projektų.

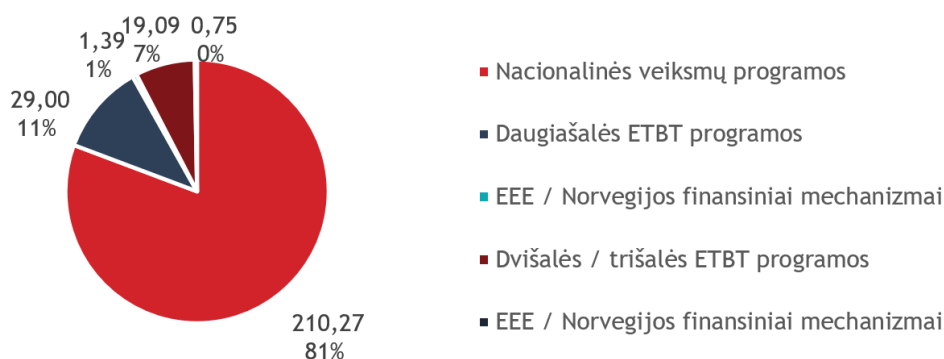
Iš visų atrinktų projektų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Švietimas“, absoliučioje daugumoje (58 proc.) dominuoja **neinfrastruktūrinės intervencijos**. Likusioji projektų dalis (42 proc.) apėmė infrastruktūrines investicijas (žr. 28 paveikslas).

28 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ŠVIETIMAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Projektai, prisidedantys prie BJRS politikos srities „Švietimas“, 2009–2020 m. daugiausiai buvo finansuoti VP (210,27 mln. EUR). Gerokai mažesne apimtimi atrinkti švietimo srities projektai buvo finansuoti **daugiašalių ETBT programų** (29 mln. EUR) lėšomis, **dvišalių ar trišalių ETBT programų** (19,09 mln. EUR) bei **EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų** (1,39 mln. EUR) lėšomis (žr. 29 paveikslas).

29 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ŠVIETIMAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR)

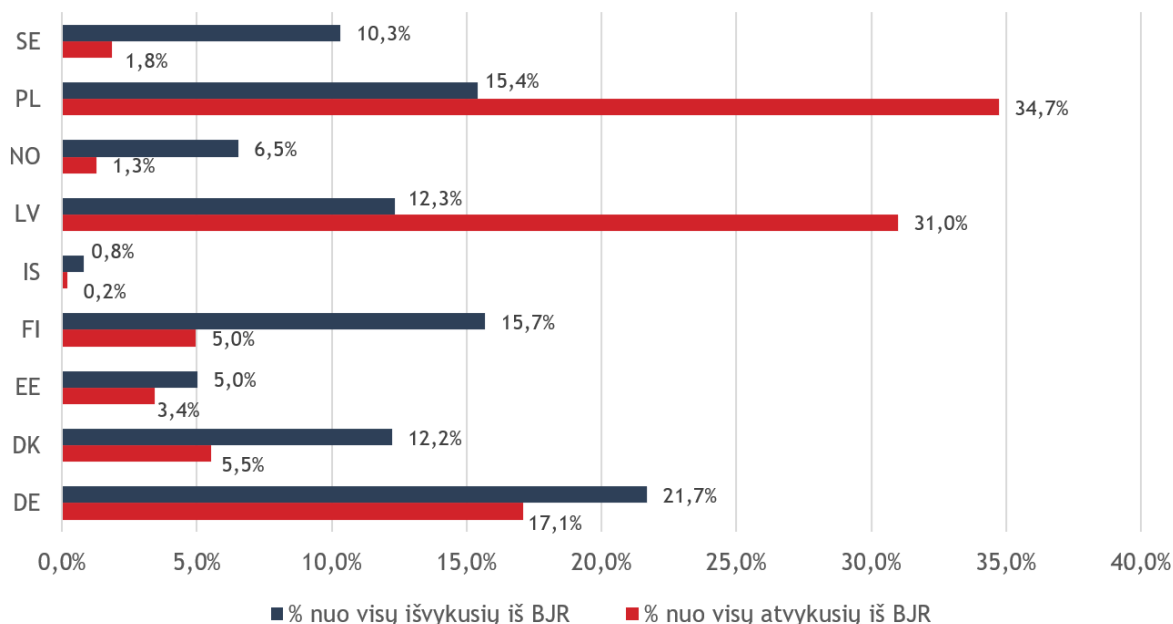
Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Labai svarbus BJRS aktualių švietimo srities intervencijų finansavimo šaltinis – **ES sektorinės programos** (*Mokymosi visą gyvenimą programa (2007–2013 m.)* ir *programa „ERASMUS+“ (2014–2020 m.)*), kurių lėšomis buvos finansuojamas besimokančiųjų ir mokymo personalo mobilumas. Pavyzdžiui, remiantis viešai prieinama informacija, *Mokymosi visą gyvenimą programos* įgyvendinimui Lietuvoje buvo skirta 88,6 mln. EUR ES lėšų ir 21,83 mln. EUR Lietuvos biudžeto lėšų, tačiau nėra galimybės nustatyti, kokia dalis šių lėšų teko būtent mobilumo BJR finansavimui. Atsižvelgiant į tai, minėtų švietimo srities ES sektoriinių programų indėlių į BJRS galima nustatyti pagal šių programų lėšomis finansuoto mobilumo apimtį – iš BJR į Lietuvą atvykusių asmenų ir į BJR šalis iš Lietuvos išvykusių asmenų dalį bendrame mobilumo veiksmų dalyvių skaičiuje.

Mokymosi visą gyvenimą programa apėmė 4 paprogrames, kurių lėšomis, be kita ko, buvo finansuojamas besimokančiųjų mobilumas skirtinguose švietimo lygmenyse: „ERASMUS“ – aukštajame moksle, „COMENIUS“ – bendrajame ugdyme, „LEONARDO“ – profesiniame mokyme, „GRUNDTVIG“ – suaugusiųjų švietime.

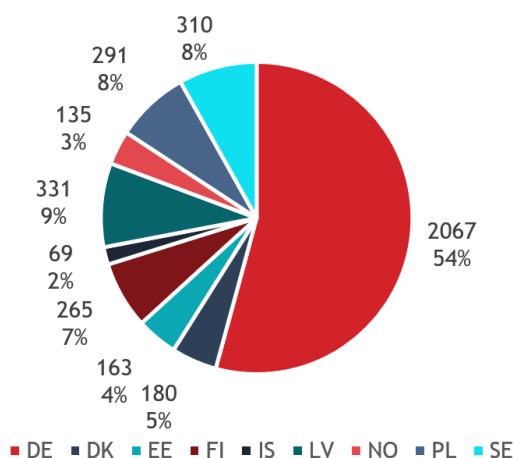
Mokymosi visą gyvenimą programos „ERASMUS“ paprogramė suteikė galimybę asmenims, studijuojantiems ir dirbantiems aukštosiose mokyklose, praleisti nuo 3 iki 12 mėn. studijuojant ar dirbant kitų programoje dalyvaujančių valstybių aukštosiose mokyklose. 2007–2013 m. į Lietuvą pagal „ERASMUS“ paprogramę **atvyko 15 760 asmenys** (tiek studentai, tiek aukštųjų mokyklų darbuotojai), iš kurių **daugiau nei trečdalis (38 proc.) atvyko iš BJR valstybių**. Savo ruožtu, iš Lietuvos pagal šią

paprogramę išvyko 23 912 asmenys, iš kurių taip pat virš trečdalis (36 proc.) pasirinko BJR valstybių aukštąsias mokyklas. Daugiausiai asmenų į Lietuvą atvyko iš **Lenkijos** (35 proc. visų atvykusiųjų iš BJR valstybių), **Latvijos** (31 proc. visų atvykusiųjų iš BJR valstybių) ir **Vokietijos** (17 proc. visų atvykusiųjų iš BJR valstybių). Atvykusieji iš šių trijų valstybių sudarė daugiau nei **keturis penktadalius (83 proc.) visų iš BJR valstybių į Lietuvą atvykusių asmenų**. BJR šalys, kuriose Lietuva, kaip mobilumo tikslo šalis, buvo pasirinkta mažiausiai, buvo Švedija, Norvegija ir Islandija (atitinkamai po 2 proc., 1 proc. ir 0,2 proc. visų atvykusiųjų iš BJR). Žvelgiant į mobilumo tikslo valstybes, kurias pasirinko „ERASMUS“ paprogramės dalyviai Lietuvoje, vėl išryškėja **Vokietija** (22 proc. visų į BJR valstybes išvykusiųjų), **Lenkija** (15 proc. visų į BJR valstybes išvykusiųjų) ir **Latvija** (12 proc. visų į BJR valstybes išvykusiųjų). Taip pat santykinai dažnai „ERASMUS“ dalyviai iš Lietuvos kaip tikslo šalį rinkosi Suomiją ir Daniją (atitinkamai 16 proc. ir 12 proc. visų į BJR valstybes išvykusiųjų). Apibendrinant, „ERASMUS“ rėmuose pagrindiniai Lietuvos BJR partneriai buvo Lenkija, Latvija ir Vokietija (žr. 30 paveikslas).

30 PAVEIKSLAS. „ERASMUS“ REMIAMO MOBILUMO BJR DALYVIŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL BJR ŠALIS

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis Švietimo mainų paramos fondo duomenimis

31 PAVEIKSLAS. Į BJR IŠVYKUSIŲ „LEONARDO“, „GRUNDTVIG“ IR „COMENIUS“ PAPROGRAMIŲ DALYVIŲ DALIS

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis Švietimo mainų paramos fondo duomenimis

Kitose *Mokymosi visą gyvenimą programos* paprogramėse – „COMENIUS“, „LEONARDO“ ir „GRUNDTVIG“ iš viso dalyvavo 3 811 asmenys iš Lietuvos (žr. 31 paveikslas). 95 proc. jų – „LEONARDO“ paprogramės dalyviai. „LEONARDO“ paprogramė buvo skirta ES šalių bendradarbiavimui tobulinant profesinį mokymą remti. Absoliuti dauguma (55 proc.) šios paprogramės dalyvių kaip tikslo šalį pasirinko **Vokietiją**, rečiausiai rinkosi Norvegiją ir Islandiją (atitinkamai 3 proc. ir 2 proc. visų išvykusiųjų pagal šią paprogramę). „GRUNDTVIG“ paprogramė buvo skirta suaugusiųjų švietimui ir tęstiniam mokymuisi, remiant tarptautinį suaugusiųjų švietimo institucijų bendradarbiavimą bei mobilumą. Didžioji dalis paprogramės veiklose dalyvavusių asmenų iš Lietuvos kaip tikslo šalis rinkosi **Vokietiją** ir **Daniją** (atitinkamai po 42 proc. ir 21 proc. visų išvykusiųjų pagal šią paprogramę). Mažiausiai populiarus pasirinkimas tarp dalyvių buvo Estija ir Islandija (atitinkamai 4 proc. ir 3 proc. visų išvykusiųjų pagal šią paprogramę), o Suomija apskritai nebuvo pasirinkta nei vieno dalyvio. „COMENIUS“ paprogramė buvo skirta bendrajam ugdymui, gerinant tarptautinį mokyklų bendradarbiavimą ir asmenų mobilumą. Dažniausia tikslo šalis tarp dalyvių iš Lietuvos buvo **Vokietija** (40 proc. visų išvykusiųjų pagal šią paprogramę). Kiti santykinai populiariesni tikslo šalies pasirinkimai – **Suomija** (12 proc. visų išvykusiųjų pagal šią paprogramę) ir **Islandija** (10 proc. visų išvykusiųjų pagal šią paprogramę). Mažiausiai paprogramės veiklose dalyvavusių asmenų iš Lietuvos kaip tikslo šalį pasirinko Daniją ir Latviją (po 6 proc. visų išvykusiųjų pagal šią paprogramę) ir Estiją (1 proc. visų išvykusiųjų pagal šią paprogramę).

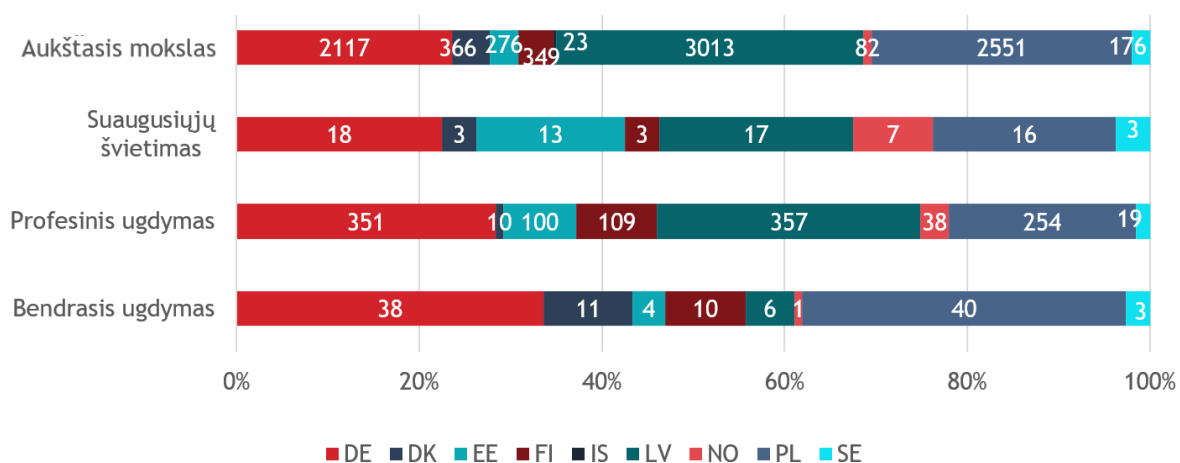
Programa „ERASMUS+“ 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu pakeitė *Mokymosi visą gyvenimą programą* ir, panašiai kaip jos pirmtakė, apėmė mobilumą skirtinguose švietimo lygiuose – bendrajame ugdyme, profesiniame mokyme, suaugusiųjų švietime ir aukštajame moksle. 2014–2019 m. laikotarpiu į Lietuvą pagal šią programą iš viso **atvyko 27 846 asmenys**, iš kurių **apie trečdalį (32 proc.) sudarė asmenys iš BJR valstybių**. Į Lietuvą atvykusių programos dalyvių dažniausia kilmės šalis buvo **Latvija** (29 proc. visų iš BJR valstybių atvykusiųjų), **Lenkija** (25 proc. visų iš BJR valstybių atvykusiųjų) ir **Vokietija** (21 proc. visų iš BJR valstybių atvykusiųjų). Programos dalyviai, atvykę iš minėtų BJR valstybių, panašiai kaip ir *Mokymosi visą gyvenimą programos* rėmuose, sudarė daugiau nei keturis penktadalius (86 proc.) visų į Lietuvą atvykusių asmenų iš BJR. Rečiausiai pasitaikiusios kilmės šalys tarp BJR valstybių buvo Švedija, Norvegija ir Islandija (atitinkamai 2 proc., 1 proc. ir 0,2 proc. visų iš BJR valstybių atvykusiųjų). Išvykusiųjų iš Lietuvos tikslo šalies pasirinkimo tendencijos taip pat per daug nepasikeitė – pagrindinės išvykstamojo mobilumo šalys išliko **Vokietija** (29 proc. visų į BJR išvykusiųjų), **Lenkija** (17 proc. visų į BJR išvykusiųjų) ir **Latvija** (15 proc. visų į BJR išvykusiųjų). Šias tikslo šalis pasirinko absoliuti dauguma (61 proc.) Lietuvos programos dalyvių, vykusių į BJR. Savo ruožtu, rečiausiai tikslo šalimis pasirinktos valstybės buvo Švedija, Norvegija ir Islandija (atitinkamai 6 proc., 6 proc. ir 1 proc. visų į BJR išvykusiųjų).

Mobilumo *bendrajame ugdyme* kategorijoje programos dalyviai kaip tikslo šalį dažniausiai rinkosi **Suomiją** (31 proc. į BJR išvykusiųjų), **Vokietiją** (18 proc. į BJR išvykusiųjų), **Latviją** (12 proc. proc. į BJR išvykusiųjų) ir **Estiją** (11 proc. į BJR išvykusiųjų). Mažiausiai populiarios tikslo šalys buvo Švedija ir Norvegija (atitinkamai 5 proc. ir 4 proc. proc. į BJR išvykusiųjų). Į Lietuvą iš viso atvyko 113 asmenų, o populiariausios kilmės šalys – Lenkija (35 proc. iš BJR atvykusiųjų) ir Vokietija (34 proc. iš BJR atvykusiųjų). Mažiausia dalis asmenų į Lietuvą atvyko iš Švedijos bei Norvegijos (atitinkamai 3 proc. ir 1 proc. iš BJR atvykusiųjų), o Suomijos gyventojai Lietuvos, kaip tikslo šalies, apskritai nesirinko.

Mobilumo *profesiniame mokyme* kategorijoje populiariausia tikslo šalis buvo **Vokietija** (42 proc. į BJR išvykusiųjų), taip pat dažnai pasirinktos **Danija** ir **Švedija** (atitinkamai 15 proc. ir 14 proc. į BJR išvykusiųjų). Mažiausia dalis asmenų kaip tikslo šalis pasirinko Norvegiją, Islandiją ir Švediją (po 2 proc. į BJR išvykusiųjų). Asmenų, atvykusių į Lietuvą, dažniausios kilmės šalys buvo **Latvija** (29 proc. iš BJR atvykusiųjų) ir **Vokietija** (28 proc. iš BJR atvykusiųjų). Mažiausiai į Lietuvą atvyko asmenų iš Švedijos ir Danijos (atitinkamai 2 proc. ir 1 proc. iš BJR atvykusiųjų), o Islandijos gyventojai Lietuvos, kaip tikslo šalies, apskritai nesirinko.

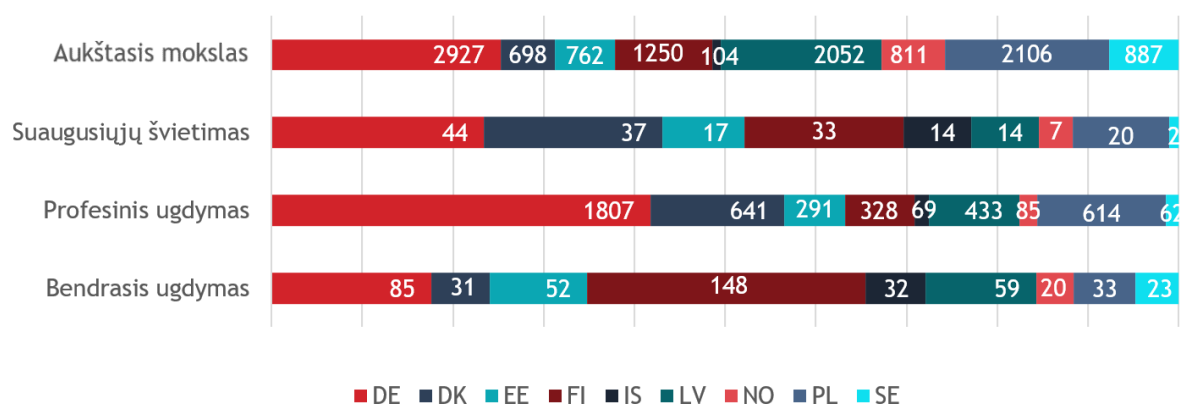
Mobilumo *suaugusių švietime* kategorijoje populiariausios Lietuvos dalyvių tikslo šalys buvo **Vokietija** (23 proc. į BJR išvykusiųjų), **Danija** (20 proc. į BJR išvykusiųjų) ir **Suomija** (18 proc. į BJR išvykusiųjų). Savo ruožtu, rečiausiai Lietuvos dalyviai kaip tikslo šalis rinkosi Norvegiją ir Švediją (atitinkamai 4 proc. ir 1 proc. į BJR išvykusiųjų). Į Lietuvą daugiausiai dalyvių atvyko iš Vokietijos (23 proc. iš BJR atvykusiųjų), Latvijos (21 proc. iš BJR atvykusiųjų) ir Lenkijos (20 proc. iš BJR atvykusiųjų). Šalys, iš kurių programos dalyviai į Lietuvą vyko rečiausiai, buvo Danija, Suomija ir Švedija (po 4 proc. iš BJR atvykusiųjų). Islandija buvo vienintelė BJR valstybė, iš kurios į Lietuvą neatvyko nei vienas programos dalyvis.

Daugiausiai dalyvių turėjusioje mobilumo *aukštajame moksle* kategorijoje populiariausia Lietuvos dalyvių mobilumo tikslo šalis buvo **Vokietija** (25 proc. į BJR išvykusiųjų), taip pat nemaža dalis dalyvių iš Lietuvos rinkosi **Lenkiją** ir **Estiją** (po 18 proc. į BJR išvykusiųjų). Asmenys iš Lietuvos rečiausiai kaip tikslo šalis rinkosi Daniją ir Islandiją (atitinkamai 6 proc. ir 1 proc. į BJR išvykusiųjų). Savo ruožtu, į Lietuvą daugiausiai asmenų atvyko iš **Latvijos** (34 proc. iš BJR atvykusiųjų), **Lenkijos** (29 proc. iš BJR atvykusiųjų) ir **Vokietijos** (24 proc. iš BJR atvykusiųjų). Mažiausią dalį atvykusių sudarė asmenys iš Norvegijos ir Islandijos (atitinkamai po mažiau nei 1 proc. iš BJR atvykusiųjų).

32 PAVEIKSLAS. IŠ BJR VALSTYBIŲ Į LIETUVĄ ATVYKĘ ASMENYS

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis Švietimo mainų paramos fondo duomenimis

33 PAVEIKSLAS. IŠ LIETUVOS Į BJR VALSTYBES IŠVYKĘ ASMENYS

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis Švietimo mainų paramos fondo duomenimis

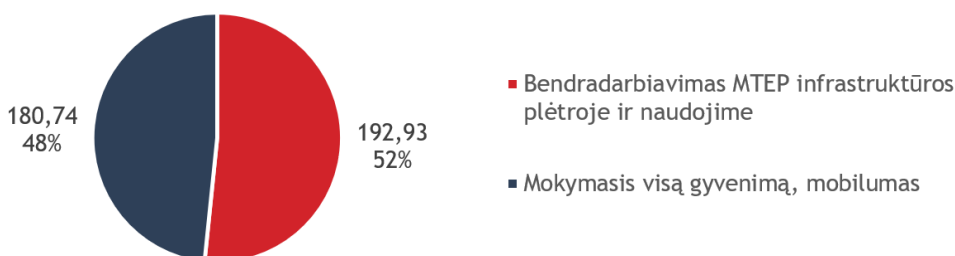
Bendras išvykusiųjų į BJR valstybes ir iš jų atvykusių asmenų skaičius *programoje „ERASMUS+“* buvo beveik perpus (46 proc.) didesnis nei *Mokymosi visą gyvenimą programoje*. Nepaisant to, kilmės ir tikslo valstybės BJR abiejų programų rėmuose išliko tos pačios – **Vokietija, Latvija ir Lenkija**.

11 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ŠVIETIMAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI

Finansavimo šaltinis	Finansavimo apimtis, mln. EUR
Visi finansavimo šaltiniai	374,19
2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa	210,27
Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa	11,3
2007-2013 m. Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	11,28
Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa	9,80
Baltijos jūros regiono 2007-2013 m. programa	7,80
Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	5,68
2009-2014 m. EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai	1,39
Interreg V-A Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programa	1,05
2007-2013 m. Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programa	0,79
2014-2020 m. Europos kaimynystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa	0,29
Interreg Baltijos jūros regiono programa	0,10

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Be aukščiau išanalizuotų ES sektorinių programų, kitas svarbus BJRS politikos sričiai „Švietimas“ aktualių intervencijų **finansavimo šaltinis** 2009–2020 m. buvo *2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programa*. Santykinai didžiausios finansinės apimtys projektai buvo finansuoti taip pat *2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos lėšomis* (vidutinis projekto dydis – virš 7 mln. EUR). BJRS aktualūs švietimo srities projektai taip pat buvo finansuoti visų į BJR (ar jo dalies) plėtrą nukreiptų daugiašalių ETBT programų, EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų bei dvišalių ir trišalių ETBT programų lėšomis. Santykinai mažiausia finansine apimtimi pasižymėjo *Interreg Baltijos jūros regiono programos* projektai (vidutinis projektų dydis – 0,05 mln. EUR) (žr. 11 lentelė).

34 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „ŠVIETIMAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMATIKA (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Prie BJRS politikos srities „Švietimas“ prisidedantys projektai apėmė investicijas į dvi pagrindines sritis. Absoliuti dauguma (74 proc. arba 192,93 mln. EUR) šių investicijų buvo nukreipta į bendradarbiavimą MTEPI infrastruktūros plėtros ir naudojimo srityse. Šiek tiek mažiau nei trečdalis (26 proc. arba 66,3 mln. EUR) jų buvo skirta mokymosi visą gyvenimą ir mobilumo veiksams (žr. 36 paveikslas).

Intervencijomis į bendradarbiavimą MTEPI infrastruktūros plėtros ir naudojimo srityse daugiausiai siekta plėtoti bendrą šalies MTEPI infrastruktūrą – steigiant specializuotas mokslo bazes, tyrimų, laboratorijų centrus – siekiant sudaryti sąlygas aukštos pridėtinės vertės inovacijoms BJR. Tai – beveik išimtinai *2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos* lėšomis finansuoti projektai, kuriais buvo siekiama vystyti pajėgumą dalyvauti tarptautinių ir regioninių mokslinių tyrimų projektuose, investuojant į MTEPI infrastruktūrą (daugiausiai fizikos, chemijos ir medicinos mokslų srityse). Nedidelė dalis projektų, kuriuose dominuoja neinfrastruktūrinės intervencijos, apima egzistuojančių MTEPI centrų

skaitmenizavimą ir atnaujinimą. Pavienės šios srities intervencijos buvo finansuotos ir 2007–2013 m. Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programos lėšomis, tik jose koncentruotasi į bendros su Latvija MTEPI infrastruktūros plėtrą.

Mokymosi visą gyvenimą ir mobilumo skatinimo srities intervencijomis siekta plėsti pagrindinio ir profesinio ugdymo galimybes bei konkurencingumą tarpvalstybinėje ir regioninėje darbo rinkoje. Apie keturi penktadaliai šios srities projektų priskirtini neinfrastruktūrinių intervencijų tipui – žmogiškųjų išteklių plėtros, patirties mainų, mobilumo ir pan. veiksmai. Pusė šių intervencijų buvo finansuota iš į BJR ar jo dalies plėtrą nukreiptų daugiašalių ETBT programų biudžetų. Kita dalis projektų finansuota EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų bei dvišalių ir trišalių ETBT programų lėšomis. Šios intervencijos buvo skirtos inovatyvių mokymosi visą gyvenimą metodikų kūrimui, ugdymo personalo kompetencijų pritaikymui besikeičiančiai darbo rinkai ir pan. Penktadalis mokymosi visą gyvenimą ir mobilumo skatinimo srities investicijų buvo infrastruktūrinės – apėmė technologijų ir įrangos atnaujinimą, mokymosi centrų įkūrimą ir kt.

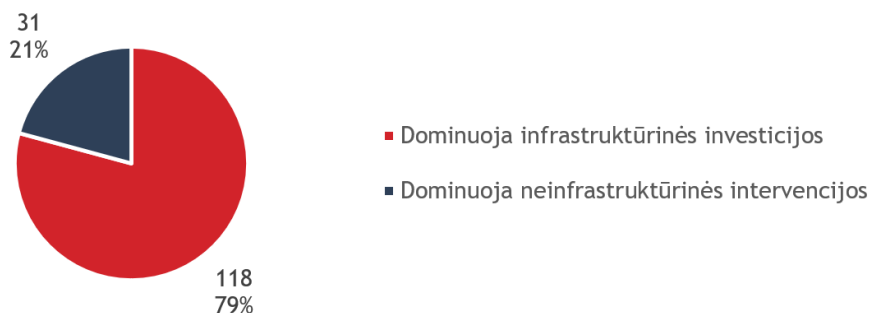
Trys ketvirtadaliai atrinktų projektų prisidėjo tik prie BJRS politikos srities „Švietimas“, iki penktadalio jų taip pat prisidėjo prie BJRS politikos srities „**Bioekonomika**“ (mėlynosios ekonomikos sektorių žmogiškųjų išteklių stiprinimo srityje), pavieniai projektai – prie BJRS politikos sričių „**Kultūra**“, „**Inovacijos**“ ir „**Sveikata**“.

3.1.11 BJRS POLITIKOS SRITIS „TRANSPORTAS“

BJRS TIKSLAS	Sujungti regioną
BJRS POLITIKOS SRITIS	Transportas
BJRS POLITIKOS SRITIES ORIENTACIJA	Tvarios ir efektyvios transporto sistemos Baltijos jūros regione plėtra
BJRS POLITIKOS SRITIES TEMATIKA	TEN-T transporto tinklo plėtra, BJR šalinant infrastruktūros kliūtis, plėtojant trūkstamas jungtis, diegiant inovatyvius transporto sprendimus, skatinant švaraus kuro naudojimą, didinant transporto saugumą Bendradarbiavimo su trečiosiomis šalimis transporto srityje didinimas Bendradarbiavimas BJR diegiant inovatyvius ir išmanius sprendimus transporto tvarumui ir efektyvumui užtikrinti

Vertinimo metu nustatyta, kad 2009–2020 m. laikotarpiu Lietuvos subjektai dalyvavo įgyvendinant bent **149 projektus**, kurių intervencijos prisidėjo prie BJRS politikos srities „Transportas“. Šių projektų įgyvendinimui iš viso buvo skirta **2 763,34 mln. EUR** (2 247,2 mln. EUR – ES lėšų, 516,14 mln. EUR – projektuose dalyvavusių valstybių nacionalinių biudžetų lėšų). Prie BJRS politikos srities „Transportas“ prisidedančios intervencijos savo finansine apimtimi sudaro beveik pusę (49 proc.) visos BJRS įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapio finansinės apimties, tačiau projektų skaičiumi – tik menką dalį (5 proc.) į fiskalinį žemėlapią įtrauktų projektų. Atrinkti transporto projektai daugiausiai apėmė investicijas į fizinę transporto infrastruktūrą, todėl buvo didelės finansinės apimties.

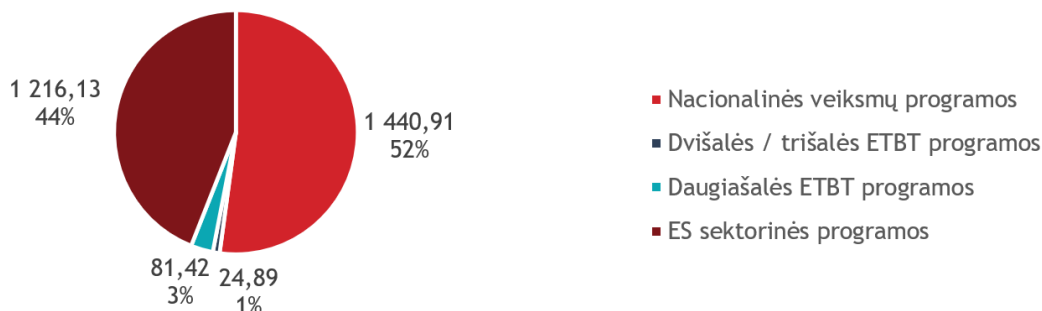
Iš visų atrinktų projektų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Transportas“, daugiau nei trijuose ketvirtadaliuose (79 proc.) dominavo **infrastruktūrinės investicijos**. Apie penktadalyje jų (21 proc.) buvo įgyvendintos neinfrastruktūrinio pobūdžio veiklos (žr. 35 paveikslas).

35 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „TRANSPORTAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Projektai, prisidedantys prie BJRS politikos srities „Transportas“, 2009–2020 m. daugiausiai buvo finansuoti VP (1 440,91 mln. EUR) ir ES sektoriinių programų (1 216,13 mln. EUR) lėšomis. Gerokai mažesne apimtimi atrinkti transporto srities projektai buvo finansuoti daugiašalių ETBT programų (81,42 mln. EUR) ir dvišalių ar trišalių ETBT programų (24,89 mln. EUR) lėšomis (žr. 36 paveikslas).

36 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „TRANSPORTAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Konkrečiau, pagrindiniai intervencijų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Transportas“, finansavimo šaltiniai 2009–2020 m. buvo VP – 2007–2013 m. Ekonomikos augimo veiksmų programa ir 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programa – ir ES transporto sektoriaus programos – Transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) programa ir Europos infrastruktūros tinklų priemonė (žr. 12 lentelė). Santykinai didžiausios finansinės apimtys projektai buvo finansuoti Europos infrastruktūros tinklų priemonės lėšomis (vidutinis projekto dydis – virš 100 mln. EUR). Mažesne, tačiau taip pat reikšminga finansine apimtimi pasižymėjo 2007–2013 m. Ekonomikos augimo veiksmų programos ir Transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) programos projektai (vidutinis projektų dydis – virš 20 mln. EUR). BJRS aktualūs transporto srities projektai taip pat buvo finansuoti visų į BJR (ar jo dalies) plėtrą nukreiptų daugiašalių ETBT programų ir daugiausiai 2007–2013 m. finansavimo laikotarpio dvišalių ir trišalių ETBT programų lėšomis. 2007–2013 m. dvišalių ir trišalių ETBT programų lėšomis finansuoti transporto projektai pasižymėjo santykinai mažiausia finansine apimtimi (vidutinis projekto dydis – virš 1 mln. EUR).

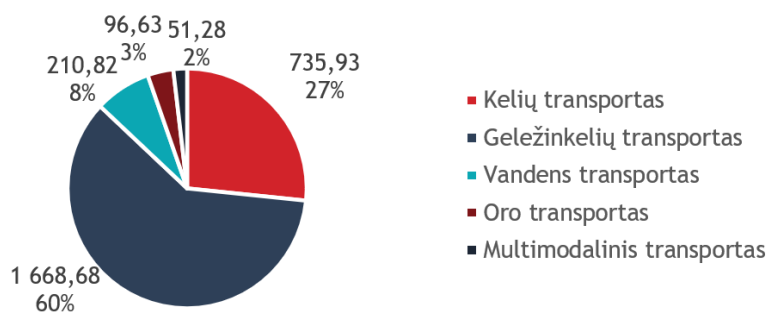
12 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „TRANSPORTAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI

Finansavimo šaltinis	Finansavimo apimtis, mln. EUR
Visi finansavimo šaltiniai	2 763,34
Europos infrastruktūros tinklų priemonė (2014-2020 m.)	1 015,51
2007-2013 m. Ekonomikos augimo veiksmų programa	928,19

Finansavimo šaltinis	Finansavimo apimtis, mln. EUR
2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa	512,72
Transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) programa (2007-2013 m.)	200,63
Baltijos jūros regiono 2007-2013 m. programa	34,92
Interreg Baltijos jūros regiono programa	30,27
Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa	13,51
Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	10,59
2007-2013 m. Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programa	8,40
2007-2013 m. Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	4,81
Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa	2,71
2007-2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa	1,09

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Prie BJRS politikos srities „Transportas“ prisidedantys projektai apėmė investicijas į skirtingas **transporto rūšis**. Absoliuti dauguma (60 proc. arba 1 668,68 mln. EUR) šių investicijų buvo nukreipta į geležinkelio transporto tinklo plėtrą arba gerinimą. Virš ketvirtadalio (27 proc. arba 737,41 mln. EUR) investicijų buvo skirta kelių transporto tinklo plėtrai ar gerinimui. Gerokai mažesnė dalis BJRS aktualių transporto sektoriaus investicijų teko vandens transporto tinklo plėtrai ar gerinimui (8 proc. arba 210,82 mln. EUR) bei oro transporto tinklo plėtrai arba gerinimui (3 proc. arba 96,63 mln. EUR). Nedidelė dalis atrinktų projektų (2 proc. arba 51,28 mln. EUR) buvo nukreipti ne į daugiau nei vienos rūšies (multimodalinio) transporto sistemų plėtrą (žr. 37 paveikslas).

37 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „TRANSPORTAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMATIKA (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Beveik visais atvejais **geležinkelių transporto** srities intervencijos buvo susijusios su ES prioritetiniu laikomu geležinkelių transporto infrastruktūros projektu „Rail Baltica“, kuriuo siekiama sujungti BJR priklausančias Lenkiją, Lietuvą, Latviją, Estiją ir Suomiją. Tai – beveik išimtinai infrastruktūrinės intervencijos, apimančios geležinkelių linijų (jų dalių) tiesimą, rekonstravimą, elektrifikavimą bei susijusios fizinės infrastruktūros (geležinkelio stočių, logistikos centrų ir pan.) statybą. Investicijos geležinkelių transporto srityje daugiausiai finansuotos VP ir ES transporto sektoriaus programų lėšomis.

Kelių transporto srityje buvo įgyvendintos kelių tipų intervencijos. VP ir ES transporto sektoriaus programų projektai daugiausiai apėmė investicijas į transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) kelių fizinę infrastruktūrą (įskaitant kelių ruožų, patenkančių į „Via Baltica“ transporto koridorių, jungiantį BJR priklausančias Lietuvą, Latviją, Estiją ir Lenkiją) – jų plėtrą ir rekonstravimą, eismo saugumo, aplinkos apsaugos priemonių diegimą ir pan. Dvišalių ETBT programų transporto sektoriaus projektai buvo nukreipti į pasienio kelių fizinės infrastruktūros gerinimą, siekiant gerinti susisiekimą tarp Lietuvos ir atskirų BJR priklausančių šalių (Latvijos, Lenkijos). Daugiašalių ETBT programų projektuose dominavo neinfrastruktūrinio pobūdžio intervencijos – apsikeitimas patirtimi tarp įvairių BJR valstybių atstovų kelių

transporto sistemų valdymo, išmanių sprendimų diegimo ir kt. srityse, bendrų produktų (procedūrų, modelių, strategijų ir pan.), skirtų kelių transporto sistemos BJR gerinimui, kūrimas.

Vandens transporto srityje 2007–2013 m. programavimo laikotarpio programų (2007–2013 m. *Ekonomikos augimo veiksmų programos, Transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) programos*) lėšos buvo investuotos į Klaipėdos valstybinio jūrų uosto, patenkančio į TEN-T, fizinės infrastruktūros (kanalo, terminalo, automobilių tilto, privažiavimo kelių ir pan.) plėtrą, siekiant didinti BJR pasiekiamumą vandens transportu. Savo ruožtu, 2014–2020 m. programavimo laikotarpio programų (2014–2020 metų *Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos, Europos infrastruktūros tinklų priemonės*) lėšomis buvo finansuojami veiksmai, nukreipti į Klaipėdos valstybinio jūrų uosto darbo efektyvumo didinimo ir aplinkos apsaugos gerinimo priemonių diegimą. Daugiašalių ETBT programų intervencijos apėmė apsikeitimą patirtimi, informacija ir tinklaveiką tarp BJR vandens transporto sektoriuje veikiančių suinteresuotų šalių (jūrų uostų administracijų, valdžios institucijų, logistikos įmonių ir kt.) vandens transporto operacijų planavimo, stebėsenos, efektyvumo didinimo srityse, bendrų produktų (modelių, verslo planų, duomenų bazių ir pan.) kūrimą.

Panašiai kaip vandens transporto srityje, **oro transporto** srityje 2007–2013 m. *Ekonomikos augimo veiksmų programos* lėšos buvo investuotos į Lietuvos tarptautinių oro uostų (Vilniaus, Kauno, Palangos) fizinės infrastruktūros (riedėjimo takų, keleivių terminalų, aerodromų, degalų bazių ir pan.) plėtrą, o 2014–2020 m. programavimo šaltinių (2014–2020 metų *Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos* ir *Europos infrastruktūros tinklų priemonės*) lėšos daugiau buvo skirtos tos infrastruktūros gerinimui (skrydžių saugumo, aplinkos apsaugos ir pan. priemonių diegimui). Keli, daugiašalių ETBT programų projektai apėmė neinfrastruktūrinio tipo intervencijas – oro transporto srityje BJR veikiančių suinteresuotų pusių (valdžios institucijų, oro uostų administracijų, oro transporto įmonių ir pan.) tinklaveiką ir bendrų produktų (strategijų, studijų, informacinių sistemų ir pan.) kūrimą, siekiant gerinti susisiekimą BJR oro transportu ir didinti oro transporto konkurencingumą BJR.

Multimodalinio transporto srities projektai daugiausiai įgyvendinti daugiašalių ETBT programų lėšomis ir apima neinfrastruktūrinio pobūdžio intervencijas – įvairių transporto suinteresuotų pusių (valdžios institucijų, tyrėjų, transporto įmonių) tinklaveiką ir bendrų produktų (studijų, planų ir pan.) kūrimą, siekiant gerinti BJR pasiekiamumą skirtingomis transporto rūšimis ir pastarųjų tarpusavio sąveiką.

13 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „TRANSPORTAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMINIS PASISKIRSTYMAS

Tematika	Finansavimo apimtis, mln. EUR
Geležinkelių transporto tinklo plėtra	1 664,00
Kelių transporto tinklo plėtra	665,82
Vandens transporto tvarumo, efektyvumo, saugumo didinimas	161,4
Kelių transporto tvarumo, efektyvumo, saugumo didinimas	70,11
Oro transporto tinklo plėtra	54,01
Multimodalinis transportas	51,28
Vandens transporto tinklo plėtra	49,42
Oro transporto tvarumo, efektyvumo, saugumo didinimas	42,61
Geležinkelių transporto tvarumo, efektyvumo, saugumo didinimas	4,68

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

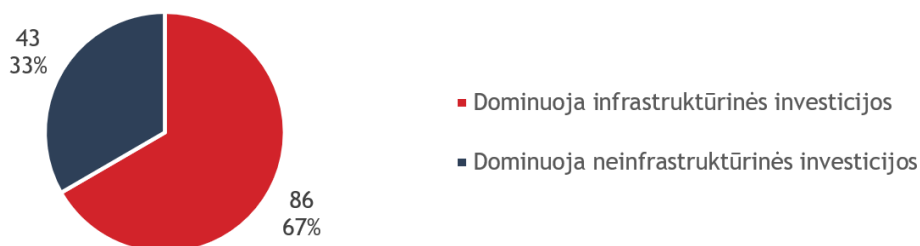
Dauguma atrinktų projektų prisidėjo tik prie BJRS politikos srities „Transportas“, pavieniai projektai taip pat prisidėjo prie BJRS politikos srities „Inovacijos“ (inovatyvių sprendimų transporte diegimo srityje).

3.1.12 BJRS POLITIKOS SRITIS „TURIZMAS“

BJRS TIKSLAS	Padidinti gerovę
BJRS POLITIKOS SRITIES ORIENTACIJA	Makroregiono sanglaudos didinimas pasitelkiant turizmą
BJRS POLITIKOS SRITIES TEMATIKA	BJR, kaip bendro turizmo (ypač pakrančių ir jūrų) maršruto, populiarinimas kuriant BJR bendrus turizmo produktus ir paslaugas Turizmo srityje dirbančių suinteresuotųusių tinklaveika ir klasteriai Baltijos jūros turizmo forumo stiprinimas Baltijos jūros turizmo centro kūrimas

Vertinimo metu nustatyta, kad 2009–2020 m. laikotarpiu Lietuvos subjektai dalyvavo įgyvendinant bent **129 projektus**, kurių intervencijos prisidėjo prie BJRS politikos srities „Turizmas“. Šių projektų įgyvendinimui iš viso buvo skirta **123,76 mln. EUR** (102,72 mln. EUR – ES lėšų, 21,04 mln. EUR – projektuose dalyvavusių valstybių nacionalinių biudžetų lėšų). Prie BJRS politikos srities „Turizmas“ prisidedančios intervencijos savo finansine apimtimi sudaro 2 proc. visos BJRS įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapio finansinės apimtys, tačiau projektų skaičiumi – beveik dešimtadalį (10 proc.) į fiskalinį žemėlapią įtrauktų projektų.

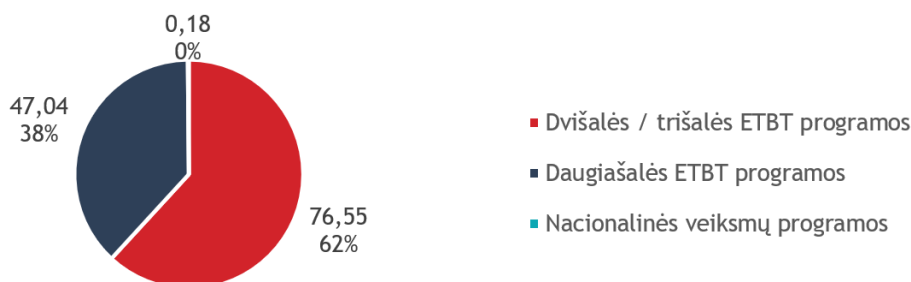
Iš visų atrinktų projektų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Turizmas“, dviejuose trečdaliuose (67 proc.) dominuoja **infrastruktūrinės investicijos**, o likusiame trečdalyje (33 proc.) buvo įgyvendintos neinfrastruktūrinio pobūdžio veiklos (žr. 38 paveikslas).

38 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „TURIZMAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TIPAI (PROJEKTŲ SKAIČIUS)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Projektai, prisidedantys prie BJRS politikos srities „Turizmas“, 2009–2020 m. daugiausiai buvo finansuoti **dvišalių ar trišalių ETBT programų** (76,55 mln. EUR), beveik perpus mažesne apimtimi – **daugiašalių ETBT programų** (47,04 mln. EUR) lėšomis. Santykinai mažiausiai investicijų turizmo sričiai skirta iš **VP** (0,18 mln. EUR) (žr. 39 paveikslas).

39 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „TURIZMAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

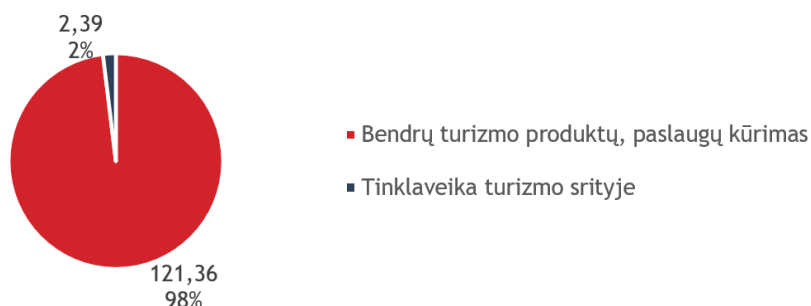
Konkrečiau, pagrindiniai intervencijų, prisidedančių prie BJRS politikos srities „Turizmas“, finansavimo šaltiniai 2009–2020 m. buvo dvišalės ar trišalės ETBT programos, kurių projektuose dalyvavo Latvija, Lenkija, Baltarusija ir Rusija. Nors daugiašalių ETBT programų projektų skaičius buvo trigubai mažesnis nei dvišalių ir trišalių ETBT programų, o bendra finansinė apimtis – penktadaliu mažesnė, jų lėšomis buvo įgyvendinti didesnės finansinės apimties projektai. Santykinai didžiausios finansinės apimties projektai buvo finansuoti *Baltijos jūros regiono 2007–2013 m. programos* lėšomis (vidutinis projekto dydis – arti 3 mln. EUR), o didžiausia bendra finansinė apimtimi pasižymėjo *Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa*. Santykinai mažiausiai reikšmingas turizmo srities intervencijų finansavimo šaltinis – *Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programa* (žr. 14 lentelė).

14 LENTELĖ. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „TURIZMAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI

Finansavimo šaltinis	Finansavimo apimtis, mln. EUR
Visi finansavimo šaltiniai	123,77
Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa	24,04
2007-2013 m. Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programa	15,36
2007-2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programa	14,85
Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	13,46
Baltijos jūros regiono 2007-2013 m. programa	10,53
Interreg V-A Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programa	9,96
Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa	9,24
2007-2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa	7,83
2014-2020 m. Lietuvos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programa	7,81
2014-2020 m. Europos kaimynystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa	5,87
Interreg Baltijos jūros regiono programa	3,23
2007-2013 m. Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	1,41
Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programa	0,18

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Beveik visos (98 proc. arba 121,36 mln. EUR) atrinktos turizmo srities intervencijos buvo nukreiptos į bendrų turizmo produktų ir paslaugų kūrimą. Likusi menka dalis (2 proc. arba 2,39 mln. EUR) investicijų buvo skirta tinklaveikos turizmo srityje projektams (žr. 40 paveikslas).

40 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS POLITIKOS SRITIES „TURIZMAS“ PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ TEMATIKA (MLN. EUR)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Bendros turizmo produktų ir paslaugų kūrimo srities intervencijos buvo beveik išimtinai skirtos BJR šalių bendrų turistinių maršrutų bei kultūrinių kelių kūrimui. Šios infrastruktūrinės investicijos skatino

ekoturizmą (siekiant tvariai panaudoti gausius gamtos paveldo objektus Lietuvoje ir kitose BJR šalyse), pakrančių turizmą (siekiant išnaudoti turizmo potencialą pakrančių teritorijose) ir kultūrinį turizmą (siekiant stiprinti bendrą rajono tapatumą per kultūros paveldo panaudojimą turizmo plėtrai). Dvišalių ir trišalių ETBT programų lėšomis finansuoti projektai daugiausiai rėmė pasienio teritorijų bendro kultūros paveldo išsaugojimo ir pritaikymo turizmui veiklas, tokias kaip panašių traukos objektų pagrindu vystomi kultūrinio turizmo maršrutai. Daugiašalių ETBT programų finansuoti projektai buvo daugiausiai nukreipti į ekoturizmo ir pakrančių turizmo plėtrą.

Beveik visuose **tinklaveikos turizmo srityje** projektuose, finansuojamuose trišalių ir daugiašalių ETBT programų lėšomis, dominavo neinfrastruktūrinės intervencijos. Pagrindinės veiklos – turizmo informacijos sklaidos gerinimui taikomos skaitmeninės inovacijos ir dalinimasis gerosiomis kultūros paveldo objektų išsaugojimo ir aktualizavimo praktikomis.

Virš trečdalis atrinktų projektų prisidėjo tik prie BJRS politikos srities „Turizmas“, absoliuti dauguma jų taip pat prisidėjo prie BJRS politikos srities „**Kultūra**“ (kultūros paveldo pritaikymo kultūrinio turizmo plėtrai srityje), pavieniai projektai – prie BJRS politikos srities „**Bioekonomika**“ (pakrančių turizmo, kaip mėlynosios ekonomikos sektoriaus, konkurencingumo didinimo srityje).

3.2 BJRS ĮGYVENDINIMO VERTINIMAS

3.2.1 BJRS AKTUALUMAS STRATEGINĖS DARBOTVARKĖS KONTEKSTE

Vertinimo klausimas:

1. Kaip keičiasi BJRS ir jos prioritetų aktualumas Lietuvai? Kokie prioritetai aktualiausi? Kaip jie siejasi su ES 2019–2024 m. strategine darbotvarke ir naujosios EK darbo programa?

Vertinimo metodai: dokumentų analizė; intervencijų logikos analizė; lyginamoji analizė; ekspertinis vertinimas.

BJRS aktualumas nacionalinės strateginės darbotvarkės kontekste

Nacionaliniai strateginiai dokumentai iš esmės formuoja šalies viešosios politikos darbotvarkę, tad jų nuostatos tiesiogiai ar netiesiogiai apibrėžia šalyje įgyvendinamas įvairių šaltinių lėšomis finansuojamas intervencijas. Siekiant nustatyti, kiek BJRS politikos sritys yra aktualios Lietuvai, ar (ir kaip) keitėsi jų aktualumas BJRS įgyvendinimo laikotarpiu, buvo atlikta 2009–2020 m. Lietuvos nacionalinės strateginės darbotvarkės analizė – analizuoti BJRS politikos sritims artimų viešosios politikos sričių nacionaliniai strateginiai¹⁴ dokumentai. Pastarieji buvo analizuoti dviem aspektais – teminės atitikties BJRS politikos sritims ir bendradarbiavimo BJR dimensijos (žr. 5 priedas).

Atlikus **2009–2020 m. aktualių nacionalinių strateginių dokumentų** analizę nustatyta, kad absoliuti dauguma jų **teminiu požiūriu visiškai ar iš dalies atitinka BJRS** – jų nuostatos didesne ar mažesne dalimi atliepia BJRS politikos sričių tematiką. Visiškas nacionalinės strateginės darbotvarkės suderinamumas su BJRS matomas aplinkos apsaugos (maistinių medžiagų, pavojingų medžiagų, švarios laivybos), saugumo (civilinės saugos ir saugumo jūroje), švietimo, inovacijų, turizmo, energetikos ir transporto srityse, santykinai mažesnis – kultūros ir sveikatos srityse. Be to, galima teigti, kad **šalies strateginės plėtros kryptių aktualumas BJRS kontekste analizuojamu laikotarpiu nesikeičė**. Kitaip tariant, su BJRS politikos sritimis daugiau ar mažiau deranti strateginė darbotvarkė buvo apibrėžta tiek šiuo metu jau nebegaliojančiuose nacionaliniuose strateginiuose dokumentuose (kai kurie jų priimti dar iki BJRS atsiradimo 2009 m.), tiek juos pakeitusiuose šiuo metu aktualiuose dokumentuose. Tiesa, atkreiptinas dėmesys, jog jau prasidėjus BJRS įgyvendinimui buvo priimti nauji, pirmtakų neturėję su BJRS politikos sritimis teminiu požiūriu derantys nacionaliniai strateginiai dokumentai (pavyzdžiui, *Baltijos jūros aplinkos apsaugos strategija*, *Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos strategija*, *Vandenių srities plėtros 2017–2023 metų programa*). Tai rodo, jog **kai kurių BJRS politikos sričių (ypač susijusių su aplinkosauga) svarba nacionalinėje politinėje darbotvarkėje tam tikru metu išaugo** ir tai gali būti siejama nebūtinai su BJRS, o su bendru tarptautiniu lygmeniu (ypač ES) įsitvirtinusių viešosios politikos diskursu.

Kita vertus, **tarptautinio bendradarbiavimo BJR dimensija sprendžiant nacionaliniuose strateginiuose dokumentuose identifikuotas problemas realizuojama sąlyginai menkai**. Dalyje strateginių dokumentų siekiant BJRS politikos sritims artimų teminių tikslų yra minimas tarptautinio bendradarbiavimo (neiškiriant konkrečių valstybių, tačiau dažniausiai orientuojantis į ES) reikalingumas. Pavyzdžiui, *Valstybinėje studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros 2013–2020 metų plėtros programoje* skatinami tarptautiniai studentų mainai, mokslo institucijų tarptautinis bendradarbiavimas plėtojant aukščiausiojo lygio mokslinius tyrimus, *Regionų kultūros plėtros 2012–2020*

¹⁴ Analizuoti sektoriai strateginiai dokumentai. Daugiasektoriai strateginiai dokumentai (2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa, Nacionalinė darnaus vystymosi strategija ir pan.) neanalizuoti, kadangi laikoma, jog sektoriai strateginiai dokumentai yra labiau specifiški ir detalizuoja bendruose strateginiuose dokumentuose nubrėžtas šalies pažangos kryptis.

metų programoje siekiama sudaryti sąlygas kultūros srityje veikiančių asmenų tarptautiniam ir tarpregioniniam mobilumui, *Nacionalinėje turizmo plėtros 2010–2013 m. programoje* numatoma dalyvauti įgyvendinant tarptautinius turizmo rinkodaros projektus. Vis dėlto, nacionalinių strateginių dokumentų, kurie savo tematika atitinka BJRS, ir kuriuose **aiškiai nurodomas bendradarbiavimo BJR poreikis**, yra gerokai mažiau. Tai – **aplinkos apsaugos, energetikos, transporto, inovacijų ir saugumo** sričių dokumentai.

Nenuostabu, kad bendradarbiavimas su BJR valstybėmis akcentuojamas *Baltijos jūros aplinkos apsaugos strategijoje*, kurioje deklaruojamas poreikis visais Baltijos jūros aplinkos apsaugos klausimais glaudžiau bendradarbiauti su kitomis Baltijos jūros rajone ir baseine esančiomis šalimis. Bendrų BJR valstybių veiksmų svarba daugiau ar mažiau pabrėžiama ir kituose su aplinkos apsaugos tikslų siekimu susijusiuose nacionaliniuose strateginiuose dokumentuose. *Nacionalinėje aplinkos apsaugos strategijoje* numatoma skatinti glaudesnę tarptautinį bendradarbiavimą su BJR valstybėmis dėl suderintų taršos prevencijos ir mažinimo priemonių, bendrų upių baseinų rajonų valdymo planų įgyvendinimo BJR. *Vandenių srities plėtros 2017–2023 metų programoje* nurodoma, kad aktyvus tarptautinis bendradarbiavimas vandenių valdymo klausimu yra itin svarbus, o Baltijos jūros gera būklė gali būti pasiekta tik kartu su kitomis Baltijos jūros baseino valstybėmis.

Inovacijų srities nacionaliniuose strateginiuose dokumentuose pateikiamos tiesioginės nuorodos į BJRS. *Lietuvos inovacijų 2010–2020 metų strategijoje* su tikslu inovacijų srityje didinti Lietuvos integraciją į globalias rinkas keliami uždaviniai ne tik aktyviai dalyvauti kuriant Europos mokslinių tyrimų erdvę, skatinti verslo tinklaveiką ir prisijungimą prie tarptautinių inovacijų tinklų, bet ir dalyvauti įgyvendinant tarptautines iniciatyvas, įskaitant BJRS. *Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programoje* numatoma sustiprinti inovacijų sistemos dalyvių tarptautinį mokslo ir verslo bendradarbiavimą, be kita ko, pasitelkiant BJRS.

Poreikis bendradarbiauti BJR keliamas ir saugumo srities nacionaliniuose strateginiuose dokumentuose. Šiuo metu jau nebeaktualioje (iki 2015 m. galiojusioje) *Nacionalinėje nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programoje* pabrėžiamas poreikis plėtoti bendradarbiavimą su Baltijos jūros valstybių kovos su organizuotu nusikalstamumu grupe (Baltcom Task – Force), o ją pakeitusioje *Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programoje* su tikslu užtikrinti veiksmingą ES išorės sienos kontrolę ir užkirsti kelią neteisėtai migracijai ir neteisėtai tarptautinei prekybai keliamas uždavinys sustiprinti tarptautinį bendradarbiavimą, ypač su BJR valstybėmis ir FRONTEX.

Transporto ir energetikos sričių nacionaliniuose strateginiuose dokumentuose pateikiamos tiesioginės nuorodos į bendradarbiavimą su konkrečiomis BJR valstybėmis. Tai susiję su konkrečių infrastruktūros tinklų vystymo projektais, kurie neišvengiamai apima kelių valstybių teritorijas. Šiuo metu jau nebeaktualioje (iki 2012 m. galiojusioje) *Nacionalinėje energetikos strategijoje* buvo keliamas poreikis plėtoti Lietuvos ir Baltijos šalių, Lenkijos strateginę partnerystę bei glaudesnę tarpusavio bendradarbiavimą visuose energetikos sektoriuose (ypač elektros, dujų ir naftos). Ją pakeitusioje *Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės strategijoje* išskiriamas dujų tiekimo maršrutų diversifikavimą ir saugumą regione didinantis Lietuvos ir Lenkijos dujotiekių jungties projektas, sujungiantis Baltijos šalis ir Suomiją su bendra ES dujų rinka. Šiame dokumente numatyti su elektros energijos sistema susiję pokyčiai yra planuojami bendrai vertinant Lietuvos, Latvijos ir Estijos poreikius. Strategijoje numatomi veiksmai, užtikrinantys sklandų Baltijos elektros sistemos darbą ir patikimą elektros tiekimą pradėjus veikti sinchroniniu režimu su kontinentinės Europos elektros tinklais. Numatyta, kad Lietuvos elektros energetikos sistemos sujungimas su kontinentinės Europos elektros energetikos sistema darbu sinchroniniu režimu vyksta per Lenkijos elektros energetikos sistemą.

Šiuo metu jau nebeaktualioje (iki 2013 m. galiojusioje) *Ilgalaikėje (iki 2025 metų) Lietuvos transporto sistemos plėtros strategijoje* buvo numatoma bendradarbiauti su kaimyninių šalių (įskaitant Rusiją) transporto sistemomis, siekiant tapti integralia ir svarbia BJR transporto sistemos grandimi. Ją

pakeitusioje *Nacionalinėje susiekimo plėtros 2014–2022 metų programoje* numatomos strateginės plėtros kryptys daugiausiai siejamos su Lietuvos transporto tinklo integracija į ES transeuropinio transporto tinklą (TEN-T) per Šiaurės jūros–Baltijos jūros koridorių. Pastarasis Lietuvoje apima kelią „Via Baltica“ ir geležinkelio liniją „Rail Baltica“, kuria gerinama jungtis tarp keturių BJR valstybių – Lenkijos, Lietuvos, Latvijos ir Estijos – ir kuriama tiesioginė Lietuvos jungtis su Europos geležinkelių tinklu. Programoje numatoma įrengti naują, atnaujinti ir tobulinti esamą tarptautinės ir vietinės reikšmės geležinkelių infrastruktūrą, gerinti Klaipėdos uosto sąveiką su geležinkelių transportu, ypač TEN-T Šiaurės jūros–Baltijos koridoriui priklausančiais geležinkelio ruožais, taip pat plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą gerinant keleivių ir krovinių judumą BJR.

Atkreiptinas dėmesys, jog **kai kuriose srityse galima pastebėti bendradarbiavimo BJR poreikio stiprėjimą BJRS įgyvendinimo laikotarpiu** (2009–2020 m.). Šiuo metu jau nebeaktualioje (iki 2013 m. galiojusioje) *Nacionalinėje turizmo plėtros 2010–2013 m. programoje* apibendrintai kalbama apie poreikį dalyvauti įgyvendinant tarptautinius turizmo rinkodaros projektus, o ją pakeitusioje *Lietuvos turizmo plėtros 2014–2020 metų programoje*, siekiant kuo geriau pristatyti save pasauliui kaip Baltijos jūros turizmo regioną, akcentuojamas poreikis plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą su BJR valstybėmis, ypač Latvija ir Estija. Panašiai anksčiau (iki 2015 m.) galiojusioje *Valstybinėje aplinkos apsaugos strategijoje* apskritai neakcentuotas tarptautinio bendradarbiavimo aplinkos apsaugos srityje poreikis, tačiau ją pakeitusioje *Nacionalinėje aplinkos apsaugos strategijoje* skatinamas tarptautinis bendradarbiavimas konkrečiai su BJR valstybėmis.

Apibendrinant, 2009–2020 m. aktualūs nacionaliniai strateginiai dokumentai BJRS politikos sritims artimose viešosios politikos srityse teminiu požiūriu visiškai ar iš dalies atitiko BJRS. Tai sietina su plačia BJRS intervencijų logika. Analizuojamu laikotarpiu šalies strateginės plėtros kryptčių aktualumas BJRS kontekste nesikeitė, o su aplinkosauga susijusių BJRS politikos sričių svarba nacionalinėje politinėje darbotvarkėje net šiek tiek išaugo. Nepaisant to, nacionaliuose strateginiuose dokumentuose bendradarbiavimas BJR yra labiau išimtis negu taisyklė. Aiškus poreikis bendradarbiauti su BJR šalimis deklaruojamas tik aplinkos apsaugos, transporto, energetikos, inovacijų ir saugumo sektoriuose. Lietuvai aktualiausias BJRS politikos sritys yra „Maistinės medžiagos“, „Pavojingos medžiagos“ ir „Civilinė sauga“ (prisidedančios prie BJRS tikslo „Apsaugoti jūrą“), „Transportas“ ir „Energetika“ (prisidedančios prie BJRS tikslo „Sujungti regioną“) bei „Inovacijos“ (prisidedanti prie BJRS tikslo „Padidinti gerovę“).

Lietuvai aktualiausių BJRS politikos sričių vieta ES strateginėje darbotvarkėje

2019 m. birželį Europos Vadovų Taryba priėmė „ES strateginę darbotvarkę 2019–2024“, kuri nubrėžia ES politikos gaires penkeriems metams – naujam ES politiniam ciklui. Naujojoje strateginėje darbotvarkėje išskiriamos keturios prioritetinės sritys: piliečių ir laisvių apsauga (teisės viršenybė, išorės sienų apsauga, migracija, apsauga nuo kibernetinių, hibridinių grėsmių, dezinformacijos), stiprios ir gyvybingos ekonominės bazės vystymas (Bendrosios rinkos stiprinimas, skaitmeninė transformacija, sąžininga konkurencija), poveikį klimatui neutralizuojančios, žalios, teisingos ir socialinės Europos kūrimas (ES lyderystė kovos su klimato kaita srityje, socialinės teisės, kova su nelygybe), Europos interesų ir vertybių propagavimas pasaulinėje arenoje (daugiašališkumas, gynybos srities investicijų didinimas, pajėgumų plėtojimas, ryšiai su strateginiais partneriais)¹⁵. Rengiant ES strateginę darbotvarkę Lietuva, kartu su Latvija ir Estija, akcentavo inovatyvios ir įtraukios Europos kūrimą, gilinant sanglaudą, stiprinant vidaus rinką, transporto ir energetikos tinklus, dėmesį saugumui, stiprinant ES atsparumą hibridinėms

¹⁵ Europos Vadovų Tarybos pateikiama informacija: <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2019/06/20/a-new-strategic-agenda-2019-2024/>.

grėsmėms, kovą su dezinformacija, užtikrinant energetinį saugumą, taip pat skiriant deramą dėmesį Rytų partnerystei¹⁶.

2019–2024 m. ES strateginė darbotvarkė atliepia daugumą Lietuvai aktualiausių BJRS politikos sričių, konkrečiau – „Maistinės medžiagos“, „Pavojingos medžiagos“, „Civilinė sauga“ ir „Inovacijos“. Joje keliami tikslai sietini su BJRS tikslais „Apsaugoti jūrą“ ir „Padidinti gerovę“ (žr. 6 priedas). Su tikslu kurti poveikį klimatui neutralizuojančią, žalią, teisingą ir socialinę Europą deklaruojamas siekis gerinti vandens kokybę ir išsaugoti vandenynus (atliepiant į vandenų srities aplinkos apsaugą nukreiptas BJRS politikos sritis „Pavojingos medžiagos“, „Maistinės medžiagos“ ir „Švari laivyba“). Be to, minimi ir žemės ūkio tvarumo bei biologinės įvairovės išsaugojimo siekiai (atliepiant BJRS politikos sritį „Bioekonomika“). Teminiu požiūriu pastarieji aktualūs ir Lietuvai, tačiau nacionalinėje strateginėje darbotvarkėje tarptautinio bendradarbiavimo poreikis bioekonomikos srityje neakcentuojamas. Su tikslu stiprinti piliečių ir laisvių apsaugą naujojoje ES strateginėje darbotvarkėje pabrėžiamas bendradarbiavimo gaivalinių nelaimių ir žmogaus sukeltų katastrofų bei terorizmo ir tarpvalstybinio nusikalstamumo valdymo srityje (atliepiant BJRS politikos sritį „Civilinė sauga“). Su tikslu plėtoti Europos ekonominę bazę didelis dėmesys skiriamas skaitmeninės rinkos stiprinimui ir jos teikiamo potencialo išnaudojimo didinimui, verslumo ir inovacijų skatinimui, įmonių (ypač MVI) augimo stiprinimui, MTEPI sistemos tarptautinei integracijai (atliepiant BJRS politikos sritį „Inovacijos“). Taip pat užsimenama apie švietimo svarbą, skatinant investuoti į žmonių įgūdžius (įskaitant skaitmeninio raštingumo) (atliepiant BJRS politikos sritį „Švietimas“).

2019–2024 m. EK politinės gairės atliepia daugumą Lietuvai aktualiausių BJRS politikos sričių, konkrečiau – „Maistinės medžiagos“, „Pavojingos medžiagos“, „Civilinė sauga“ ir „Inovacijos“. Kaip ir 2019–2024 m. ES strateginėje darbotvarkėje, **2019–2024 m. EK politinėse gairėse** numatytos ES strateginės plėtros kryptys sietinos su BJRS tikslais „Apsaugoti jūrą“ ir „Padidinti gerovę“ (žr. 7 priedas). Įgyvendindama Europos žaliojo kurso politiką EK numato spręsti vandens telkinių taršos plastiko atliekomis ir taršos iš vandens transporto priemonių problemas (atliepiant BJRS politikos sritis „Švari laivyba“ ir „Pavojingos medžiagos“). Taip pat deklaruojami siekiai išsaugoti vandens biologinę įvairovę, plėtoti žiedinę ekonomiką (atliepiant BJRS politikos sritį „Bioekonomika“). Europinės gyvensenos propagavimo srityje EK siekia gerinti pinigų plovimo ir teroristų finansavimo grėsmes (atliepiant BJRS politikos sritį „Civilinė sauga“). Su tikslu kurti ekonomiką, kuri tarnauja žmonėms, numatoma stiprinti MVI ir jų inovacinį potencialą (atliepiant BJRS politikos sritį „Inovacijos“). Taip pat numatoma didinti kokybiško švietimo prieinamumą, didinti švietimo mobilumo galimybes ir skatinti mokymąsi visą gyvenimą (atliepiant BJRS politikos sritį „Švietimas“). Kaip ir bioekonomikos, švietimo srityje EK politinėse gairėse deklaruojami tikslai teminiu požiūriu yra aktualūs Lietuvai, tačiau nacionaliniuose strateginiuose dokumentuose tarptautinė dimensija juos įgyvendinant neakcentuojama. Siekiant kurti prie skaitmeninio amžiaus prisitaikiusią Europą EK pabrėžia skaitmeninių technologijų teikiamų galimybių išnaudojimo svarbą (atliepiant BJRS politikos sritį „Inovacijos“).

2019–2024 m. EK politinių gairių pagrindu suformuota **2020 m. EK darbo programa** ne tik detalizuoja politinėse gairėse išskeltus siekius, bet ir akcentuoja keletą naujų, konkrečiai 2020 m. aktualių tikslų (žr. 8 priedas). **2020 m. EK darbo programa atliepia tik dalį Lietuvai aktualiausių BJRS politikos sričių, konkrečiau – „Civilinė sauga“ ir „Inovacijos“.** Šiame dokumente įvardytos viešosios politikos įgyvendinimo sritys sietinos su visais BJRS tikslais (ne tik „Apsaugoti jūrą“ ir „Padidinti gerovę“, bet ir „Sujungti regioną“). Įgyvendindama Europos žaliojo kurso politiką 2020 m. EK pabrėžia poreikį tvariai naudoti žemės ūkio ir jūros teikiamus išteklius bei išsaugoti vandens biologinę įvairovę (atliepiant BJRS politikos sritį „Bioekonomika“), o šalia to taip pat akcentuoja jūros atsinaujinančių energijos išteklių

¹⁶ LR užsienio reikalų ministerijos pateikta informacija.

(toliau – AEI) potencialo išnaudojimą, siekiant didinti energijos prieinamumą ir jos tiekimo saugumą (atliepiančią BJRS politikos sritį „Energetika“). Europos žaliojo kurso rėmuose EK taip pat kelia siekį padaryti transporto sektorių modernesnę ir žalesnę, diegiant darnius ir išmanius sprendimus (atliepiančią BJRS politikos sritį „Transportas“). Europinės gyvensenos propagavimo srityje 2020 m. EK darbo programoje, panašiai kaip 2019–2024 m. EK politinėse gairėse, pabrėžiamas poreikis teikti pagalbą valstybėms narėms kovojant su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu (atliepiančią BJRS politikos sritį „Civilinė sauga“), skatinti mokymąsi visą gyvenimą bei sudaryti sąlygas įgūdžių ir kvalifikacijos įgijimui (atliepiančią BJRS politikos sritį „Švietimas“). Vis dėlto, šalia to 2020 m. keliamas naujas siekis teikti pagalbą valstybėms narėms gerinant vėžio prevenciją ir priežiūrą (atliepiančią BJRS politikos sritį „Sveikata“). Siekiant kurti prie skaitmeninio amžiaus prisitaikiusią Europą 2020 m. minima skaitmeninės rinkos stiprinimo ir MVĮ priėjimo prie jos prieinamumo didinimo bei MTEPI pajėgumų stiprinimo svarba (atliepiančią BJRS politikos sritį „Inovacijos“). Pažymėtina, kad dėl COVID-19 pandemijos sukeltos krizės visame pasaulyje EK buvo priversta pakoreguoti savo 2020 m. darbo programą. Dėl poreikio ES lygmeniu sutelkti dėmesį į krizės valdymą dalies numatytų iniciatyvų įgyvendinimas buvo atidėtas vėlesniam laikui. Nepaisant to, kai kurių BJRS teminiu požiūriu artimų tikslų (tvaraus ir išmanaus transporto skatinimo, AEI naudojimo didinimo, skaitmeninės rinkos stiprinimo, įgūdžių darbotvarkės diegimo) įgyvendinimo svarba ir pasikeitusiame viešosios politikos kontekste vertinama kaip didelė¹⁷.

Apibendrinant, Lietuvai aktualiausias BJRS politikos sritis – „Maistinės medžiagos“, „Pavoingos medžiagos“, „Civilinė sauga“, „Transportas“, „Energetika“ ir „Inovacijos“ – didžiaja dalimi atliepia ir naujausi ES lygmens strateginiai dokumentai. 2019–2024 m. ES strateginėje darbotvarkėje ir 2019–2024 m. EK politinėse gairėse daugiausiai dėmesio skirta BJRS politikos sritims „Maistinės medžiagos“, „Pavoingos medžiagos“, „Civilinė sauga“ ir „Inovacijos“, 2020 m. EK darbo programoje daugiau akcentuojamos BJRS politikos sritys „Civilinė sauga“ ir „Inovacijos“.

3.2.2 BJRS AKTUALIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI

Vertinimo klausimas:

2. Koks Lietuvos indėlis įgyvendinant BJRS: Iš kokių finansavimo šaltinių įgyvendinami projektai, prisidedantys prie BJRS įgyvendinimo? Ar jie pakankami ir suderinti (ar nepersidengia ir nedubliuoja vieni kitų)? Koks lėšų panaudojimo efektyvumas pagal atskirus finansavimo šaltinius?

Vertinimo metodai: dokumentų analizė; viešai prieinamos informacijos analizė; stebėsenos duomenų analizė; intervencijų logikos analizė; lyginamoji analizė; fiskalinio žemėlapių sudarymas; metaanalizė; ekspertinis vertinimas.

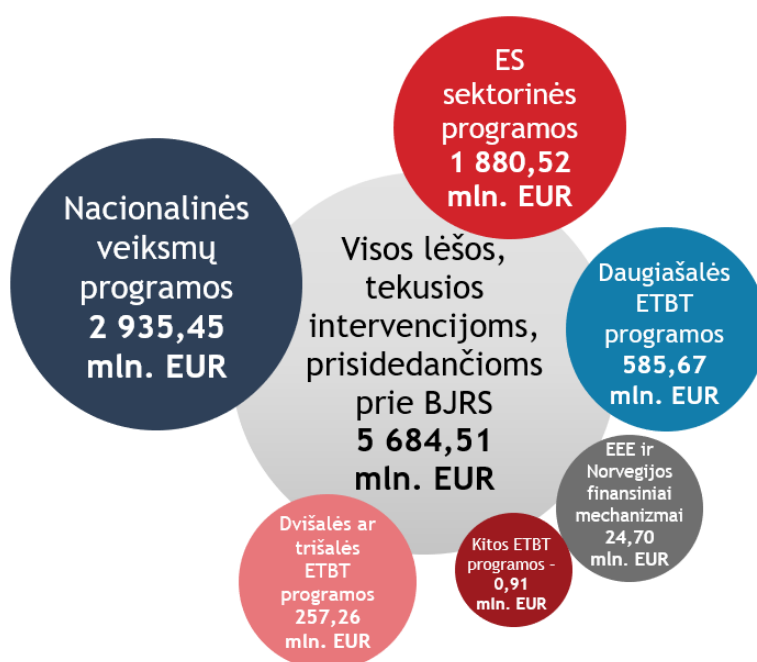
BJRS aktualių intervencijų finansavimo šaltinių įvairovė

Vertinimo metu buvo sudarytas **BJRS įgyvendinimo Lietuvoje 2009–2020 m. fiskalinis žemėlapis** – identifikuoti projektai, 2009–2020 m. prisidėję prie BJRS įgyvendinimo. BJRS aktualūs projektai buvo atrinkti remiantis teminės atitikties BJRS (politikos sritims ir horizontaliesiems veiksmams) ir bendradarbiavimo BJR dimensijos (kai projektai įgyvendinami kartu su kitų BJR šalių subjektais arba kai tik nacionaliniu lygmeniu įgyvendinami projektai pasižymi regionine svarba) kriterijais. Fiskalinis žemėlapis apima projektus, kuriuose dalyvavo Lietuvos subjektai (vieni ar su užsienio partneriais), ir

¹⁷ Atnaujinta 2020 m. EK darbo programa, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions „Adjusted Commission Work Programme 2020“ (COM(2020) 440 final), 2020 m. gegužės 27 d.: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar%3Af1ebd6bf-a0d3-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0006.02/DOC_1&format=PDF.

bendras atrinktų projektų lėšas (tekusias ne tik projekte dalyvavusiems Lietuvos subjektams, bet ir kartu projektuose dalyvavusių kitų BJR šalių subjektams).

BJRS įgyvendinimo Lietuvoje 2009–2020 m. fiskalinį žemėlapi sudaro bent **2 786 projektai**, kurių bendra finansinė apimtis siekė **5 684,51 mln. EUR**, finansuoti **39 skirtingų finansavimo šaltinių** lėšomis. Dar 2 ES švietimo srities programų¹⁸ atveju nebuvo galimybės išskirti konkrečiai prie BJRS įgyvendinimo prisidėjusių intervencijų finansavimo apimčių, todėl jų rėmuose įgyvendintos investicijos nebuvo įtrauktos į fiskalinį žemėlapi. Nepaisant to, minėtos programos buvo analizuotos taikant kitokią prieigą – analizuojant jų lėšomis finansuoto mobilumo apimtis. Taigi, prie BJRS įgyvendinimo 2009–2020 m. prisidėjo bent **41 skirtingo finansavimo šaltinio** intervencijos (žr. 3 priedas. BJRS finansavimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapio sudarymo procesas). BJRS aktualias intervencijas finansavę šaltiniai išskirti į 6 pagrindinius tipus: VP, ES sektorines programas, daugiašales ETBT programas, dvišales ir trišales ETBT programas, kitas ETBT programas bei EEE ir Norvegijos finansinius mechanizmus (žr. 41 paveikslas).

41 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS ĮGYVENDINIMO 2009–2020 M. PRISIDĖJUSIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ TIPAI

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Absoliuti dauguma (52 proc. arba 2 935,45 mln. EUR) prie BJRS prisidėjusių investicijų buvo įgyvendintos **7 VP** lėšomis – daugiausiai *2007–2013 m. ekonomikos augimo veiksmų programos, 2007–2013 m. sanglaudos skatinimo veiksmų programos ir 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos*, gerokai mažesne apimtimi – 2007–2013 m. ir 2014–2020 m. žuvininkystės sektoriaus veiksmų programų ir kaimo plėtros programų. Apie trečdalį (33 proc. arba 1 880,52 mln. EUR) prie BJRS prisidėjusių investicijų finansavo **20 ES sektorialių programų** skirtingose srityse (aplinkos apsaugos, energetikos, kultūros, MTEPI, švietimo, transporto, verslo konkurencingumo didinimo ir viešojo saugumo). Nepaisant santykinai reikšmingos atrinktų intervencijų finansinės apimties, ES sektorialių programų projektai dažniausiai netampa platformomis BJR aktualių iššūkių sprendimui ar regiono galimybių realizavimui. Daugeliu

¹⁸ Mokymosi visą gyvenimą programos (2007–2013 m.) ir programos „ERASMUS+“ (2014–2020 m.), kurių lėšomis buvo finansuotas besimokančiųjų ir švietimo personalo mobilumas.

atvejų juose Lietuvos subjektai dalyvauja kartu su vienos ar daugiau BJR valstybių atstovais, tačiau ši partnerystė vyksta platesnio šalių konsorciumo sudėtyje. Apie dešimtadalį (10 proc. arba 585,67 mln. EUR) prie BJRS prisidėjusių investicijų realizuotos **4 daugiašalių ETBT programų**, nukreiptų į BJR ar pietinės jo dalies plėtrą, rėmuose. Likusius 5 proc. BJRS įgyvendinimo fiskalinio žemėlapiu sudaro **8 dvišalių ir trišalių ETBT programų**, kuriose Lietuva bendradarbiavo su Latvija, Lenkija, Baltarusija bei Rusija (257,26 mln. EUR), **2 EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų** (24,7 mln. EUR) ir **2 kitų ETBT programų** (ESPON) (0,91 mln. EUR) investicijos.

Įvairių tipų finansavimo šaltinių intervencijos buvo nukreiptos į skirtingas BJRS politikos sritis.

VP lėšomis finansuoti projektai daugiausiai prisidėjo prie BJRS tikslų „Sujungti regioną“ (politikos sričių „Transportas“ ir „Energetika“) ir „Apsaugoti jūrą“ (politikos sričių „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“, mažiau – „Bioekonomika“, „Saugumas“, „Civilinė sauga“), mažesne apimtimi – prie BJRS tikslo „Padidinti gerovę“ (politikos srities „Švietimas“ dalies, nukreiptos į tarptautinės reikšmės MTEPI infrastruktūros plėtrą, tik fragmentiškai – „Kultūra“, „Turizmas“ ir „Inovacijos“) (žr. 42 paveikslas).

ES sektorių programų intervencijos taip pat daugiausiai prisidėjo prie BJRS tikslo „Sujungti regioną“ (politikos sričių „Transportas“ ir „Energetika“), mažesniu mastu – prie BJRS tikslo „Apsaugoti jūrą“ (politikos sričių „Švari laivyba“, „Bioekonomika“, fragmentiškai – „Civilinė sauga“), dar mažesne apimtimi – prie BJRS tikslo „Padidinti gerovę“ (politikos sričių „Inovacijos“, „Švietimas“, „Kultūra“) bei BJRS horizontaliojo veiksmo „Teritorijų planavimas“ (žr. 43 paveikslas).

Daugiašalių ETBT programų rėmuose finansuoti projektai daugiausiai prisidėjo prie BJRS tikslo „Padidinti gerovę“ (ypač politikos srities „Inovacijos“, mažiau – „Turizmas“, „Kultūra“, „Švietimas“, „Sveikata“), kiek mažesne apimtimi – prie BJRS tikslo „Apsaugoti jūrą“ (ypač politikos sričių „Maistinės medžiagos“, „Pavojingos medžiagos“ ir „Bioekonomika“, mažiau – „Švari laivyba“, „Saugumas“). Santykinai mažiausias daugiašalių ETBT programų indėlis į BJRS tikslą „Sujungti regioną“ (politikos sritis „Transportas“ ir „Energetika“). Dalis šio tipo finansavimo šaltinių intervencijų buvo nukreiptos į BJRS horizontaliųjų veiksmų „Teritorijų planavimas“, „Klimatas“ ir „Gebėjimai“ realizavimą (žr. 44 paveikslas).

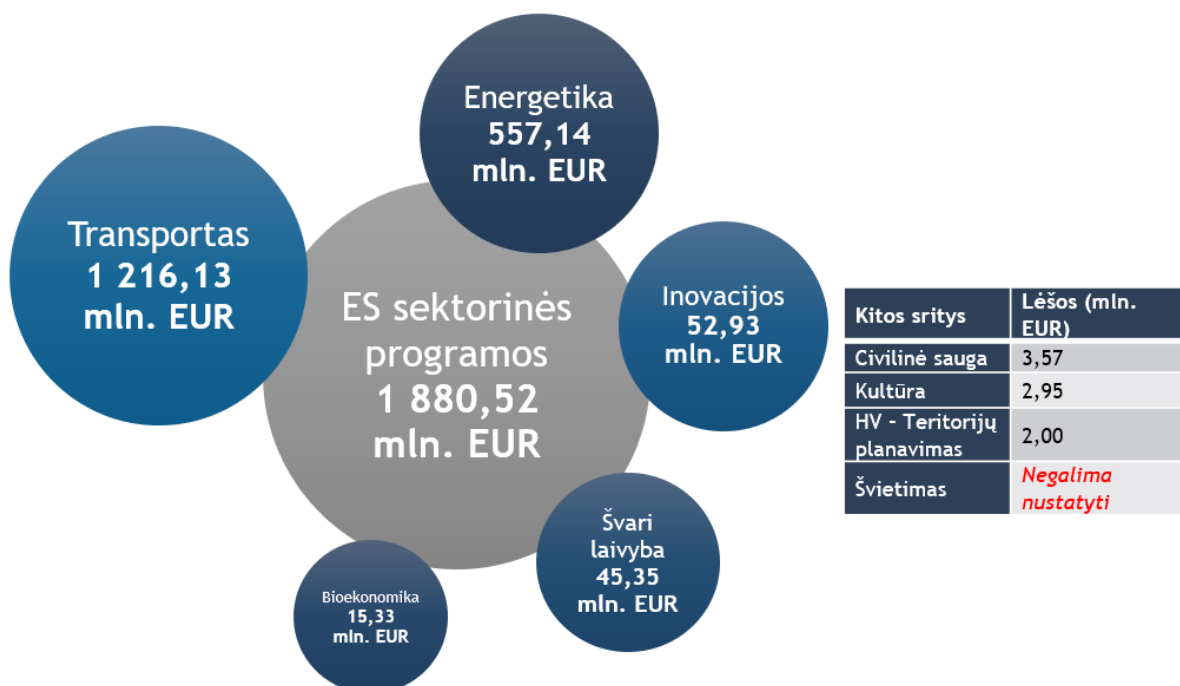
Dvišalių ir trišalių ETBT programų lėšomis finansuotos intervencijos daugiausiai prisidėjo prie BJRS tikslo „Padidinti gerovę“ (ypač politikos sričių „Turizmas“ ir „Kultūra“, mažiau – „Inovacijos“, „Švietimas“, „Sveikata“), mažesne apimtimi – prie BJRS tikslo „Apsaugoti jūrą“ (ypač politikos sričių „Civilinė sauga“ bei „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“, mažiau – „Bioekonomika“ ir „Saugumas“). Santykinai mažiausias dvišalių ir trišalių ETBT programų indėlis į BJRS tikslą „Sujungti regioną“ (politikos sritis „Transportas“ ir „Energetika“), BJRS horizontaliųjų veiksmą „Teritorijų planavimas“ (žr. 45 paveikslas).

EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų intervencijos daugiausiai prisidėjo prie BJRS tikslo „Apsaugoti jūrą“ (ypač politikos sričių „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“ bei „Bioekonomika“, mažiau – „Civilinė sauga“), kiek mažesne apimtimi – prie BJRS tikslo „Padidinti gerovę“ (ypač politikos srities „Inovacijos“, mažiau – „Švietimas“ ir „Kultūra“), tik fragmentiškai – prie BJRS tikslo „Sujungti regioną“ (politikos srities „Energetika“) (žr. 46 paveikslas).

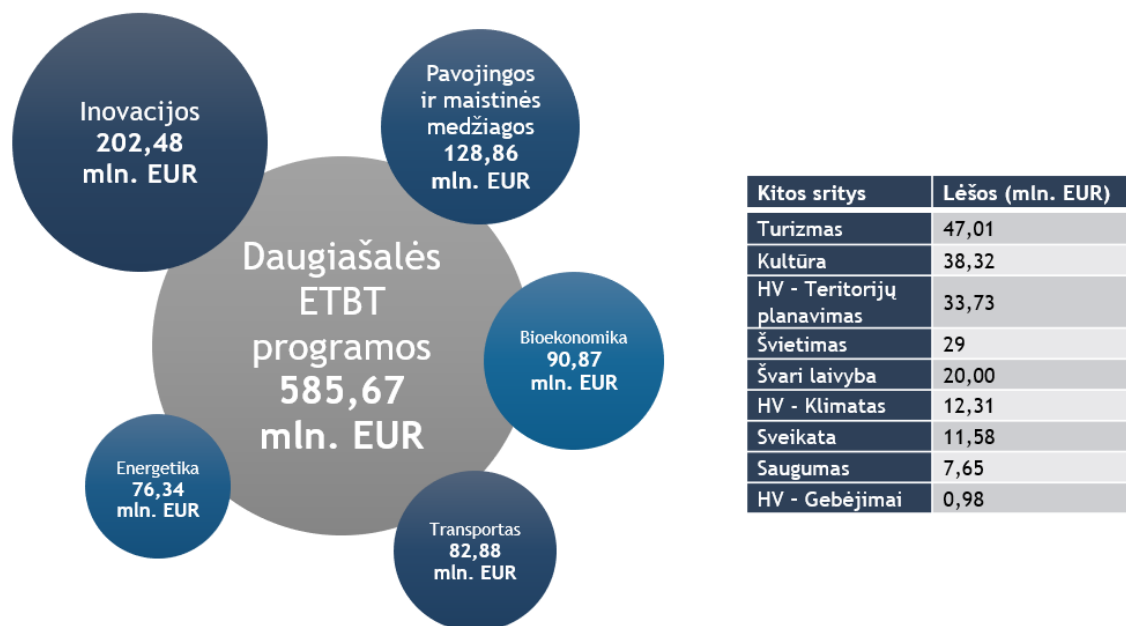
42 PAVEIKSLAS. NACIONALINIŲ VEIKSMŲ PROGRAMŲ INDĖLIS Į BJRS ĮGYVENDINIMĄ 2009–2020 M.

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

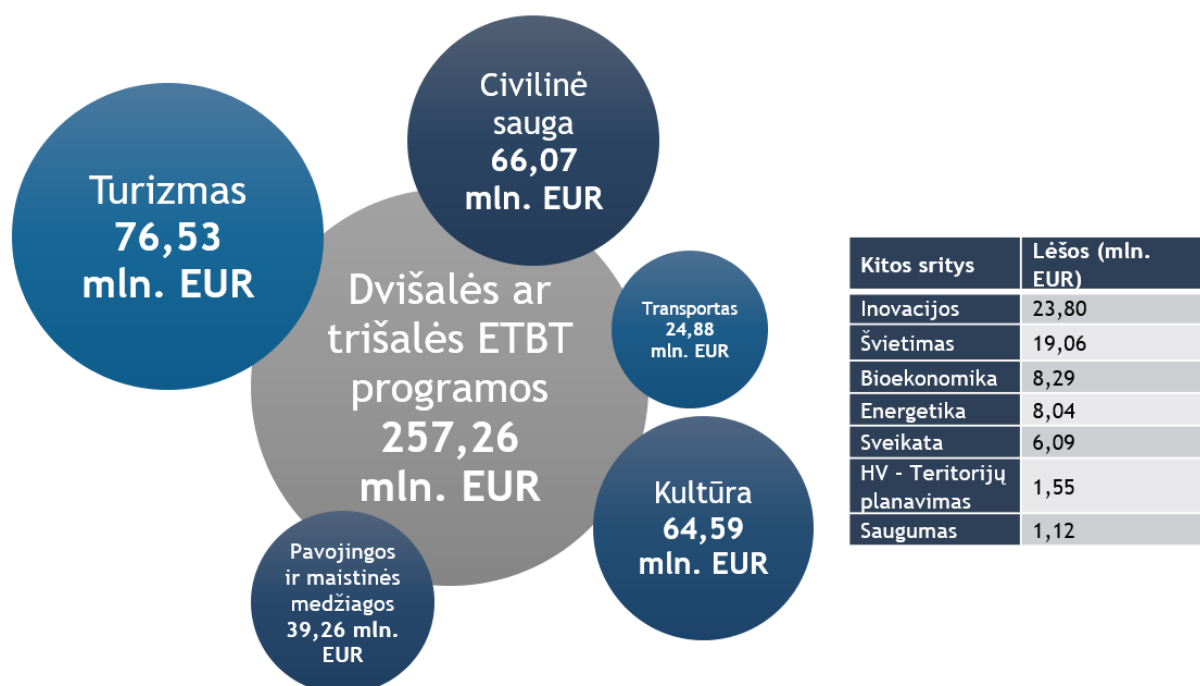
43 PAVEIKSLAS. ES SEKTORINIŲ PROGRAMŲ INDĖLIS Į BJRS ĮGYVENDINIMĄ 2009–2020 M.

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

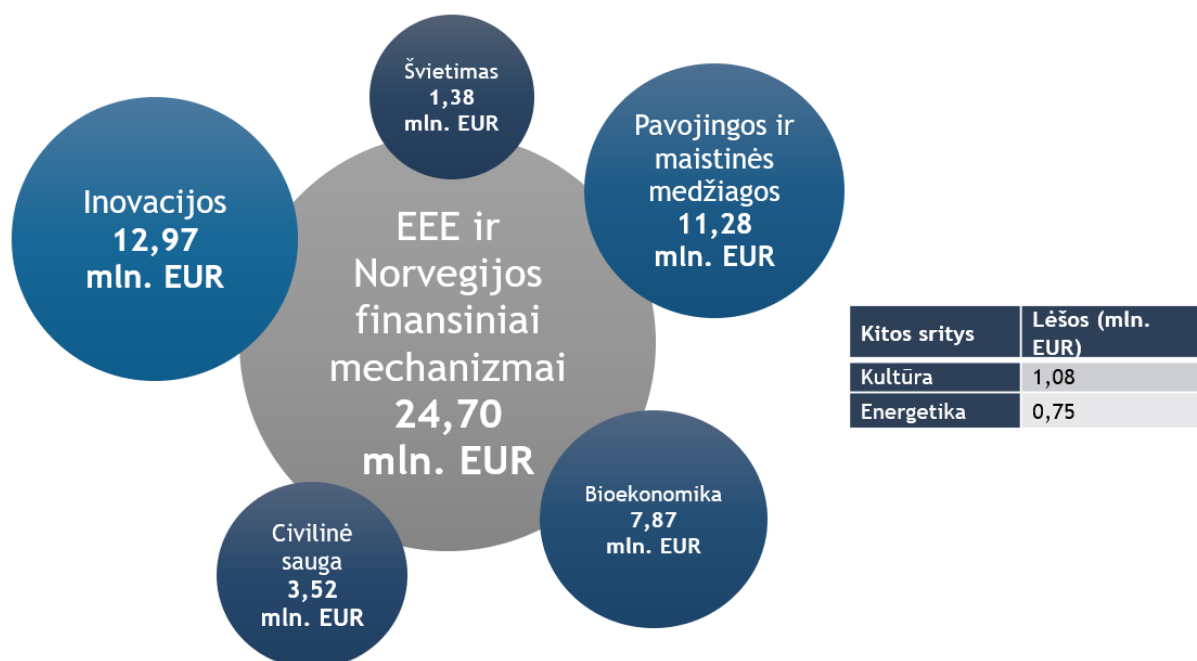
44 PAVEIKSLAS. DAUGIAŠALIŲ ETBT PROGRAMŲ INDĖLIS Į BJRS ĮGYVENDINIMĄ 2009–2020 M.

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

45 PAVEIKSLAS. DVIŠALIŲ AR TRIŠALIŲ ETBT PROGRAMŲ INDĖLIS Į BJRS ĮGYVENDINIMĄ 2009–2020 M.

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

46 PAVEIKSLAS. EEE IR NORVEGIJOS FINANSINIŲ MECHANIZMŲ INDĖLIS Į BJRS ĮGYVENDINIMĄ 2009–2020 M.

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Apibendrinant, BJRS įgyvendinimo Lietuvoje 2009–2020 m. fiskalinį žemėlapi sudaro bent 2 786 projektai, kurių bendra finansinė apimtis siekė 5 684,51 mln. EUR. Prie BJRS įgyvendinimo 2009–2020 m. prisidėjo bent 41 skirtingo finansavimo šaltinio intervencijos. BJRS aktualias intervencijas finansavo 6 tipų investicinės programos. Absoliuti dauguma prie BJRS prisidėjusių intervencijų buvo finansuota VP lėšomis, apie trečdalis – ES sektoriinių programų lėšomis, apie dešimtadalis – daugiašalių ETBT programų lėšomis, likę 5 proc. – dvišalių ir trišalių ETBT programų, EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų bei kitų ETBT programų lėšomis. VP projektai daugiausiai prisidėjo prie BJRS tikslų „Sujungti regioną“ ir „Apsaugoti jūrą“, ES sektoriinių programų projektai – prie BJRS tikslo „Sujungti regioną“, daugiašalių ETBT programų projektai – prie BJRS tikslų „Padidinti gerovę“ ir „Apsaugoti jūrą“, dvišalių ir trišalių ETBT programų – prie BJRS tikslo „Padidinti gerovę“, o EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų projektai – prie BJRS tikslo „Apsaugoti jūrą“.

BJRS aktualių intervencijų finansavimo šaltinių suderinamumas

Didžiojoje dalyje į 2009–2020 m. BJRS įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinį žemėlapi įtrauktų projektų tikslingai nebuvo siekiama prisidėti prie BJRS įgyvendinimo ar BJR plėtros, tad jų tarpusavio suderinamumas *ex-ante* (prieš juos įgyvendinant) net negalėjo būti užtikrintas. Šių intervencijų indėlis į BJRS buvo identifikuotas *ex-post* (jų įgyvendinimo metu ar pasibaigus jų įgyvendinimui) ir daugiausiai buvo atsitiktinis. Vertinimo metu buvo atrinkti didelio skaičiaus finansavimo šaltinių lėšomis finansuoti projektai, prisidedantys prie visų BJRS politikos sričių, tad nenuostabu, jog kai kuriais atžvilgiais atrinktos intervencijos siek tiek persidengė. Nepaisant to, įvairių investicinių programų rėmuose įgyvendintos tų pačių politikos sričių intervencijos paprastai tarpusavyje skyrėsi bent vienu požymiu – tematinio fokusu, investicijų pobūdžiu, įgyvendinimo lygmeniu ar geografine aprėptimi.

Tematinis fokusas. Kai kuriose BJRS politikos srityse skirtingų tipų finansavimo šaltinių lėšomis finansuotos intervencijos pirmiausiai išsiskyrė pagal savo tematinį fokusą politikos srities viduje. Pavyzdžiui, BJRS politikos srityje „Turizmas“ tiek dvišalių bei trišalių ETBT programų, tiek daugiašalių EBTB programų lėšomis buvo finansuotas BJR šalių bendradarbiavimas kuriant bendrus turizmo produktus ir paslaugas. Vis dėlto, dvišalių bei trišalių ETBT programų projektai daugiausiai buvo

orientuoti į kultūrinio turizmo plėtrą, o daugiašalių ETBT programų projektai – į ekoturizmo ir pakrančių turizmo plėtrą. Panašiai, BJRS politikos srityje „Civilinė sauga“ tiek VP, tiek dvišalių bei trišalių ETBT programų lėšomis buvo finansuotos įvairaus pobūdžio intervencijos sausumos nelaimių valdymo srityje, tik VP projektuose dėmesys buvo sutelktas ties potvynių pavojaus valdymu, o ETBT programų projektuose – ties gaisro ir ekologinių nelaimių pavojaus valdymu.

Investicijų pobūdis. Įvairių tipų finansavimo šaltinių projektuose dominavo skirtingo pobūdžio intervencijos. VP rėmuose daugiausiai įgyvendintos infrastruktūrinės intervencijos. Investicijos į infrastruktūrą (kartu su neinfrastruktūrinio pobūdžio apsikeitimo žiniomis ir patirtimi veiksmis) buvo dažnos ir dvišalių bei trišalių ETBT programų, EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų projektuose. Daugiašalių ETBT ir kitų ETBT programų projektuose vyravo neinfrastruktūrinio pobūdžio intervencijos, apimančios bendradarbiavimą tarp BJR šalių keičiantis žiniomis ir patirtimi, kuriant bendrus produktus, įgyvendinant bandomąsias investicijas. ES sektorinių programų intervencijų pobūdis priklauso nuo sektoriaus – energetikos ir transporto sektorių programų projektuose dominavo infrastruktūrinės investicijos, kitų sričių – neinfrastruktūrinio pobūdžio veiksmi (daugiausiai – MTEPI). Pavyzdžiui, BJRS politikos srityje „Kultūra“ ir dvišalių bei trišalių ETBT programų, ir daugiašalių ETBT programų lėšomis buvo finansuotos intervencijos kultūros paveldo valdymo ir populiarinimo srityje. Nepaisant to, dvišalių bei trišalių ETBT programų rėmuose daugiausiai įgyvendintos infrastruktūrinės investicijos, skirtos kultūros paveldo objektų atnaujinimui ir pritaikymui turizmo plėtrai, o daugiašalių ETBT programų projektai pasižymėjo neinfrastruktūrinio tipo intervencijomis, susijusiomis su duomenų apie kultūros objektų lankymą rinkimu ir paveldo objektų tinkamumo turizmo plėtrai vertinimu.

Įgyvendinimo lygmuo. Įvairių tipų finansavimo šaltinių projektuose dominavo skirtingu lygmeniu – nacionaliniu ar tarptautiniu – įgyvendintos intervencijos. VP projektų intervencijos įgyvendintos tik nacionaliniu lygmeniu (nedalyvaujant užsienio partneriams). Nacionaliniu lygmeniu įgyvendintos intervencijos buvo būdingos ir kai kurių sričių EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų projektams, kurių rėmuose buvo investuojamos šalių donorių Lietuvai skirtos lėšos, reikalingos mažinti Lietuvos socialinį ir ekonominį atotrūkį nuo Skandinavijos šalių. Dvišalių bei trišalių ETBT programų ir daugiašalių ETBT programų projektai apėmė tarptautinio bendradarbiavimo BJR dimensiją. ES sektorinių programų intervencijos didžiąja dalimi buvo įgyvendintos bendradarbiaujant BJR šalims, nors keliose srityse – transporto, energetikos ir aplinkos apsaugos – finansuoti projektai buvo įgyvendinti ir be užsienio partnerių. Pavyzdžiui, BJRS politikos srityse „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“ tiek VP, tiek dvišalių bei trišalių ETBT programų lėšomis buvo finansuotos infrastruktūrinės intervencijos vandens taršos prevencijos ir geros vandens ekologinės būklės atstatymo srityse, investuojant į vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų plėtrą ir atnaujinimą, vandens telkinių valymą ir jų aplinkos tvarkymą. Vis dėlto, VP projektų intervencijos buvo įgyvendintos tik nacionaliniu lygmeniu, o dvišalių bei trišalių ETBT programų – bendradarbiaujant kaimyninėms valstybėms.

Geografinė aprėptis. Įvairių tipų finansavimo šaltinių projektai išsiskyrė skirtinga geografinė aprėptimi – dalyvaujančių BJR šalių skaičiumi ir įvairove. Dvišalių bei trišalių ETBT programų projektuose Lietuva bendradarbiavo su kaimyninėmis šalimis – ES valstybėmis narėmis – Latvija ir Lenkija – bei kitomis kaimyninėmis valstybėmis – Baltarusija ir Rusija, o jų intervencijos buvo daugiau lokalias – nukreiptos į konkrečius pasienio regionams, o ne visam makroregionui aktualiausių problemų sprendimą. Daugiašalių ETBT programų projektai apėmė platesnį bendradarbiavimą BJR, nukreiptą į makroregiono plėtrą ir bendrą pozicijų įvairiais klausimais makroregiono lygmeniu formavimą. ES sektorinių programų ir kitų ETBT programų projektuose buvo plėtojamas skirtingos aprėpties bendradarbiavimas BJR – nuo dvišalio iki daugiašalio. Pavyzdžiui, BJRS politikos srityje „Inovacijos“ tiek dvišalių bei trišalių ETBT programų, tiek daugiašalių ETBT programų lėšomis buvo finansuotos intervencijos inovacijų rėmimo bei paramos verslui ir verslumo skatinimo srityse. Daugiašalių ETBT programų projektuose plėtotas plataus BJR šalių rato bendradarbiavimas makroregiono lygmeniu vystant verslo (ypač MVI) tarptautiškumo ir inovatyvumo skatinimui skirtas priemones, o dvišalių bei trišalių ETBT programų intervencijos buvo

nukreiptos į bendradarbiavimą kuriant ir diegiant bendras paramos verslui ir inovacijų rėmimo priemonės konkrečiuose pasienio regionuose.

Santykinai **aukščiausias prie BJRS prisidedančių intervencijų tarpusavio suderinamumas identifiukuotas BJRS politikos srityse „Energetika“ ir „Transportas“**. Energetikos srityje ES sektoriinių programų lėšomis buvo finansuoti neinfrastruktūriniai Baltijos šalių integracijos į Europos energijos tinklus parengiamieji darbai (tyrimai, studijos, modeliai ir pan.) bei naujos tarpvalstybinės elektros energijos ir dujų jungčių infrastruktūros plėtra. ES sektoriinių programų investicijas papildė VP lėšomis finansuotos intervencijos, skirtos parengti Lietuvos elektros energijos ir dujų tinklus integracijai į ES energetikos tinklus ir sustiprinti vidinius energetikos tinklus, siekiant šią integraciją sustiprinti. Panašiai, transporto srityje ES sektoriinių programų investicijos buvo nukreiptos į TEN-T tinklo kelių, geležinkelių ir vandens kelių tinklo fizinę infrastruktūrą, pirmiausiai – ES prioritetinių transporto projektų („Rail Baltica“, „Via Baltica“) rėmuose. Šias intervencijas papildė VP investicijos į šalyje esančios TEN-T tinklo kelių infrastruktūros plėtrą ir gerinimą.

Apibendrinant, prie BJRS įgyvendinimo prisidedantys atrinkti projektai šiek tiek persidengė, tačiau iš esmės buvo pakankamai suderinti ir nesidubliavo, kadangi įvairių tipų finansavimo šaltinių lėšomis finansuotos tų pačių BJRS politikos sričių intervencijos tarpusavyje skyrėsi bent vienu požymiu – tematinio fokusu, investicijų pobūdžiu, įgyvendinimo lygmeniu ir (ar) geografine aprėptimi. Santykinai aukščiausiu tarpusavio suderinamumu pasižymi projektai, įgyvendinti BJRS politikos srityse „Energetika“ ir „Transportas“, kadangi jų atveju buvo užtikrintas ES sektoriinių programų ir VP lėšomis finansuotų intervencijų tarpusavio papildomumas.

BJRS aktualių intervencijų finansavimo šaltinių lėšų panaudojimo efektyvumas

Lėšų panaudojimo efektyvumas šio vertinimo kontekste traktuojamas kaip įvairių finansavimo šaltinių lėšų mobilizavimo BJRS įgyvendinimui efektyvumas, nustatomas pagal BJRS aktualiams projektams tekusių įvairių investicinių programų bendrų biudžetų lėšų dalį (žr. 15 lentelė).

15 LENTELĖ. BJRS AKTUALIOMS INTERVENCIJOMS TEKUSIŲ INVESTICINIŲ PROGRAMŲ BIUDŽETŲ LĖŠŲ DALIS

Finansavimo šaltinis	BJRS aktualiams projektams tekusio finansavimo dalis nuo viso programos biudžeto
VP	17%
2007-2013 m. ekonomikos augimo veiksmų programa	32%
2007-2013 m. sanglaudos skatinimo veiksmų programa	20%
2014-2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programa	19%
Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 m. programa	lki 1%
Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programa	lki 1%
Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007-2013 m. veiksmų programa	19%
Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014-2020 m. veiksmų programa	30%
Dvišalės ar trišalės ETBT programos	45%
2007-2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa	58%
2007-2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programa	28%
2007-2013 m. Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	38%
2007-2013 m. Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programa	74%
2014-2020 m. Europos kaimynystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa	41%

Finansavimo šaltinis	BJRS aktualiems projektams tekusio finansavimo dalis nuo viso programos biudžeto
2014-2020 m. Lietuvos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programa	37%
Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	58%
Interreg V-A Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programa	38%
Daugiašalės ETBT programos	74%
Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa	63%
Baltijos jūros regiono 2007-2013 m. programa	79%
Interreg Baltijos jūros regiono programa	71%
Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programos	74%
ES sektorinės programos	1%
Europos infrastruktūros tinklų priemonė	4%
Konkurencingumo ir inovacijų bendroji programa	3%
Programa „BONUS“	16%
Programa „BONUS+“	39%
Programa „COSME“	Iki 1%
Programa „EUROSTARS 2“	1%
Programa „EUROSTARS“	0%
Programa „Horizontas 2020“	Iki 1%
Programa „Kultūra 2007-2013“	1%
Programa „Kūrybiška Europa 2014-2020“	Iki 1%
Programa „LIFE“	Iki 1%
Programa „LIFE+“	Iki 1%
Saugumo ir laisvių apsaugos bendroji programa	1%
Septintoji bendroji mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programa	Iki 1%
Transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) programa	3%
Transeuropinių energetikos tinklų (TEN-E) programa	4%
EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai	12%
2009-2014 m. EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai	21%
2014-2021 m. EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai	6%
Kitos ETBT programos	1%
ESPON 2013 programa	1%
ESPON 2020 programa	1%

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Santykiškai efektyviausiai BJRS įgyvendinimo tikslais lėšos panaudotos **daugiašalių ETBT programų** atveju – beveik trys ketvirtadaliai (74 proc.) jų bendrų biudžetų lėšų teko prie BJRS prisidedančių intervencijų finansavimui. **Vidutiniškai efektyvus** lėšų BJRS įgyvendinimui panaudojimas stebimas ir **dvišalių bei trišalių ETBT programų** atveju – apie pusė (45 proc.) jų bendrų biudžetų lėšų buvo panaudota BJRS aktualių projektų rėmimui. **VP** bei **EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų lėšų** panaudojimo BJRS įgyvendinimui efektyvumas buvo **mažas** – atitinkamai iki penktadalio (17 proc.) ir virš dešimtadalio (12 proc.) šių tipų finansavimo šaltinių bendrų biudžetų lėšų teko BJRS aktualiems projektams. Vis dėlto, **santykiškai mažiausias** lėšų panaudojimo BJRS įgyvendinimui efektyvumas užfiksuotas **ES sektorialių programų ir kitų ETBT programų** atveju – tik apie 1 proc. šių finansavimo šaltinių bendrų biudžetų lėšų panaudota BJRS aktualių intervencijų finansavimui.

Apibendrinant, santykinai efektyviausiai bendros investicinių programų biudžetų lėšos BJRS gyvendinimui panaudotos daugiašalių ETBT programų atveju, kurių trys ketvirtadaliai bendrų lėšų teko BJRS aktualiems projektams, vidutiniškai efektyviai – dvišalių bei trišalių ETBT programų atveju, kurių beveik pusė bendrų lėšų buvo panaudota BJRS aktualių intervencijų įgyvendinimui, ribotai efektyviai – VP bei EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų atveju, kurių mažiau nei penktadalis lėšų teko su BJRS susijusių projektų įgyvendinimui. ES sektorialių programų ir kitų ETBT programų lėšų panaudojimas BJRS tikslų siekimui buvo neefektyvus – tik 1 proc. jų bendrų lėšų buvo panaudota BJRS aktualių projektų finansavimui.

3.2.1 BJRS AKTUALIŲ INTERVENCIJŲ TINKAMUMAS IR NAUDA

Vertinimo klausimai:

3. Ar nustatytų tikslų siekiama tinkamomis priemonėmis? Pateikti įrodymus, juos iliustruojant detalai išnagrinėtais projektais (ne mažiau kaip 2 projektai iš skirtingų sričių).

7. Kokie Lietuvos ekonomikos sektoriai ir visuomenės grupės gauna didžiausios naudos iš BJRS projektų įgyvendinimo? Kokia ta nauda?

8. Ar ir kokią naudą dėl investicijų į BJRS srities projektus gauna kitos ES valstybės narės? (pateikti konkrečius pavyzdžius iš ne mažiau kaip 2 projektų skirtingose srityse)?

Vertinimo metodai: metaanalizė; intervencijų logikos analizė; kaitos teorijos modelis; ekspertinis vertinimas; atvejo studijos.

BJRS aktualių intervencijų tinkamumas siekiant BJRS tikslų

Šio vertinimo rėmuose siekiama nustatyti BJRS aktualių **intervencijų tinkamumą siekiant BJRS tikslų**. Svarbu akcentuoti, kad siekiant metodologinio korektiškumo, tinkamumą galima vertinti tik tų projektų, kurių įgyvendinimui keliamas tikslas prisidėti prie BJRS, kaip tokios, arba BJR plėtros, atveju. Vis dėlto, apžvelgus 2009–2020 m. BJRS įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinį žemėlapi sudarančias intervencijas pastebima, kad tikslingai prie BJRS įgyvendinimo ar BJR plėtros prisidėti siekiama tik nedidelės dalies finansavimo šaltinių projektuose. Tai būdinga specifiskai į BJR plėtrą nukreiptų daugiašalių ETBT programų (Baltijos jūros regiono, Pietų Baltijos), ES sektorialių programų („BONUS+“ ir „BONUS“) bei EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų programų (2014–2021 m. EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų Baltijos tyrimų programos) projektams. Tikslingai į BJR plėtrą nukreipti veiksmai įgyvendinti ir pavieniauose kitų programų (pavyzdžiui, *Septintosios bendrosios mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programos*, „Horizontas 2020“, „Eurostars“, *Saugumo ir laisvių apsaugos bendrosios programos*) projektuose.

Vertinimo metu prie BJRS įgyvendinimo prisidedančiomis intervencijomis buvo laikomos temine atitiktimi BJRS ir bendradarbiavimo BJR dimensija pasižyminčios intervencijos. Vertinant šių intervencijų tinkamumą siekiant BJRS tikslų taip pat atsižvelgta į šiuos aspektus. Pirma, teminės atitikties BJRS požiūriu **aukščiausio tinkamumo projektais laikyti tokie, kurių tikslai ir uždaviniai tiesiogiai siejami su BJRS politikos sričių tikslais ir numatomomis veiksnių kryptimis** (t. y. kuriais siekiama spręsti iššūkius ar realizuoti galimybes, identifiкуotus BJRS). Antra, bendradarbiavimo BJR dimensijos požiūriu **aukščiausio tinkamumo projektais laikyti tokie, kuriuos įgyvendinant dalyvauja kuo didesnis BJR šalių skaičius ir taikoma daugiapakopė valdysena** – skirtingų lygių (vietos, regiono, nacionalinio, tarptautinio) ir sektorių (viešojo, privataus, nevyriausybinių) atstovų įsitraukimas. Remiantis šiais kriterijais, aukščiausio tinkamumo projektais laikyti **daugiašalių ETBT (ypač Baltijos jūros regiono) programų** projektai, kurių tikslai ir uždaviniai tiesiogiai siejami su BJRS, o juos įgyvendinant bendradarbiavo platus BJR valstybių ratas ir įvairius lygius bei sektorius atstovaujančios suinteresuotos pusės. Žemiau pateikiamas gerosios praktikos pavyzdys iš daugiašalės ETBT programos projekto, kurio intervencijų tinkamumas siekiant BJRS tikslų įvertintas kaip aukštas (išsamiau žr. Atvejo studija Nr. 1).

Projektas „Privačių ir verslo klientų įgalinimas geriau valdyti taršos riziką ir mažinti cheminių produktų naudojimą miestuose“

2019-2021 m. Interreg Baltijos jūros regiono programos lėšomis įgyvendinamas projektas skirtas „sienų neturinčios“ taršos pavojingomis medžiagomis problemos sprendimui Baltijos jūros regiono urbanizuotose vietovėse. Projektu siekiama didinti įvairių suinteresuotų pusių informuotumą bei sąmoningumą apie cheminių produktų naudojimo keliamas rizikas ir, savo ruožtu, mažinti pavojingų medžiagų naudojimą ir patekimą į miesto nuotekų sistemas, o iš jų - į vidaus vandenį ir Baltijos jūrą. Projektas ne tik savo tematika visiškai atitinka BJRS politikos srities „Pavojingos medžiagos“ tikslus, bet ir apima platų regioninį bendradarbiavimą bei daugiapakopės valdysenos elementus. Projekto rėmuose bendradarbiauja 7 iš 8 Baltijos jūros regionui priklausančių ES valstybių narių ir Rusija. Įgyvendinant projekto veiklas plėtojama ne tik tarptautinė, bet ir tarpsektorinė partnerystė, apimanti tiek viešąjį sektorių (vietos valdžios institucijas, komunalinių paslaugų įmones bei mokslo ir studijų institucijas), tiek privatųjį sektorių (mažas ir vidutinės įmones, namų ūkius).

Santykinai aukštu tinkamumu taip pat pasižymi **specifiškai į BJR plėtrą nukreiptų MTEPI srities ES sektorinių programų bei EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų programų** projektai. Pastariesiems mažiau būdingi daugiapakopės valdysenos elementai (daugiausiai dalyvavo mokslo ir studijų institucijų atstovai), tačiau dėl plataus BJR įsitraukimo ir (ar) didelės intervencijų pridėtinės vertės sprendžiant BJR aktualius iššūkius šių projektų tinkamumas siekiant BJRS tikslų įvertintas kaip aukštas. Žemiau pateikiamas gerosios praktikos pavyzdys iš ES sektorinės programos projekto, kurio intervencijų tinkamumas siekiant BJRS tikslų įvertintas kaip aukštas (išsamiau žr. Atvejo studija Nr. 2).

Projektas „Sisteminio požiūrio metodas baltijos jūros pakrančių tyrimams ir valdymui“

2015-2018 m. programos „BONUS“ lėšomis įgyvendintas projektas buvo skirtas bendros teritorijų planavimo Baltijos jūros regione prieigos vystymui. Projekto metu kartu bendradarbiaudami įvairių Baltijos jūros regiono šalių mokslininkai patobulino ir makroregiono specifikai pritaikė lankstų įrankį integruotam pakrančių teritorijų valdymui, kurį galima taikyti įvairiais lygmenimis - nuo vietos iki tarptautinio. Projektas ne tik savo tematika visiškai atitiko BJRS politikos srities „Inovacijos“ ir horizontaliojo veiksmo „Teritorijų planavimas“ tikslus, bet ir apėmė platų regioninį bendradarbiavimą. Projekto rėmuose bendradarbiavo 7 iš 8 Baltijos jūros regionui priklausančių ES valstybių narių mokslininkai, atstovaujantys inovacijų srityje skirtingai pažengusias šalis - tiek pažangiausias inovatores, tokias kaip Švedija ir Danija, tiek inovacijų srityje santykinai mažiau pažengusias valstybes, tokias kaip Latvija ir Lietuva. Be to, projekto metu sukurto įrankio platus prieinamumas įvairioms suinteresuotoms pusėms prisidėjo prie vieningo požiūrio planuojant teritorijas visame Baltijos jūros regione.

Apibendrinant, prie BJRS įgyvendinimo ar BJR plėtros prisidėti tikslingai siekiama tik nedidelės dalies finansavimo šaltinių projektuose. Aukščiausio tinkamumo siekiant BJRS tikslų projektais laikytini projektai, kurių tikslai ir uždaviniai tiesiogiai siejasi su BJRS politikos sričių tikslais ir numatomomis veiksnių kryptimis bei kuriuos įgyvendinant dalyvauja kuo didesnis BJR šalių skaičius, skirtingų lygių ir sektorių atstovai. Atsižvelgiant į tai, aukščiausiu tinkamumu pasižymi daugiašalių ETBT (ypač Baltijos jūros regiono) programų projektai, taip pat santykinai aukštu tinkamumu - specifiškai į BJR plėtrą nukreiptų MTEPI srities ES sektorinių programų bei EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų programų projektai.

BJRS aktualių intervencijų nauda Lietuvos ekonomikos sektoriams ir visuomenės grupėms

Intervencijos, prisidėjusios prie BJRS įgyvendinimo, sukūrė naudą daugeliui skirtingų **ekonomikos sektorių**¹⁹ ir **visuomenės grupių**.

Finansiniu požiūriu ilguoju laikotarpiu santykinai didžiausią naudą iš BJRS aktualių intervencijų įgyvendinimo gavo **transporto, vandens tiekimo, nuotekų valymo, atliekų tvarkymo ir**

¹⁹ Kaip jie apibrėžti Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus 2 redakcijoje (EVRK 2 red.).

regeneravimo, elektros ir dujų tiekimo bei **mokslinės veiklos** sektoriai. BJRS politikos srityje „Transportas“ įgyvendintos investicijos į TEN-T tinklo geležinkelių, kelių, vandens ir oro transporto infrastruktūros plėtrą ir gerinimą, taip pat BJRS politikos srityje „Švari laivyba“ įgyvendintos investicijos į laivų modernizavimą sukūrė naudą **transporto sektoriui**, kurio rėmuose naudos gavo **verslas** ir **gyventojai**. Išsiplėtęs transporto tinklas ir padidėjęs jo pralaidumas sudarė galimybes šalies verslo tarptautiškumo ir konkurencingumo augimui bei gyventojų judumo galimybių padidėjimui.

BJRS politikos srityse „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“ įgyvendintos investicijos į vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą, taip pat BJRS politikos srityje „Bioekonomika“ plėtotas tarptautinis bendradarbiavimas žiedinės ekonomikos principų ir kitų tvarios ekonominės veiklos praktikų diegimo srityje sukūrė naudą **vandens tiekimo, nuotekų valymo, atliekų tvarkymo ir regeneravimo sektoriui**, kurio rėmuose naudos gavo **verslas** ir **gyventojai**. Pagerėję vandens tiekimo ir nuotekų valymo sistemų pajėgumai sudarė galimybes vandens tiekimo šalies verslui ir gyventojams efektyvumo didinimui bei vandens telkinių taršos iš miesto nuotekų sistemų mažinimui.

BJRS politikos srityje „Energetika“ įgyvendintos investicijos į naujų elektros energijos ir dujų jungčių bei šalies elektros energijos ir dujų perdavimo ir skirstymo tinklų infrastruktūrą sukūrė naudą **elektros ir dujų tiekimo sektoriui**, kurio rėmuose naudos gavo **elektros energijos ir gamtinių dujų tiekimo ir skirstymo operatoriai** bei **virtotojai**. Padidėjusi Lietuvos integracija į Europos elektros energijos ir dujų rinkas sudarė galimybes elektros energijos ir dujų rinkos konkurencingumo, elektros energijos ir dujų tiekimo vartotojams saugumo bei šalies energetinio nepriklausomumo didinimui, taip pat – konkurencingų elektros energijos ir dujų kainų vartotojams užtikrinimui.

BJRS politikos srityje „Inovacijos“ įgyvendinti tarptautiniai MTEPI projektai ir tarptautinis bendradarbiavimas inovacijų rėmimo sistemos BJR stiprinimo srityje, BJRS politikos srityje „Švietimas“ įgyvendintos investicijos į Lietuvos MTEPI infrastruktūrą, taip pat BJRS politikos srityje „Transportas“ plėtotas tarptautinis bendradarbiavimas inovatyvių sprendimų transporto sistemų tvarumui ir efektyvumui didinti diegimo srityje sukūrė naudą **mokslinės veiklos sektoriui**, kurio rėmuose naudos gavo **švietimo ir mokslo institucijos, mokslininkai** ir **inovatyvus verslas**. Dalyvavimas tarptautiniuose MTEPI projektuose, MTEPI infrastruktūros plėtra ir inovacijų rėmimo sistemos stiprinimas sudarė galimybes šalies mokslininkų kompetencijų ir tarptautinio įsitinklinimo stiprinimui, mokslo tarptautiškumo ir verslo inovatyvumo didinimui.

Ilguoju laikotarpiu santykinai mažesnę naudą iš BJRS aktualių intervencijų įgyvendinimo gavo **apdirbamosios gamybos, didmeninės ir mažmeninės prekybos, meninės, pramoginės ir poilsio organizavimo veiklos, švietimo** bei **žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės** sektoriai. BJRS politikos srityje „Inovacijos“ plėtotas tarptautinis bendradarbiavimas paramos verslui, ypač MVĮ, sistemų stiprinimo srityje ir gyventojų, ypač jaunimo, verslumo skatinimo srityje, taip pat BJRS politikos srityje „Bioekonomika“ vystyta tarptautinė partnerystė žaliosios ekonomikos sektorių konkurencingumo didinimo srityje kūrė naudą **apdirbamosios gamybos bei didmeninės ir mažmeninės prekybos sektoriams**, kurių rėmuose naudos gavo **verslas (ypač SVV) ir gyventojai (ypač jaunimas)**. Padidėję paramos verslui struktūrų pajėgumai konsultuoti verslą, paramos verslui ir verslumo skatinimo priemonių bei žaliosios ekonomikos sektorių konkurencingumo didinimo strategijų plėtra sudarė galimybes šalies verslo konkurencingumo ir tarptautiškumo bei gyventojų verslumo didinimui.

BJRS politikos srityje „Švietimas“ įgyvendinti tarptautinio mobilumo veiksmai ir tarptautinis bendradarbiavimas mokymosi visą gyvenimą srityje kūrė naudą **švietimo sektoriui**, kurio rėmuose naudos gavo **besimokantieji įvairiuose švietimo lygiuose, švietimo įstaigų personalas** ir **verslas**. Tarptautinis mobilumas, patobulintos mokymosi programos ir pagerinta švietimų įstaigų techninė bazė sudarė galimybes besimokančiųjų ir švietimo įstaigų personalo gebėjimų stiprinimui, rinkos poreikius geriau atitinkančių žmogiškųjų išteklių pasiūlos verslui padidėjimui.

BJRS politikos srityje „Bioekonomika“ plėtotas bendradarbiavimas tvaraus išteklių iš žemės ūkio, žuvininkystės ir miškininkystės naudojimo didinimo srityje kūrė naudą **žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriui**, kurio rėmuose naudos gavo **ūkininkai** ir **verslas**. Tvarių praktikų žemės ūkyje, žuvininkystėje ir miškininkystėje diegimas sudarė galimybes šių sektorių konkurencingumo didinimui ir ūkininkų bei verslo, veikiančio maisto ir medžio apdirbimo pramonės, žvejybos ir akvakultūros srityse, pelningumo augimui.

BJRS politikos srityje „Kultūra“ įgyvendintos investicijos į kultūros paveldą, plėtotas kultūrinis bendradarbiavimas bei partnerystė kultūros paveldo valdymo ir populiarinimo, KKI konkurencingumo didinimo srityse, taip pat BJRS politikos srityje „Turizmas“ vystytas bendradarbiavimas bendrų turizmo produktų ir paslaugų kūrimo srityje, tinklaveika turizmo srityje kūrė naudą **meninės, pramoginės ir poilsio organizavimo veiklos sektoriui**, kurio rėmuose naudos gavo **kultūros įstaigos ir organizacijos, verslas, turistai** ir **gyventojai**. Dalyvavimas kultūrinio bendradarbiavimo veiklose sudarė galimybes kultūros įstaigų ir organizacijų žmogiškųjų išteklių stiprinimui ir veiklos tarptautiškumo didinimui, bendrų turizmo produktų ir paslaugų plėtra – turistų srautų ir turistus aptarnaujančio verslo konkurencingumo augimui bei BJR gyventojų bendros savimonės formavimuisi.

Ilguoju laikotarpiu mažiausią naudą iš BJRS aktualių intervencijų įgyvendinimo gavo žmonių sveikatos priežiūros sektorius. BJRS politikos srityje „Sveikata“ įgyvendintos investicijos į onkologinių, diabeto ir osteoporozės ligų diagnostikai ir prevencijai reikalingą bei pirminės sveikatos priežiūros įstaigų infrastruktūrą, bendradarbiavimas sveikatos priežiūros kokybės gerinimo srityje kūrė naudą **žmonių sveikatos priežiūros sektoriui**, kurio rėmuose naudos gavo **medikai, pacientai** ir **gyventojai**. Pagerėję neinfekcinių ligų diagnostikos ir prevencijos techniniai pajėgumai bei pirminės sveikatos priežiūros infrastruktūra sudarė galimybes medikų darbo sąlygų gerinimui, gyventojų susirgimų neinfekcinėmis ligomis prevencijos ir diagnostikos efektyvumo didinimui, o bendradarbiavimas pacientų teisių ir paslaugų kokybės užtikrinimo srityje bei pacientų priežiūros gerinimas – pacientų įtraukimo į gydymo procesą ir sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo didinimui.

Trumpuoju laikotarpiu intervencijos, prisidėjusios prie BJRS įgyvendinimo, sukūrė naudą statybos ir viešojo valdymo sektoriams. BJRS politikos srityse „Transportas“, „Energetika“, „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“ įgyvendintos investicijos į įvairią (transporto, energetikos, vandens tiekimo ir nuotekų tinklų) infrastruktūrą BJRS aktualių projektų įgyvendinimo laikotarpiu kūrė naudą **statybos sektoriui**, o jo rėmuose – statybos **verslui**. Daugelyje BJRS politikos sričių, pirmiausiai „Civilinė sauga“, „Saugumas“, „Maistinės medžiagos“, „Pavojingos medžiagos“, „Švari laivyba“, „Energetika“, BJRS aktualūs projektai kūrė naudą **viešojo valdymo sektoriui**, kurio rėmuose naudos gavo **valstybės ir savivaldybių institucijos, įstaigos, įmonės**. Tarptautinis bendradarbiavimas sudarė galimybes viešojo saugumo, aplinkos apsaugos, energetinio efektyvumo ir kitų sričių pajėgumų didinimui.

Apibendrinant, ilguoju laikotarpiu BJRS aktualios intervencijos santykinai didžiausią naudą kūrė transporto, vandens tiekimo, nuotekų valymo, atliekų tvarkymo ir regeneravimo, elektros ir dujų tiekimo bei mokslinės veiklos sektoriams, kurių rėmuose naudos gavo verslas, gyventojai, elektros energijos ir gamtinių dujų tiekimo ir skirstymo operatoriai, švietimo ir mokslo institucijos bei mokslininkai. Santykinai mažesnę naudą iš BJRS aktualių intervencijų įgyvendinimo teko apdirbamosios gamybos, didmeninės ir mažmeninės prekybos, meninės, pramoginės ir poilsio organizavimo veiklos, švietimo bei žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriams, kurių rėmuose naudos gavo verslas, gyventojai, ūkininkai, besimokantieji įvairiuose švietimo lygiuose ir švietimo įstaigų personalas, kultūros įstaigos ir organizacijos, turistai. Santykinai mažiausią naudą iš BJRS aktualių intervencijų įgyvendinimo gavo žmonių sveikatos priežiūros sektorius, kurio rėmuose naudos gavo medikai, pacientai ir gyventojai. Trumpuoju laikotarpiu BJRS aktualūs projektai sukūrė naudą statybos ir viešojo valdymo sektoriams.

BJRS aktualių intervencijų nauda kitoms ES valstybėms narėms

Vertinimo metu atrinktos BJRS aktualios intervencijos apėmė projektus, kuriuose dalyvavo Lietuvos subjektai (vieni ar su užsienio partneriais). Kai kurių finansavimo šaltinių, tokių kaip VP bei EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų, lėšomis finansuotos intervencijos, nors buvo reikšmingos makroregiono lygmeniu ir darė suminį poveikį BJR, tiesioginę naudą kūrė tik Lietuvai. Kitų investicinių programų projektai, įgyvendinti tarptautinės partnerystės pagrindu, atnešė naudos ne tik Lietuvai, bet ir kitoms juose dalyvavusioms ES valstybėms narėms. Įvairių finansavimo šaltinių lėšomis finansuotų intervencijų kuriamos naudos pobūdis skyrėsi.

Iš **dvišalių ir trišalių ETBT programų** projektų, kuriuose dalyvavo Lietuvos subjektai, tiesioginės naudos gavo **kaimyninės ES valstybės narės** (Latvija ir Lenkija). Ši nauda pasireiškė tiek per **įvairios infrastruktūros** (turizmo, kultūros paveldo objektų, sienų apsaugos, kelių, vandens nuotekų tvarkymo sistemų, MTEPI, paramos verslui, švietimo ir sveikatos priežiūros įstaigų ir kt.) Latvijos ir Lenkijos pasienio teritorijose **plėtrą ar pagerinimą**, tiek per **žmogiškųjų išteklių sustiprinimą** ir **užmegztą dvišalį bendradarbiavimą** įvairiose srityse. Žemiau pateikiamas gerosios praktikos pavyzdys iš dvišalės ETBT programos projekto, kurio metu sukurta nauda ne tik Lietuvai, bet ir kaimyninei ES valstybei narei (išsamiau žr. Atvejo studija Nr. 8).

Projektas „Rizikos aplinkai valdymui reikalingų išteklių plėtra“

2017-2019 m. Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programos lėšomis įgyvendintas projektas buvo skirtas įvairių grėsmių aplinkai valdymui reikalingų žmogiškųjų išteklių bei infrastruktūrinių pajėgumų Latvijos ir Lietuvos pasienio regione plėtrai. Projekto metu buvo įsigyta Latvijos ir Lietuvos gelbėjimo tarnybų darbu reikalinga įranga, organizuoti mokymai Latvijos ir Lietuvos operatyvinių gelbėjimo tarnybų specialistams bei projekte dalyvaujančių ekspertų patirties mainų vizitas, įgyvendintos informacijos sklaidos visuomenei veiklos. Projektas savo tematika visiškai atitiko BJRS politikos srities „Civilinė sauga“ tikslus ir sukūrė apčiuopiamą naudą ne tik Lietuvai, bet ir Latvijai, pasireiškusią sustiprintais šios šalies gelbėjimo tarnybų infrastruktūriniais pajėgumais, pagerintomis specialistų žiniomis ir gebėjimais, padidintu visuomenės informuotumu rizikos aplinkai valdymo srityje bei sustiprinta partneryste su Lietuva kartu kovojant su sausumos nelaimėmis.

Iš **daugiašalių ETBT ir kitų ETBT programų** projektų, kuriuose dalyvavo Lietuvos subjektai, tiesioginės naudos gavo **įvairios BJR priklausančios ES valstybės narės** (Danija, Estija, Latvija, Lenkija, Suomija, Švedija, Vokietija). Kitaip nei dvišalių ir trišalių ETBT programų atveju, šių finansavimo šaltinių lėšomis paprastai finansuojamos neinfrastruktūrinio pobūdžio veiklos – tinklaveika tarp įvairių suinteresuotų pusių BJR šalyse ir bendrų produktų (strategijų, planų, metodikų ir pan.) kūrimas. Kai kuriuose projektuose įgyvendintos bandomosios investicijos pasirinktose skirtingų dalyvaujančių BJR šalių vietovėse. Dalyvavimo tokių investicinių programų projektuose nauda šalims yra sunkiau apčiuopiama ir apima tokius aspektus, kaip **įsitikinimas makroregiono lygmeniu** tam tikrose srityse, **dalyvavimas priimant sprendimus ir formuojant bendras pozicijas** tam tikrais klausimais **makroregiono lygmeniu**, **įvairių sektorių ir lygių suinteresuotų pusių įtraukimas** į tam tikrų iššūkių sprendimą makroregiono lygmeniu, **priėjimas prie naujausios informacijos ir pažangiausių viešosios politikos įrankių**. Žemiau pateikiamas gerosios praktikos pavyzdys iš daugiašalės ETBT programos projekto, kurio metu sukurta nauda ne tik Lietuvai, bet kitoms ES valstybėms narėms (išsamiau žr. Atvejo studija Nr. 7).

Projektas „Baltijos jūros regiono, kaip pakrančių žvejybos turizmo traukos centro, plėtra, populiarinimas ir tvarus valdymas“

2017-2020 m. Interreg Baltijos jūros regiono programos lėšomis įgyvendinamas projektas skirtas Baltijos jūros regiono mastu koordinuotai plėtoti ir skatinti tvarų jūrinių upėtakių žvejybos turizmą. Projekto metu kuriamas naujas Baltijos jūros regiono žvejybos turizmo produktas - pakrantės žvejybos vietos skirtingose šalyse. Realizuojant makroregiono pakrančių žvejybos turizmo potencialą bendradarbiauja 6 iš 8 Baltijos jūros regionui priklausančių ES valstybių narių bei skirtingų lygių (vietos, regioninio ir nacionalinio) ir sektorių (viešojo, privataus ir nevyriausybinio) atstovai. Projektas savo tematika visiškai atitinka BJRS politikos sričių „Bioekonomika“ ir „Turizmas“ tikslus ir kuria naudą ne tik Lietuvai, bet ir Latvijai, Estijai, Lenkijai, Švedijai bei Suomijai. Ši nauda pasireiškia padidėjusiu įvairių šių šalių suinteresuotų pusių informuotumu ir pasirengimu pakrančių žvejybos turizmo plėtros srityje, sustiprėjusiu bendradarbiavimu nacionaliniu lygmeniu ir su kitų makroregiono šalių atstovais, taip pat - apčiuopiama nauda dėl konkrečių vietovių, kuriose įgyvendintos bandomosios investicijos, aplinkos sutvarkymo ir pritaikymo pakrančių žvejybos turizmo vystymui.

ES sektorinių programų projektų, įgyvendintų tarptautinio bendradarbiavimo pagrindu, kuriamos naudos pobūdis skiriasi priklausomai nuo viešosios politikos srities. Pavyzdžiui, energetikos srityje įgyvendintų projektų nauda teko Baltijos šalims, kurių energetikos tinklai integruojami į Europos energetikos tinklus – **Latvijai ir Estijai**, bei **Lenkijai**, su kuria kuriamos bendros energetikos jungtys. Ši nauda apima pagerėjusį techninį pasirengimą Baltijos šalių energetikos sistemų sinchronizacijai su Europos energetikos sistema, sistemomis ir sukurtą naujų energetikos jungčių infrastruktūrą. Daugumos kitų ES sektorinių programų projektų metu įgyvendinamos BJR šalių bendros MTEPI veiklos arba apsisveitimas patirtimi įvairiose srityse, kurių kuriama nauda **įvairioms kitoms ES valstybėms narėms** apima **sukurtus inovatyvius produktus, padidėjusį mokslininkų ar inovatyvių įmonių tarptautinį įsitinklinimą, užmegztą tarptautinį bendradarbiavimą** tam tikrose srityse, **sustiprintas mokslines kompetencijas ar kitus gebėjimus**.

Apibendrinant, tarptautinės partnerystės pagrindu įgyvendinti BJRS aktualūs projektai atnešė naudos ne tik Lietuvai, bet ir kitoms ES valstybėms narėms. Dvišalių ir trišalių ETBT programų projektų tiesioginė nauda teko Latvijai bei Lenkijai ir pasireiškė išplėsta ar pagerinta infrastruktūra, sustiprintais žmogiškaisiais ištekliais ir užmegztu dvišaliu bendradarbiavimu. Daugiašalių ETBT ir kitų ETBT programų projektų tiesioginę naudą gavo įvairios BJR priklausančios ES valstybės narės. Ši nauda pasireiškė įsitinklinimu bei dalyvavimu priimančiais sprendimus ir formuojant bendras pozicijas makroregiono lygmeniu, įvairių sektorių ir lygių suinteresuotų pusių įtraukimu į bendrą iššūkių sprendimą makroregiono lygmeniu, priėjimu prie naujausios informacijos ir pažangiausių viešosios politikos įrankių. ES sektorinių programų projektų energetikos srityje nauda teko Estijai, Latvijai bei Lenkijai ir apėmė pagerėjusį techninį pasirengimą bei sukurtą infrastruktūrą. Kitų sričių ES sektorinių programų projektų nauda teko įvairioms ES valstybėms narėms ir pasireiškė inovatyviais produktais, padidėjusiu mokslininkų ar inovatyvių įmonių tarptautiniu įsitinklinimu, užmegztu tarptautiniu bendradarbiavimu, sustiprintomis mokslinėmis kompetencijomis ar kitais gebėjimais.

3.2.2 BJRS AKTUALIŲ INTERVENCIJŲ INDĖLIS Į KOVĄ SU KLIMATO KAITA

Vertinimo klausimas:

9. Kaip įgyvendinamos priemonės ir (ar) projektai prisideda prie klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo?

Vertinimo metodai: metaanalizė; ekspertinis vertinimas.

Vienas iš BJRS horizontaliųjų veiksmų – „Klimatas“ – susijęs su klimato kaitos valdymu. BJRS Veiksmų plane pabrėžiama, kad dėl aukšto ekonomikos išsivystymo lygio ir didelio gyventojų skaičiaus BJR yra ypač pažeidžiamas vykstant klimato kaitai. Pastaroji neišvengiamai veikia visas regiono valstybes, tačiau

jų pasirengimas kovai su klimato kaita yra nevienodas. ES 2020–2030 m. klimato ir energetikos politikos strategijoje²⁰ iškeltas tikslas išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų (*toliau – ŠESD*) kiekį sumažinti 40 proc., lyginant su 1990 m. lygiais. Būtynybė kovoti su klimato kaita pabrėžiama ir atskirose ES viešosios politikos srityse, tokiose kaip energetika, transportas ir žemės ūkis. Siekiant prisidėti prie ES lygmens tikslų, BJRS keliamas tikslas **plėtoti dialogą tarp įvairių BJR suinteresuotų šalių ir valdžios lygių, keičiantis žiniomis ir patirtimi, integruojant kovos su klimato kaita tikslus į įvairių sričių viešąją politiką, kuriant bendras strategijas regiono perėjimui prie išmetamų ŠESD kiekio mažinimu paremto ir klimato kaitos poveikiui atsparaus vystymosi.**

BJRS horizontalųjį veiksma „Klimatas“ numatoma realizuoti per dviejų pagrindinių krypčių – klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos – veiksmus. **Klimato kaitos švelninimo** srityje siekiama drastiškai mažinti išmetamų ŠESD kiekį, pereinant prie tvarių ir klimato kaitos poveikiui atsparių ekonomikos praktikų, technologijų, produktų ir paslaugų, įskaitant tvariu išteklių naudojimu paremtų sprendimų diegimą ir spartesnę perėjimą prie žiedinės ekonomikos BJR. **Prisitaikymo prie klimato kaitos** srityje akcentuojama būtynybė stiprinti BJR valstybių pasirengimą valdyti klimato kaitos keliamą riziką ir padarinius, įskaitant regioninį bendradarbiavimą rengiant prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas ir veiksmų planus, stiprinant tam reikalingus gebėjimus ir įgyvendinant bendrus prisitaikymo veiksmus²¹.

Iš vertinimo metu identifikuotų investicijų, 2009–2020 m. prisidėjusių prie BJRS įgyvendinimo, **daugiau nei 1,6 mlrd. EUR teko su klimato kaitos valdymu susijusiems veiksams**. Virš 400 mln. EUR buvo skirta intervencijoms, prisidedančioms prie klimato kaitos švelninimo, beveik triskart daugiau – virš 1,2 mlrd. EUR – intervencijoms, nukreiptoms į prisitaikymą prie klimato kaitos.

BJRS AKTUALIŲ INTERVENCIJŲ INDĖLIS Į KLIMATO KAITOS ŠVELNINIMĄ

2021–2030 m. Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos projekte tarp **klimato kaitos švelninimo** būdų, nukreiptų į išmetamų ŠESD kiekio mažinimą, įvardytas AEI naudojimo didinimas (centralizuoto šilumos tiekimo sistemoje, transporte ir kt. srityse), energijos vartojimo efektyvumo didinimas (pramonės, transporto sektoriuose bei pastatuose), transporto, žemės ūkio ir miškininkystės tvarumo didinimas. Išskirtinis dėmesys skiriamas inovatyvių technologijų ir žiedinės ekonomikos principų taikymui²². Klimato kaitos švelninimo srityje įgyvendinti veiksmai apėmė BJRS politikos sričių „Bioekonomika“, „Energetika“, „Maistinės medžiagos“, „Pavojingos medžiagos“, „Transportas“ ir „Švari laivyba“ intervencijas (žr. 16 lentelė).

16 LENTELĖ. SU KLIMATO KAITOS ŠVELNINIMU SUSIJUSIOS ATRINKTOS BJRS INTERVENCIJOS

KLIMATO KAITOS ŠVELNINIMAS	MLN. EUR
PS-Transportas (transporto tvarumo didinimas ir multimodalinio transporto sistemų plėtra)	80,43
PS-Švari laivyba (kenksmingų teršalų emisijų iš vandens transporto priemonių mažinimas)	65,37
PS-Energetika (energijos efektyvumo didinimas)	152,9
PS-Energetika (AEI naudojimo didinimas)	23,7
PS-Energetika (energijos efektyvumo didinimas) + PS-Maistinės medžiagos (vandenų valdymas)	4,62
PS-Bioekonomika (tvarus išteklių naudojimas)	33,44
PS-Bioekonomika (tvarus išteklių naudojimas) + PS-Energetika (energijos efektyvumo didinimas, AEI naudojimo didinimas)	14,46

²⁰ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, 2020–2030 m. klimato ir energetikos politikos strategija, COM(2014) 15 galutinis, 2014 m. sausio 22 d.

²¹ BJRS Veiksmų plano 2017 m. versija (Commission Staff Working Document, *European Union Strategy for the Baltic Sea Region Action Plan* {COM(2009) 248}, SWD(2017) 118 galutinis, 2017 m. kovo 20 d.).

²² LR Seimo nutarimo „Dėl nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos patvirtinimo“ projektas, užregistruotas 2019 m. lapkričio 11 d., Nr. 19-13060.

KLIMATO KAITOS ŠVELNINIMAS	MLN. EUR
PS-Bioekonomika (tvarus išteklių valdymas) + PS-Maistinės medžiagos, PS-Pavojingos medžiagos (vandenų valdymas)	23,6
PS-Bioekonomika (tvarus išteklių naudojimas) + PS-Energetika (AEI naudojimo didinimas) + PS-Maistinės medžiagos (vandenų valdymas)	1,58
Iš viso	400,1

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Didžioji dalis atrinktų investicijų (176,6 mln. EUR), susijusių su klimato kaitos švelninimu, buvo įgyvendintos išskirtinai BJRS politikos srityje „Energetika“, daugiausiai – **energijos efektyvumo didinimo** (152,90 mln. EUR), mažesne apimtimi – **AEI naudojimo didinimo** (23,70 mln. EUR) srityse. Daugiašalių ETBT programų lėšomis finansuoti energijos efektyvumo didinimui skirti veiksmai daugiausiai apėmė neinfrastruktūrinio pobūdžio intervencijas – tinklaveiką, apsikeitimą žiniomis ir patirtimi tarp BJR šalių bei bendrų produktų (studijų, procedūrų, metodikų, strategijų ir pan.) kūrimą energijos taupymo, jos suvartojimo prognozavimo ir susijusiose srityse. Dvišalių ir trišalių ETBT programų lėšomis buvo investuota į energiją taupančią pasienio regionų infrastruktūrą – pastatus ir apšvietimo sistemas. Daugiausiai daugiašalių ETBT programų lėšomis finansuoti AEI naudojimo didinimui skirti veiksmai apėmė bendradarbiavimą tarp BJR šalių, keičiantis informacija ir žiniomis apie įvairių AEI (biomasės, vėjo energijos, hidroenergijos) naudojimo BJR didinimo galimybes ir naudą. Pavienės intervencijos buvo susijusios su energijos taupymu vandens nuotekų valymo sistemose – šiuo atveju identifiкуotos sinergijos tarp BJRS politikos sričių „Energetika“ ir „Maistinės medžiagos“.

Su klimato kaitos švelninimu susijusios BJRS politikos srities „Transportas“ investicijos (80,43 mln. EUR) buvo nukreiptos į įvairaus rūšių **transporto tvarumo didinimą** ir **multimodalinio transporto sistemos plėtrą**, siekiant mažinti išmetamų ŠESD kiekį iš transporto. Daugiašalių ETBT programų ir transporto sektoriaus ES programų lėšomis finansuotos daugiausiai neinfrastruktūrinio pobūdžio intervencijos apėmė BJR šalių bendradarbiavimą kuriant inovatyvius techninius sprendimus transporto tvarumui didinti, skatinant alternatyvaus kuro naudojimą, plėtojant multimodalinio transporto sistemas BJR. Pavienės infrastruktūrinės investicijos buvo nukreiptos į suskystintų gamtinių dujų (SDG) infrastruktūros plėtrą BJR. Tokio pobūdžio veiksmais buvo siekiama padaryti transporto sistemas „žalesnes“ ar paskatinti perėjimą prie mažiau taršių transporto rūšių (viešojo transporto, dviračių ir kt.) BJR. BJRS politikos srityje „Švari laivyba“ įvairių finansavimo šaltinių lėšomis finansuotos investicijos (65,37 mln. EUR) apėmė BJR valstybių bendradarbiavimą kuriant inovatyvius sprendimus, skirtus kenksmingų teršalų emisijų iš vandens transporto priemonių mažinimui ir perėjimui prie „žalesnio“ kuro, bei infrastruktūrinės investicijas į vandens transporto infrastruktūros patikimumo didinimą.

ES žiedinės ekonomikos plane akcentuojama, kad pusė viso išmetamo ŠESD kiekio susiję su išteklių gavyba ir apdorojimu, todėl siekiant sušvelninti klimato kaitą svarbu plėtoti klimatui neutralią, tvariai išteklius naudojančią ekonomiką. Klimato neutralumo užtikrinimo tikslais pabrėžiamas pakartotinis išteklių panaudojimas, kurį padeda realizuoti žiedinės ekonomikos principų diegimas. Žiedinė ekonomika gali padėti reikšmingai sumažinti įvairių biologinių išteklių (energijos, vandens, dirvožemio, augalijos, gyvūnijos ir pan.) gavybos ir naudojimo poveikį aplinkai²³. Reikšminga dalis atrinktų investicijų, prisidedančių prie klimato kaitos švelninimo, susijusios su BJRS politikos sritimi „Bioekonomika“. Išskirtinai šioje srityje įgyvendintos intervencijos (33,44 mln. EUR) apėmė įvairių finansavimo šaltinių lėšomis finansuotas daugiausiai neinfrastruktūrinio pobūdžio veiklas, skirtas skatinti **tvarų išteklių iš įvairių šaltinių naudojimą**. Prie tokių intervencijų priskirtas bendradarbiavimas tarp BJR šalių keičiantis žiniomis ir patirtimi apie tvarių ekonominės veiklos praktikų diegimą žemės ūkyje, žuvininkystėje,

²³ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, *Naujasis žiedinės ekonomikos planas žalesnei ir konkurencingesnei Europai*, COM(2020) 98 galutinis, 2020 m. kovo 11 d.

miškininkystėje, atliekų tvarkyme ir pan. bei žiedinės ekonomikos principų taikymą, bendri MTEPI projektai, skirti inovatyvių technologijų išteklių naudojimo tvarumo srityje plėtrai, taip pat – konkretūs veiksmai, kuriais remtas nepageidaujamos žuvų priegaudos panaudojimas. Dalyje bioekonomikos srities intervencijų, prisidedančių prie klimato kaitos švelninimo, egzistuoja sinergijos su kitomis BJRS politikos sritimis – „Energetika“, „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“. Prie BJRS politikos sričių „Bioekonomika“ ir „Energetika“ prisidedančios intervencijos (14,46 mln. EUR) apėmė BJR šalių bendradarbiavimą skatinant pakartotinį išteklių iš įvairių šaltinių – žemės ūkio, žuvininkystės, miškininkystės, maisto pramonės, komunalinių atliekų ir vandens nuotekų sistemų – panaudojimą energijos gamybai, taip didinant AEI naudojimą ir mažinant išmetamą ŠESD kiekį BJR. Prie BJRS politikos sričių „Bioekonomika“ ir „Maistinės medžiagos“ bei „Pavojingos medžiagos“ (23,6 mln. EUR) prisidedančios intervencijos apėmė BJR šalių bendradarbiavimą pakartotinio atliekų iš miestų vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų bei žemės ūkio ir miškininkystės panaudojimą, siekiant apsaugoti vandens telkinius nuo taršos maistinėmis ir pavojingomis medžiagomis. Pavienės intervencijos prisidėjo prie visų įvardytų BJRS politikos sričių – „Bioekonomika“, „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“ bei „Energetika“. Jų rėmuose plėtotas BJR šalių bendradarbiavimas skatinant atliekų perdirbimą, mažinantį vandens taršą, ir jų panaudojimą energetikai.

BJRS AKTUALIŲ INTERVENCIJŲ INDĖLIS Į PRISITAIKYMĄ PRIE KLIMATO KAITOS

2021–2030 m. Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos projekte tarp **prisitaikymo prie klimato kaitos** būdų, įvardytas klimato kaitos sukeltų pavojų valdymo (rizikos vertinimo, prevencijos ir padarinių likvidavimo) priemonių diegimas, vandenų valdymas (vandens telkinių ir pajūrio zonos apsaugojimas, paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūros modernizavimas ir plėtra, vandens kokybės gerinimas), biologinės įvairovės apsauga. Šios priemonės skirtos sumažinti vandens lygio kilimo, stichinių meteorologinių reiškinių neigiamą poveikį paviršinio, požeminio ir Baltijos jūros vandens kokybei, apsaugoti urbanizuotas teritorijas nuo perteklinio vandens keliamos rizikos ir užkirsti kelią teršalų patekimui į paviršinius vandens telkinius, išsaugoti ir didinti natūralių gamtinių ekosistemų tvarumą ir ekosistemų paslaugų vertę²⁴. Prisitaikymo prie klimato kaitos srityje įgyvendinti veiksmai apėmė BJRS horizontaliojo veiksmo „Klimatas“, politikos sričių „Bioekonomika“, „Civilinė sauga“, „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“ intervencijas (žr. 17 lentelė).

17 LENTELĖ. SU PRISITAIKYMU PRIE KLIMATO KAITOS SUSIJUSIOS ATRINKTOS BJRS INTERVENCIJOS

PRISITAIKYMAS PRIE KLIMATO KAITOS	MLN. EUR
HV-Klimatas	12,32
PS-Maistinės medžiagos, PS-Pavojingos medžiagos (vandens taršos prevencija)	947
PS-Maistinės medžiagos, PS-Pavojingos medžiagos (geros vandens ekologinės būklės atstatymas)	31,28
PS-Maistinės medžiagos, PS-Pavojingos medžiagos (vandenų valdymas)	105,4
PS-Bioekonomika (vandens biologinės įvairovės apsauga)	44,21
PS-Bioekonomika (vandens biologinės įvairovės apsauga) + PS-Maistinės medžiagos, PS-Pavojingos medžiagos (vandenų valdymas)	22,6
PS-Civilinė sauga (sausumos nelaimių valdymas)	50,4
PS-Civilinė sauga (sausumos nelaimių valdymas) + PS-Maistinės medžiagos, PS-Pavojingos medžiagos (vandenų valdymas)	4,32
Iš viso	1 217,53

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

²⁴ LR Seimo nutarimo „Dėl nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos patvirtinimo“ projektas, užregistruotas 2019 m. lapkričio 11 d., Nr. 19-13060.

Keletas atrinktų intervencijų, prisidedančių prie BJRS, buvo susijusios su BJRS horizontaliuoju veiksmu „**Klimatas**“ (12,32 mln. EUR), konkrečiau – su prisitaikymu prie klimato kaitos. Daugiašalių ETBT programų lėšomis finansuotos intervencijos apėmė BJR šalių bendradarbiavimą analizuojant klimato kaitos poveikį regionui, identifikuojant klimato kaitos sąlygotus iššūkius ir galimybes bei rengiant bendrą prisitaikymo prie klimato kaitos BJRS strategiją.

Didžioji dalis prisitaikymo prie klimato kaitos sričiai priskirtų investicijų (virš 1 mlrd. EUR) buvo įgyvendintos išimtinai BJRS politikos srityse „**Maistinės medžiagos**“ ir „**Pavojingos medžiagos**“ (abiejose ar vienoje iš jų). Daugiausiai VP lėšomis finansuotos infrastruktūrinės investicijos **vandens taršos prevencijos** srityje (947 mln. EUR) apėmė vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų plėtrą ir atnaujinimą, Baltijos jūros pajūrio juostos tvarkymą, vandens telkinių apsaugos nuo taršos ir dirvos erozijos bei rizikos vandens telkinių būklės gerinimo priemonių diegimą, siekiant užkirsti kelią teršalų iš žemės ūkio ir miesto vandens nuotekų tvarkymo sistemų patekimui į paviršinius vandens telkinius. **Geros vandens ekologinės būklės atstatymo** srities intervencijos (31,28 mln. EUR) apėmė daugiausiai VP lėšomis finansuotas infrastruktūrinės investicijas į vandens telkinių valymą ir jų aplinkos tvarkymą bei kompensacines išmokas už žvejybinės veiklos nutraukimą. Intervencijos **vandenų valdymo** srityje (105,4 mln. EUR) buvo susijusios su jūros ir vidaus vandenų būklės tyrimams ir monitoringui nacionaliniu lygmeniu reikalingos įrangos ir priemonių įsigijimu, nacionalinių vandenų valdymo srities dokumentų ir įrankių (valdymo planų, programų, metodikų, duomenų bazių ir pan.) rengimu, taip pat – bendradarbiavimu tarp BJR šalių keičiantis žiniomis, patirtimi, gerąja praktika, organizuojant kompetencijų tobulinimo veiklas, kuriant bendrus produktus (studijas, veiksmų ir investicijų planus, programas, rekomendacijas ir pan.) nuotekų tvarkymo gerinimo, vandens telkinių apsaugos ir kitose susijusiose srityse.

Su prisitaikymu prie klimato kaitos susijusios BJRS politikos srities „**Bioekonomika**“ investicijos (44,21 mln. EUR) buvo nukreiptos į **vandens biologinės įvairovės išsaugojimą**. Pastarosios apėmė tiek daugiausiai VP lėšomis finansuotas infrastruktūrinės vidaus vandens telkinių ir jūros būklės gerinimo veiklas (įžuvinimą, kranto ir pakrančių tvarkymą, augalijos ir gyvūnijos apsaugos priemonių diegimą ir pan.) ir žvejybos neigiamo poveikio vandens biologinei įvairovei mažinimo veiklas (laivų žvejybinės veiklos nutraukimą ir žvejybos poveikį jūrų aplinkai mažinančių priemonių diegimą), tiek įvairių finansavimo šaltinių lėšomis finansuotas veiklas, skirtas vandenų valdymo srities dokumentų rengimui, vandens biologinės įvairovės būklės stebėsenai reikalingų duomenų rinkimui ir tyrimams, stebėsenos sistemų plėtrai ir pan. Dalis atrinktų intervencijų prisidėjo prie BJRS politikos sričių „Bioekonomika“ ir „Maistinės medžiagos“ bei „Pavojingos medžiagos“ (22,6 mln. EUR). Jos apėmė veiksmus, skirtus bendros vandens telkinių būklės gerinimui, siekiant apsaugoti vandens telkinius nuo taršos maistinėmis ir pavojingomis medžiagomis bei išsaugoti vandens biologinę įvairovę.

Reikšminga dalis intervencijų prisitaikymo prie klimato kaitos srityje susijusios su BJRS politikos sritimi „**Civilinė sauga**“, konkrečiau – **sausumos nelaimių valdymo** srities veiksmis. Išskirtinai šioje srityje įgyvendintos intervencijos (50,4 mln. EUR) apėmė dvišalių ir trišalių ETBT programų lėšomis finansuotas investicijas į civilinės (ypač priešgaisrinės) saugos sistemų infrastruktūrą pasienio regionuose ir bendradarbiavimą tarp civilinės saugos srityje dirbančių tarnybų gamtinio pobūdžio ekstremaliųjų situacijų (gaisrų, potvynių ir pan.) valdymo srityje, taip pat – VP lėšomis finansuotas potvynių valdymo priemonės (tiek infrastruktūrinės, tiek neinfrastruktūrinio pobūdžio). Dalis intervencijų (4,32 mln. EUR), finansuotų dvišalių ir trišalių ETBT programų lėšomis, buvo nukreiptos į bendradarbiavimą tarp kaimyninių BJR valstybių valdant ekstremalias situacijas, sąlygojančias vandens taršą. Tokiuose veiksmuose pasireiškė sinergijos tarp BJRS politikos sričių „Civilinė sauga“ ir „Maistinės medžiagos“ bei „Pavojingos medžiagos“.

Apibendrinant, finansine apimtimi daugiau nei ketvirtadalis atrinktų intervencijų, prisidėjusių prie BJRS įgyvendinimo, taip pat prisidėjo ir prie klimato kaitos švelninimo bei prisitaikymo prie klimato kaitos tikslų realizavimo. Intervencijos klimato kaitos švelninimo srityje daugiausiai apėmė bendradarbiavimą tarp BJR valstybių, kuriuo sukurtos prielaidos tvaresniam išteklių naudojimui, energijos efektyvumo ir AEI naudojimo didinimui regiono lygmeniu, ilguoju laikotarpiu galinčiam prisidėti prie ŠESD kiekio mažinimo BJR. Triskart didesnės investicijos teko prisitaikymo prie klimato kaitos veiksams – daugiausiai nacionaliniu lygmeniu vykdomai vandens taršos prevencijai, geros vandens ekologinės būklės atstatymui ir vandens biologinės įvairovės išsaugojimui, taip pat – tarptautiniam bendradarbiavimui BJR gamtinio pobūdžio ekstremalių situacijų ir vandenų valdymo srityje.

3.2.3 BJRS AKTUALIŲ INTERVENCIJŲ INDĖLIS Į REGIONINIO BENDRADARBIAVIMO STIPRINIMĄ

Vertinimo klausimas:

10. Kaip įgyvendinamos priemonės ir (ar) projektai prisideda prie regioninio ir tarptautinio bendradarbiavimo stiprinimo?

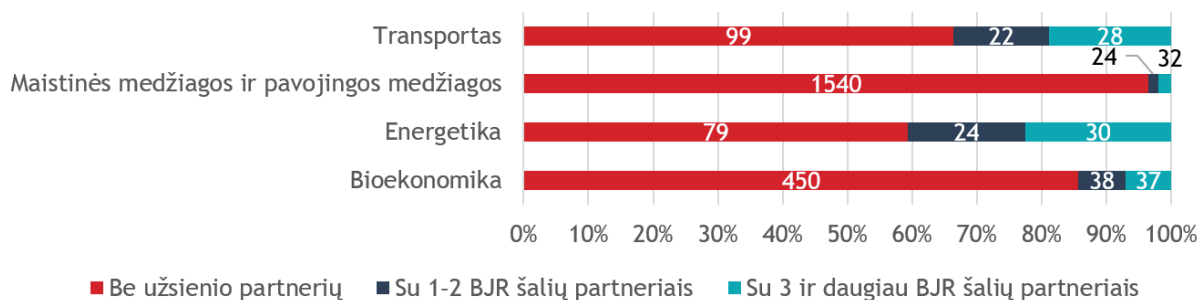
Vertinimo metodai: pusiau struktūruotas interviu; metaanalizė; ekspertinis vertinimas.

Remiantis 2009–2020 m. aktualių nacionalinių strateginių dokumentų analize, bendradarbiavimas BJR labiausiai tikėtinas sektoriuose, kuriems būdingi valstybių sienas peržengiantys ir fizinę išraišką turintys iššūkiai (aplinkos tarša, tarpvalstybinis nusikalstamumas), arba sektoriuose, kurių pažanga neatsiejama nuo integracijos į tarptautinius tinklus (transporto, energetikos, MTEPI). Vertinimo metu kelta hipotezė, jog didžiausias įvairių investicinių programų intervencijų indėlis tikėtinas aplinkos apsaugos, transporto, energetikos, inovacijų ir saugumo sektoriuose. Ši hipotezė didžiąja dalimi pasitvirtino, kadangi finansiniu požiūriu prie BJRS įgyvendinimo labiausiai prisidėjo BJRS politikos sritims „Transportas“, „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“, „Energetika“, „Švietimas“ (ypač tarptautinės reikšmės MTEPI infrastruktūros plėtros srityje), „Bioekonomika“ ir „Inovacijos“ priskirtos intervencijos. Vis dėlto, **bendradarbiavimo BJR dimensija jose pasireiškė skirtingai**, todėl šių intervencijų indėlis į regioninio bendradarbiavimo stiprinimą yra nevienodas.

Vertinimo metu prie BJRS įgyvendinimo 2009–2020 m. prisidėję projektai buvo atrinkti remiantis ne tik teminės atitikties BJRS intervencijų logikai, bet ir **bendradarbiavimo BJR** kriterijumi. Kitaip tariant, prie BJRS prisidedančiomis intervencijomis buvo laikytos tik tokios teminiu požiūriu BJRS atitinkančios intervencijos, kurias įgyvendinant bendradarbiavo dvi ar daugiau BJR šalių arba kurios buvo įgyvendintos be užsienio partnerių, tačiau turėjo svarbos regiono lygmeniu (kartu su panašiomis intervencijomis kitose BJR šalyse kūrė suminį poveikį regionui). Skirtingoms BJRS politikos sritims priskirtuose projektuose regioninė dimensija pasireiškė nevienodai. Pagal regioninės dimensijos pasireiškimo pobūdį BJRS politikos sričių intervencijos priskirtos prie vienos iš trijų grupių: (1) sritys, kuriose **dauguma projektų buvo įgyvendinti nacionaliniu lygmeniu** (be užsienio partnerių); (2) sritys, kuriose **dauguma projektų buvo įgyvendinti dvišalės ar trišalės partnerystės pagrindu** (Lietuvai bendradarbiaujant su 1–2 BJR šalių partneriais); (3) sritys, kuriose **dauguma projektų buvo įgyvendinti daugiašalės partnerystės pagrindu** (Lietuvai bendradarbiaujant su 3 ir daugiau BJR šalių partneriais).

TIK NACIONALINIŲ LYGMENIŲ ĮGYVENDINTOS INTERVENCIJOS

Be užsienio partnerių (tik nacionaliniu lygmeniu) Lietuvos subjektų įgyvendinti projektai dominavo BJRS politikos srityse „Transportas“ (66 proc. visų projektų), „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“ (96 proc. visų projektų), „Energetika“ (59 proc. visų projektų) bei „Bioekonomika“ (86 proc.) (žr. 47 paveikslas).

47 PAVEIKSLAS. BJRS POLITIKOS SRITYS, KURIŲ INTERVENCIJOS DAUGIAUSIAI ĮGYVENDINTOS BE UŽSIENIO PARTNERIŲ (PROJEKTŲ SKAIČIUS)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

BJRS politikos srityse „**Maistinės medžiagos**“ ir „**Pavojingos medžiagos**“ bei „**Bioekonomika**“ daugiau nei keturi penktadaliai projektų buvo įgyvendinti be užsienio partnerių. Finansiniu požiūriu bioekonomikos srities intervencijų pagrindinis finansavimo šaltinis buvo daugiašalės ETBT programos, kurių lėšomis buvo remti daugiašalio bendradarbiavimo tarp BJR valstybių veiksmai. Vis dėlto, santykinai didžiausiu šios srities projektų skaičiumi pasižymėjo VP (*Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programos, Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. veiksmų programos ir 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos*). Išskirtinai didelė bioekonomikos srities projektų gausa didžiąja dalimi susijusi su žuvininkystės sektoriaus programų rėmuose finansuotų projektų itin maža finansine apimtimi. VP lėšomis daugiausiai buvo finansuotos intervencijos **vandens biologinės įvairovės apsaugos** srityje. Pastarosios buvo įgyvendinamos nacionaliniu lygmeniu, tačiau apėmė veiksmus, nukreiptus tiek į vidaus vandenų, tiek į jūros biologinės įvairovės išsaugojimą, todėl turėjo reikšmės Baltijos jūros, kaip bendro regiono išteklius, apsaugai ir kūrė suminį poveikį BJR. Prie BJRS politikos srities „Bioekonomika“ prisidedančiuose projektuose, kuriuose plėtota dvišalė ar trišalė partnerystė, santykinai dažniau buvo bendradarbiaujama su **Latvijos, Lenkijos, Norvegijos, Švedijos ir Vokietijos** partneriais. Partnerystė su Latvija ir Lenkija plėtota dvišalių ir trišalių ETBT programų rėmuose, su Norvegija – EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų programų rėmuose, su Lenkija ir Vokietija – daugiašalių (Pietų Baltijos) ETBT programų rėmuose, su Lenkija ir Švedija – ES sektorialių programų („LIFE“, „EUROSTARS“, „BONUS+“) rėmuose.

Į aplinkosaugą nukreiptoms BJRS politikos sritims „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“ priskirtos intervencijos daugiausiai įgyvendintos VP (*2007–2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programos, 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos, 2007–2013 m. ir 2014–2020 m. laikotarpių žuvininkystės sektoriaus ir kaimo plėtros programų*) projektų rėmuose. Panašiai kaip bioekonomikos srityje, išskirtinai didelė maistinių ir pavojingų medžiagų srities projektų gausa didžiąja dalimi susijusi su žuvininkystės sektoriaus ir kaimo plėtros programų rėmuose finansuotų projektų itin maža finansine apimtimi. VP lėšomis buvo finansuotos intervencijos **vandens taršos prevencijos, geros vandens ekologinės būklės atstatymo ir vandenų valdymo srityse**. Jos apėmė ne tik pirmiausiai nacionaliniu lygmeniu reikšmingus veiksmus (tokius kaip vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų plėtra ir atnaujinimas, vidaus vandens telkinių apsaugos nuo taršos ir vandens būklės gerinimo bei vidaus vandenų valdymo priemonių diegimas), bet ir konkrečiai į Baltijos jūros apsaugą orientuotus veiksmus (tokius kaip pajūrio juostos tvarkymas, jūros vandenų būklės tyrimams atlikti reikalingos įrangos bei jūros aplinkos apsaugos kontrolei vykdyti reikalingų priemonių įsigijimas, jūros vandenų būklės monitoringo sistemos stiprinimas, tyrimai ir vertinimai). Pastarosios buvo įgyvendinamos nacionaliniu lygmeniu, tačiau prisidėjo prie „sienų neturinčios“ – vandens taršos – problemos sprendimo, todėl kūrė suminį poveikį BJR. Prie BJRS politikos sričių „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“ prisidedančiuose projektuose, kuriuose plėtota dvišalė ar trišalė partnerystė, santykinai dažniau buvo bendradarbiaujama su ES šalių narių – **Latvijos, Lenkijos ir Švedijos** – bei kaimyninių šalių – **Baltarusijos ir Rusijos** – partneriais. Partnerystė su Latvija, Lenkija, Baltarusija ir Rusija plėtota dvišalių

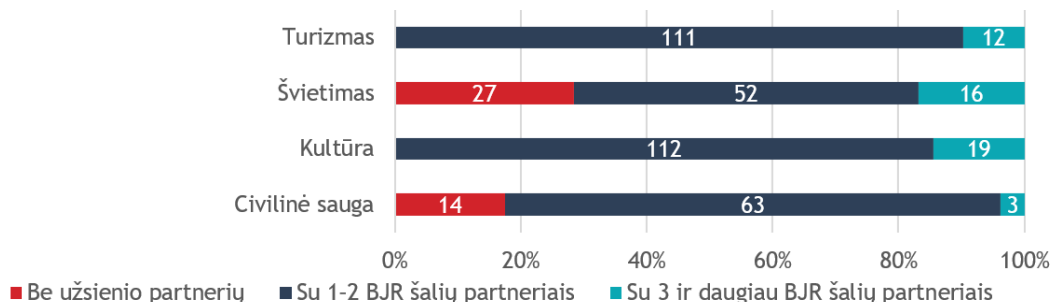
ir trišalių ETBT programų rėmuose, su Lenkija ir Švedija – daugiašalių (Pietų Baltijos) ETBT programų rėmuose.

BJRS politikos srityse „Transportas“ ir „Energetika“ absoliuti dauguma projektų buvo įgyvendinti be užsienio partnerių. Transporto srities intervencijos daugiausiai įgyvendintos VP (2007–2013 m. *Ekonomikos augimo veiksmų programos* ir 2014–2020 m. *ES fondų investicijų veiksmų programos*) ir ES transporto sektoriaus programų (*Transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) programos* ir *Europos infrastruktūros tinklų priemonės*) projektų rėmuose. Abiejų tipų finansavimo šaltinių lėšomis buvo investuota į **tarptautinės reikšmės transporto infrastruktūrą** šalyje – tarptautiniu mastu svarbių geležinkelių, kelių, vandens ir oro transporto tinklų plėtrą, siekiant integruoti juos į TEN-T tinklą. Nors įgyvendintos nacionaliniu lygmeniu, kartu su panašiomis intervencijomis kitose šalyse šios intervencijos prisidėjo prie TEN-T tinklo plėtros ir transporto kliūčių šalinimo jame, todėl kūrė suminį poveikį BJR. Prie BJRS politikos srities „Transportas“ prisidedančiuose projektuose, kuriuose plėtota dvišalė ar trišalė partnerystė, santykinai dažniau buvo bendradarbiaujama su ES šalimis narėmis – **Estija, Latvija, Lenkija ir Švedija** – bei kaimynine šalimi – **Baltarusija**. Partnerystė su Latvija ir Lenkija plėtota dvišalių ir trišalių ETBT programų rėmuose, su Estija, Latvija ir Švedija – ES sektorių programų rėmuose.

Finansiniu požiūriu energetikos srities intervencijų pagrindinis finansavimo šaltinis buvo ES sektorinės programos (*Transeuropinio energetikos tinklo (TEN-E) programa* ir *Europos infrastruktūros tinklų priemonė*), kurių lėšomis buvo finansuoti veiksmi, skirti **Baltijos šalių energetikos sistemų integravimui į Europos elektros energijos ir dujų tinklus**. Dalis jų buvo įgyvendinti su kitų Baltijos šalių (Latvijos, Estijos) ar šalių, su kuriomis plėtojamos bendros energetikos jungtys (Latvijos, Lenkijos), partneriais. Vis dėlto, dalis minėtų ES sektorių programų lėšomis finansuotų projektų apėmė nacionaliniu lygmeniu įgyvendintas intervencijas, skirtas strateginės svarbos elektros energijos ir dujų jungčių plėtrai, įtrauktai tarp Europos bendro intereso energetikos projektų. Santykinai didžiausiu energetikos srities projektų skaičiumi pasižymėjo VP (2007–2013 m. *Ekonomikos augimo veiksmų programa* ir 2014–2020 m. *ES fondų investicijų veiksmų programa*), kurių lėšomis buvo finansuojami veiksmi, nukreipti į Lietuvos elektros energijos ir dujų tinklų plėtrą bei modernizavimą. Nors įgyvendintos nacionaliniu lygmeniu, šios intervencijos buvo reikalingos siekiant parengti šalies energetikos tinklus darbui ES bendrojoje rinkoje, o vėliau – užtikrinti sklandų tarpvalstybinių energetikos jungčių funkcionavimą, todėl kūrė suminį poveikį BJR. Prie BJRS politikos srities „Energetika“ prisidedančiuose projektuose, kuriuose plėtota dvišalė ar trišalė partnerystė, santykinai dažniau buvo bendradarbiaujama su **Lenkija, Latvija ir Estija**. Partnerystė su Lenkija plėtota dvišalių ir trišalių ETBT programų bei ES sektorių programų rėmuose, su Estija ir Latvija – ES sektorių programų rėmuose.

DVIŠALIO AR TRIŠALIO BENDRADARBIAVIMO PAGRINDU ĮGYVENDINTOS INTERVENCIJOS

Dvišalė ar trišalė partnerystė (su 1–2 BJR šalių partneriais) dominavo projektuose, sietuose su BJRS politikos sritimis „Turizmas“ (90 proc. visų projektų), „Kultūra“ (85 proc. visų projektų), „Švietimas“ (55 proc. visų projektų) ir „Civilinė sauga“ (79 proc. visų projektų) (žr. 48 paveikslas).

48 PAVEIKSLAS. BJRS POLITIKOS SRITYS, KURIŲ INTERVENCIJOS DAUGIAUSIAI ĮGYVENDINTOS SU 1–2 BJR ŠALIŲ PARTNERIAIS (PROJEKTŲ SKAIČIUS)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

BJRS politikos srityse „**Kultūra**“ ir „**Turizmas**“ daugiau nei keturi penktadaliai projektų Lietuvos subjektų buvo įgyvendinti su 1–2 BJR šalių partneriais. Tai – daugiausiai dvišalių ir trišalių ETBT programų lėšomis finansuotos intervencijos, kurias įgyvendinant Lietuva bendradarbiavo su kaimyninėmis BJR valstybėmis – **Latvija, Lenkija, Baltarusija** ir **Rusija**. Absoliuti dauguma atrinktų kultūros ir turizmo sričių intervencijų persidengė, apimdamos bendra kaimyninių šalių istorija ir kultūros paveldu grįstą **kultūrinio turizmo produktų bei paslaugų plėtrą, kultūrinį bendradarbiavimą**. Prie BJRS politikos srities „Kultūra“ prisidedančiuose projektuose, kuriuose plėtota daugiašalė partnerystė, buvo įgyvendintos kultūrinio bendradarbiavimo bei patirties apsikeitimo KKI veiklos tarp įvairių BJR šalių atstovų. Prie BJRS politikos srities „Turizmas“ prisidedančiuose daugiašalio bendradarbiavimo projektuose finansuotos įvairios tinklaveikos turizmo srityje veiklos, taip pat plėtoti geografiniu požiūriu didesnę BJR dalį apimantys bendri turizmo (daugiausiai – ekoturizmo ir pakrančių turizmo) produktai ir paslaugos.

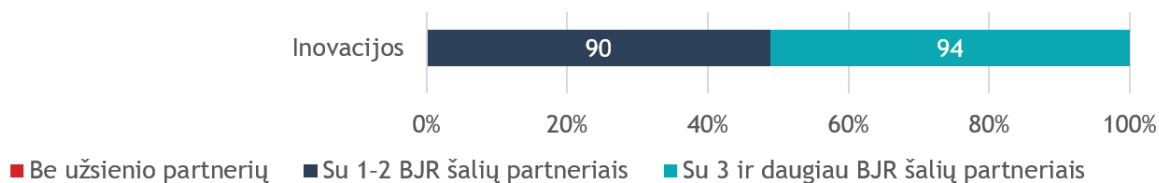
BJRS politikos srityse „**Civilinė sauga**“ ir „**Švietimas**“ absoliuti dauguma projektų buvo įgyvendinti su 1–2 BJR šalių partneriais. Tai daugiausiai apėmė dvišalių ir trišalių ETBT programų lėšomis finansuotas intervencijas **sausumos nelaimių ir tarpvalstybinio nusikalstamumo valdymo** srityse, kurias įgyvendindama Lietuva bendradarbiavo su kaimyninėmis ES valstybėmis narėmis – **Latvija** ir **Lenkija**, bei kitomis kaimyninėmis šalimis – **Baltarusija** ir **Rusija**. Šių projektų rėmuose daugiausiai buvo investuota į kaimyninių valstybių, besidalijančių bendra siena, civilinės saugos ir pasienio apsaugos infrastruktūrą bei žmogiškuosius išteklius, siekiant kartu spręsti valstybių sienas peržengiančius iššūkius – valdyti stichines ir ekologines nelaimes, organizuotą nusikalstamumą. Dvišalis neinfrastruktūrinio pobūdžio bendradarbiavimas kovojant su tarpvalstybinio nusikalstamumo keliamais iššūkiais taip pat buvo plėtojamas *Saugumo ir laisvių apsaugos bendrosios programos* projektuose, kur Lietuva taip pat daugiausiai bendradarbiavo su kaimyninėmis šalimis – **Latvija, Estija** ir **Lenkija**. Daugiašaliuose šios programos lėšomis finansuotuose projektuose Lietuva dalyvavo platesnio BJR šalių konsorciavimo sudėtyje.

Svarbūs prie BJRS įgyvendinimo prisidedančių švietimo srities intervencijų finansavimo šaltiniai – ES sektorinės programos (*Mokymosi visą gyvenimą programa* ir „*ERASMUS+*“) ²⁵, kurių lėšomis buvo finansuotas skirtinguose švietimo lygiuose (bendrajame ugdyme, profesiniame mokyme, suaugusiųjų švietime ir aukštajame moksle) besimokančių ir dirbančių asmenų mobilumas. Vertinimo metu nustatyta, kad 2007–2019 m. apie trečdalis mobilumo aukštajame moksle dalyvių į Lietuvą atvyko iš kitų BJR šalių. Panaši dalis visų aukštojo mokslo mobilumo programų dalyvių iš Lietuvos išvyko į kitas BJR valstybes. Mobilumo aukštajame moksle atveju pagrindinės kilmės ir tikslo valstybės tarp BJR šalių buvo **Vokietija, Latvija** ir **Lenkija**. Mobilumo bendrajame ugdyme, profesiniame mokyme ir suaugusiųjų švietime atveju pagrindinės tikslo valstybės tarp BJR šalių buvo **Vokietija** ir įvairios Skandinavijos šalys (ES valstybės narės – **Danija, Suomija** ir **Švedija** – bei EEE šalys – **Islandija** ir **Norvegija**). Be minėtų programų, finansiniu požiūriu reikšmingiausi švietimo srities intervencijų finansavimo šaltiniai buvo *2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programa*, kurios lėšomis buvo finansuota tarptautinės svarbos MTEPI infrastruktūros šalyje plėtra, ir daugiašalės ETBT programos, kurių rėmuose buvo finansuoti BJR šalių bendradarbiavimo veiksmai mokymosi visą gyvenimą sistemų tobulinimo srityje. Vis dėlto, santykinai didžiausiu šios srities projektų skaičiumi pasižymėjo dvišalės ir trišalės ETBT programos bei *2009–2014 m. EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai*, kurių lėšomis buvo finansuoti bendri BJR šalių veiksmai kuriant naujas mokymo programas ir metodikas, stiprinant švietimo darbuotojų žmogiškąjį kapitalą. Šių programų projektuose Lietuvos subjektai daugiausiai bendradarbiavo su **Latvija** ir **Norvegija**, kiek

²⁵ Mokymosi visą gyvenimą programa ir programa „ERASMUS+“ nebuvo įtrauktos į sudarytą fiskalinį žemėlapi, kadangi prieinamų stebėsenos duomenų, kaupiamų Švietimo mainų paramos fondo, pagrindu nėra galimybės susieti programų finansavimo su BJR. Dėl to pasirinkta šių programų atžvilgiu taikyti kitokią vertinimo priemonę – analizuoti duomenis apie mobilumo dalyvių tikslo ir kilmės šalis, identifikuojant, kokią dalį jų sudaro BJR valstybės.

mažiau – su **Lenkija** ir **Islandija**. Daugiašalių ETBT programų projektuose santykinai dažniau plėtota Lietuvos partnerystė su kitomis Pietų Baltijos regiono valstybėmis – **Lenkija, Danija, Švedija** ir **Vokietija**.

BJRS politikos sričiai „Inovacijos“ priskirti projektai beveik apylygiai pasiskirstė pagal regioninę dimensiją – absoliučioje daugumoje jų plėtota **daugiašalė partnerystė** (su 3 ir daugiau BJR šalių partneriais), tačiau panašioje dalyje projektų pasireiškė **dvišalė ar trišalė partnerystė** (su 1–2 BJR šalių partneriais) (žr. 49 paveikslas).

49 PAVEIKSLAS. REGIONINĖ DIMENSIJA BJRS POLITIKOS SRITIES „INOVACIJOS“ INTERVENCIJOSE (PROJEKTŲ SKAIČIUS)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Dvišalė ar trišalė partnerystė BJR buvo būdinga įvairių tipų inovacijų srities programų projektams. Dvišalių ir trišalių ETBT programų projektuose Lietuvos subjektai bendradarbiavo su kaimyninėmis ES valstybėmis narėmis – **Latvija** ir **Lenkija** – bei kitomis kaimyninėmis valstybėmis – **Baltarusija** ir **Rusija** – daugiausiai bendrą **paramos verslui priemonių plėtros ir diegimo srityse** pasienio regionuose, gyventojų **verslumo skatinimo srityje**, pavieniuose projektuose – bendrą inovacijų rėmimo priemonių kūrimo ir bendrą MTEPI projektų vykdymo srityse. Daugiašalių ETBT programų lėšomis buvo remiamas Lietuvos subjektų bendradarbiavimas **paramos verslui ir verslumo skatinimo srityje** bei MTEPI su kitų Pietų Baltijos regiono šalių – **Vokietijos, Lenkijos, Švedijos** – atstovais. Įvairių ES sektorių programų („EUROSTARS“, „EUROSTARS 2“, „BONUS+“, „BONUS“, *Septintosios bendrosios mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programos*, „Horizontas 2020“) lėšomis finansuotuose dvišaliuose ir trišaliuose MTEPI projektuose Lietuvos subjektai santykinai dažniau bendradarbiavo su **Švedijos, Suomijos** ir **Lenkijos** atstovais, EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų – su **Norvegijos** partneriais.

DAUGIAŠALIO BENDRADARBIAVIMO PAGRINDU ĮGYVENDINTOS INTERVENCIJOS

Daugiašalė partnerystė BJR daugiausiai pasireiškė konkrečiai į BJR plėtrą orientuotų daugiašalių ETBT programų, ES sektorių programų („BONUS+“, „BONUS“, *Septintosios bendrosios mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programos*, „Horizontas 2020“) bei EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų (2014–2021 m. EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų Baltijos tyrimų programos) projektuose, kur Lietuvos subjektai dalyvavo platesnio BJR valstybių konsorciavimo sudėtyje. BJRS politikos srityje „Inovacijos“ daugiašalių ETBT programų intervencijos daugiausiai buvo nukreiptos į **inovacijų rėmimo sistemos BJR stiprinimą** – MTEPI centrų tinklaveiką, inovacijų tinklą, kompetencijų centrų ar klasterių steigimą, bendradarbiavimą MTEPI infrastruktūros naudojimo srityje ir pan., kitų programų – į **bendrą MTEPI projektų** (daugiausiai – BJRS aktualių srityse) įgyvendinimą. BJRS politikos srities „Bioekonomika“ pagrindinis finansavimo šaltinis buvo daugiašalės ETBT programos, kuriose plėtotas platesnio BJR šalių rato bendradarbiavimas, daugiausiai nukreiptas į **mėlynosios ir žaliosios ekonomikos sektorių konkurencingumo didinimą bei tvaraus išteklių naudojimo skatinimą**.

BJRS politikos sritims „Sveikata“, „Saugumas“ ir „Švari laivyba“ priskirtų projektų skaičius – pernelyg mažas, kad būtų galima išskirti aiškias bendradarbiavimo BJR dimensijas.

Apibendrinant, santykinai daugiausiai prie regioninio bendradarbiavimo stiprinimo prisidėjo bioekonomikos ir inovacijų sričių projektai. BJRS politikos srityje „Bioekonomika“ reikšminga dalis investicijų apėmė tikslingo bendradarbiavimo BJR veiksmus daugiašalių ETBT programų rėmuose. BJRS politikos srities „Inovacijos“ projektuose buvo vienodai svarbios tiek dvišalės ar trišalės, tiek daugiašalės partnerystės BJR dimensijos. BJRS politikos srityse „Transportas“, „Energetika“, „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“ dominavo be užsienio partnerių įgyvendinti projektai. Šiose srityse regioninis bendradarbiavimas tiesiogiai plėtotas santykinai mažiausiai, tačiau nacionaliniu lygmeniu įgyvendintos intervencijos turėjo didelę regioninę svarbą. Įgyvendinant BJRS politikos srities „Švietimas“ intervencijas dominavo dvišalė ir trišalė partnerystė – bendradarbiavimas tarp dalies, daugeliu atvejų – kaimyninių, BJR valstybių. BJRS politikos srityse „Kultūra“, „Turizmas“ ir „Civilinė sauga“ daugiausiai plėtotas dvišalis ar trišalis bendradarbiavimas tarp siena besidalijančių ES valstybių narių – Lietuvos, Lenkijos ir Latvijos – bei kaimyninių valstybių – Baltarusijos ir Rusijos. Šių sričių intervencijų indėlis į regioninio bendradarbiavimo stiprinimą yra ribotas geografiniu požiūriu.

3.2.4 BJRS AKTUALIŲ INTERVENCIJŲ POVEIKIS IR BJRS PRIDĖTINĖ VERTĖ

Vertinimo klausimai:

4. Kiek ir kaip Lietuva prisidėjo prie BJRS tikslų pasiekimo? Koks tikėtinas veiksmų programos ir kitų investicijų poveikis, įgyvendinant BJRS (tiesioginis, netiesioginis)?

5. Kokių priemonių ir projektų poveikis didžiausias ir (ar) mažiausias Baltijos jūros regionui? Kodėl?

6. Prie kokių BJRS veiksmų plane pateiktų 13 politikos sričių labiausiai prisideda Lietuvoje įgyvendinami projektai (detaliai išnagrinėti ne mažiau 3 projektų įgyvendinimą transporto, energetikos ir bioekonomikos ir (arba) inovacijų srityse)?

Vertinimo metodai: pusiau struktūruotas interviu; metaanalizė; lyginamoji analizė; ekspertinis vertinimas; atvejo studijos.

BJRS aktualių intervencijų indėlis į BJRS tikslų pasiekimą

Vertinant iš **finansinės perspektyvos**, atrinktos BJRS aktualios intervencijos **daugiausiai prisidėjo prie BJRS tikslo „Sujungti regioną“** (3 589,89 mln. EUR), **beveik perpus mažesne apimtimi – prie BJRS tikslo „Apsaugoti jūrą“** (1 524,14), **daugiau nei keturis kartus mažesne apimtimi – prie BJRS tikslo „Padidinti gerovę“** (797,93 mln. EUR). Vis dėlto, pačią BJRS esmę sudaro bendradarbiavimo BJR įveikiant bendrus iššūkius ir realizuojant bendrą potencialą stiprinimas, o, pavyzdžiui, absoliuti dauguma prie BJRS tikslo „Sujungti regioną“ politikos sričių „Transportas“ ir „Energetika“ prisidėjusių projektų buvo įgyvendinti tik nacionaliniu lygmeniu. Dėl savo pobūdžio šios intervencijos kūrė suminį poveikį BJR, tačiau BJRS akcentuojama tarptautinio bendradarbiavimo dimensija jose nebuvo realizuota. Šios, daugiausiai VP ir ES sektorių programų lėšomis finansuotos, intervencijos apėmė Lietuvos strateginės transporto ir energetikos infrastruktūros plėtrą, siekiant integruotis į tarptautinius tinklus, todėl jų poveikis BJRS įgyvendinimui buvo netiesioginis. Panašiai, tarp politikos sričių „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“, prisidedančių prie BJRS tikslo „Apsaugoti jūrą“, dominavo tik nacionaliniu lygmeniu įgyvendinti vandens aplinkos apsaugos srities projektai, kurių poveikis BJRS įgyvendinimui buvo netiesioginis.

VP investicijos pirmiausiai yra skirtos Lietuvos išsivystymo lygio įvairiose srityse didinimui, siekiant sumažinti atotrūkį nuo kitų ES šalių narių, todėl jų lėšomis finansuotų projektų **indėlis į BJRS buvo labiau atsitiktinis nei tikslingas**. BJRS aktualios VP intervencijos daugiausiai apėmė investicijas į nacionalinę infrastruktūrą, kuri pasižymi regionine svarba, todėl jų **poveikis BJRS įgyvendinimui buvo netiesioginis**. Pozicijos, kad VP projektai tik netiesiogiai prisideda prie BJRS įgyvendinimo, laikėsi ir kalbinti už ES fondų investicijų programų ir ETBT programų koordinavimą atsakingų institucijų – FM ir VRM – atstovai. Tas pats pasakytina apie kai kuriuos **EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų** projektus, kurių rėmuose šalių donorių Lietuvai skirtos lėšos daugiausiai nukreiptos į nacionalinį lygmenį,

siekiant mažinti Lietuvos socialinį ir ekonominį atotrūkį nuo Skandinavijos šalių. Jų indėlis į BJRS įgyvendinimą – taip pat *labiau atsitiktinis nei tikslingas*, o **poveikis – netiesioginis**.

Regioninio bendradarbiavimo dimensija daugiau realizuota BJRS politikos srityse, kuriose dauguma projektų buvo įgyvendinti bendradarbiaujant su BJR partneriais. Tai daugiausiai apėmė su **BJRS tikslu „Padidinti gerovę“** susijusių politikos sričių – „Inovacijos“, „Švietimas“, „Turizmas“, „Kultūra“, „Sveikata“ – intervencijas, taip pat **dalį BJRS tikslui „Apsaugoti jūrą“** priskirtų politikos sričių – „Civilinė sauga“, „Saugumas“, „Švari laivyba“, „Bioekonomika“ (ši sritis laikytina išskirtine, kadangi projektų skaičiaus atžvilgiu dominuoja be užsienio partnerių įgyvendintos, bet finansinės apimties atžvilgiu – daugiašalės partnerystės pagrindu įgyvendintos intervencijos). Dvišalė ir trišalė partnerystė daugiausiai plėtota BJRS politikos srityse „Kultūra“, „Turizmas“, „Švietimas“ ir „Civilinė sauga“. Tai didžiaja dalimi apėmė dvišalių ir trišalių ETBT programų lėšomis finansuotą Lietuvos bendradarbiavimą su kaimyninėmis valstybėmis (ES valstybėmis narėmis – Latvija ir Lenkija – bei kitomis kaimyninėmis valstybėmis – Baltarusija ir Rusija), švietimo srities ES sektoriinių programų lėšomis finansuotus mobilumo veiksmus, taip pat EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų lėšomis finansuotą Lietuvos bendradarbiavimą su Norvegija ir Islandija. **Dvišalių ir trišalių ETBT programų** projektuose bendradarbiavo BJR priklausančios valstybės, tačiau šių finansavimo šaltinių investicijos pirmiausiai buvo nukreiptos į konkrečių pasienio teritorijų plėtrą arba dvišalių ir (arba) trišalių santykių stiprinimą, todėl jų **indėlis į BJRS** buvo **labiau atsitiktinis nei tikslingas**, o **poveikis BJRS įgyvendinimui – netiesioginis**.

Įvairių **ES sektoriinių programų** projektų, kuriuose plėtota dvišalė, trišalė ar daugiašalė partnerystė, indėlis į BJRS buvo nevienodas. **Santykiškai mažesnėje projektų dalyje aiškiai deklaruojamos sąsajos su BJRS arba nuorodos į BJR**. Tai pirmiausiai buvo taikytina ES lygmens MTEPI srities programoms, specifiskai nukreiptoms į BJR plėtrą, tokioms kaip „*BONUS+*“ ir „*BONUS*“, tačiau su BJR gerovės didinimu susijusių projektų pasitaikė ir kitose programose, tokiose kaip *Septintoji bendroji mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programa, programa „Horizontas 2020“, Saugumo ir laisvių apsaugos bendroji programa*. Šios intervencijos buvo skirtos BJR šalių bendradarbiavimui sprendžiant BJR aktualias problemas (pavyzdžiui, įgyvendinant bendrus mokslinius tyrimus, kurių rezultatais siekiama spręsti markroregiono lygmeniu kylančius iššūkius, arba bendradarbiaujant makroregiono valstybių teisėsaugos institucijoms, siekiant valdyti tarpvalstybinį nusikalstamumą), todėl jų **indėlis į BJRS yra tikslingas**, o **poveikis – tiesioginis**. Vis dėlto, didesnėje dalyje ES sektoriinių programų projektų nebuvo keliamas tikslas prisidėti prie BJRS įgyvendinimo ar BJR plėtros. Tokie projektai apėmė Lietuvos subjektų bendradarbiavimą su BJR šalimis BJRS aktualiose srityse, tokiose kaip MTEPI, verslo konkurencingumo didinimas ar aplinkos apsauga, tačiau jų **indėlis į BJRS** buvo **daugiau atsitiktinis nei tikslingas**, o **poveikis BJRS įgyvendinimui – netiesioginis**.

Vertinant iš **regioninio bendradarbiavimo perspektyvos** daugiausiai prie BJRS, kaip makroregioninio bendradarbiavimo skatinimo įrankio, tikslų pasiekimo prisidėjo **daugiašalės ETBT programos** – 2007–2013 m. ir 2014–2020 m. programavimo laikotarpių Baltijos jūros regiono programos ir Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programos, specifiskai nukreiptos į BJR ar jo Pietinės dalies plėtrą. Šios programos buvo pagrindinė platforma BJR šalių bendradarbiavimui instituciniame (tarp įvairių lygių valdžios institucijų) ir ekspertiniame (tarp akademinų bendruomenių ir praktikų) lygmenyse. Anot kalbintų ETBT programų įgyvendinimą Lietuvoje koordinuojančios institucijos – VRM – atstovų, Lietuvos subjektai aktyviai ir lygiavertiškai su kitų BJR šalių atstovais dalyvauja įvairių sričių daugiašalių ETBT programų projektuose, nors retai jose užima vadovaujančiojo partnerio poziciją. Kai kuriose viešosios politikos srityse, tokiose kaip transportas, ETBT programų projektai laikomi ypač svarbiomis regioninio bendradarbiavimo platformomis. Šių programų **indėlis į BJRS yra tikslingas**, o **poveikis – tiesioginis**.

Santykiškai daugiausiai dėmesio ir investicijų buvo skirta BJR valstybių tinklaveikai BJRS politikos srityse „**Inovacijos**“ ir „**Švietimas**“ (prisidedančiose prie BJRS tikslo „Padidinti gerovę“), „**Bioekonomika**“ bei „**Maistinės medžiagos**“ ir „**Pavojingos medžiagos**“ (prisidedančiose prie BJRS tikslo „Apsaugoti jūrą“). BJR šalių bendradarbiavimas **inovacijų srityje** daugiausiai buvo susijęs su inovacijų paramos sistemų

plėtra BJR (inovatyvių MVI klasterių, inovacijų tinklų, kompetencijų centrų steigimu ir tinklaveika, inovacijų perdavimu, sumania specializacija ir pan.), **švietimo srityje** – su mokymosi visą gyvenimą sistemos (mokymo programų, metodikų, švietimo įstaigų personalo kompetencijų ir kt.) tobulinimu ir pritaikymu kintantiems poreikiams BJR, **bioekonomikos srityje** – su mėlynosios ir žaliosios ekonomikos sektorių (žuvininkystės, laivybės, jūrinės energetikos, pakrančių turizmo, tvaraus žemės ūkio, medžio ir maisto pramonės ir pan.) konkurencingumo didinimu bei tvaraus išteklių naudojimo skatinimu, **maistinių ir pavojingų medžiagų srityje** – su vandens išteklių valdymu (nuotekų tvarkymo gerinimu, vandens telkinių apsauga ir pan.).

Santykinai mažesne, tačiau pakankamai reikšminga finansine apimtimi daugiašalio bendradarbiavimo BJR veiksmi buvo finansuoti BJRS politikos srityse „**Transportas**“ ir „**Energetika**“ (prisidedančiose prie BJRS tikslo „Sujungti regioną“). BJR šalių bendradarbiavimas **transporto srityje** daugiausiai buvo susijęs su transporto sistemų BJR valdymu, išmanių sprendimų diegimu transporte, transporto rūšių saveikumo didinimu ir pan., **energetikos srityje** – su energijos efektyvumo didinimu (energijos taupymu, suvartojimo prognozavimu, perėjimu prie energiją taupančių technologijų, energetinių atliekų pakartotiniu naudojimu ir pan.) ir AEI naudojimo didinimu.

Daugiašalių ETBT programų projektai finansiniu požiūriu yra santykinai nedideli (ypač vertinant tik Lietuvos subjektams tenkančias lėšas) ir apima daugiausiai neinfrastruktūrinio pobūdžio veiklas, tačiau jie **suteikia svarbią platformą ir finansavimą BJR aktualiausių klausimų aptarimui ir sprendimui makroregioniniu lygmeniu, įtraukiant daugelį šalių ir skirtingas suinteresuotas puses**. Remiantis BJRS akcentuojama pozicija, kad tik bendradarbiaudamos BJR valstybės gali efektyviausiai išspręsti regionui kylančius iššūkius ar išnaudoti jame slypintį potencialą, darytina išvada, kad **didžiausią poveikį BJR kuria daugiašalių ETBT programų intervencijos**.

Savo ruožtu, santykinai **mažiausią poveikį BJR kuria EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų intervencijos**. Nors pastarosios teminiu požiūriu atitinka BJRS ir apima bendradarbiavimą tarp BJR šalių, jose plėtojama partnerystė ne visais atvejais yra lygiavertė ir efektyvi. EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų projektų rėmuose šalių donorių Lietuvai skirtos lėšos dažnai yra nukreiptos į nacionalinį lygmenį, siekiant mažinti Lietuvos socialinį ir ekonominį atotrūkį nuo Skandinavijos šalių, tad ir partnerių iš šalių donorių įsitraukimas kai kuriais atvejais yra formalus arba apsiriboja gerosios patirties Lietuvai perdavimu²⁶.

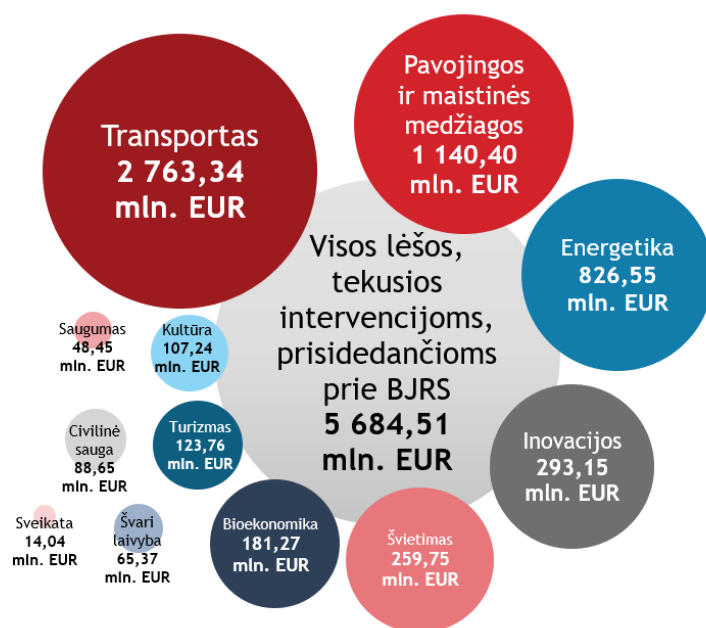
Apibendrinant, finansiniu požiūriu BJRS aktualios intervencijos daugiausiai prisidėjo prie BJRS tikslo „Sujungti regioną“, beveik perpus mažiau – prie BJRS tikslo „Apsaugoti jūrą“, daugiau nei keturis kartus mažiau – prie BJRS tikslo „Padidinti gerovę“. Nepaisant to, regioninio bendradarbiavimo dimensija daugiau realizuota su BJRS tikslu „Padidinti gerovę“ ir, iš dalies, su BJRS tikslu „Apsaugoti jūrą“ susijusių politikos sričių intervencijose. VP, dvišalių ir trišalių ETBT programų, EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų bei didžiosios dalies ES sektoriinių programų projektų indėlis į BJRS buvo labiau atsitiktinis nei tikslingas, o poveikis BJRS įgyvendinimui – netiesioginis. Mažos dalies ES sektoriinių programų projektų, nukreiptų į BJR plėtrą, indėlis į BJRS buvo tikslingas, o poveikis – tiesioginis. Santykinai didžiausią poveikį BJR kuria daugiašalių ETBT programų intervencijos, santykinai mažiausią – EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų intervencijos.

BJRS aktualių intervencijų indėlis į BJRS politikos sritis

Vertinant iš **finansinės perspektyvos**, 2009–2020 m. Lietuvos subjektų įgyvendinti BJRS aktualūs projektai labiausiai prisidėjo prie BJRS politikos sričių „**Transportas**“, „**Maistinės medžiagos**“ ir „**Pavojingos medžiagos**“ (kartu) bei „**Energetika**“. Šioms sritims teko atitinkamai pusė (49 proc.),

²⁶ BGI Consulting „2009–2014 m. Europos ekonominės erdvės (EEE) ir Norvegijos finansinių mechanizmų įgyvendinimo vertinimas“ (užsakovas – LR finansų ministerija), 2016 m.

penktadalis (20 proc.) ir virš dešimtadalio (15 proc.) visų BJRS įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapiu investicijų. Santykinai mažesnis, tačiau taip pat reikšmingas atrinktų BJRS aktualių intervencijų indėlis į BJRS politikos sritis „Švietimas“, „Bioekonomika“ ir „Inovacijos“ (atitinkamai po 5 proc., 5 proc. ir 3 proc. visų BJRS įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapiu investicijų). BJRS politikos sritims „Turizmas“, „Kultūra“ ir „Civilinė sauga“ teko po 2 proc. visų BJRS įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapiu investicijų. Mažiausiai Lietuvos subjektų įgyvendinti BJRS aktualūs projektai prisidėjo prie BJRS politikos sričių „Švari laivyba“, „Saugumas“ ir „Sveikata“ (ne daugiau kaip po 1 proc. visų BJRS įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinio žemėlapiu investicijų) (žr. 50 paveikslas).

50 PAVEIKSLAS. PRIE BJRS ĮGYVENDINIMO 2009–2020 M. PRISIDĖJUSIŲ INTERVENCIJŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL BJRS POLITIKOS SRITIS

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

BJRS politikos sritims „Transportas“ ir „Energetika“ priskirtos intervencijos kartu sudarė daugiau nei du trečdalius BJRS įgyvendinimo finansinės apimties. Reikšminga dalis šių investicijų teko strateginės svarbos infrastruktūriniais transporto ir energetikos projektams. Žemiau pateikiami tokių projektų gerosios praktikos pavyzdžiai (detales žr. Atvejo studija 3 ir Atvejo studija 4).

Projektas „Transeuropinio tinklo kelio E67 (Via Baltica) plėtra. Ruožo Kaunas–Marijampolė plėtra“

2016–2018 m. 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos lėšomis įgyvendintas projektas buvo skirtas TEN-T kelių tinklo plėtrai ir tobulinimui, kelių kokybės ir saugos didinimui. Projekto metu buvo investuota į TEN-T tinklo kelio E67 (Via Baltica) ruožo Kaunas–Marijampolė plėtrą. Nors įgyvendintas tik nacionaliniu lygmeniu, šis projektas kūrė suminį poveikį Baltijos jūros regionui, prisidedamas prie viso regiono susisiekimo problemų sprendimo. Kelias Via Baltica patenka į Šiaurės jūros-Baltijos jūros transporto koridorių, kertantį daugelį Baltijos jūros regiono šalių. Šis transporto koridorius įvardijamas kaip vienas iš dviejų svarbiausių Lietuvos infrastruktūros plėtros prioritetų, o kelio Via Baltica tobulinimas ir plėtra laikomi būtinais siekiant užtikrinti saugų ir patogų susisiekimą sausuma tarp Šiaurės Europos ir Centrinės bei Vakarų Europos. Kelio Via Baltica ruožo modernizavimas prisidėjo prie TEN-T transporto koridoriaus efektyvumo didinimo ir, savo ruožtu, BJRS politikos srities „Transportas“ tikslų siekimo.

Projektas „Magistralinio dujotiekio Klaipėda–Kuršėnai antros gijos statybos“

2014-2015 m. Europos infrastruktūros tinklų priemonės lėšomis įgyvendintas projektas buvo skirtas Lietuvos integravimui į Europos dujų tinklus. Projekto metu buvo pastatytas magistralinis dujotiekis nuo Klaipėdos iki Kuršėnų, sudaręs galimybes transportuoti suskystintas gamtine dujas iš terminalo Klaipėdoje vartotojams Lietuvoje ir į kitas Baltijos šalis. Nors įgyvendintas tik nacionaliniu lygmeniu, šis projektas kūrė suminį poveikį Baltijos jūros regionui, prisidėdamas prie Baltijos šalių gamtinių dujų sistemos integralumo ir efektyvumo, energetinio saugumo ir nepriklausomumo didinimo. Šis projektas buvo pripažintas valstybei svarbiu ekonominiu projektu ir įtrauktas į Baltijos energijos jungčių plano bendrųjų interesų projektų sąrašą. Projektas leido sujungti Baltijos šalių dujų tiekimo tinklus į bendrą tinklą, sudarydamas sąlygas žengti svarbų žingsnį į bendros Baltijos šalių dujų rinkos plėtrą ir prisidėdamas prie BJRS politikos srities „Energetika“ tikslų siekimo.

BJRS politikos sritims „Bioekonomika“ ir „Inovacijos“ priskirtos intervencijos, nors nepirmavo pagal finansines apimtis, pasižymėjo santykinai stipriau išreikšta regioninio bendradarbiavimo dimensija. Šiose srityse buvo plėtojamas bendradarbiavimas su BJR šalimis, kurio reikšminga dalis apėmė ne atsitiktinę, o tikslingą, į BJR plėtrą nukreiptą partnerystę, daugiausiai realizuotą daugiašalių ETBT programų rėmuose. Pastarosios buvo pagrindinė platforma BJR šalių bendradarbiavimui instituciniame ir ekspertiniame lygmenyse įvairiose politikos srityse. Žemiau pateikiami tokių projektų gerosios praktikos pavyzdžiai (detaliau žr. Atvejo studija 5 ir Atvejo studija 6).

Projektas „Pramoninė simbiozė Baltijos jūros regiono miestuose“

2017-2019 m. Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programos lėšomis įgyvendintas projektas buvo skirtas bendradarbiavimui Baltijos jūros regione pramonės simbiozės, nukreiptos į energijos taupymą ir pakartotinę energijos atliekų panaudojimą, srityje. Projekto metu buvo nustatytos pramonės simbiozės Baltijos jūros regione galimybės, apsikeista įvairių šalių patirtimi pramonės simbiozės srityje, sukurti verslo modeliai ir finansiniai sprendimai, susiję su investicijomis į pramonės simbiozę, bei įgyvendintos bandomosios pramonės simbiozės investicijos energijos atliekų panaudojimo srityje. Projekto rėmuose įgyvendinti bandomieji simbiozės projektai faktiškai prisidėjo prie pramonei reikalingų žaliavų ir gamybos procesų sąnaudų mažinimo bei aplinkos taršos mažinimo. Plėtotos partnerystės pagrindu buvo pasiektas bendras informuotumo ir suvokimo apie pramonės simbiozės galimybes lygis tarp 5 pietinės Baltijos jūros regiono dalies valstybių, kuriose į vyksančias diskusijas buvo įtrauktos įvairių lygių suinteresuotos pusės - ne tik valdžios institucijos, bet ir akademinė bendruomenė, privatus sektorius bei visuomenė. Projektas prisidėjo prie BJRS politikos sričių „Bioekonomika“ ir „Energetika“ tikslų pasiekimo.

Projektas „Baltijos mokslo tinklas“

2016-2019 m. Interreg Baltijos jūros regiono programos lėšomis įgyvendintas projektas buvo skirtas politinio lygmens tarpvalstybinio bendradarbiavimo platformos aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų srityje sukūrimui Baltijos jūros regione. Projekto metu buvo įsteigtas iki šiol veikiantis Baltijos mokslo tinklas, jungiantis visų Baltijos jūros regionui priklausančių ES valstybių narių švietimo ir mokslo srityje veikiančių institucijų ir įstaigų bei kitų organizacijų atstovus. Naudojantis šia platforma ES lygmeniu buvo pristatyti makroregiono interesai ir suformuluotos rekomendacijos jiems įgyvendinti bei parengti kiti MTEPI plėtros Baltijos jūros regione stiprinimui skirti bendri produktai. Projektas užpildė daugiašalės partnerystės politiniu lygmeniu Baltijos jūros regione spragą. Baltijos mokslo tinklas sukūrė erdvę makroregioniniam bendradarbiavimui aukštojo mokslo ir MTEPI srityse bei padėjo pagrindą bendros Baltijos jūros regiono aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų erdvės kūrimui, kuriuo siekiama prisidėti prie bendros Europos mokslinių tyrimų erdvės plėtros. Projektas prisidėjo prie BJRS politikos srities „Inovacijos“ tikslų pasiekimo.

Apibendrinant, finansiniu požiūriu BJRS aktualios intervencijos labiausiai prisidėjo prie BJRS politikos sričių „Transportas“, „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“ bei „Energetika“. Joms priskirtos intervencijos kartu sudarė daugiau nei keturis penktadalius BJRS įgyvendinimo Lietuvoje 2009–2020 m. fiskalinio žemėlapio finansinės apimties. Daugiau nei du trečdaliai atrinktų investicijų teko BJRS politikos sritims „Transportas“ ir „Energetika“, kurios didele dalimi apėmė nacionaliniu lygmeniu įgyvendintus, tačiau strateginę reikšmę nacionaliniu ir regioniniu lygmeniu turinčius infrastruktūrinius projektus. BJRS politikos sritims „Bioekonomika“ ir „Inovacijos“ priskirtos intervencijos, nors nepirmavo pagal finansines apimtis, pasižymėjo santykinai stipriau išreikšta regioninio bendradarbiavimo dimensija. Šiose srityse buvo plėtojamas bendradarbiavimas su BJR šalimis, kurio reikšminga dalis apėmė ne atsitiktinę, o tikslingą, į BJR plėtrą nukreiptą partnerystę, daugiausiai realizuotą daugiašalių ETBT programų rėmuose.

BJRS svarba politiniame ir instituciniame lygmenyje

Atlikus interviu su institucijų, koordinuojančių BJRS ir atskirų jos politikos sričių bei horizontaliųjų veiksmų, ES fondų investicijų programų ir ETBT programų įgyvendinimą Lietuvoje²⁷, atstovais buvo surinktos kokybinės išvalgos apie BJRS svarbą Lietuvos politiniame ir instituciniame lygmenyje.

Dėl BJRS finansavimo mechanizmo specifikos – su strategija konkrečiai susieto finansavimo šaltinio nebuvimo – **politinis dėmesys BJRS nacionaliniu lygmeniu yra mažas**. Kalbintų institucijų atstovai pripažįsta, kad net ir tose viešosios politikos srityse, kurių nacionaliniuose strateginiuose dokumentuose akcentuojama bendradarbiavimo BJR svarba, planuojant intervencijas pirmenybė teikiama nacionaliniu, o ne makroregiono lygmeniu aktualiausių klausimų sprendimui. Politinis dėmesys pirmiausiai skiriamas tikslams, kurių įgyvendinimas yra susietas su konkrečiu finansavimo mechanizmu, todėl indėlis į BJRS tikslų įgyvendinimą netampa valdžios prioritetu. Be to, BJRS atžvilgiu nėra vieningos ir ilgalaikės nacionalinės pozicijos – dėmesys strategijai, kaip tokiai, ar bendradarbiavimui BJR priklauso nuo konkrečios vyriausybės prioritetų.

Stokojant politinio dėmesio BJRS **įgyvendinimo koordinavimo sistema Lietuvoje yra neefektyvi**. BJRS nacionalinio koordinatoriaus (angl. *National Contact Point*), kurio vaidmenį Lietuvoje atlieka URM, funkcijos, be kita ko, apima pastangas užtikrinti politinę paramą BJRS įgyvendinimui nacionaliniu lygmeniu, BJRS įgyvendinimo nacionaliniu lygmeniu koordinavimą ir rėmimą (užtikrinant kitų nacionalinių institucijų informuotumą apie BJRS ir skatinant jų įsitraukimą į BJRS įgyvendinimą, skatinant dialogą tarp įvairių programų įgyvendinimą koordinuojančių institucijų ir esamų finansinių išteklių mobilizavimą BJRS įgyvendinimui), BJRS matomumo nacionaliniu lygmeniu didinimą²⁸. Prižiūrėti BJRS įgyvendinimo Lietuvoje procesą 2010 m. buvo pavesta Nacionalinei Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos įgyvendinimo priežiūros komisijai (*toliau – Nacionalinė BJRS įgyvendinimo priežiūros komisija*), sudarytai iš įvairių vykdomosios valdžios institucijų ir socialinių partnerių atstovų²⁹. Nepaisant to, anot kalbintų įvairių institucijų atstovų, **Nacionalinė BJRS įgyvendinimo priežiūros komisija yra neaktyvus organas**. URM atstovai pripažino, kad tiek Nacionalinės BJRS įgyvendinimo priežiūros komisijos koncepcija, tiek jos sudėtis yra pasenusi. Su tikslu aktyvinti ir reformuoti šį organą buvo inicijuoti aktualaus teisės akto pokyčiai, kuriais siekiama ne tik atnaujinti šio organo sudėtį, bet ir pakeisti jo pavadinimą į nacionalinį koordinavimo tinklą, kuris indikuotų tolygesnį įvairių suinteresuotų pusių įsitraukimą į BJRS įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu.

Lietuva, kartu su kitomis BJR šalimis ir tarptautinėmis organizacijomis, užima BJRS politikos srities koordinatorės makroregiono lygmeniu (angl. *Policy Area Coordinator*) vaidmenį. Kartu su Suomija, Švedija

²⁷ URM, EIMIN, ENMIN, KM, ŠMSM, ŽŪM, PADG, ITLKC, FM, VRM.

²⁸ INTERACT Point Turku, *Roles and Responsibilities of the Implementing Stakeholders of the EUSBSR and a Flagship Project Concept*, 2013, 7.

²⁹ LR Vyriausybės 2010 m. vasario 10 d. nutarimas Nr. 133 „Dėl Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos įgyvendinimo ir koordinavimo Lietuvoje“.

ir Šiaurės ministrų taryba Lietuva koordinuoja politikos sritį „Bioekonomika“, kartu su Latvija – politikos sritį „Energetika“, kartu su Švedija – politikos sritį „Transportas“. Politikos srities koordinatoriaus makroregiono lygmeniu funkcijos, be kita ko, apima politikos srities aktualumo peržiūrą ir jos pokyčių siūlymą, pažangos įgyvendinant BJRS konkrečioje politikos srityje stebėseną, informuotumo apie konkrečią politikos sritį ir jos matomumo BJR didinimą, politinių diskusijų konkrečioje politikos srityje fasilitavimą BJR, dialogo su įvairių programų įgyvendinimą koordinuojančiomis institucijomis dėl esamų finansinių išteklių mobilizavimo BJRS įgyvendinimui konkrečioje politikos srityje³⁰. **BJRS politikos sričių koordinatorių makroregiono lygmeniu vaidmenį atliekančiose šalies institucijose, įsitraukusiose į BJRS įgyvendinimą aukštesniu lygmeniu, natūraliai egzistuoja didesnis suinteresuotumas BJRS įgyvendinimu.** Anot kalbintų institucijų atstovų, tai ypač taikytina BJRS politikos sritims „Bioekonomika“ ir „Transportas“, kurias koordinuojant makroregiono lygmeniu Lietuvos institucijos lygiavertiškai dalyvauja su kitomis šias politikos sritis koordinuojančiomis valstybėmis ir organizacijomis.

Pavyzdžiui, kaip gerosios praktikos makroregiono lygmeniu koordinuojant politikos srities įgyvendinimą atvejais gali būti išskirtas Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) bioekonomikos tinklas. Jo rėmuose vykdomi reguliarūs BJR šalių atstovų susitikimai, keičiantis informacija ir patirtimi kaimo plėtros, už kurią BJRS politikos srities „Bioekonomika“ sudėtyje atsakinga Lietuva, klausimais. Taip pat nuo 2016 m. ŽŪM kartu su Šiaurės ministrų taryba, Suomijos žemės ūkio ir miškų ministerija ir Švedijos žemės ūkio taryba įgyvendino projektą, kurio lėšomis organizuoti tarptautiniai renginiai su BJR kaimo plėtros programų valdymo institucijomis ir susitikimai nacionaliniu lygmeniu su kaimo plėtros programos suinteresuotomis pusėmis³¹. BJRS politikos sritį „Transportas“ makroregiono lygmeniu koordinuojantis VGTU ITLKC ne tik aktyviai dalyvauja įvairiuose tarptautiniuose transporto forumuose ir rengiant naująjį BJRS Veiksmų planą, bet ir deda pastangas integruojant makroregiono lygmeniu aktualius transporto srities tikslus į nacionaliniu lygmeniu planuojamas 2021–2027 m. ES fondų investicijų veiksmų programos intervencijas. Vis dėlto, atkreiptinas dėmesys, kad už BJRS politikos srities „Transportas“ koordinavimą makroregiono lygmeniu yra atsakinga ne vykdomosios valdžios, o mokslo ir studijų institucija, todėl žinutės apie BJRS svarbą politinį lygmenį pasiekia ne visada.

Kiek kitokia praktika taikoma BJRS politikos srityje „Energetika“. Formaliai Lietuva kartu su Latvija yra atsakingos už šios BJRS politikos srities koordinavimą makroregiono lygmeniu, tačiau faktiškai pagrindinio srities koordinatoriaus vaidmenį atlieka Latvija, o Lietuva dalyvauja mažiau aktyviai. Tai didelė dalimi susiję su BJRS politikos srities „Energetika“ specifika ir jos sąlygotais nacionalinio koordinavimo mechanizmo ypatumais. Ši politikos sritis iš dalies persidengia su Baltijos energijos rinkos jungčių planu³² (*toliau – BEMIP*), per kurį realizuojamas vienas pagrindinių BJRS tikslų – Baltijos šalių integracija į elektros energijos ir dujų rinkas. Bendradarbiavimas strategiškai svarbiausiais BJR energetikos jungčių klausimais vyksta aukštesniame lygmenyje BEMIP rėmuose, o BJRS politikos srities „Energetika“ koordinavimas makro lygmeniu daugiausiai apsiriboja energijos efektyvumo didinimo sritimi, kurioje bendradarbiavimas BJR nėra didžiausias prioritetas. Šios srities koordinatoriaus makroregiono lygmeniu vaidmenį Lietuvoje formaliai užimantis asmuo su BJRS nederba, o *de facto* perleidžia su BJRS koordinavimu susijusias užduotis ir informaciją energijos efektyvumo klausimais

³⁰ INTERACT Point Turku, *Roles and Responsibilities of the Implementing Stakeholders of the EUSBSR and a Flagship Project Concept*, 2013, 9.

³¹ Projektas „Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos politinė sritis bioekonomika – žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė“, kuriam skirta techninė parama iš EK pagal veiksmą „Stiprinti bendrą kaimo plėtros programų poveikį“. ŽŪM pateikiama informacija: <https://zum.lrv.lt/lt/tarptautinis-bendradarbiavimas/baltijos-juros-regiono-strategija/es-bjrs-ps-bioekonomika-projektas-lietuvoje>.

³² Baltijos energijos rinkos jungčių planas (angl. *Baltic Energy Market Interconnection Plan (BEMIP)*) – 2009 m. birželio 17 d. EK ir 8 BJR priklausančių ES valstybių narių pasirašytu memorandumu priimtas iniciatyvinis EK projektas, skirtas Baltijos valstybių – Lietuvos, Latvijos ir Estijos – energijos rinkų integravimui į ES, tokiu būdu užbaigiant kurti bendrąją ES vidaus energijos rinką. Pagrindinis BEMIP tikslas – sukurti tinkamai veikiančią ir integruotą energijos rinką bei būtina energetikos infrastruktūrą, taip pat pasiekti, kad ši sukurta BJR energijos rinka būtų konkurencinga, tvari ir saugi.

dirbančio ENMIN skyriaus specialistams. Pastarieji dalyvauja organizuojamose tinklaveikos veiklose, tačiau patys jų neinicijuoja.

BJRS politikos srities koordinatoriaus nacionaliniu lygmeniu (angl. *Focal Point for the Priority Area*) funkcijos, be kita ko, apima dalyvavimą koordinuojant BJRS nacionaliniu lygmeniu, reguliarią komunikaciją su politikos srities koordinatoriumi makroregiono lygmeniu, teikiant informaciją apie nacionaliniu lygmeniu įgyvendinamus veiksmus, kuriais prisidedama prie konkrečios politikos srities įgyvendinimo, ir pagalbą užtikrinant informuotumą apie konkrečią politikos sritį bei jos matomumą³³. Anot kalbintų institucijų atstovų, atsižvelgiant į apibrėžtas BJRS įgyvendinime dalyvaujančių suinteresuotų pusių funkcijas, **politikos sričių koordinatorių nacionaliniu lygmeniu vaidmenį atliekančių institucijų įsitraukimas į BJRS yra daugiau pasyvus** ir daugiausiai apsiriboja dalyvavimu tarptautiniuose konkrečios politikos srities susitikimuose bei susipažinimu su politikos srities koordinatoriaus makroregiono lygmeniu pateikiama aktualia informacija. Tokiose institucijose dėmesys BJRS yra pastebimai mažesnis. Kai kurių politikos srities koordinatoriaus nacionaliniu lygmeniu vaidmenį atliekančių institucijų atstovai nurodė, kad jų **vaidmuo BJRS koordinavime nacionaliniu lygmeniu nėra visiškai aiškus**, jiems **trūksta informacijos ir supratimo apie BJRS strategijos įgyvendinimo mechanizmą**. Dėl šių priežasčių minėtos institucijos **negali perduoti žinutės apie BJRS įgyvendinimo būdus ir finansavimo galimybes kitoms suinteresuotoms pusėms**, ypač potencialiems įvairių investicinių programų pareiškėjams. Tai iš dalies susiję su nepakankamai efektyviu kitų BJR šalių užimamų BJRS politikos sričių koordinatorių makroregiono lygmeniu pareigų atlikimu. Pavyzdžiui, kultūros srityje gausu įvairių įsitinklinimo tarptautiniu lygmeniu platformų, kuriomis pasinaudodami Lietuvos subjektai gali susirasti partnerių BJR ir kartu su jais plėtoti galimų bendrų projektų idėjas, tačiau trūksta informuotumo apie tokių projektų idėjų realizavimo galimybes.

Kalbinti institucijų atstovai taip pat atkreipė dėmesį į **bendradarbiavimo tarp skirtingas BJRS politikos sritis ir horizontaliuosius veiksmus koordinuojančių institucijų stoką**, pasireiškiančią tiek nacionaliniu, tiek makroregiono lygmeniu. Tai ypač aktualu tarpusavyje persidengiančių BJRS politikos sričių ir horizontaliųjų veiksmų (pavyzdžiui, „Bioekonomika“, „Maistinės medžiagos“ ir „Klimatas“) atveju, kur skirtingų sričių bendri veiksmai būtų efektyvesni siekiant bendrų BJRS tikslų.

Dėl politinio dėmesio BJRS trūkumo BJRS įgyvendinimo koordinavime dalyvaujančiose institucijose, atliekančiose tiek BJRS nacionalinio koordinatoriaus, tiek BJRS politikos srities koordinatoriaus makroregiono lygmeniu ar BJRS politikos srities koordinatoriaus nacionaliniu lygmeniu funkcijas, **neužtikrinamas su BJRS įgyvendinimo koordinavimu susijusių žmoniškųjų išteklių pakankamumas ir tvarumas**. Daugelyje jų BJRS įgyvendinimo koordinavimas yra laikomas papildoma funkcija, kurios atlikimui oficialiai nenumatytos institucijų specialistų darbo laiko apimtys ir su jomis susietas darbo užmokesčio fondas, tad pastarosios atlikimui skiriamas institucijų darbuotojų darbo laikas ir pastangos yra pagrįstai riboti. Pavyzdžiui, kaip gerosios žmoniškųjų išteklių valdymo praktikos pavyzdys išskirtinas kartu su Lietuva BJRS politikos srities „Energetika“ įgyvendinimą makroregiono lygmeniu koordinuojančioje Latvijoje šiam tikslui atsakingoje institucijoje išskirtas pilnas darbuotojo etatas. Su neefektyviu žmoniškųjų išteklių valdymu BJRS įgyvendinimo koordinavime dalyvaujančiose Lietuvos institucijose sietina ir didelė darbuotojų kaita. BJRS bendrai ar atskiras jos politikos sritis koordinuojantys specialistai turi valdyti didelį kiekį įvairios informacijos, tačiau dažnai keičiantis šią funkciją atliekantiems darbuotojams ir neužtikrinant efektyvaus turimos informacijos perdavimo bei veiklos tęstinumo, prarandama institucinė atmintis ir kompetencijos.

³³ INTERACT Point Turku, *Roles and Responsibilities of the Implementing Stakeholders of the EUSBSR and a Flagship Project Concept*, 2013, 8.

Apibendrinant, nesant su strategija konkrečiai susieto finansavimo šaltinio politinis dėmesys BJRS įgyvendinimui Lietuvoje yra mažas. Dėl to strategijos įgyvendinimo koordinavimo sistema šalyje yra neefektyvi. Neužtikrinamas su BJRS įgyvendinimo koordinavimu susijusių žmogiškųjų išteklių pakankamumas ir tvarumas. Trūksta tarpinstitucinio bendradarbiavimo tarp skirtingas BJRS politikos sritis ir horizontaliuosius veiksmus koordinuojančių institucijų. BJRS politikos sričių koordinatorių nacionaliniu lygmeniu vaidmenį atliekančios institucijos į BJRS įgyvendinimą įsitraukia tik pasyviai ir neretai iki galo nesuvokia savo vaidmens BJRS koordinavime nacionaliniu lygmeniu bei stokoja informacijos bei supratimo apie BJRS strategijos įgyvendinimo mechanizmą, todėl negali perduoti žinutės apie BJRS įgyvendinimo būdus ir finansavimo galimybes kitoms suinteresuotoms pusėms.

BJRS pridėtinė vertė investicijų planavimui ir įgyvendinimui

Dėl nepakankamos BJRS svarbos Lietuvos politiniame ir instituciniame lygmenyje **nacionalinėje strateginėje darbotvarkėje įtvirtintos sąsajos su BJRS yra daugiausiai deklaratyvos**. Anot daugelio kalbintų BJRS politikos sritis koordinuojančių institucijų atstovų, strategija laikoma „popierine“, kadangi jos įgyvendinimo galimybės yra neaiškios.

Tokia pozicija atsispindi ir investicinėse programose, kurių rengime dalyvauja Lietuvos institucijos. Dvišalių ar trišalių ETBT programų (Lietuvos bendradarbiavimo per sieną su Latvija, Lenkija, Baltarusija ir Rusija) rėmuose vertinant projektų paraiškas pirmenybė buvo teikiama projektams, kurių aprašymuose buvo sąsajos su BJRS, tačiau už ETBT programų įgyvendinimo koordinavimą Lietuvoje atsakingos institucijos – VRM – atstovai atskleidė, kad tolesniuose etapuose – nei projektų įgyvendinimo metu, nei jiems pasibaigus – **faktinis projektų indėlis į BJRS nebuvo vertinamas**. Savo ruožtu, siekiant paskatinti 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos lėšų panaudojimą BJRS įgyvendinimui, projektų administravimo ir finansavimo taisyklėse buvo nustatytos galimybės organizuoti bendrus tarptautinius kvietimus teikti paraiškas projektams, prisidedantiems prie BJRS įgyvendinimo, taip pat skirti papildomą finansavimą naujoms projekto veikloms, įgyvendinamoms su tarptautiniais partneriais pagal BJRS numatytus tikslus³⁴. Nepaisant to, anot kalbinto už ES fondų investicijų programų įgyvendinimo koordinavimą atsakingos institucijos – FM – atstovo, 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos įtvirtintos sąsajos su BJRS yra tik formalios, programos rengimo metu atsiradusios siekiant atitikti ES reglamentų reikalavimus, tačiau faktiškai **tarptautiškumo skatinimas VP rėmuose neveikė**. Pavyzdžiui, bandymas inicijuoti tarptautinį kvietimą teikti paraiškas aukštojo mokslo institucijų tarptautinio bendradarbiavimo srityje buvo nesėkmingas. Vertinant projektų paraiškas pagal kai kurias švietimo ir inovacijų sričių priemones buvo skiriami papildomi balai projektams, kuriais buvo siekiama prisidėti prie BJRS įgyvendinimo, tačiau šias priemones koordinuojančių institucijų atstovai pripažįsta, kad pastarieji buvo santykinai nereikšmingi projektų atrankos procese.

Kalbinti skirtingų sektorių ministerijų atstovai sutartinai teigė, kad organizuoti tarptautinius kvietimus teikti paraiškas VP rėmuose yra sudėtinga. Iš pasiūlos pusės kaip pagrindinis iššūkis įvardijamas **tarptautinių projektų finansavimo klausimas – nė vienai institucijai nėra priimtina, kad dalis ribotų Lietuvai skirtų ES lėšų būtų skiriama užsienio šalių subjektams**. Tai laikoma nacionaliniams interesams iš esmės prieštaraujanti praktika. Anot respondentų, VP lėšomis finansuojamų tarptautinių projektų įgyvendinimas būtų priimtinas tik tokiu atveju, jei egzistotų tam tikras kofinansavimo mechanizmas, pagal kurį atskiros bendradarbiaujančios šalys skirtų lėšas jas atstovaujantiems subjektams. Iš paklausos pusės pagrindiniai iššūkiai, susiję su tarptautinių kvietimų teikti paraiškas VP projektams organizavimu, yra **tarp šalių besiskiriantys reikalavimai projektų atrankos procesui** (paraiškų rengimui ir teikimui) ir **papildoma administracinė našta pareiškėjams** (poreikis susirasti

³⁴ LR finansų ministro 2014 m. spalio 8 d. įsakymas Nr. 1K-316 „Dėl projektų administravimo ir finansavimo taisyklių patvirtinimo“: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/9bc25c404ff711e485f39f55fd139d01?jfwid=rivwzvpng>.

užsienio partnerį, paraiškos rengimas anglų k. ir pan.). Pastarasis iššūkis ypač aktualus mažiau projektinės patirties ir žmogiškųjų išteklių turintiems pareiškėjams, pavyzdžiui, nevyriausybinėms organizacijoms. Siekiant paskatinti Lietuvos subjektų suinteresuotumą įgyvendinti VP lėšomis finansuojamus projektus su užsienio partneriais, svarbu užtikrinti, kad projektų atrankos procesas būtų kuo lankstesnis ir kuo labiau supaprastintas, ypač turint omenyje, kad tarptautiniai projektai veikiausiai būtų neinfrastruktūrinio pobūdžio ir santykinai nedidelių finansinių apimčių.

Dėl aiškaus BJRS pozicionavimo Lietuvoje rengiant ir įgyvendinant įvairias investicines programas trūkumo **daugiašalės ETBT programos** (Baltijos jūros regiono, Pietų Baltijos) **iškeliamos kaip pagrindiniai ir bene vieninteliai prie BJRS įgyvendinimo prisidedančių intervencijų finansavimo šaltiniai**. Kalbinti už ETBT programų įgyvendinimo Lietuvoje koordinavimą atsakingos institucijos – VRM – atstovai patvirtino anksčiau atliktuose makro lygmens vertinimuose padarytą išvargą, kad ETBT programos dominuoja tarp BJRS aktualių veiksmų finansavimo šaltinių dėl jų įgyvendinimo mechanizmo specifikos (ES reglamentų nuostatomis įtvirtinto privalomo tarptautinio bendradarbiavimo planuojant ir įgyvendinant jų projektus). Vis dėlto, šios programos yra tik dalis prieinamų finansavimo šaltinių, kurių lėšas galima panaudoti BJR plėtrai, tačiau **bendro informuotumo apie galimų BJRS aktualių intervencijų finansavimo šaltinių įvairovę trūksta** tiek instituciniame lygmenyje, tiek visuomenėje.

Apibendrinant, dėl nepakankamos BJRS svarbos Lietuvos politiniame ir instituciniame lygmenyje nacionalinėje strateginėje darbotvarkėje įtvirtintos sąsajos su BJRS yra daugiausiai deklaratyvios. Tai, kad strategija laikoma „popierine“, atsispindi ir investicinėse programose, kurių rengime dalyvauja Lietuvos institucijos. Dvišalių ir trišalių ETBT programų projektų sąsajos su BJRS deklaruojamos paraiškose, tačiau faktinis jų indėlis į BJRS nevertinamas. Įgyvendinant VP investicijas susiduriama su sunkumais organizuojant tarptautinius kvietimus teikti paraiškas dėl neaiškaus tarptautinių projektų finansavimo mechanizmo, tarp šalių besiskiriančių reikalavimų projektų atrankos procesui ir papildomos administracinės naštos pareiškėjams. Nesant aiškaus BJRS pozicionavimo rengiant ir įgyvendinant įvairias investicines programas **daugiašalės ETBT programos iškeliamos kaip pagrindiniai ir bene vieninteliai prie BJRS įgyvendinimo prisidedančių intervencijų finansavimo šaltiniai**. Tiek instituciniame lygmenyje, tiek visuomenėje trūksta **informuotumo apie galimų BJRS aktualių intervencijų finansavimo šaltinių įvairovę**.

BJRS pridėtinė vertė bendradarbiavimo makroregiono lygmeniu stiprinimui

Anot kalbintų įvairių viešosios politikos sričių institucijų atstovų, **bendradarbiavimo BJR poreikis yra nevienareikšmis – skiriasi tarp BJRS politikos sričių ar įvairių krypčių jų viduje**.

Vienose srityse pirmiausiai **akcentuojama tarptautinio bendradarbiavimo, kaip tokio, svarba, tačiau ne tiek svarbu plėtoti bendradarbiavimą būtent su BJR valstybėmis**. Pavyzdžiui, tai taikytina mokslo ir kultūros tarptautiškumo didinimo sritims bei atsispindi šių sričių nacionalinių strateginių dokumentų nuostatose: *Valstybinėje studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros 2013–2020 metų plėtros programoje* skatinami tarptautiniai studentų mainai ir mokslo institucijų tarptautinis bendradarbiavimas plėtojant aukščiausio lygio mokslinius tyrimus³⁵, *Regionų kultūros plėtros 2012–2020 metų programoje* siekiama sudaryti sąlygas kultūros srityje veikiančių asmenų tarptautiniam ir tarpregioniniam mobilumui³⁶. Nepaisant to, įvairių institucijų atstovai sutartinai teigė, kad **bendradarbiauti BJR Lietuvai yra naudinga, kadangi regione yra daugelyje sričių itin pažangių valstybių, iš kurių vertinga perimti žinias ir patirtį**. Pavyzdžiui, švietimo srityje Lietuva turi ko pasimokyti iš Estijos, Suomijos ir Vokietijos švietimo sistemų, kultūros srityje – iš Skandinavijos šalių. Kai kuriose srityse labiau vertinamas bendradarbiavimas su konkrečiomis BJR valstybėmis, pavyzdžiui,

³⁵ LR Vyriausybės 2012 m. gruodžio 5 d. nutarimas Nr. 1494 „Dėl valstybinės studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros 2013–2020 metų plėtros programos patvirtinimo“.

³⁶ LR kultūros ministro 2011 m. spalio 19 d. įsakymas Nr. IV-639 „Dėl regionų kultūros plėtros 2012–2020 metų programos patvirtinimo“.

civilinės saugos srityje – su kaimyninėmis šalimis Lenkija, Latvija ir Estija bei Švedija ir Suomija. Vis dėlto, BJRS politikos srityse „Civilinė sauga“, „Kultūra“, „Turizmas“ ir „Švietimas“ daugiausiai plėtotas dvišalis ar trišalis bendradarbiavimas tarp siena besidalijančių BJR valstybių, kuris būtų vykęs nepaisant BJRS įtvirtintų šioms sritims aktualių tikslų, tad **BJRS pridėtinė vertė** šiose srityse **vertintina kaip maža**.

Dar BJRS įgyvendinimo pradžioje atlikto vertinimo metu nustatyta, kad bendradarbiavimo makroregiono lygmeniu poreikį apsprendžia tarpusavio priklausomybė. Dalyvaudama įgyvendinant BJRS Lietuva deklaravo siekį realizuoti savo nacionalinius politinius ir ekonominius interesus, makroregione daugiausiai bendradarbiaudama ne dėl istorinių-kultūrinių motyvų, o dėl ekonominių ir (ar) nacionalinio saugumo interesų³⁷. Kalbinti institucijų atstovai patvirtino, jog kai kuriose srityse **bendradarbiavimo BJR ar partnerystės su konkrečiomis BJR šalimis poreikis yra nulemtas egzistuojančios šalių tarpusavio priklausomybės ir aiškiai išreikštų nacionalinių interesų**. Transporto srityje bendradarbiavimas BJR lygmeniu yra neišvengiamas, kadangi konvergencija transporto srityje yra būtina šalies ekonominių interesų užtikrinimui. BJRS tikslai transporto srityje laikomi visiškai atitinkančiais Lietuvos nacionalinius interesus, todėl strategija suvokiama kaip svarbi platforma jų realizavimui. Verslo plėtros srityje bendradarbiavimo su BJR šalimis pagrindas yra prekybiniai ryšiai. *Lietuvos eksporto plėtros 2014–2020 metų gairėse* Švedija, Vokietija ir Norvegija išskirtos tarp didžiausių eksporto potencialą turinčių tikslinių eksporto rinkų³⁸. Anot kalbintų EIMIN atstovų, tokios **partnerystės susiklosto natūraliai** ir BJRS, kaip bendradarbiavimo makroregiono lygmeniu skatinimo platforma, tam įtakos neturi. Energetikos srityje bendradarbiavimas BJR energetikos jungčių klausimu yra strategiškai svarbus ekonominiu ir energetinio saugumo pagrindais, tačiau šiuo klausimu BJRS politikos sritis „Energetika“ persidengia su BEMIP, tad šioje srityje **partnerystė pirmiausiai vyksta kitame formate** – BEMIP plano rėmuose – ir BJRS reikšmė sumenksta. Atkreiptinas dėmesys, kad kitais BJRS politikos sričiai „Energetika“ priskirtais klausimais – energetinio efektyvumo ir AEI naudojimo didinimo – bendradarbiavimo BJR poreikis yra santykinai menkas. Šioms sritims būdingas lokalumas – ES reglamentų nuostatos perkeliamos į nacionalinę darbotvarkę ir aktualūs klausimai sprendžiami nacionaliniu lygmeniu. Tarptautinis bendradarbiavimas yra ne tik nereikalingas, bet kai kuriais atvejais – ir sudėtingas dėl besiskiriančių sistemų (reglamentavimo, institucinės sąrangos ir pan.) BJR šalyse.

Nacionaliuose strateginiuose dokumentuose aiškus poreikis bendradarbiauti su BJR šalimis deklaruojamas tik aplinkos apsaugos, transporto, energetikos, inovacijų ir saugumo sektoriuose. Vertinimo metu atsiskleidė, kad aplinkos apsaugos, transporto ir energetikos srityse dominavo be užsienio partnerių įgyvendinti projektai, kuriuose regioninio bendradarbiavimo dimensija realizuota santykinai menkai. BJRS politikos srityse „**Maistinės medžiagos**“ ir „**Pavojingos medžiagos**“, „**Transportas**“ bei „**Energetika**“ įgyvendintos intervencijos prie BJRS prisidėjo daugiau atsitiktinai ir netiesiogiai, tačiau šiose srityse regioninis bendradarbiavimas plačiąja prasme – ne kaip bendrų projektų įgyvendinimas, o kaip visų regiono valstybių indėlis sprendžiant bendrus iššūkius – yra natūralus, nes nulemtas aiškių nacionalinių aplinkosaugos, ekonominių, saugumo ar kitų interesų. Atsižvelgiant į tai, **BJRS, kaip bendradarbiavimo makroregiono lygmeniu skatinimo platformos, pridėtinė vertė** šiose srityse **vertintina kaip vidutinė**.

Santykinai daugiausiai prie regioninio bendradarbiavimo prisidėjo BJRS politikos sričių „**Bioekonomika**“ ir „**Inovacijos**“ intervencijos, kurių reikšminga dalis buvo finansuota į BJR plėtrą nukreiptų daugiašalių ETBT programų lėšomis. Manytina, kad daugiašalis bendradarbiavimas kai kuriais šių sričių klausimais nebūtų vykęs be BJRS, todėl **BJRS pridėtinė vertė** šiose srityse **vertintina kaip didelė**.

³⁷ ESTEP, *ES Baltijos jūros regiono strategijos poveikio Lietuvos bendradarbiavimui su Baltijos jūros regiono valstybėmis vertinimas* (užsakovas – LR užsienio reikalų ministerija), 2011, 6: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2011_ES_Baltijos_juros_regiono_strategijos_poveikio_vertinimas.pdf.

³⁸ LR ūkio ministro 2014 m. sausio 27 d. įsakymas Nr. 4-58 „Dėl Lietuvos eksporto plėtros 2014–2020 metų gairių patvirtinimo“.

Apibendrinant, bendradarbiauti BJR Lietuvai yra naudinga, kadangi regione yra daugelyje sričių itin pažangių valstybių, iš kurių vertinga perimti žinias ir patirtį, tačiau bendradarbiavimo BJR poreikis skiriasi tarp BJRS politikos sričių ar įvairių krypčių jų viduje. Vienose srityse pirmiausiai akcentuojama tarptautinio bendradarbiavimo, kaip tokio, svarba, tačiau ne tiek svarbu plėtoti bendradarbiavimą būtent su BJR valstybėmis. Kitose srityse bendradarbiavimo BJR ar partnerystės su konkrečiomis BJR šalimis poreikis yra nulemtas egzistuojančios šalių tarpusavio priklausomybės ir aiškiai išreikštų nacionalinių interesų. Yra ir tokių sričių, kuriose bendradarbiavimas makroregiono lygmeniu yra ne tik nereikalingas, bet ir sudėtingas. BJRS, kaip bendradarbiavimo makroregiono lygmeniu skatinimo platformos, pridėtinė vertė politikos srityse „Civilinė sauga“, „Kultūra“, „Turizmas“ ir „Švietimas“ vertintina kaip maža, politikos srityse „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“, „Transportas“ bei „Energetika“ – kaip vidutinė, o politikos srityse „Bioekonomika“ ir „Inovacijos“ – kaip didelė.

4. IŠVADOS, STRATEGINIAI SIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS

4.1 IŠVADOS

BJRS AKTUALUMAS STRATEGINĖS DARBOTVARKĖS KONTEKSTE

BJRS aktualumas nacionalinės strateginės darbotvarkės kontekste

2009–2020 m. aktualūs nacionaliniai strateginiai dokumentai BJRS politikos sritims artimose viešosios politikos srityse teminiu požiūriu visiškai ar iš dalies atitiko BJRS. Tai sietina su plačia BJRS intervencijų logika. Analizuojamu laikotarpiu šalies strateginės plėtros kryptių aktualumas BJRS kontekste nesikeitė, o su aplinkosauga susijusių BJRS politikos sričių svarba nacionalinėje politinėje darbotvarkėje net šiek tiek išaugo. Nepaisant to, nacionaliniuose strateginiuose dokumentuose bendradarbiavimo BJR dimensija yra labiau išimtis negu taisyklė. Aiškus poreikis bendradarbiauti su BJR šalimis deklaruojamas tik aplinkos apsaugos, transporto, energetikos, inovacijų ir saugumo sektoriuose. Lietuvai aktualiausios BJRS politikos sritys yra „Maistinės medžiagos“, „Pavojingos medžiagos“ ir „Civilinė sauga“ (prisidedančios prie BJRS tikslo „Apsaugoti jūrą“), „Transportas“ ir „Energetika“ (prisidedančios prie BJRS tikslo „Sujungti regioną“) bei „Inovacijos“ (prisidedanti prie BJRS tikslo „Padidinti gerovę“).

Lietuvai aktualiausių BJRS politikos sričių vieta ES strateginėje darbotvarkėje

EK pakartotinai akcentuoja makroregioninių strategijų, kaip politinių platformų, kuriančių pridėtinę vertę bendradarbiavimui įgyvendinant sanglaudos politiką, svarbą³⁹. Lietuvai aktualiausias BJRS politikos sritis didžiaja dalimi atliepia ir naujausi ES lygmens strateginiai dokumentai. 2019–2024 m. ES strateginėje darbotvarkėje ir 2019–2024 m. EK politinėse gairėse daugiausiai dėmesio skirta BJRS politikos sritims „Maistinės medžiagos“, „Pavojingos medžiagos“, „Civilinė sauga“ ir „Inovacijos“, 2020 m. EK darbo programoje daugiau akcentuojamos BJRS politikos sritys „Civilinė sauga“ ir „Inovacijos“.

BJRS AKTUALIŲ INTERVENCIJŲ FINANSAVIMO ŠALTINIAI

BJRS aktualių intervencijų finansavimo šaltinių įvairovė

BJRS įgyvendinimo Lietuvoje 2009–2020 m. fiskalinį žemėlapi sudaro bent 2 786 projektai, kurių bendra finansinė apimtis siekė 5 799,56 mln. EUR. Prie BJRS įgyvendinimo 2009–2020 m. prisidėjo bent 41 skirtingo finansavimo šaltinio intervencijos. BJRS aktualias intervencijas finansavo 6 tipų investicinės programos. Absoliuti dauguma prie BJRS prisidėjusių intervencijų buvo finansuota VP lėšomis, apie trečdalis – ES sektorių programų lėšomis, apie dešimtadalis – daugiašalių ETBT programų lėšomis, likę 5 proc. – dvišalių ir trišalių ETBT programų, EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų bei kitų ETBT programų lėšomis. VP projektai daugiausiai prisidėjo prie BJRS tikslų „Sujungti regioną“ ir „Apsaugoti jūrą“, ES sektorių programų projektai – prie BJRS tikslo „Sujungti regioną“, daugiašalių ETBT programų projektai – prie BJRS tikslų „Padidinti gerovę“ ir „Apsaugoti jūrą“, dvišalių ir trišalių ETBT programų – prie BJRS tikslo „Padidinti gerovę“, o EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų projektai – prie BJRS tikslo „Apsaugoti jūrą“.

³⁹ Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonominių ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl ES makroregioninių strategijų įgyvendinimo, KOM/2019/21 galutinis.

BJRS aktualių intervencijų finansavimo šaltinių suderinamumas

Prie BJRS įgyvendinimo prisidedantys atrinkti projektai šiek tiek persidengė, tačiau iš esmės buvo pakankamai suderinti ir nesidubliavo, kadangi įvairių tipų finansavimo šaltinių lėšomis finansuotos tų pačių BJRS politikos sričių intervencijos tarpusavyje skyrėsi bent vienu požymiu – tematinio fokusu, investicijų pobūdžiu, įgyvendinimo lygmeniu ir (ar) geografine aprėptimi. Santykinai aukščiausiu tarpusavio suderinamumu pasižymi projektai, įgyvendinti BJRS politikos srityse „Energetika“ ir „Transportas“, kadangi jų atveju buvo užtikrintas ES sektorinių programų ir VP lėšomis finansuotų intervencijų tarpusavio papildomumas.

BJRS aktualių intervencijų finansavimo lėšų panaudojimo efektyvumas

Santykinai efektyviausiai bendros investicinių programų biudžetų lėšos BJRS gyvendinimui panaudotos daugiašalių ETBT programų atveju, kurių trys ketvirtadaliai bendrų lėšų teko BJRS aktualiems projektams, vidutiniškai efektyviai – dvišalių bei trišalių ETBT programų atveju, kurių beveik pusė bendrų lėšų buvo panaudota BJRS aktualių intervencijų įgyvendinimui, ribotai efektyviai – VP bei EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų atveju, kurių mažiau nei penktadalis lėšų teko su BJRS susijusių projektų įgyvendinimui. ES sektorinių programų ir kitų ETBT programų lėšų panaudojimas BJRS tikslų siekimui buvo neefektyvus – tik 1 proc. jų bendrų lėšų buvo panaudota BJRS aktualių projektų finansavimui.

BJRS AKTUALIŲ INTERVENCIJŲ TINKAMUMAS IR NAUDA

BJRS aktualių intervencijų tinkamumas siekiant BJRS tikslų

Prie BJRS įgyvendinimo ar BJR plėtros prisidėti tikslingai siekiama tik nedidelės dalies finansavimo šaltinių projektuose. Aukščiausio tinkamumo siekiant BJRS tikslų projektais laikytini projektai, kurių tikslai ir uždaviniai tiesiogiai siejasi su BJRS politikos sričių tikslais ir numatomomis veiksmų kryptimis bei kuriuos įgyvendinant dalyvauja kuo didesnis BJR šalių skaičius, skirtingų lygių ir sektorių atstovai. Atsižvelgiant į tai, aukščiausiu tinkamumu pasižymi daugiašalių ETBT (ypač Baltijos jūros regiono) programų projektai, taip pat santykinai aukštu tinkamumu – specifiskai į BJR plėtrą nukreiptų MTEPI srities ES sektorinių programų bei EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų programų projektai.

BJRS aktualių intervencijų nauda Lietuvos ekonomikos sektoriams ir visuomenės grupėms

Ilguoju laikotarpiu BJRS aktualios intervencijos santykinai didžiausią naudą kūrė transporto, vandens tiekimo, nuotekų valymo, atliekų tvarkymo ir regeneravimo, elektros ir dujų tiekimo bei mokslinės veiklos sektoriams, kurių rėmuose naudos gavo verslas, gyventojai, elektros energijos ir gamtinių dujų tiekimo ir skirstymo operatoriai, švietimo ir mokslo institucijos bei mokslininkai. Santykinai mažesnė nauda iš BJRS aktualių intervencijų įgyvendinimo teko apdirbamosios gamybos, didmeninės ir mažmeninės prekybos, meninės, pramoginės ir poilsio organizavimo veiklos, švietimo bei žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriams, kurių rėmuose naudos gavo verslas, gyventojai, ūkininkai, besimokantieji įvairiuose švietimo lygiuose ir švietimo įstaigų personalas, kultūros įstaigos ir organizacijos, turistai. Santykinai mažiausią naudą iš BJRS aktualių intervencijų įgyvendinimo gavo žmonių sveikatos priežiūros sektorius, kurio rėmuose naudos gavo medikai, pacientai ir gyventojai. Trumpuoju laikotarpiu BJRS aktualūs projektai sukūrė naudą statybos ir viešojo valdymo sektoriams.

BJRS aktualių intervencijų nauda kitoms ES valstybėms narėms

Tarptautinės partnerystės pagrindu įgyvendinti BJRS aktualūs projektai atnešė naudos ne tik Lietuvai, bet ir kitoms ES valstybėms narėms. Dvišalių ir trišalių ETBT programų projektų tiesioginė nauda teko Latvijai bei Lenkijai ir pasireiškė išplėsta ar pagerinta infrastruktūra, sustiprintais žmogiškaisiais ištekliais ir užmegztu dvišaliu bendradarbiavimu. Daugiašalių ETBT ir kitų ETBT programų projektų tiesioginę naudą gavo įvairios BJR priklausančios ES valstybės narės. Ši nauda pasireiškė įsitinklinimu bei dalyvavimu priimant sprendimus ir formuojant bendras pozicijas makroregiono lygmeniu, įvairių sektorių ir lygių suinteresuotų pusių įtraukimu į bendrą iššūkių sprendimą makroregiono lygmeniu, priėjimu prie

naujausios informacijos ir pažangiausių viešosios politikos įrankių. ES sektorių programų projektų energetikos srityje nauda teko Estijai, Latvijai bei Lenkijai ir apėmė pagerėjusį techninį pasirengimą bei sukurta infrastruktūrą. Kitų sričių ES sektorių programų projektų nauda teko įvairioms ES valstybėms narėms ir pasireiškė inovatyviais produktais, padidėjusiu mokslininkų ar inovatyvių įmonių tarptautiniu įsitinklinimu, užmegztu tarptautiniu bendradarbiavimu, sustiprintomis mokslinėmis kompetencijomis ar kitais gebėjimais.

BJRS AKTUALIŲ INTERVENCIJŲ INDĖLIS Į KOVĄ SU KLIMATO KAITA

Finansine apimtimi daugiau nei ketvirtadalis atrinktų intervencijų, prisidėjusių prie BJRS įgyvendinimo, taip pat prisidėjo ir prie klimato kaitos švelninimo bei prisitaikymo prie klimato kaitos tikslų realizavimo. Intervencijos klimato kaitos švelninimo srityje daugiausiai apėmė bendradarbiavimą tarp BJR valstybių, kuriuo sukurtos prielaidos tvaresniam išteklių naudojimui, energijos efektyvumo ir AEI naudojimo didinimui regiono lygmeniu, ilguoju laikotarpiu galinčiam prisidėti prie ŠESD kiekio mažinimo BJR. Triskart didesnės investicijos teko prisitaikymo prie klimato kaitos veiksams – daugiausiai nacionaliniu lygmeniu vykdomai vandens taršos prevencijai, geros vandens ekologinės būklės atstatymui ir vandens biologinės įvairovės išsaugojimui, taip pat – tarptautiniam bendradarbiavimui BJR gamtinio pobūdžio ekstremalių situacijų ir vandenų valdyme.

BJRS AKTUALIŲ INTERVENCIJŲ INDĖLIS Į REGIONINIO BENDRADARBIAVIMO STIPRINIMĄ

Santykiškai daugiausiai prie regioninio bendradarbiavimo stiprinimo prisidėjo bioekonomikos ir inovacijų sričių projektai. BJRS politikos srityje „Bioekonomika“ reikšminga dalis investicijų apėmė tikslingo bendradarbiavimo BJR veiksmus daugiašalių ETBT programų rėmuose. BJRS politikos srities „Inovacijos“ projektuose buvo vienodai svarbios tiek dvišalės ar trišalės, tiek daugiašalės partnerystės BJR dimensijos. BJRS politikos srityse „Transportas“, „Energetika“, „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“ dominavo be užsienio partnerių įgyvendinti projektai. Šiose srityse regioninis bendradarbiavimas tiesiogiai plėtotas santykiškai mažiausiai, tačiau nacionaliniu lygmeniu įgyvendintos intervencijos turėjo didelę regioninę svarbą. Įgyvendinant BJRS politikos srities „Švietimas“ intervencijas dominavo dvišalė ir trišalė partnerystė – bendradarbiavimas tarp dalies, daugeliu atvejų – kaimyninių, BJR valstybių. BJRS politikos srityse „Kultūra“, „Turizmas“ ir „Civilinė sauga“ daugiausiai plėtotas dvišalis ar trišalis bendradarbiavimas tarp siena besidalijančių ES valstybių narių – Lietuvos, Lenkijos ir Latvijos – bei kaimyninių valstybių – Baltarusijos ir Rusijos. Šių sričių intervencijų indėlis į regioninio bendradarbiavimo stiprinimą yra ribotas geografiniu požiūriu.

BJRS AKTUALIŲ INTERVENCIJŲ POVEIKIS IR BJRS PRIDĖTINĖ VERTĖ

BJRS aktualių intervencijų indėlis į BJRS tikslų pasiekimą

Finansiniu požiūriu BJRS aktualios intervencijos daugiausiai prisidėjo prie BJRS tikslo „Sujungti regioną“, beveik perpus mažiau – prie BJRS tikslo „Apsaugoti jūrą“, daugiau nei keturis kartus mažiau – prie BJRS tikslo „Padidinti gerovę“. Nepaisant to, regioninio bendradarbiavimo dimensija daugiau realizuota su BJRS tikslu „Padidinti gerovę“ ir, iš dalies, su BJRS tikslu „Apsaugoti jūrą“ susijusių politikos sričių intervencijose. VP, dvišalių ir trišalių ETBT programų, EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų bei didžiosios dalies ES sektorių programų projektų indėlis į BJRS buvo labiau atsitiktinis nei tikslingas, o poveikis BJRS įgyvendinimui – netiesioginis. Mažos dalies ES sektorių programų projektų, nukreiptų į BJR plėtrą, indėlis į BJRS buvo tikslingas, o poveikis – tiesioginis. Santykiškai didžiausią poveikį BJR kuria daugiašalių ETBT programų intervencijos, santykiškai mažiausią – EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų intervencijos.

BJRS aktualių intervencijų indėlis į BJRS politikos sritis

Finansiniu požiūriu BJRS aktualios intervencijos labiausiai prisidėjo prie BJRS politikos sričių „Transportas“, „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“ bei „Energetika“. Joms priskirtos intervencijos kartu sudarė daugiau nei keturis penktadalius BJRS įgyvendinimo Lietuvoje 2009–2020 m. fiskalinio žemėlapio finansinės apimties. Daugiau nei du trečdaliai atrinktų investicijų teko BJRS politikos sritims „Transportas“ ir „Energetika“, kurios didele dalimi apėmė nacionaliniu lygmeniu įgyvendintus, tačiau strateginę reikšmę nacionaliniu ir regioniniu lygmeniu turinčius infrastruktūrinius projektus. BJRS politikos sritims „Bioekonomika“ ir „Inovacijos“ priskirtos intervencijos, nors nepirmavo pagal finansines apimtis, pasižymėjo santykinai stipriau išreikšta regioninio bendradarbiavimo dimensija. Šiose srityse buvo plėtojamas bendradarbiavimas su BJR šalimis, kurio reikšminga dalis apėmė ne atsitiktinę, o tikslingą, į BJR plėtrą nukreiptą partnerystę, daugiausiai realizuotą daugiašalių ETBT programų rėmuose. Pastarosios buvo pagrindinė platforma BJR šalių bendradarbiavimui instituciniame ir ekspertiniame lygmenyse įvairiose politikos srityse.

BJRS svarba politiniame ir instituciniame lygmenyje

Nesant su strategija konkrečiai susieto finansavimo šaltinio politinis dėmesys BJRS įgyvendinimui Lietuvoje yra mažas. Dėl to strategijos įgyvendinimo koordinavimo sistema šalyje yra neefektyvi. Neužtikrinamas su BJRS įgyvendinimo koordinavimu susijusių žmogiškųjų išteklių pakankamumas ir tvarumas. Trūksta tarpinstitucinio bendradarbiavimo tarp skirtingas BJRS politikos sritis ir horizontaliuosius veiksmus koordinuojančių institucijų. BJRS politikos sričių koordinatorių nacionaliniu lygmeniu vaidmenį atliekančios institucijos į BJRS įgyvendinimą įsitraukia tik pasyviai ir neretai iki galo nesuvokia savo vaidmens BJRS koordinavime nacionaliniu lygmeniu bei stokoja informacijos bei supratimo apie BJRS strategijos įgyvendinimo mechanizmą, todėl negali perduoti žinutės apie BJRS įgyvendinimo būdus ir finansavimo galimybes kitoms suinteresuotoms pusėms.

BJRS pridėtinė vertė investicijų planavimui ir įgyvendinimui

Dėl nepakankamos BJRS svarbos Lietuvos politiniame ir instituciniame lygmenyje, nacionalinėje strateginėje darbotvarkėje įtvirtintos sąsajos su BJRS yra daugiausiai deklaratyvios. Tai, kad strategija laikoma „popierine“, atsispindi ir investicinėse programose, kurių rengime dalyvauja Lietuvos institucijos. Dvišalių ir trišalių ETBT programų projektų sąsajos su BJRS deklaruojamos paraiškose, tačiau faktinis jų indėlis į BJRS nevertinamas. Įgyvendinant VP investicijas susiduriama su sunkumais organizuojant tarptautinius kvietimus teikti paraiškas dėl neaiškaus tarptautinių projektų finansavimo mechanizmo, tarp šalių besiskiriančių reikalavimų projektų atrankos procesui ir papildomos administracinės naštos pareiškėjams. Nesant aiškaus BJRS pozicionavimo rengiant ir įgyvendinant įvairias investicines programas, daugiašalės ETBT programos iškeliamos kaip pagrindiniai ir bene vieninteliai prie BJRS įgyvendinimo prisidedančių intervencijų finansavimo šaltiniai. Tiek instituciniame lygmenyje, tiek visuomenėje trūksta informuotumo apie galimų BJRS aktualių intervencijų finansavimo šaltinių įvairovę.

BJRS pridėtinė vertė bendradarbiavimo makroregiono lygmeniu stiprinimui

Bendradarbiauti BJR Lietuvai yra naudinga, kadangi regione yra daugelyje sričių itin pažangių valstybių, iš kurių vertinga perimti žinias ir patirtį, tačiau bendradarbiavimo BJR poreikis skiriasi tarp BJRS politikos sričių ar įvairių krypčių jų viduje. Vienose srityse pirmiausiai akcentuojama tarptautinio bendradarbiavimo, kaip tokio, svarba, tačiau nebūtinai su BJR valstybėmis. Kitose srityse bendradarbiavimo BJR ar partnerystės su konkrečiomis BJR šalimis poreikis yra nulemtas egzistuojančios šalių tarpusavio priklausomybės ir aiškiai išreikštų nacionalinių interesų. Yra ir tokių sričių, kuriose bendradarbiavimas makroregiono lygmeniu yra ne tik nereikalingas, bet ir sudėtingas. BJRS, kaip bendradarbiavimo makroregiono lygmeniu skatinimo platformos, pridėtinė vertė politikos srityse „Civilinė sauga“, „Kultūra“, „Turizmas“ ir „Švietimas“ vertintina kaip maža, politikos srityse „Maistinės medžiagos“ ir „Pavojingos medžiagos“, „Transportas“ bei „Energetika“ – kaip vidutinė, o politikos srityse „Bioekonomika“ ir „Inovacijos“ – kaip didelė.

4.2 STRATEGINIAI SIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS

Žemiau pateikiami vertinimo rezultatų pagrindu suformuluoti strateginiai siūlymai ir rekomendacijos, skirti **paskatinti tarptautinį bendradarbiavimą sprendžiant BJR problemas 2021–2027 m. laikotarpiu** (įgyvendinant III vertinimo uždavinį):

STRATEGINIAI SIŪLYMAI				
NR.	PROBLEMA	STRATEGINIS SIŪLYMAS	ATSAKINGA INSTITUCIJA	SIŪLOMAS ĮGYVENDINIMO TERMINAS
1	<p>Nesant su strategija konkrečiai susieto finansavimo šaltinio politinis dėmesys BJRS įgyvendinimui Lietuvoje yra mažas. Politinio dėmesio BJRS stoka sąlygoja mažą strategijos svarbą Lietuvos instituciniame lygmenyje ir neefektyvią jos įgyvendinimo koordinavimo sistemą šalyje.</p> <p>Net ir tose viešosios politikos srityse, kurių nacionaliniuose strateginiuose dokumentuose akcentuojama bendradarbiavimo BJR svarba, faktiškai pirmenybė teikiama nacionaliniu, o ne makroregiono lygmeniu aktualiausių klausimų sprendimui ir tikslams, kurių įgyvendinimas yra susietas su konkrečiu finansavimo mechanizmu. Kita vertus, skirtingose viešosios politikos srityse bendradarbiavimo BJR poreikis yra nevienodas. BJRS atžvilgiu nėra vieningos ir ilgalaikės nacionalinės pozicijos.</p>	<p>Siekiant efektyviausiai išnaudoti BJRS, kaip bendradarbiavimo makroregiono lygmeniu skatinimo platformą, ateityje svarbu aiškiai apibrėžti bendradarbiavimo BJR svarbą Lietuvai. Siekiant aiškiau pozicionuoti BJRS planuojant ir įgyvendinant įvairių investicinių programų intervencijas bei sukurti didesnę pridėtinę vertę Lietuvai, siūloma atskirose viešosios politikos srityse politiniu lygmeniu išskirti prioritines bendradarbiavimo BJR sritis ir partnerystės kryptis – klausimus, kuriais bendradarbiauti BJR yra svarbiausia, ir BJR valstybes, su kuriomis bendradarbiauti yra svarbiausia.</p>	<p>Už įvairias BJRS aktualias viešosios politikos sritis atsakingų vykdomosios valdžios institucijų (LRV, AM, EIMIN, ENMIN, KM, ŠSM, SAM, SUMIN, VRM, ŽŪM) politinė vadovybė (ministrai, viceministrai)</p>	<p>2020 m. IV ketv. – 2021 m. įsigaliojus 2020 m. parengtam BJRS Veiksmų planui, rengiant ir tvirtinant 2021–2027 m. finansavimo investicines programas ir 2021–2030 m. ministerijų plėtros programas</p>
2	<p>Institucijose, atliekančiose BJRS nacionalinio koordinatoriaus, BJRS politikos srities koordinatoriaus makroregiono lygmeniu ir BJRS politikos srities koordinatoriaus nacionaliniu lygmeniu funkcijas,</p>	<p>Esant aukščiausio lygmens politiniam ir administraciniam BJRS palaikymui bei prioritizavimui nacionalinėje politinėje darbotvarkėje, ateityje svarbu didinti BJRS</p>	<p>• URM, kaip BJRS įgyvendinimo nacionalinis koordinatorius;</p>	<p>Nuo 2021 m. kasmet rengiant ir tvirtinant ministerijų strateginės veiklos</p>

	<p>neužtikrinamas su BJRS įgyvendinimo koordinavimu susijusių žmogiškųjų išteklių pakankamumas ir tvarumas. Dalyvavimas BJRS įgyvendinimo koordinavime paprastai yra papildoma funkcija, kurios atlikimui oficialiai nenumatytos institucijų specialistų darbo laiko pareigybinės instrukcijos ir su jomis susietas darbo užmokesčio fondas. Su tuo sietina didelė BJRS klausimais dirbančių specialistų kaita BJRS įgyvendinimo koordinavime dalyvaujančiose Lietuvos institucijose, dėl kurios prarandama institucinė atmintis ir informacija.</p>	<p>koordinavimo nacionaliniu lygmeniu sistemos efektyvumą. Siekiant užtikrinti BJRS koordinavime dalyvaujančių Lietuvos institucijų žmogiškųjų išteklių pakankumą ir tvarumą, kiekvienoje iš šių institucijų ar bent svarbiausiose (nacionalinio koordinatoriaus ir (arba) BJRS politikos srities koordinatoriaus makroregiono lygmeniu vaidmenis atliekančiose) institucijose siūloma išskirti tam tikrą darbuotojų etatų, skirtų konkrečiai BJRS koordinavimo funkcijoms atlikti, skaičių ir su juo susijusį darbo užmokesčio fondą. Siekiant išsaugoti institucinę atmintį ir užtikrinti su BJRS koordinavimu susijusių veiklų tęstinumą vykstant už tai atsakingų darbuotojų kaitai institucijose, siūloma užtikrinti sklandų turimos informacijos apie BJRS saugojimą ir perdavimą.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ENMIN, SUMIN ir ŽŪM, kaip BJRS politikos sričių koordinatoriai makroregiono lygmeniu; • AM, EIMIN, KM, SAM, ŠMSM, VRM, kaip BJRS politikos sričių koordinatoriai nacionaliniu lygmeniu. 	<p>planus</p>
<p>3</p>	<p>Dėl nepakankamos BJRS svarbos Lietuvos politiniame ir instituciniame lygmenyje nacionalinėje strateginėje darbotvarkėje įtvirtintos sąsajos su BJRS yra daugiausiai deklaratyvos, o įvairių finansavimo šaltinių lėšų panaudojimas BJRS įgyvendinimui yra nepakankamai efektyvus. Nesant aiškaus BJRS pozicionavimo rengiant ir įgyvendinant įvairias investicines programas, skirtingų finansavimo šaltinių teikiamos BJRS aktualių intervencijų finansavimo galimybės nėra pilnai išnaudojamos.</p>	<p>Esant aukščiausio lygmens politiniam ir administraciniam BJRS palaikymui bei prioritetizavimui nacionalinėje politinėje darbotvarkėje, ateityje svarbu užtikrinti efektyvesnę BJRS aktualių tikslų integraciją į nacionaliniu lygmeniu planuojamas įvairias investicines programas. Siekiant užtikrinti faktinį susietumą tarp BJRS tikslų bei politikos sričių ir įvairių investicinių programų prioritetų bei uždavinių, siūloma inicijuoti BJRS politikos sričių įgyvendinimo koordinavime makroregiono ar nacionaliniu lygmeniu Lietuvoje dalyvaujančių institucijų atstovų įsitraukimą į įvairių Lietuvoje rengiamų investicinių programų intervencijų planavimą.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • FM, kaip už ES fondų investicijų programų koordinavimą Lietuvoje atsakinga institucija; • VRM, kaip už ETBT programų įgyvendinimo koordinavimą Lietuvoje atsakinga institucija. 	<p>Rengiant 2021–2027 m. finansavimo laikotarpio investicines programas ir 2021–2030 m. ministerijų plėtros programas, įgyvendinant 2021–2027 m. finansavimo laikotarpio investicines programas (pavyzdžiui, projektų atrankos metu)</p>

REKOMENDACIJOS				
NR.	PROBLEMA	REKOMENDACIJA	ATSAKINGA INSTITUCIJA	SIŪLOMAS ĮGYVENDINIMO TERMINAS
1	BJRS politikos sričių koordinatorių nacionaliniu lygmeniu vaidmenį atliekančios institucijos į BJRS įgyvendinimą įsitraukia tik pasyviai ir neretai stokoja suvokimo tiek apie savo vaidmenį BJRS įgyvendinime, tiek apie patį BJRS strategijos įgyvendinimo mechanizmą. Trūksta tarpinstitucinio bendradarbiavimo tarp skirtingas BJRS politikos sritis ir horizontaliuosius veiksmus koordinuojančių institucijų, ypač atstovaujančių tarpusavyje persidengiančias sritis.	Siekiant didinti į BJRS koordinavimą nacionaliniu lygmeniu įtrauktų institucijų atstovų suvokimą apie jų vaidmenį BJRS įgyvendinime ir skatinti aktyvesnį jų dalyvavimą, rekomenduojama aktyvinti Nacionalinę BJRS įgyvendinimo priežiūros komisiją, kuri galėtų veikti kaip tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinuojant BJRS platforma. Pastarosios rėmuose rekomenduojama reguliariai organizuoti BJRS koordinavime dalyvaujančių institucijų ir kitų suinteresuotų šalių (socialinių partnerių, nevyriausybinių organizacijų ir asocijuotų struktūrų) susitikimus, kuriuose būtų aptariami skirtingų BJRS koordinavime dalyvaujančių institucijų vaidmenys, BJRS įgyvendinimo finansavimo šaltinių įvairovė ir prieinamumas, pažanga įgyvendinant BJRS aktualius tikslus įvairiose viešosios politikos srityse ir pan.	<ul style="list-style-type: none"> • URM, kaip BJRS įgyvendinimo nacionalinis koordinatorius 	2020 m. IV ketv. – 2021 m. I ketv. rengiantis 2021 m. vyksiančiam Lietuvos pirmininkavimui BJRS nacionalinių koordinatorių grupei
2	Tiek instituciniame lygmenyje, tiek visuomenėje trūksta informuotumo apie galimų BJRS aktualių intervencijų finansavimo šaltinių įvairovę – daugiašalės ETBT programos iškeliamos kaip pagrindiniai ir bene vieninteliai prie BJRS įgyvendinimo prisidedančių intervencijų finansavimo šaltiniai. Dėl informacijos ir supratimo apie BJRS strategijos įgyvendinimo mechanizmą stokos BJRS politikos sričių koordinatorių nacionaliniu lygmeniu vaidmenį atliekančios institucijos negali perduoti žinutės apie	Siekiant didinti informuotumą apie BJRS ir paskatinti įvairių finansavimo šaltinių lėšų nukreipimą jos įgyvendinimui, ateityje svarbu aktyviau vykdyti viešinimo apie BJRS veiklas. BJRS įgyvendinimo nacionaliniam koordinatoriui rekomenduojama sukurti konsoliduotą informacijos apie BJRS platformą, kurioje būtų pateikiama svarbiausia informacija apie įvairius BJRS įgyvendinimo aspektus – paskirtį, intervencijų logiką (tikslus, potikslus, politikos sritis ir horizontaliuosius veiksmus), valdymo	<ul style="list-style-type: none"> • URM, kaip BJRS įgyvendinimo nacionalinis koordinatorius; • ENMIN, SUMIN ir ŽŪM, kaip BJRS politikos sričių koordinatoriai makroregiono lygmeniu; • AM, EIMIN, KM, 	Iki 2021–2027 m. finansavimo laikotarpio investicinių programų kvietimų teikti projektų paraiškas pradžios

	<p>BJRS įgyvendinimo būdus ir finansavimo galimybes kitoms suinteresuotoms pusėms, tokioms kaip vietos valdžios institucijos ar potencialūs įvairių investicinių programų pareiškėjai.</p>	<p>sistemą (atskirų BJRS koordinavime dalyvaujančių institucijų funkcijas), įgyvendinimo mechanizmus (finansavimo šaltinius, kurių lėšomis galima finansuoti prie BJRS įgyvendinimo prisidedančias intervencijas) ir pan.</p> <p>BJRS politikos sritis makroregiono ir nacionaliniu lygmeniu koordinuojančioms institucijoms bei įvairių investicinių programų įgyvendinimą Lietuvoje koordinuojančioms institucijoms esamose informacijos platformose rekomenduojama viešinti apie galimybes prisidėti prie BJRS įgyvendinimo, dalyvavimo įgyvendinant BJRS kuriamą pridėtinę vertę programoms ir projektams bei gerąją intervencijų, prisidedančių prie BJRS įgyvendinimo, patirtį.</p>	<p>SAM, ŠMSM, VRM, kaip BJRS politikos sričių koordinatoriai nacionaliniu lygmeniu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • FM, kaip už ES fondų investicijų programų koordinavimą Lietuvoje atsakinga institucija; • VRM, kaip už ETBT programų įgyvendinimo koordinavimą Lietuvoje atsakinga institucija. 	
--	--	--	--	--

PRIEDAII

1 PRIEDAS. BJRS INTERVENCIJŲ LOGIKA

ES Baltijos jūros regiono strategija

STRATEGIJOS TIKSLAS

II. Sujungti regioną

STRATEGIJOS POLITIKOS SRITYS

Energetika

Baltijos šalių energijos rinkos elektros energijos jungčių planas (BEMIP) konkurencingai, saugiai ir tvariai energetikai

Transportas

Tvarios ir efektyvios transporto sistemos Baltijos jūros regione plėtra

STRATEGIJOS POLITIKOS SRIČIŲ TEMINĖ APRĖPTIS

Dujų ir elektros energijos rinkų nepriklausomumo, skaidrumo ir veiksmingumo užtikrinimas (įskaitant Baltijos šalių integravimą į Europos elektros energijos ir dujų tinklus); energijos tiekimo saugumo užtikrinimas; atominės energetikos saugumo užtikrinimas; AEI naudojimo didinimas; energijos efektyvumo didinimas

TEN-T transporto tinklo plėtra, BJR šalinant infrastruktūros kliūtis, plėtojant trūkstamas jungtis, diegiant inovatyvius transporto sprendimus, skatinant švaraus kuro naudojimą, didinant transporto saugumą; bendradarbiavimo su trečiosiomis šalimis transporto srityje didinimas; bendradarbiavimas BJR diegiant inovatyvius ir išmanius sprendimus transporto tvarumui ir efektyvumui užtikrinti

ES Baltijos jūros regiono strategija

STRATEGIJOS TIKSLAS

III. Padidinti gerovę

STRATEGIJOS POLITIKOS SRITYS

Kultūra

Kultūros ir kūrybiniai sektoriai

Švietimas

Švietimas, moksliniai tyrimai ir įsidarbinimo galimybės

Sveikata

Visuomenės sveikatos, įskaitant jos socialius aspektus, gerinimas

Turizmas

Makroregiono sanglaudos didinimas pasitelkiant turizmą

Inovacijos

Viso regiono MTEPI ir MVĮ potencialo išnaudojimas, panaudojant Skaitmeninę bendrąją rinką talentų ir investicijų pritraukimui

STRATEGIJOS POLITIKOS SRIČIŲ TEMINĖ APRĖPTIS

Kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių konkurencingumo didinimas; BJR kultūros paveldo valdymas ir populiarinimas; kultūrinis bendradarbiavimas pristatant BJR kultūrą

Ankstyvo iškritimo iš švietimo sistemos problemos sprendimas; verslumo visuose švietimo lygiuose skatinimas; studentų ir tyrėjų mobilumo BJR viduje skatinimas bei studentų ir tyrėjų iš išorės pritraukimas; bendradarbiavimas MTEPI infrastruktūros plėtroje ir naudojime, aukštajame moksle ir moksliniuose tyrimuose; mokymosi visą gyvenimą ir darbuotojų mobilumo skatinimas

ŽIV / AIDS, tuberkuliozės ir susijusių infekcijų valdymas; racionali antibiotikų vartojimo skatinimas; pacientų įtraukimo į gydymo procesą didinimas; neinfekcinių ligų valdymas; alkoholio, tabako ir nelegalių narkotikų vartojimo mažinimas; nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų mažinimas

BJR, kaip bendro turizmo (ypač pakrančių ir jūrų) maršruto, populiarinimas kuriant BJR bendrus turizmo produktus ir paslaugas; turizmo srityje dirbančių suinteresuotų pusių tinklaveika ir klasteriai; Baltijos jūros turizmo forumo stiprinimas; Baltijos jūros turizmo centro kūrimas

Inovacijų ir verslumo ekosistemos BJR kūrimas; kliūčių inovacijų vystymui ir prieigai prie skaitmeninės rinkos (ypač MVĮ) šalinimas; tarptautinis bendradarbiavimas inovacijų ir verslumo srityje, ypač bendrų tyrimų projektų įgyvendinime ir jų rezultatų pritaikyme rinkai; tyrėjų mobilumo regione skatinimas; bendradarbiavimo tarp studentų ir įmonių skatinimas; bendra inovacijų paramos priemonių plėtra

ES Baltijos jūros regiono strategija

HORIZONTALIEJI VEIKSMAI

Teritorijų planavimas

Kaimynystė

Gebėjimai

Klimatas

HORIZONTALIŲ VEIKSMŲ PAGRINDINIAI UŽDAVINIAI

BJR ekosistemos stiprinimas
Glaudaus tarpvalstybinio bendradarbiavimo rengiant nacionalinius jūrų erdvės planus skatinimas

Nuolatinio dialogo su pagrindiniais BJRS partneriais vystymas

BJR bendradarbiavimo „tarp sienų“ pridedamosios vertės viešinimas

Dialogo su kitais makroregionais, kaimyniniais regionais ir organizacijomis vystymas

Praktinių bendradarbiavimo procesų ir pavyzdinių projektų vystymas ir įgyvendinimas

BJRS įgyvendinančių suinteresuotų pusių gebėjimų stiprinimo platformos vystymas ir palaikymas

Daugiapakopės valdysenos stiprinimas, skatinant vietos ir regiono valdžios institucijų, NVO, verslo ir akademinės bendruomenės įsitraukimą

Klimato kaitos švelninimas
Prisitaikymas prie klimato kaitos

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis BJRS Veiksmų plano 2017 m. versija

2 PRIEDAS. VERTINIMUI AKTUALI KONTEKSTINĖ INFORMACIJA

BJRS finansavimas

2011 m. atlikto makro lygmens vertinimo metu buvo nustatyta, kad **2007–2013 m. programavimo laikotarpiu veiksmus, kuriais prisidedama prie BJRS įgyvendinimo, buvo galima finansuoti daugiau nei 100 įvairių investicinių programų** (neskaitant kitų nacionalinių ir regioninių mechanizmų), įgyvendinamų visame BJR, **lėšomis**. Nepaisant to, BJRS tikslų įgyvendinimui buvo pasitelkta tik maža dalis potencialių finansavimo šaltinių. BJRS įgyvendinimas buvo didele dalimi priklausomas nuo 2007–2013 m. ES struktūrinių fondų lėšų, ypač skiriamų Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslo (ETBT) programų rėmuose. **ETBT programos buvo plačiai pasitelkiamos BJRS įgyvendinimui** dėl joms būdingos tarptautinio bendradarbiavimo dimensijos, kurią buvo santykinai sudėtingiau realizuoti kitų tuo metu prieinamų finansavimo šaltinių kontekste⁴⁰.

Siekiant efektyviau mobilizuoti esamą ES finansavimą makroregioninių strategijų įgyvendinimui, 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu buvo reglamentuotas siekis ir galimybės panaudoti Europos struktūrinių ir investicijų (ESI) fondų lėšas intervencijoms, prisidedančioms prie makroregioninių strategijų įgyvendinimo. Numatyta galimybė teikti prioritetą ES valstybių narių veiksmų programų (VP) remiamiems veiksams, susijusiems su makroregioninių strategijų įgyvendinimu (organizuojant specialiai jiems skirtus kvietimus teikti paraiškas arba teikiant jiems pirmenybę projektų atrankos procese)⁴¹. Atsižvelgiant į tai, ir **2014–2020 m. Lietuvos VP dokumentuose buvo apibrėžtas planuojamų investicijų indėlis į BJRS įgyvendinimą**. *2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programoje* nurodytos jos uždavinių sąsajos su BJRS politikos sritimis ir numatyta skirti paramą tarptautiniam bendradarbiavimui, susijusiam su BJRS įgyvendinimu⁴², o vykdant programos įgyvendinimo stebėseną ES struktūrinės paramos kompiuterinėje informacinėje valdymo ir priežiūros sistemoje (SFMS) įgyvendinami projektai kategorizuojami pagal indėlį į BJRS įgyvendinimą⁴³. *Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 m. veiksmų programoje* nurodytos programos priemonių sąsajos su BJRS tikslais⁴⁴, o *Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programoje* ne tik apibrėžtos programos priemonių sąsajos su BJRS politikos sritimis, bet ir įtvirtinta galimybė remti vietos veiklos grupių (VVG) tarptautinį bendradarbiavimą⁴⁵.

2015 m., 2017 m. ir 2019 m. atliktų makro lygmens vertinimų metu nustatyta, kad **BJR priklausančių ES valstybių narių 2014–2020 m. ESI fondų VP formaliai yra suderintos su BJRS, tačiau praktinės sąsajos tarp jų ir BJRS yra menkos ir netiesioginės**. Daugeliu atvejų VP tikslų suderinamumas su BJRS tikslais traktuojamas kaip VP indėlis įgyvendinant BJRS, tačiau praktinis ir labiau tiesioginis ESI fondų lėšomis finansuojamų intervencijų indėlis į BJRS įgyvendinimą paliekamas projektų vykdytojų

⁴⁰ SWECO, *Analysis of Needs for Financial Instruments in the EU Strategy for the Baltic Sea Region*, 2011.

⁴¹ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniai fondai, Sanglaudos fondai, Europos žemės ūkio fondai kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniai fondai, Sanglaudos fondai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006.

⁴² 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa.

⁴³ Remiantis SFMS kaupiamais 2014–2020 metų ES fondų investicijų veiksmų programos įgyvendinimo stebėsenos duomenimis.

⁴⁴ Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programa.

⁴⁵ Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programa.

diskrecijai⁴⁶. **Pagrindiniu BJRS aktualių veiksmų finansavimo šaltiniu išlieka ETBT programos, nepaisant santykinai nedidelės jų finansinės apimties⁴⁷**. Iš dalies tai sietina su kai kurių ES valstybių narių instituciniame lygmenyje vyraujančiu ribotu makroregioninio bendradarbiavimo supratimu, pagal kurį projektai laikomi prisidedančiais prie BJRS įgyvendinimo tik tokiu atveju, kai yra bendrai įgyvendinami kelių BJR šalių subjektų⁴⁸. Kadangi ESI fondų įgyvendinimas ES valstybėse narėse yra daugiausiai orientuotas į nacionalinį lygmenį, mažai šalių pasirenka aktyviai finansuoti tarptautinį bendradarbiavimą VP rėmuose. Be to, atkreiptas dėmesys, jog kai kurių BJRS aktualių viešosios politikos sričių finansavimui labiau tinka kiti finansavimo šaltiniai. Be *INTERREG Baltijos jūros regiono programos*, kaip pagrindiniai BJRS įgyvendinimo finansavimo šaltiniai 2014–2020 m. laikotarpiu įvardytos ES sektorinės programos („*Horizontas 2020*“, „*BONUS*“, „*LIFE*“, „*ERASMUS+*“, *Europos infrastruktūros tinklų priemonė* ir pan.), kurios, kaip ir ETBT programos, pasižymi ryškia tarptautinio bendradarbiavimo dimensija⁴⁹. Vis dėlto, padaryta išvada, kad atskiro makroregioninių strategijų finansavimo šaltinio nebuvimas ir platus ETBT programų pasitelkimas makroregioninių strategijų įgyvendinimo finansavimui lemia vis **didėjančią makroregioninių strategijų įgyvendinimo priklausomybę nuo ETBT programų ir su tuo susijusį ribotą jose dalyvaujančių veikėjų suinteresuotumą ieškoti alternatyvių finansavimo šaltinių⁵⁰**.

BJRS pridėtinė vertė

Dėl makroregioninių strategijų kompleksiško – veikėjų, finansavimo šaltinių, viešosios politikos sričių, valdysenos lygių įvairovės – makroregioninių strategijų įgyvendinimo vertinimas yra sudėtingas. Kadangi kai kuriuos pokyčius makroregione gali paskatinti ne sąmoningi veiksmai įgyvendinant makroregioninę strategiją, o globaliu lygmeniu vykstantys procesai, sudėtinga nustatyti konkrečius priežastinius ryšius tarp strategijos įgyvendinimo ir stebimų pokyčių makroregione. Be to, makroregioninių strategijų įgyvendinimas kuria ir sunkiai kiekybiškai išmatuojamą poveikį – pavyzdžiui, bendradarbiavimo mastui, daugiapakopės valdysenos brandai ir pan. Dėl to makroregioninių strategijų įgyvendinimo vertinimui pasitelkiamas **kokybinis vertinimas, analizuojant strategijų pridėtinę vertę pasirinktiems aspektams** – įvairių finansavimo šaltinių investicijų planavimui ir įgyvendinimui, bendradarbiavimui BJR ir kt⁵¹.

Makroregioninių strategijų, įskaitant BJRS, **pridėtinė vertė makroregionų plėtrai yra nekvestionuojama**. Jos suteikia platformą kolektyviniam veiksmui siekiant bendrų tikslų, suvienydamas skirtingus veikėjus, viešosios politikos sritis ir finansavimo šaltinius. ES valstybių narių jungimasis į makroregionus ir aktualių klausimų sprendimas mažesniame veikėjų rate (lyginant su visa ES) suteikia galimybę juos spręsti greičiau ir efektyviau. Kadangi makroregioninės strategijos savo prigimtimi yra tiek tarpsektorinės, tiek apimančios keletą valdžios lygių, platus įvairių lygių atstovavimas padeda geriau atspindėti skirtingus interesus, užtikrina didesnę įsitraukimą⁵². Nepaisant to, makroregioninių strategijų **pridėtinė vertė įvairioms investicinėms programoms ir projektams nėra tokia akivaizdi**.

⁴⁶ Spatial Foresight, *Cooperation Methods and Tools Applied by European Structural and Investment Funds Programmes for 2014-2020 to Support Implementation of the European Union Strategy for the Baltic Sea Region*, 2015; COWI, M&E Factory, IHS, *Study on Macroeconomic Strategies and Their Links with Cohesion Policy*, 2017.

⁴⁷ COWI, M&E Factory, IHS, 2017; Kai Böhme, Maria Toptsidou, *Macro-Regional Integrated Territorial Investments: How to Break out of Interreg. Spatial Foresight Brief (12)*, 2019.

⁴⁸ Spatial Foresight, 2015.

⁴⁹ COWI, M&E Factory, IHS, 2017.

⁵⁰ Böhme, Toptsidou, 2019.

⁵¹ Franziska Sielker, Tobias Chilla, „Evaluating and Monitoring Macro-regional Strategies“. Interact (sud.), *Making the most of macro-regions. Trends. Analysis. Recommendations*, 2018, 81–88.

⁵² ESTEP, *ES Baltijos jūros regiono strategijos poveikio Lietuvos bendradarbiavimui su Baltijos jūros regiono valstybėmis vertinimas* (užsakovas – LR užsienio reikalų ministerija), 2011, 17–18.

Makroregioninės strategijos pridėtinė vertė projektams gali pasireikšti įvairiuose jų įgyvendinimo etapuose. Projekto iniciavimo ir rengimo etape makroregioninės strategijos supratimas gali padėti formuluojant projekto idėją bei identifikuojant galimus projekto partnerius ir suinteresuotas šalis. Projekto įgyvendinimo etape projekto tikslų susiejimas su makroregioninių strategijų politikos sritimis gali užtikrinti geresnę projekto atitiktį esamai politinei darbotvarkei ir, savo ruožtu, padidinti projekto finansavimo galimybes. Taip pat makroregioninė strategija gali suteikti platformą projektų vykdytojų tarptautinei tinklaveikai, apsikeitimui idėjomis ir patirtimi su kolegomis iš kitų makroregiono valstybių.

Didžiausia makroregioninių strategijų pridėtinė vertė projektams stebima projekto įgyvendinimo pabaigoje ir jam pasibaigus. Sąsajos su makroregionine strategija teigiamai prisideda prie projekto tvarumo ir tęstinumo – padidina projekto metu sukurtų produktų ir rezultatų matomumą, reikšmingumą politinėje darbotvarkėje bei panaudojimo galimybes, padeda pritraukti finansavimą susijusioms veikloms. Makroregioninių strategijų pridėtinė vertė programoms taip pat gali pasireikšti įvairiuose jų įgyvendinimo etapuose. Programų rengimo etape makroregioninė strategija galėtų būti panaudota kaip strateginiai rėmai, kuriuose formuluojamos programų investicijų kryptys, arba kaip skirtingų programų investicijų koordinavimo mechanizmas. Nepaisant to, atlikti vertinimai atskleidžia, kad makroregioninių strategijų panaudojimas tokiais tikslais faktiškai pasitaikė retai. **Didesnė makroregioninių strategijų pridėtinė vertė programoms stebima jų įgyvendinimo etape ir pasibaigus jų įgyvendinimui.** Sąsajos su makroregionine strategija padeda išvystyti geresnius projektus, juos efektyviau įgyvendinti ir pasiekti geresnius programos rezultatus, taip pat – padidinti programos rezultatų matomumą.

Tarptautinis bendradarbiavimas makroregione įgyvendinant įvairius projektus gali neturėti nieko bendra su sąmoningu projektų vykdytojų siekiu prisidėti prie makroregioninės strategijos įgyvendinimo. Neretai **projektą įgyvendinantys subjektai neturi arba turi labai mažai informacijos apie makroregioninę strategiją, prie kurios įgyvendinimo jie prisideda savo įgyvendinamo projekto veiklomis ir rezultatais.** Tokiais atvejais makroregioninės strategijos pridėtinė vertė yra menka, kadangi jos įgyvendinimui aktualios intervencijos būtų įgyvendintos ir nesant tokios strategijos⁵³.

⁵³ Spatial Foresight, *Added Value of Macro-regional Strategies. Project and Programme Perspective*, 2017, 5–21, 34.

3 PRIEDAS. BJRS FINANSAVIMO LIETUVOJE FISKALINIO ŽEMĖLAPIO SUDARYMO PROCESAS

BJRS įgyvendinimo Lietuvoje 2009–2020 m. fiskalinio žemėlapiu (angl. *fiscal mapping*) sudarymo procesas buvo paremtas keturiais pagrindiniais žingsniais, kurie detaliai aprašyti žemiau.

I ŽINGSNIS. TEMINE ATITIKTIMI BJRS POLITIKOS SRITIMS PASIŽYMINČIŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ ATRANKA

Šiame žingsnyje *makro* lygmeniu buvo atlikta BJRS ir potencialių BJRS finansavimo šaltinių, prieinamų Lietuvos subjektams, intervencijų logikos analizė. 2007–2013 m. programavimo laikotarpio finansavimo šaltiniai, kurių intervencijomis teoriškai buvo galima prisidėti prie BJRS įgyvendinimo, buvo identifikuoti 2011 m. atlikto makro lygmens vertinimo metu⁵⁴. Remiantis šiuo finansavimo šaltinių sąrašu, buvo atrinkti finansavimo šaltiniai, kurių įgyvendinime gali dalyvauti Lietuvos subjektai, ir buvo sudarytas analogiškų 2014–2020 m. laikotarpio finansavimo šaltinių sąrašas. **Potencialių BJRS finansavimo Lietuvos finansavimo šaltinių sąrašą sudarė 67 programos**, kurių intervencijos buvo įgyvendinamos BJRS galiojimo laikotarpiu (2009–2020 m.). Tai – skirtingų tipų finansavimo šaltiniai (nacionalinės veiksmų programos (VP), Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslo (ETBT) programos, ES sektorinės programos, kitos programos), kurių lėšomis buvo finansuojamos intervencijos įvairiose BJRS politikos sritims aktualiose viešosios politikos srityse (aplinkos apsaugos, energetikos, kultūros, MTEPI, sveikatos apsaugos, švietimo, transporto, turizmo, viešojo saugumo, žemės ūkio, žuvininkystės, verslumo). Šiame žingsnyje buvo išanalizuota kiekvieno iš šių šaltinių intervencijų logika – identifikuoti jų pagrindiniai tikslai, investicijų kryptys ir viešosios politikos sektoriai, kuriuose remiamos intervencijos. Identifikavus įvairių finansavimo šaltinių tikslus ir investavimo kryptis bei palyginus juos su BJRS politikos sritimis, iš potencialių BJRS finansavimo Lietuvoje šaltinių buvo atrinkti finansavimo šaltiniai, kurių intervencijos teminiu požiūriu atitinka BJRS politikos sritis. Iš potencialių BJRS įgyvendinimą Lietuvoje remiančių finansavimo šaltinių buvo eliminuotos BJRS politikos sričių teminiu požiūriu neatitinkančios programos – konkrečiau, socialinės apsaugos ir teisingumo sektoriuose įgyvendinamos ES sektorinės programos, tokios kaip *Pagrindinių teisių ir teisingumo bendroji programa, Teisių, lygybės ir pilietybės programa* bei *Teisingumo programa*.

II ŽINGSNIS. BENDRADARBIAVIMO BJR POTENCIALU PASIŽYMINČIŲ FINANSAVIMO ŠALTINIŲ ATRANKA

Šiame žingsnyje *makro* lygmeniu buvo atlikta temine atitiktimi BJRS politikos sritims pasižyminčių finansavimo šaltinių įgyvendinimo mechanizmų analizė – nustatytas tarptautinio bendradarbiavimo jų rėmuose pobūdis (intervencijų įgyvendinime dalyvauti galinčios šalys ir bendradarbiavimo įgyvendinant projektus galimybės bei reikalavimai). Iš temine atitiktimi BJRS politikos sritims pasižyminčių finansavimo šaltinių buvo atrinkti finansavimo šaltiniai, kurių rėmuose sudarytos teorinės galimybės Lietuvos subjektų bendradarbiavimui su kitomis BJR šalimis – Baltarusija, Danija, Estija, Islandija, Latvija, Lenkija, Norvegija, Rusija, Suomija, Švedija, Vokietija. Atrinkti finansavimo šaltiniai pasižymėjo skirtingai išreikšta tarptautine dimensija:

- **Finansavimo šaltiniai, kurių intervencijos nukreiptos į nacionalinį lygmenį.** Prie tokių šaltinių buvo priskirtos ES fondų lėšomis finansuotos Lietuvoje įgyvendintos veiksmų programos. Pastarosios įprastai yra skirtos Lietuvos išsivystymo lygio įvairiose srityse didinimui,

⁵⁴ SWECO, *Analysis of needs for financial instruments in the EU Strategy for the Baltic Sea Region*, 2011: <https://www.ms.gov.pl/resource/1c593eab-4bb0-429b-9ac0-aebccbf7fca:|CR>.

siekiant sumažinti atotrūkį nuo kitų ES šalių narių. Nepaisant to, kai kuriose viešosios politikos srityse (tokiose kaip aplinkos apsauga ar energetika) įgyvendinami nacionalinių veiksmų programų lėšomis finansuojami veiksmai gali turėti reikšmės viso BJR plėtrai, t. y. kartu su kitų regiono valstybių pastangomis kurti suminį poveikį BJR;

- **Finansavimo šaltiniai, kurių intervencijos nukreiptos į konkretų regioną ar skirtos iš anksto numatytų valstybių bendradarbiavimui.** Prie tokių šaltinių priskirta: (1) ETBT programos, apimančios visų ar dalies BJR valstybių bendradarbiavimą, siekiant BJR, jo dalies ar į BJR patenkančio mažesnio pasienio regiono plėtros (daugiašalės – Baltijos jūros regiono ir Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programos, dvišalės ar trišalės – Lietuvos ir Latvijos, Lenkijos, Baltarusijos, Rusijos bendradarbiavimo per sieną programos), (2) EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai, apimantys Lietuvos ir kitų BJR valstybių – Norvegijos ir Islandijos – bendradarbiavimą (2014–2021 m. EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų lėšomis finansuojamos Baltijos tyrimų programos rėmuose – ir Estijos bei Latvijos), (3) ES sektorinės programos „BONUS+“ ir „BONUS“, skirtos konkrečiai BJR valstybių bendradarbiavimui MTEPI srityje;
- **Finansavimo šaltiniai, kurių intervencijas įgyvendinant gali bendradarbiauti platus valstybių ratas.** Prie tokių šaltinių priskirta: (1) ES sektorinės programos, kurių lėšomis finansuojamuose projektuose Lietuva gali bendradarbiauti su bet kuriomis iš daugybės programoje dalyvaujančių šalių (tokių programų projektai gali būti platforma ir tarptautiniam bendradarbiavimui BJR, tačiau būtina nustatyti, ar BJR valstybių bendradarbiavimas tokių projektų rėmuose yra nukreiptas į BJR regiono bendrų iššūkių sprendimą ir bendrų galimybių realizavimą, ar yra labiau atsitiktinis), (2) Lietuvos ir Šveicarijos bendradarbiavimo programa (nors ši programa skirta Lietuvos bendradarbiavimui su Šveicarija, kuri nepatenka į BJR, įgyvendinant programos „Moksliniai tyrimai ir plėtra“ projektus galimas tarptautinis bendradarbiavimas MTEPI srityje ir su kitomis valstybėmis).

Iš temine atitiktimi BJRS politikos sritims pasižyminčių finansavimo šaltinių sąrašo buvo eliminuotos ES sektorinės programos, skirtos įvairių sričių viešosios politikos įgyvendinimo gerinimui visos ES lygmeniu. Tai apima programas „Fiscalis 2013“ ir „Fiscalis 2020“, skirtas ES valstybių narių mokesčių sistemų veikimo gerinimui, „Muitinė 2013“ ir „Muitinė 2020“, skirtas ES muitų sąjungos veikimo gerinimui, programą „Progress“ bei Užimtumo ir socialinių inovacijų programą, skirtas remti ES tikslų užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių srityse įgyvendinimą, „Jean Monnet“, skirtą skatinti mokymą, mokslinius tyrimus ir svarstymus Europos integracijos studijų srityje, Skersinę programą („Transversal“), skirtą mokymosi visą gyvenimą politikos formavimo, įgyvendinimo ir stebėsenos gerinimui, Solidarumo ir migracijos srautų valdymo bendrosios programos Europos pabėgėlių fondą, Trečiųjų šalių piliečių integracijos fondą, Europos gražinimo fondą ir Išorės sienų fondą, Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondą bei Vidaus saugumo fondą, skirtus ES bendrų išorės sienų valdymo, bendros prieglobsčio ir imigracijos politikos įgyvendinimo gerinimui, Civilinės saugos mechanizmą, skirtą padėti ES valstybėms narėms suvaldyti žmogaus arba gamtos sukeltas stichines nelaimes. Nors daugelio iš šių ES sektoriinių programų rėmuose yra įmanomas BJR šalių subjektų tarpusavio bendradarbiavimas, pastarasis nėra orientuotas į BJR bendrų iššūkių sprendimą ar bendrų galimybių realizavimą. Minėtų programų intervencijos yra nukreiptos į ES valstybių narių nacionalinių politikos sistemų stiprinimą, siekiant didesnės sanglaudos ES lygmeniu. Kiti atrinkti BJRS prioritetines sritis atitinkantys šaltiniai laikyti tinkamomis platformomis Lietuvos subjektų bendradarbiavimui su kitomis BJR šalimis siekiant šiam regionui bendrų tikslų. **Temine atitiktimi BJRS politikos sritims ir bendradarbiavimo BJR potencialu pasižyminčių finansavimo šaltinių sąrašą sudarė 48 programos.**

III ŽINGSNIS. PRIE BJRS ĮGYVENDINIMO PRISIDEDANČIŲ INTERVENCIJŲ IŠGRYVINIMAS

Šiame žingsnyje žemesniu – *mezo* – lygmeniu buvo atlikta temine atitiktimi BJRS politikos sritims ir bendradarbiavimo BJR potencialu pasižyminčių finansavimo šaltinių analizė. Šiame etape buvo analizuojamos konkrečios anksčiau atrinktų finansavimo šaltinių intervencijos – finansuotos priemonės ir projektai.

Daugeliu atveju analizei buvo pasitelkiami **viešai prieinami duomenys** apie minėtų programų projektus, skelbiami oficialiose programų internetinėse svetainėse. Vertinimo tikslais buvo sudaryta duomenų bazė, kurioje buvo talpinami BJRS įgyvendinimui aktualūs projektai, identifikuojant projekto pavadinimą, bendrą biudžetą ir jo sandarą pagal finansavimo šaltinius (ES arba EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų lėšos, projektuose dalyvaujančių šalių nacionalinių biudžetų lėšos), projekto įgyvendinime dalyvaujančių Lietuvos subjektų pavadinimus, projekto tikslus, uždavinius ir finansuojamas veiklas. Kai kurių finansavimo šaltinių atžvilgiu viešai nebuvo prieinama pilna informacija apie jų lėšomis finansuojamus projektus. Tokiu atveju buvo teiktos **duomenų užklauskos programų įgyvendinimą Lietuvoje koordinuojančioms institucijoms** – kreiptasi į LR energetikos ministeriją (ENMIN), LR susisiekimo ministeriją (SUMIN), LR žemės ūkio ministeriją (ŽŪM), Lietuvos mokslo tarybą (LMT), Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūrą (MITA), Švietimo mainų paramos fondą (ŠMPF), Lietuvos kino centrą (LKC). Daugelis institucijų pateikė trūkstamus duomenis ir užpildė duomenų spragas. Vis dėlto, vertinimo metu buvo susidurta su tam tikrais reikalingų **duomenų prieinamumo iššūkiais**.

Pirma, daugumos projektų, įgyvendintų kartu su kitų BJR šalių partneriais, atveju viešai prieinamuose šaltiniuose paprastai skelbiama informacija apie bendrą projekto biudžetą ir bendrą jam tekusią ES ar EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų lėšų dalį, tačiau atskirų šalių finansinių indėlių nustatyti negalima. Tai reiškia, kad daugeliu atvejų **nėra galimybės nustatyti Lietuvos biudžeto indėlio į projekto finansavimą ar Lietuvos subjektams tekusios ES ar EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų finansavimo dalies**. Kai kurios analizuojamų programų intervencijų įgyvendinimą Lietuvoje koordinuojančios institucijos, į kurias buvo kreiptasi, pateikė būtent Lietuvos biudžeto lėšų indėlį arba Lietuvos subjektams tekusią ES ar EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų lėšų dalį. Tokiais atvejais atsirado analizėje naudojamų duomenų vientisumo spragos. Kai viešai buvo prieinama bent dalinė informacija apie projekto finansines apimtis (pavyzdžiui, tik projektui skirtų ES lėšų apimtis arba tik bendras projekto biudžetas), trūkstamos finansinių duomenų eilutės buvo užpildytos remiantis programų dokumentuose nurodyta informacija apie finansavimo intensyvumą konkrečios programos rėmuose. Vis dėlto, pavienių projektų transporto ir energetikos srityse atveju buvo remtasi atsakingų institucijų pateikta informacija apie tik Lietuvos subjektams tekusį finansavimą, kadangi viešai prieinamos informacijos pagrindu nebuvo galimybės apskaičiuoti viso (ne tik Lietuvai tekusio) projekto biudžeto ir jo išskaidymo pagal lėšų šaltinius, kaip buvo padaryta kitų analizuotų projektų atveju. Tai reiškia, kad minėtoms sritims tekusio finansavimo apimtys yra dar didesnės, nei identifikuota fiskaliniame žemėlapyje, ir, savo ruožtu, Lietuvoje finansuotų projektų finansinis indėlis į BJRS politikos sričių „Energetika“ ir „Transportas“ įgyvendinimą yra dar didesnis. Antra, kai kurios institucijos negalėjo pateikti pilnos informacijos apie jų koordinuojamų programų projektus, ypač įgyvendintus 2007–2013 m. finansavimo laikotarpiu. Pavyzdžiui, ŽŪM negalėjo pateikti konsoliduotos informacijos apie *Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 m. programos* rėmuose finansuotus tarptautinio bendradarbiavimo projektus, tačiau vertintojai surinko trūkstamą informaciją iš įvairių viešai prieinamų šaltinių.

Skirtingų tipų finansavimo šaltinių projektų atžvilgiu buvo taikoma kiek kitokia analizės prieiga. Įgyvendinant **ES sektorinių programų** intervencijas sudaryta galimybė bendradarbiauti plačiam valstybių ratui. Tai reiškia, kad dalyvaujant šių programų lėšomis finansuojamuose projektuose Lietuvos subjektai gali bendradarbiauti su daugelio šalių (kai kurių programų rėmuose – ne tik ES, bet ir trečiųjų šalių) atstovais. ES sektorinių programų lėšomis remiami projektai teoriškai gali tapti platforma ir partnerystei BJR, kai siekiamos bendrų tikslų tarpusavyje bendradarbiauja BJR valstybės (ES valstybės – Danija, Estija, Latvija, Lenkija, Lietuva, Suomija, Švedija, Vokietija, EEE valstybės – Islandija ir Norvegija,

kaimyninės valstybės – Baltarusija ir Rusija). Siekiant atrinkti ES sektorinių programų lėšomis finansuotas BJRS aktualias intervencijas, buvo atrinkti tik tie projektai, kuriuos įgyvendinant bendradarbiavimas plėtojamas tik BJR rėmuose (tarp 2 ar daugiau BJR valstybių). Keleto projektų atveju taikytos išimtys – jų įgyvendinime dalyvavo ne tik BJR, bet ir pavienės šiam regionui nepriklausančios valstybės, tačiau tokių projektų intervencijos bent jau didžiąja dalimi buvo nukreiptos į BJR plėtrą. Pavyzdžiui, *Septintosios bendrosios mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programos* lėšomis finansuoto projekto „Baltijos tinklo antrasis etapas“⁵⁵ rėmuose plėtotas bendradarbiavimas tarp BJR valstybių – Lietuvos, Latvijos, Estijos, Lenkijos, Švedijos, Baltarusijos – ir Šveicarijos. Nepaisant to, kad projekto veiklose dalyvavo ir BJR nepriklausančios šalies subjektai, projektas priskirtas prie BJRS aktualių intervencijų, kadangi juo buvo siekiama tobulinti anksčiau sukurtą elektroninę MTEPI infrastruktūrą Baltijos šalyse, išplečiant jos prieinamumą iki Baltarusijos⁵⁶. Išanalizavus **23 ES sektorinių programų** projektus matyti, kad pastarieji dažniausiai netampa platformomis BJR aktualių iššūkių sprendimui ar regiono galimybių realizavimui. Beveik visų (su keliomis išimtimis) analizuotų ES sektorinių programų rėmuose absoliuti dauguma projektų nebuvo orientuoti į bendradarbiavimą BJR (tik tarp BJR valstybių) arba nekūrė suminio poveikio BJR⁵⁷. Daugeliu atvejų ES sektorinių programų lėšomis finansuotuose projektuose Lietuvos subjektai dalyvavo kartu su vienos ar daugiau BJR valstybių atstovais, tačiau ši partnerystė vyko platesnio šalių konsorciumo sudėtyje. Dalyje projektų Lietuvos subjektai bendradarbiavo tik su kitomis, nei BJR priklausančiomis, valstybėmis. Pasitaikė ir projektų, kuriuos Lietuvos subjektai įgyvendino be užsienio partnerių arba apskritai be partnerių (daugiausiai – programų „LIFE+“ ir „LIFE“ rėmuose). Kai kurių programų (*Antrosios sveikatos programos, Trečiosios sveikatos programos, programos „Tempus IV“*) lėšomis neįgyvendintas nė vienas projektas, kurį vykdant bendradarbiautų tik BJR valstybės. Atsižvelgiant į tai, šios programos buvo eliminuotos iš BJRS įgyvendinimui aktualių finansavimo šaltinių sąrašo. Kitų programų (*Konkurencingumo ir inovacijų bendrosios programos, programų „COSME“ ir „Kūrybiška Europa 2014–2020“*) rėmuose pasitaikė tik po vieną projektą, kuriame bendradarbiavo išimtinai BJR šalys. Santykinai didesne apimtimi partnerystė BJR buvo plėtojama (arba suminis poveikis BJR buvo kuriamas) *Transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) programos, Transeuropinio energetikos tinklo (TEN-E) programos, programos „LIFE“, Europos infrastruktūros tinklų priemonės, programų „BONUS+“ ir „BONUS“* rėmuose. Taigi, ES sektorinėmis programomis, kaip platforma bendradarbiavimui BJR, praktiškai buvo pasinaudota aplinkos apsaugos, energetikos, kultūros, MTEPI, švietimo, transporto, verslo konkurencingumo didinimo ir viešojo saugumo srityse.

ETBT programų, kurių intervencijos nėra nukreiptos į konkretų regioną ar teritoriją (*Interreg, URBACT, ESPON*), projektų atžvilgiu buvo taikoma analogiška analizės prieiga, kaip ir ES sektorinių programų atveju. Išanalizavus 6 tokio tipo ETBT programų projektus matyti, kad programų „*Interreg IVC*“, „*Interreg Europe*“, „*URBACT II*“ ir „*URBACT III*“ lėšomis neįgyvendintas nė vienas projektas, kurį vykdant bendradarbiautų tik BJR valstybės. Programų „*ESPON 2013*“ ir „*ESPON 2020*“ atveju tokių projektų pasitaikė tik keli. **Daugiašalių ETBT programų, kurių intervencijos nukreiptos į BJR ar jo dalies plėtrą** (Baltijos jūros regiono ir Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programų), ir **dvišalių bei trišalių ETBT programų, skirtų mažesnės, į BJR patenkančios, pasienio teritorijos plėtrai** (bendradarbiavimo per sieną programų tarp Lietuvos ir Latvijos, Lenkijos, Baltarusijos ar Rusijos), atveju buvo analizuojami visi projektai, įgyvendinami BJRS politikos sritis atitinkančiose viešosios politikos srityse (pavyzdžiui, į analizę nebuvo įtraukti socialinės apsaugos srities projektai). Iš viso buvo peržiūrėti **4 daugiašalių ETBT programų ir 8 dvišalių bei trišalių ETBT programų** projektai.

⁵⁵ Angl. *Baltic Grid Second Phase (BalticGrid-II)*.

⁵⁶ <https://cordis.europa.eu/project/id/223807>

⁵⁷ Įgyvendinami be užsienio partnerių, bet turintys poveikį kitoms BJR valstybėms.

ES fondų lėšomis finansuotų VP intervencijos buvo nukreiptos į nacionalinį lygmenį ir beveik išimtinai buvo įgyvendintos be užsienio partnerių. VP lėšomis buvo finansuoti projektai daugelyje BJRS politikos sritims aktualių viešosios politikos sričių. Nepaisant to, vertinimo tikslais buvo analizuotos **tik tos VP lėšomis remtos sritys, kuriose siekiant efektyviai spręsti aktualius iššūkius ar realizuoti galimybes būtinos daugiau nei vienos šalies pastangos.** Tai apima su aplinkos apsauga, ypač vandenų valdymu, susijusias intervencijas. Be to, VP atveju taip pat analizuotos sritys, kuriose finansuotos intervencijos, susijusios su šalies įsijungimu į tarptautinius tinklus. Tai apima energetikos, transporto ir MTEPI sričių projektus, kuriais nacionaliniu lygmeniu įgyvendinami veiksmai prisideda prie tarptautinių tinklų plėtros. Išimtyms – *Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 m. programos* ir *Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos* lėšomis finansuoti tarptautinio bendradarbiavimo projektai, kuriuose Lietuvos vietos veiklos grupės (VVG) bendradarbiavo su kitų šalių VVG. Iš tokio tipo projektų į BJRS įgyvendinimui aktualių projektų sąrašą buvo įtraukti tik tie projektai, kuriuos įgyvendinant bendradarbiavo tik BJR šalių VVG.

IV ŽINGSNIS. BJRS ĮGYVENDINIMO LIETUVOJE FISKALINIO ŽEMĖLAPIO SUDARYMAS

Stebėsenos duomenų ir viešai prieinamos informacijos analizės pagrindu buvo atrinkta **daugiau nei 2,5 tūkst. BJRS įgyvendinimui aktualių projektų, 2009–2020 m. finansuotų 41 įvairių finansavimo šaltinių lėšomis.** Atrinktos prie BJRS tiesiogiai ar netiesiogiai, tikslingai ar atsitiktinai prisidėjusios intervencijos buvo kategorizuotos pagal įvairius kriterijus – BJRS politikos sritis, finansavimo šaltinių tipus ir konkrečius finansavimo šaltinius, intervencijų pobūdį, užsienio partnerių skaičių. Sudarytas BJRS įgyvendinimo Lietuvoje fiskalinis žemėlapis atskleidžia BJRS įgyvendinimą Lietuvoje 2009–2020 m. rėmusių finansavimo šaltinių įvairovę. **Atkreiptinas dėmesys, kad dėl duomenų prieinamumo iššūkių BJRS įgyvendinimo fiskalinis žemėlapis apima bendras atrinktų projektų lėšas – tekusias ne tik projekte dalyvavusiems Lietuvos subjektams, bet ir kartu projektuose dalyvavusių kitų BJR šalių subjektams.**

18 LENTELĖ POTENCIALIŲ BJRS FINANSAVIMO ŠALTINIŲ LIETUVOJE 2009–2020 M. SĄRAŠAS

EIL. NR.	PROGRAMOS PAVADINIMAS	PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO LAIKOTARPIS
1.	2007–2013 m. ekonomikos augimo veiksmų programa	2007–2013 m.
2.	2007–2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa	2007–2013 m.
3.	2007–2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programa	2007–2013 m.
4.	2007–2013 m. Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	2007–2013 m.
5.	2007–2013 m. Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programa	2007–2013 m.
6.	2007–2013 m. sanglaudos skatinimo veiksmų programa	2007–2013 m.
7.	2007–2013 m. žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa	2007–2013 m.
8.	2009–2014 m. EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai	2009–2014 m.
9.	2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programa	2014–2020 m.
10.	2014–2020 m. Europos kaimynystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa	2014–2020 m.
11.	2014–2020 m. Lietuvos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programa	2014–2020 m.
12.	2014–2021 m. EEE ir Norvegijos finansiniai mechanizmai	2014–2021 m.
13.	Antroji sveikatos programa	2007–2013 m.
14.	Baltijos jūros regiono 2007–2013 m. programa	2007–2013 m.
15.	Civilinės saugos mechanizmas	2007–2020 m.
16.	ESPON 2013 programa	2007–2013 m.
17.	ESPON 2020 programa	2014–2020 m.
18.	Europos infrastruktūros tinklų priemonė	2014–2020 m.

EIL. NR.	PROGRAMOS PAVADINIMAS	PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO LAIKOTARPIS
19.	Interreg Baltijos jūros regiono programa	2014–2020 m.
20.	Interreg Europe programa	2014–2020 m.
21.	Interreg IVC programa	2007–2013 m.
22.	Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa	2014–2020 m.
23.	Interreg V-A Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programa	2014–2020 m.
24.	Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programos	2014–2020 m.
25.	Konkurencingumo ir inovacijų bendroji programa	2007–2013 m.
26.	Lietuvos ir Šveicarijos bendradarbiavimo programa (2007–2017 m.)	2007–2013 m.
27.	Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 m. programa	2007–2013 m.
28.	Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programa	2014–2020 m.
29.	Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. veiksmų programa	2007–2013 m.
30.	Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 m. veiksmų programa	2014–2020 m.
31.	Mokymosi visą gyvenimą programa	2007–2013 m.
32.	Pagrindinių teisių ir teisingumo bendroji programa	2007–2013 m.
33.	Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa	2007–2013 m.
34.	Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondas	2014–2020 m.
35.	Programa „BONUS“	2012–2017 m.
36.	Programa „BONUS+“	2009–2011 m.
37.	Programa „COSME“	2014–2020 m.
38.	Programa „ERASMUS MUNDUS“	2007–2013 m.
39.	Programa „ERASMUS+“	2014–2020 m.
40.	Programa „EUROSTARS 2“	2014–2020 m.
41.	Programa „EUROSTARS“	2007–2013 m.
42.	Programa „Fiscalis 2013“	2007–2013 m.
43.	Programa „Fiscalis 2020“	2014–2020 m.
44.	Programa „Horizontas 2020“	2014–2020 m.
45.	Programa „Jean Monnet“	2007–2013 m.
46.	Programa „Kultūra 2007–2013“	2007–2013 m.
47.	Programa „Kūrybiška Europa 2014–2020“	2014–2020 m.
48.	Programa „LIFE“	2014–2020 m.
49.	Programa „LIFE+“	2007–2013 m.
50.	Programa „Media 2007–2013“	2007–2013 m.
51.	Programa „Muitinė 2013“	2007–2013 m.
52.	Programa „Muitinė 2020“	2014–2020 m.
53.	Programa „Progress“	2007–2013 m.
54.	Programa „Tempus IV“	2007–2013 m.
55.	Programa „Transversal“	2007–2013 m.
56.	Saugumo ir laisvių apsaugos bendroji programa	2007–2013 m.
57.	Septintoji bendroji mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programa	2007–2013 m.
58.	Solidarumo ir migracijos srautų valdymo bendroji programa (Europos pabėgėlių fondas, Europos fondas trečiųjų šalių piliečių integracijai, Europos grąžinimo fondas ir Išorės sienų fondas)	2007–2013 m.
59.	Teisingumo programa	2014–2020 m.
60.	Teisių, lygybės ir pilietybės programa	2014–2020 m.
61.	Transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) programa	2007–2013 m.
62.	Transeuropinių energetikos tinklų (TEN-E) programa	2007–2013 m.

EIL. NR.	PROGRAMOS PAVADINIMAS	PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO LAIKOTARPIS
63.	Trečioji sveikatos programa	2014–2020 m.
64.	URBACT II programa	2007–2013 m.
65.	URBACT III programa	2014–2020 m.
66.	Užimtumo ir socialinių inovacijų programa	2014–2020 m.
67.	Vidaus saugumo fondas	2014–2020 m.

- Programos, teminiu požiūriu neatitinkančios BJRS politikos sričių**
- Programos, kurių rėmuose nesudarytos teorinės galimybės bendradarbiavimui BJR**
- Programos, kurių lėšomis faktiškai nebuvo finansuotas bendradarbiavimas BJR⁵⁸**
- Programos, kurių lėšomis buvo finansuotos BJRS aktualios intervencijos**

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

⁵⁸ Už programos „ERASMUS MUNDUS“ įgyvendinimą atsakinga institucija (Nacionalinė švietimo agentūra (NŠA) nepateikė duomenų apie programos projektus, todėl šios programos intervencijos į fiskalinį žemėlapij neįtrauktos.

4 PRIEDAS. INTERVIU RESPONDENTŲ SĄRAŠAS

EIL. NR.	VARDAS, PAVARDĖ	INSTITUCIJA	PAREIGOS	VAIDMUO ĮGYVENDINANT BJRS
1	Julija Kvietkė	FM	Investicijų politikos skyriaus patarėja	ES fondų investicijų programų koordinavimas Lietuvoje
2	Deimantė Jankūnaitė	VRM	Europos Sąjungos investicijų ir tarptautinių programų departamento Teritorinio bendradarbiavimo programų skyriaus vadovė	ETBT programų koordinavimas Lietuvoje
3	Renata Stambrauskė	VRM	Europos Sąjungos investicijų ir tarptautinių programų departamento Teritorinio bendradarbiavimo programų skyriaus patarėja	ETBT programų koordinavimas Lietuvoje
4	Raimondas Paškevičius	ŠMSM	Europos Sąjungos paramos koordinavimo departamento direktorius	BJRS politikos srities „Švietimas“ koordinavimas nacionaliniu lygmeniu
5	Raimondas Martinavičius	EIMIN	Inovacijų politikos skyriaus patarėjas	BJRS politikos srities „Inovacijos“ koordinavimas nacionaliniu lygmeniu
6	Gabrielė Dailidaitė	EIMIN	Inovacijų politikos skyriaus vyriausioji specialistė	BJRS politikos srities „Inovacijos“ koordinavimas nacionaliniu lygmeniu
7	Algirdas Šakalys	VGTU ITLKC	Koordinatorius	BJRS politikos srities „Transportas“ koordinavimas makroregiono lygmeniu
8	Daiva Parulskienė	KM	Profesionalios kūrybos ir tarptautiškumo politikos grupės vyresnioji patarėja	BJRS politikos srities „Kultūra“ koordinavimas nacionaliniu lygmeniu
9	Milda Vakarainaitė	KM	Profesionalios kūrybos ir tarptautiškumo politikos grupės vyriausioji specialistė	BJRS politikos srities „Kultūra“ koordinavimas nacionaliniu lygmeniu
10	Robertas Bružilas	URM	Europos Sąjungos departamento direktoriaus pavaduotojas	BJRS įgyvendinimo Lietuvoje koordinavimas
11	Laura Čeponytė	URM	Europos Sąjungos departamento COREPER II skyriaus antroji sekretorė	BJRS įgyvendinimo Lietuvoje koordinavimas
12	Saulius Šimanauskas	ENMIN	Inovacijų ir tarptautiškumo skatinimo grupės vyriausiasis specialistas	BJRS politikos srities „Energetika“ koordinavimas makroregiono lygmeniu
13	Mindaugas Stonkus	ENMIN	Klimato kaitos valdymo grupės patarėjas	BJRS horizontaliojo veiksmo „Klimatas“ koordinavimas nacionaliniu lygmeniu
14	Vytautas Bernadišius	ENMIN	Klimato kaitos valdymo grupės vyriausiasis specialistas	BJRS horizontaliojo veiksmo „Klimatas“ koordinavimas nacionaliniu lygmeniu
15	Darius Liutikas	ŽŪM	Buvęs Mokslo ir inovacijų skyriaus patarėjas	BJRS politikos srities „Bioekonomika“ koordinavimas makroregiono lygmeniu
16	Ieva Monika Jankuvienė	PAGD	Tarptautinių ryšių skyriaus vedėja	BJRS politikos srities „Civilinė sauga“ koordinavimas nacionaliniu lygmeniu
17	Agnė Lukoševičienė	AM	Taršos prevencijos politikos grupės vyriausioji specialistė	BJRS politikos sričių „Maistinės medžiagos“, „Pavojingos medžiagos“ ir „Švari laivyba“ koordinavimas nacionaliniu lygmeniu

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

5 PRIEDAS. NACIONALINIŲ STRATEGINIŲ DOKUMENTŲ SUDERINAMUMAS SU BJRS PAGAL TEMATIKĄ IR BENDRADARBIAVIMO DIMENSIJĄ

BJRS tikslas	BJRS politikos sritis	BJRS politikos sričiai artimų viešosios politikos sričių 2009–2020 m. nacionaliniai strateginiai dokumentai	Dokumento teminė atitiktis BJRS	Bendradarbiavimo BJR dimensija	BJRS politikos sričiai artimų viešosios politikos sričių 2009–2020 m. nacionaliniai strateginiai dokumentai	Dokumento teminė atitiktis BJRS	Bendradarbiavimo BJR dimensija
APSAUGOTI JŪRĄ	BIOEKONOMIKA				Nacionalinė 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros programa ⁵⁹ NUO 2014 M.	Iš dalies	Ne
		Lietuvos miškingumo didinimo programa ⁶⁰ IKI 2012 M.	Ne	Ne	Nacionalinė miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012–2020 metų programa ⁶¹ NUO 2012 M.	Iš dalies	Ne
		Žalioji knyga. Lietuvos kaimo ateitis ⁶² IKI 2019 M.	Taip	Ne	Lietuvos kaimo ir žemės ūkio plėtros baltoji knyga. Nacionalinės politikos iššūkiai, uždaviniai ir veiksmai iki 2030 m. ⁶³ NUO 2019 M.	Taip	Ne
					Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos strategija ⁶⁴ NUO 2012 M.	Taip	Iš dalies
		Valstybinė aplinkos apsaugos strategija ⁶⁵ IKI 2015 M.	Taip	Ne	Vandenų srities plėtros 2017–2023 metų programa ⁶⁶ NUO 2017 M.	Taip	Taip

⁵⁹ LR Vyriausybės 2013 m. gruodžio 4 d. nutarimas Nr. 1162 „Dėl nacionalinės 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros programos patvirtinimo“.

⁶⁰ LR aplinkos ministerijos 2002 m. gruodžio 2 d. nutarimas Nr. 616/471 „Dėl Lietuvos miškingumo didinimo programos patvirtinimo“.

⁶¹ LR Vyriausybės 2012 m. gegužės 23 d. nutarimas Nr. 569 „Dėl nacionalinės miškų sektoriaus plėtros 2012–2020 metų programos patvirtinimo“.

⁶² LR žemės ūkio ministerija, Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas, *Žalioji knyga. Lietuvos kaimo ateitis*, 2010.

⁶³ LR žemės ūkio ministerija, *Lietuvos kaimo ir žemės ūkio plėtros baltoji knyga. Nacionalinės politikos iššūkiai, uždaviniai ir veiksmai iki 2030 m.*, 2019.

⁶⁴ LR Seimo 2012 m. lapkričio 6 d. nutarimas Nr. XI-2375 „Dėl nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos patvirtinimo“.

⁶⁵ LR Seimo 1996 m. rugsėjo 25 d. nutarimas Nr. I-1550 „Dėl valstybinės apsaugos strategijos patvirtinimo“.

⁶⁶ LR Vyriausybės 2017 m. vasario 1 d. nutarimas Nr. 88 „Dėl vandenų srities plėtros 2017–2023 metų programos patvirtinimo“.

BJRS tikslas	BJRS politikos sritis	BJRS politikos sričiai artimų viešosios politikos sričių 2009–2020 m. nacionaliniai strateginiai dokumentai	Dokumento teminė atitiktis BJRS	Bendradarbiavimo BJR dimensija	BJRS politikos sričiai artimų viešosios politikos sričių 2009–2020 m. nacionaliniai strateginiai dokumentai	Dokumento teminė atitiktis BJRS	Bendradarbiavimo BJR dimensija
APSAUGOTI JŪRĄ	PAVOJINGOS MEDŽIAGOS	Valstybinė aplinkos apsaugos strategija IKI 2015 M.	Taip	Ne	Nacionalinė aplinkos apsaugos strategija ⁶⁷ NUO 2015 M.	Taip	Taip
					Baltijos jūros aplinkos apsaugos strategija ⁶⁸ NUO 2010 M.	Taip	Taip
					Vandenų srities plėtros 2017–2023 metų programa NUO 2017 M.	Taip	Taip
	MAISTINĖS MEDŽIAGOS	Valstybinė aplinkos apsaugos strategija IKI 2015 M.	Taip	Ne	Nacionalinė aplinkos apsaugos strategija NUO 2015 M.	Taip	Taip
					Baltijos jūros aplinkos apsaugos strategija NUO 2010 M.	Taip	Taip
					Vandenų srities plėtros 2017–2023 metų programa NUO 2017 M.	Taip	Taip
					Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo 2008–2015 metų plėtros strategija ⁶⁹ NUO 2008 M.	Iš dalies	Ne
	ŠVARI LAIVYBA	Valstybinė aplinkos apsaugos strategija IKI 2015 M.	Ne	Ne	Nacionalinė aplinkos apsaugos strategija NUO 2015 M.	Taip	Taip
					Vandenų srities plėtros 2017–2023 metų programa NUO 2017 M.	Taip	Taip
	SAUGUMAS				Baltijos jūros aplinkos apsaugos strategija NUO 2010 M.	Taip	Taip
	CIVILINĖ SAUGA	Nacionalinė nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa ⁷⁰ IKI 2015 M.	Taip	Taip	Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programa ⁷¹ NUO 2015 M.	Taip	Taip
					Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos strategija NUO 2012 M.	Taip	Iš dalies

⁶⁷ LR Seimo 2015 m. balandžio 16 d. nutarimas Nr. XII-1626 „Dėl nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo“

⁶⁸ LR Vyriausybės 2010 m. rugpjūčio 25 d. nutarimas Nr. 1264 „Dėl Baltijos jūros aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo“.

⁶⁹ LR Vyriausybės 2008 m. rugpjūčio 27 d. nutarimas Nr. 832 „Dėl geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo 2008–2015 m. plėtros strategijos patvirtinimo“.

⁷⁰ LR Vyriausybės 2012 m. lapkričio 14 d. nutarimas Nr. 1381 „Dėl nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“.

⁷¹ LR Seimo 2015 m. gegužės 7 d. nutarimas Nr. XII-1682 „Dėl viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos patvirtinimo“.

BJRS tikslas	BJRS politikos sritis	BJRS politikos sričiai artimų viešosios politikos sričių 2009–2020 m. nacionaliniai strateginiai dokumentai	Dokumento teminė atitiktis BJRS	Bendradarbiavimo BJR dimensija	BJRS politikos sričiai artimų viešosios politikos sričių 2009–2020 m. nacionaliniai strateginiai dokumentai	Dokumento teminė atitiktis BJRS	Bendradarbiavimo BJR dimensija
PADIDINTI GEROVĘ	KULTŪRA	Regionų kultūros plėtros 2008–2012 metų programa ⁷² IKI 2010 M.	Iš dalies	Iš dalies	Regionų kultūros plėtros 2012–2020 metų programa ⁷³ NUO 2011 M.	Iš dalies	Iš dalies
					Profesionaliojo scenos meno nacionalinė programa ⁷⁴ NUO 2017 M.	Ne	Ne
					Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo, skaitmeninio turinio saugojimo ir prieigos strategija ⁷⁵ NUO 2009 M.	Ne	Ne
					Skaitmeninio kultūros paveldo aktualinimo ir išsaugojimo 2015–2020 metų programa ⁷⁶ NUO 2015 M.	Ne	Ne
		Skaitymo skatinimo programa ⁷⁷ IKI 2011 M.	Ne	Ne	Skaitymo skatinimo 2019–2024 metų programa ⁷⁸ NUO 2019 M.	Ne	Ne
		Tautinio paveldo produktų apsaugos, jų rinkos ir amatų plėtros 2008–2015 metų programa ⁷⁹ IKI 2012 M.	Ne	Ne	Tautinio paveldo produktų apsaugos, jų rinkos ir amatų plėtros 2012–2020 metų programa ⁸⁰ NUO 2012 M.	Ne	Ne
		Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategija ⁸¹ IKI 2015 M.	Taip	Ne			

⁷² LR kultūros ministro 2011 m. spalio 19 d. įsakymas Nr. ĮV-639 „Dėl regionų kultūros plėtros 2012–2020 metų programos patvirtinimo“.

⁷³ LR kultūros ministro 2011 m. spalio 19 d. įsakymas Nr. ĮV-639 „Dėl regionų kultūros plėtros 2012–2020 metų programos patvirtinimo“.

⁷⁴ LR kultūros ministro 2017 m. lapkričio 30 d. įsakymas Nr. ĮV-1144 „Dėl profesionaliojo scenos meno veiklos nacionalinės programos ir profesionaliojo scenos meno veiklos nacionalinės programos nuostatų patvirtinimo“.

⁷⁵ LR Vyriausybės 2009 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. 493 „Dėl Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo, skaitmeninio turinio saugojimo ir prieigos strategijos patvirtinimo“.

⁷⁶ LR kultūros ministro 2015 m. kovo 4 d. įsakymas Nr. ĮV-153 „Dėl skaitmeninio kultūros paveldo aktualinimo ir išsaugojimo 2015–2020 metų programos patvirtinimo“.

⁷⁷ LR Vyriausybės 2006 m. lapkričio 30 d. nutarimas Nr. 1200 „Dėl skaitymo skatinimo programos patvirtinimo“.

⁷⁸ LR kultūros ministro 2018 m. spalio 19 d. įsakymas Nr. ĮV-746/V-834 „Dėl skaitymo skatinimo 2019–2024 metų programos ir skaitymo skatinimo programos 2019–2021 metų veiksmų plano patvirtinimo“.

⁷⁹ LR Vyriausybės 2008 m. liepos 16 d. nutarimas Nr. 775 „Dėl ilgalaikės tautinio paveldo produktų išsaugojimo, populiarinimo, sukūrimo ir realizavimo skatinimo strategijos ir tautinio paveldo produktų apsaugos, jų rinkos ir amatų plėtros 2008–2015 metų programos patvirtinimo“.

⁸⁰ LR Vyriausybės 2011 m. gruodžio 14 d. nutarimas Nr. 1475 „Dėl tautinio paveldo produktų apsaugos, jų rinkos ir amatų plėtros 2012–2020 metų programos patvirtinimo“.

⁸¹ LR kultūros ministro 2007 m. kovo 28 d. įsakymas Nr. ĮV-217 „Dėl kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategijos patvirtinimo“.

BJRS tikslas	BJRS politikos sritis	BJRS politikos sričiai artimų viešosios politikos sričių 2009–2020 m. nacionaliniai strateginiai dokumentai	Dokumento teminė atitiktis BJRS	Bendradarbiavimo BJR dimensija	BJRS politikos sričiai artimų viešosios politikos sričių 2009–2020 m. nacionaliniai strateginiai dokumentai	Dokumento teminė atitiktis BJRS	Bendradarbiavimo BJR dimensija
PADIDINTI GEROVĘ	ŠVIETIMAS	Valstybinė švietimo strategija 2003–2012 metams ⁸² IKI 2012 M.	Taip	Ne	Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija ⁸³ NUO 2013 M.	Taip	Ne
					Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija ⁸⁴ NUO 2004 M.	Taip	Ne
					Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2016–2023 metų plėtros programa ⁸⁵ NUO 2016 M.	Taip	Ne
		Ilgalaikė mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros strategija ⁸⁶ IKI 2012 M.	Taip	Iš dalies	Valstybinė studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros 2013–2020 metų plėtros programa ⁸⁷ NUO 2013 M.	Taip	Iš dalies
	SVEIKATA	Lietuvos nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros 2006–2013 metų strategija IKI 2013 M.	Taip	Iš dalies	Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 metų plėtros programa ⁸⁸ NUO 2016 M.	Taip	Ne
		Valstybinė traumatizmo profilaktikos 2000–2010 metų programa IKI 2010 M.	Iš dalies	Taip			
					Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programa ⁸⁹ NUO 2014 M.	Taip	Ne

⁸² LR Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. IX-1700 „Dėl valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų“.

⁸³ LR Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimas Nr. XII-745 „Dėl valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos patvirtinimo“.

⁸⁴ LR švietimo ir mokslo ministro ir LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas 2004 m. kovo 26 d. Nr. ISAK-433/A1-83 „Dėl mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijos ir jos įgyvendinimo veiksmų plano tvirtinimo“.

⁸⁵ LR Vyriausybės 2016 m. balandžio 6 d. nutarimas Nr. 347 „Dėl neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2016–2023 metų plėtros programos patvirtinimo“.

⁸⁶ LR Vyriausybės 2003 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 1646 „Dėl ilgalaikės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros strategijos bei Lietuvos mokslo ir technologijų baltosios knygos nuostatų įgyvendinimo programos patvirtinimo“.

⁸⁷ LR Vyriausybės 2012 m. gruodžio 5 d. nutarimas Nr. 1494 „Dėl valstybinės studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros 2013–2020 metų plėtros programos patvirtinimo“.

⁸⁸ LR Vyriausybės 2015 m. gruodžio 9 d. nutarimas Nr. 1291 „Dėl Nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 metų plėtros programos patvirtinimo“.

⁸⁹ LR Seimo 2014 m. birželio 26 d. nutarimas Nr. XII-964 „Dėl Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programos patvirtinimo“.

BJRS tikslas	BJRS politikos sritis	BJRS politikos sričiai artimų viešosios politikos sričių 2009–2020 m. nacionaliniai strateginiai dokumentai	Dokumento teminė atitiktis BJRS	Bendradarbiavimo BJR dimensija	BJRS politikos sričiai artimų viešosios politikos sričių 2009–2020 m. nacionaliniai strateginiai dokumentai	Dokumento teminė atitiktis BJRS	Bendradarbiavimo BJR dimensija
PADIDINTI GEROVĘ		Valstybinė ŽIV/AIDS ir lytiškai plintančių infekcijų profilaktikos ir kontrolės 2010–2012 metų programa IKI 2012 M.	Taip	Ne			
					Nacionalinė imunoprofilaktikos 2019–2023 metų programa ⁹⁰ NUO 2019 M.	Iš dalies	Ne
					Psichikos sveikatos strategija ⁹¹ NUO 2007 M.	Iš dalies	Ne
		Tuberkuliozės profilaktikos ir kontrolės 2011–2014 metų programa IKI 2014 M.	Taip	Ne			
		Nacionalinė narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2010–2016 metų programa IKI 2016 M.	Taip	Ne			
					Nacionalinė vėžio profilaktikos ir kontrolės 2014–2025 metų programa ⁹² NUO 2014 M.	Ne	Ne
					Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos strategija NUO 2012 M.	Taip	Iš dalies
	TURIZMAS	Nacionalinė turizmo plėtros 2010–2013 m. programa ⁹³ IKI 2013 M.	Taip	Iš dalies	Lietuvos turizmo plėtros 2014–2020 metų programa ⁹⁴ NUO 2014 M.	Taip	Taip

⁹⁰ LR sveikatos apsaugos ministro 2019 m. sausio 28 d. įsakymas Nr. V-115 „Dėl nacionalinės imunoprofilaktikos 2019–2023 metų programos patvirtinimo“.

⁹¹ LR Seimo 2007 m. balandžio 3 d. nutarimas Nr. X-1070 „Dėl psichikos sveikatos strategijos patvirtinimo“.

⁹² LR sveikatos apsaugos ministro 2014 m. liepos 16 d. įsakymas Nr. V-814 „Dėl nacionalinės vėžio profilaktikos ir kontrolės 2014–2025 metų programos patvirtinimo“.

⁹³ LR Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 29 d. nutarimas Nr. 944 „Dėl Nacionalinės turizmo plėtros 2010–2013 metų programos patvirtinimo“.

⁹⁴ LR Vyriausybės 2014 m. kovo 12 d. nutarimas Nr. 238 „Dėl Lietuvos turizmo plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo“.

BJRS tikslas	BJRS politikos sritis	BJRS politikos sričiai artimų viešosios politikos sričių 2009–2020 m. nacionaliniai strateginiai dokumentai	Dokumento teminė atitiktis BJRS	Bendradarbiavimo BJR dimensija	BJRS politikos sričiai artimų viešosios politikos sričių 2009–2020 m. nacionaliniai strateginiai dokumentai	Dokumento teminė atitiktis BJRS	Bendradarbiavimo BJR dimensija
	INOVACIJOS				Lietuvos inovacijų 2010–2020 metų strategija ⁹⁵ NUO 2010 M.	Taip	Taip
					Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programa ⁹⁶ NUO 2014 M.	Taip	Taip
					Prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) kryptių ir jų prioritetų įgyvendinimo programa ⁹⁷ NUO 2014 M.	Taip	Iš dalies
					Valstybinė studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros 2013–2020 metų plėtros programa NUO 2013 M.	Taip	Iš dalies
SUJUNGTI REGIONĄ	ENERGETIKA	Nacionalinė energetikos strategija ⁹⁸ IKI 2012 M.	Taip	Taip	Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija ⁹⁹ NUO 2012 M.	Taip	Taip
					Nacionalinė atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategija ¹⁰⁰ NUO 2010 M.	Taip	Ne
					Nacionalinė šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programa ¹⁰¹ NUO 2015 M.	Taip	Ne
					Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo plėtros programa ¹⁰² NUO 2015 M.	Taip	Iš dalies
					Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos strategija ¹⁰³ NUO 2012 M.	Taip	Iš dalies

⁹⁵ LR Vyriausybės 2010 m. vasario 17 d. nutarimas Nr. 163 „Dėl Lietuvos inovacijų 2010–2020 metų strategijos“.

⁹⁶ LR Vyriausybės 2013 m. gruodžio 18 d. nutarimas Nr. 1281 „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo“.

⁹⁷ LR Vyriausybės 2014 m. balandžio 30 d. nutarimas Nr. 411 „Dėl prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) kryptių ir jų prioritetų įgyvendinimo programos patvirtinimo“.

⁹⁸ LR Seimo 2007 m. sausio 18 d. nutarimas Nr. X-1046 „Dėl nacionalinės energetikos strategijos patvirtinimo“.

⁹⁹ LR Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimas Nr. XI-2133 (Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. birželio 21 d. nutarimo Nr. XIII-1288 redakcija).

¹⁰⁰ LR Vyriausybės 2010 m. birželio 21 d. nutarimas Nr. 789 „Dėl nacionalinės atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategijos patvirtinimo“.

¹⁰¹ LR Vyriausybės 2015 m. kovo 18 d. nutarimas Nr. 284 „Dėl nacionalinės šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programos patvirtinimo“.

¹⁰² LR Vyriausybės 2015 m. gruodžio 23 d. nutarimas Nr. 1427 „Dėl radioaktyviųjų atliekų tvarkymo plėtros programos patvirtinimo“.

¹⁰³ LR Seimo 2012 m. lapkričio 6 d. Nr. XI-2375 nutarimas „Dėl nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos patvirtinimo“.

BJRS tikslas	BJRS politikos sritis	BJRS politikos sričiai artimų viešosios politikos sričių 2009–2020 m. nacionaliniai strateginiai dokumentai	Dokumento teminė atitiktis BJRS	Bendradarbiavimo BJR dimensija	BJRS politikos sričiai artimų viešosios politikos sričių 2009–2020 m. nacionaliniai strateginiai dokumentai	Dokumento teminė atitiktis BJRS	Bendradarbiavimo BJR dimensija
SUJUNGTI REGIONĄ	TRANSPORTAS	Ilgalaikė (iki 2025 metų) Lietuvos transporto sistemos plėtros strategija ¹⁰⁴ IKI 2013 M.	Taip	Taip	Nacionalinė susiekimo plėtros 2014–2022 metų programa ¹⁰⁵ NUO 2014 M.	Taip	Taip
					Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos strategija NUO 2012 M.	Taip	Iš dalies

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Pagal **teminės atitikties BJRS politikos sritims** požymį analizuotiems dokumentams buvo priskirti įverčiai:

- „**Taip**“ (kai dokumente išdėstytos strateginės plėtros kryptys savo tematika didžiąja dalimi ar visiškai atitinka BJRS politikos sritis);
- „**Iš dalies**“ (kai dalis dokumente išdėstytų strateginės plėtros krypčių savo tematika atitinka BJRS politikos sritis);
- „**Ne**“ (kai dokumente numatomos strateginės plėtros kryptys savo tematika iš esmės nesutampa su BJRS politikos sritimis).

Pagal **bendradarbiavimo BJR dimensiją** analizuotiems dokumentams buvo priskirti įverčiai:

- „**Taip**“ (kai dokumente aiškiai įvardijamas bendradarbiavimo BJR arba su konkrečiomis BJR valstybėmis poreikis);
- „**Iš dalies**“ (kai dokumente minimas tarptautinio bendradarbiavimo ar bendradarbiavimo regione poreikis, tačiau neišskiriami konkretūs regionai ar valstybės);
- „**Ne**“ (kai dokumente neminimas tarptautinio bendradarbiavimo poreikis arba akcentuojamas tarptautinio bendradarbiavimo su kitomis, nei BJR, valstybėmis poreikis).

¹⁰⁴ LR Vyriausybės 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 692 „Dėl ilgalaikės (iki 2025 metų) Lietuvos transporto sistemos plėtros strategijos patvirtinimo“.

¹⁰⁵ LR Vyriausybės 2014 m. gruodžio 15 d. nutarimas Nr. 1443 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. gruodžio 18 d. nutarimo Nr. 1253 „Dėl Nacionalinės susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programos patvirtinimo“ pakeitimo“.

6 PRIEDAS. ES STRATEGINĖS DARBOTVARKĖS IR BJRS SAŠAJOS

2019–2024 M. ES STRATEGINĖ DARBOTVARKĖ ¹⁰⁶		BJRS		
TIKSLAS	TEMATIKA	TIKSLAS	POLITIKOS SRITIS	TEMATIKA
Poveikį klimatui neutralizuojančios, žalios, teisingos ir socialinės Europos kūrimas	Darnaus žemės ūkio skatinimas; kova su biologinės įvairovės nykimu	Apsaugoti jūrą	Bioekonomika	Tvarus išteklių naudojimas; taršos iš žemės ūkio mažinimas; vandens biologinės įvairovės apsauga
	Vandens kokybės gerinimas, aplinkos sistemų, įskaitant vandenynus , išsaugojimas		Pavojingos medžiagos	Baltijos jūros taršos pavojingomis medžiagomis mažinimas
			Maistinės medžiagos	Baltijos jūros taršos maistinėmis medžiagomis mažinimas
Piliečių ir laisvių apsauga	ES atsparumo gaivalinėms nelaimėms ir žmogaus sukeltoms katastrofoms didinimas, aktyviai solidarizuojantis ir sutelkiant išteklius	Apsaugoti jūrą	Švari laivyba	Kenksmingų teršalų emisijų iš vandens transporto mažinimas
	Kovos su terorizmu bei tarpvalstybinio nusikalstamumu stiprinimas, gerinant bendradarbiavimą bei dalijimąsi informacija		Civilinė sauga	Sausumos nelaimių (stichinių ar technologinių nelaimių, radiacinių ir ekologinių avarijų, ligų keliamų rizikų ir pan.) valdymas Organizuoto nusikalstamumo (prekybos žmonėmis, narkotikų kontrabandos, pinigų plovimo, sukčiavimo ir pan.) valdymas
Mūsų ekonominės bazės plėtojimas: ateičiai skirtas europinis modelis	Skaitmeninės revoliucijos teikiamo potencialo išnaudojimas, plėtojant skaitmeninę infrastruktūrą, gerinant sujungiamumą, reglamentavimą, integruojant paslaugas, gilinant ir stiprinant bendrąją rinką , didinant skaitmeninį raštingumą	Padidinti gerovę	Inovacijos	Kliūčių prieigai prie skaitmeninės rinkos šalinimas
	Verslumo ir inovacijų skatinimas, įskaitant viešųjų ir privačiųjų investicijų į infrastruktūrą skatinimą ir rėmimą, siekiant finansuoti įmonių, įskaitant MVĮ , augimą			Inovacijų ir verslumo ekosistemos BJR kūrimas; kliūčių inovacijų vystymui (ypač MVĮ) šalinimas

¹⁰⁶ Europos vadovų taryba, *Nauja 2019–2024 m. strateginė darbotvarkė*: <https://www.consilium.europa.eu/media/39930/a-new-strategic-agenda-2019-2024-lt.pdf>.

2019–2024 M. ES STRATEGINĖ DARBOTVARKĖ ¹⁰⁶		BJRS		
TIKSLAS	TEMATIKA	TIKSLAS	POLITIKOS SRITIS	TEMATIKA
	Europos mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų susiskaidymo klausimo sprendimas			Tarptautinis bendradarbiavimas inovacijų srityje, ypač bendrų tyrimų projektų įgyvendinime ir jų rezultatų pritaikyme rinkai
	Daugiau investicijų į žmonių įgūdžius ir švietimą		Švietimas	Mokymosi darbo vietoje skatinimas; mokymosi visą gyvenimą ir darbuotojų mobilumo skatinimas

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

7 PRIEDAS. EK POLITINIŲ GAIRIŲ IR BJRS SĄSAJOS

EUROPOS KOMISIJOS (2019–2024 M.) POLITINĖS GAIRĖS ¹⁰⁷		BJRS		
TIKSLAS	TEMATIKA	TIKSLAS	POLITIKOS SRITIS	TEMATIKA
Europos žaliasis kursas	Apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos taikymo srities išplėtimas, įtraukiant jūrų sektorių	Apsaugoti jūrą	Švari laivyba	Kenksmingų teršalų (išmetamų dujų, chemikalų, naftuoto vandens, nevalyto balastinio vandens ir pan.) emisijų iš vandens transporto mažinimas
	Kova su plastiko atliekomis , patenkančiomis į vandens telkinius, sprendžiant vienkartinį plastiko gaminių klausimą		Pavojingos medžiagos	Baltijos jūros taršos pavojingomis medžiagomis (chemikalų, metalų, biocidų, farmacijos produktų ir pan.) mažinimas
	Jūrų ir vandenynų išsaugojimas, apribojant biologinės įvairovės nykimą, nustatant įvairiems sektoriams (įskaitant žemės ūkio) bendras biologinės įvairovės normas		Bioekonomika	Vandens biologinės įvairovės apsauga
	Naujo žiedinės ekonomikos veiksmų plano pristatymas, daugiausiai dėmesio skiriant tausiam išteklių naudojimui			Tvarus jūros ir sausumos išteklų naudojimas
Europinės gyvensenos propagavimas	Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo grėsmių valdymas		Civilinė sauga	Organizuoto nusikalstamumo (prekybos žmonėmis, narkotikų kontrabandos, pinigų plovimo , sukčiavimo ir pan.) valdymas
Ekonomika, kuri tarnauja žmonėms	Kliūčių mokytiis šalinimas ir galimybių gauti kokybišką išsilavinimą didinimas; besimokančiųjų mobilumo galimybių didinimas; visą gyvenimą trunkančio mokymosi skatinimas	Padidinti gerovę	Švietimas	Ankstyvo iškritimo iš švietimo sistemos problemos sprendimas; mokymosi visą gyvenimą ir darbuotojų mobilumo skatinimas
	MVĮ , kaip ekonomikos pagrindo, stiprinimas; finansavimo MVĮ veiklai plėsti ir inovacijoms vystyti prieinamumo didinimas; inovacijų skatinimas, investuojant į jų sudedamąsias dalis - duomenis ir dirbtinį intelektą		Inovacijos	Inovacijų ir verslumo ekosistemos BJR kūrimas; kliūčių inovacijų vystymui (ypač MVĮ) šalinimas
Prie skaitmeninio amžiaus prisitaikusi Europa	Skaitmeninių technologijų teikiamų galimybių išnaudojimas; skaitmeninio raštingumo gerinimas			Kliūčių prieigai prie skaitmeninės rinkos (ypač MVĮ) šalinimas

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

¹⁰⁷ Kitos kadencijos Europos Komisijos (2019–2024 m.) politinės gairės: <https://op.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/62e534f4-62c1-11ea-b735-01aa75ed71a1>.

8 PRIEDAS. 2020 M. EK DARBO PROGRAMOS IR BJRS SAŠAJOS

2020 M. EK DARBO PROGRAMA ¹⁰⁸		BJRS		
TIKSLAS	TEMATIKA	TIKSLAS	POLITIKOS SRITIS	TEMATIKA
Europos žaliasis kursas	Darnus ir išmanus judumas, siekiant padaryti transporto sektorių modernesnę ir žalesnę	Sujungti regioną	Transportas	Inovatyvių ir išmanių transporto sprendimų diegimas; švaraus kuro naudojimo skatinimas
	Jūros atsinaujinančiųjų išteklių energijos potencialo išnaudojimas, siekiant gauti švarią energiją už prieinamą kainą ir padidinti energijos tiekimo saugumą		Energetika	Energijos tiekimo saugumo užtikrinimas; atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo didinimas
	Žemės ūkis, tvariau tiekiantis aukštos kokybės, maistingus, įperkamus ir saugius maisto produktus	Apsaugoti jūrą	Bioekonomika	Tvarus jūros ir sausumos išteklių naudojimas
	Biologinės įvairovės apsauga, siekiant išsaugoti vandenynus		Vandens biologinės įvairovės apsauga	
Europinės gyvenamosios propagavimas	Pagalba valstybėms narėms kovojant su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu	Padidinti gerovę	Civilinė sauga	Sausumos nelaimių (įskaitant teroristų išpuolius) ir organizuoto nusikalstamumo valdymas
	Europos švietimo erdvė, apimanti mokymąsi visą gyvenimą ; Europos įgūdžių darbotvarkė, padėsianti nustatyti ir pašalinti įgūdžių trūkumą ir keisti kvalifikaciją		Švietimas	Mokymosi darbo vietoje skatinimas; mokymosi visą gyvenimą ir darbuotojų mobilumo skatinimas
	Pagalba valstybėms narėms gerinant vėžio prevenciją ir priežiūrą		Sveikata	Neinfekcinių ligų valdymas
Prie skaitmeninio amžiaus prisitaikusi Europa	Naujas Skaitmeninių paslaugų aktas, sustiprinsiantis bendrąją skaitmeninių paslaugų rinką ir padėsiantis mažesnėms įmonėms užtikrinti joms reikalingą teisinį aiškumą ir vienodas sąlygas; skaitmeninio raštingumo gerinimas	Padidinti gerovę	Inovacijos	Kliūčių prieigai prie skaitmeninės rinkos (ypač MVJ) šalinimas
	Mokslinių tyrimų, inovacijų ir žinių pajėgumų sustiprinimas			Tarptautinis bendradarbiavimas inovacijų ir verslumo srityje, ypač bendrų tyrimų projektų įgyvendinime ir jų rezultatų pritaikyme rinkai

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

¹⁰⁸ Europos Komisijos 2020 m. darbo programa: https://ec.europa.eu/lithuania/rep-news-1t/EC_2020_program-1t; Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions „Commission Work Programme 2020. A Union that Strives for More“ (COM(2020) 37 final), 2020 m. sausio 29 d.: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar%3A7ae642ea-4340-11ea-b81b-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF.

9 PRIEDAS. LITERATŪROS SĄRAŠAS

Dokumentai

1. BJRS Veiksmų plano 2013 m. versija „Commission Staff Working Document Accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Concerning the European Union Strategy for the Baltic Sea Region Action Plan“ Briuselis 2013 02 SEC(2009) 712/2.
2. BJRS Veiksmų plano 2015 m. versija „Commission Staff Working Document, European Union Strategy for the Baltic Sea Region Action Plan“ {COM(2009) 248}, Briuselis 2015 09 10 SWD(2015) 177 galutinis.
3. BJRS Veiksmų plano 2017 m. versija „Commission Staff Working Document, European Union Strategy for the Baltic Sea Region Action Plan {COM(2009) 248}“, Briuselis 2017 03 20 SWD(2017) 118 galutinis.
4. BJRS Veiksmų plano 2020 m. nepatvirtinta versija „EU Strategy for the Baltic Sea Region Action Plan, Presidency Proposal“ Briuselis 2020 02 17.
5. BJRS Veiksmų plano nepatvirtinta versija „Commission Staff Working Document, European Union Strategy for the Baltic Sea Region Action Plan {COM(2009) 248}“, 2017 m. kovo 20 d., SWD(2017) 118 final.
6. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondai, Europos žemės ūkio fondai kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006.
7. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui 2015 m. „Komisijos darbo programa. Nauja pradžia“, Briuselis 2014 09 10 d.
8. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui 2020 m. „Komisijos darbo programa. Daugiau siekianti Sąjunga“ COM/2020/37 galutinė, Briuselis 2020 05 27.
9. Komisijos komunikatas Europos parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos {SEK(2009) 702} {SEK(2009) 703} {SEK(2009) 712}/* KOM/2009/0248 galutinis */.
10. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui 2020 m. „Komisijos darbo programa. Daugiau siekianti Sąjunga“, Briuselis, 2020 01 29 d., COM/2020/37 galutinis.
11. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui. „Patikslinta 2020 m. Komisijos darbo programa“, Briuselis, 2020 05 27 d. COM/2020/440 galutinis.
12. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Dėl Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos“, Briuselis 2009 06 10 KOM(2009) 248 galutinis.
13. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, „2020–2030 m. klimato ir energetikos politikos strategija“, Briuselis 2014 01 22 KOM(2014) 15 galutinis.

14. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, „Naujas žiedinės ekonomikos planas žalesnei ir konkurencingesnei Europai“, Briuselis 2020 m. kovo 11 d., KOM(2020) 98 galutinis.
15. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, 2020–2030 m. „Klimato ir energetikos politikos strategija“, COM(2014) 15 galutinis, Briuselis 2014 01 22.
16. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Naujas žiedinės ekonomikos planas žalesnei ir konkurencingesnei Europai“ COM(2020) 98 galutinis, Briuselis 2020 03 11.
17. Lietuvos Respublikos 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa. 2014 m. rugsėjis (pakeitimas patvirtintas 2020-06-16 sprendimu Nr.C(2020)4069).
18. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nutarimas „Dėl Lietuvos miškingumo didinimo programos patvirtinimo“, Vilnius 2002 12 02 Nr. 616/471.
19. Lietuvos Respublikos energetikos ministro įsakymas „Dėl nacionalinio gamtinių dujų tiekimo saugumo užtikrinimo prevencinių veikslių ir nacionalinio gamtinių dujų tiekimo ekstremaliųjų situacijų valdymo planų patvirtinimo“ 2012 11 28 Nr. 1–241.
20. Lietuvos Respublikos finansų ministro įsakymas „Dėl projektų administravimo ir finansavimo taisyklių patvirtinimo“, Vilnius 2014 09 08 d. Nr., 1K-316
21. Lietuvos Respublikos finansų ministro įsakymas „Dėl projektų administravimo ir finansavimo taisyklių patvirtinimo“, Vilnius 2014 10 08 Nr. 1K-316.
22. Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas „Dėl skaitmeninio kultūros paveldo aktualinimo ir išsaugojimo 2015-2020 metų programos patvirtinimo“, Vilnius 2015 03 04 Nr. IV-153.
23. Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas „Dėl kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategijos patvirtinimo“, Vilnius 2007 03 28 Nr. IV-217.
24. Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas „Dėl profesionaliojo scenos meno nacionalinės programos ir profesionaliojo scenos meno veiklos nacionalinės programos nuostatų patvirtinimo“, Vilnius 2017 11 30 Nr. IV-1144.
25. Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas „Dėl regionų kultūros plėtros 2012-2020 metų programos patvirtinimo“, Vilnius 2011 10 19 Nr. IV-639.
26. Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas „Dėl skaitymo skatinimo 2019–2024 metų programos ir skaitymo skatinimo programos 2019–2021 metų veiksmų plano patvirtinimo“, Vilnius 2018 10 19 Nr. IV-746/V-834.
27. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimo Nr. XI-2133 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“ pakeitimo“, Vilnius 2018 06 21 Nr. XIII-12882012.
28. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programos patvirtinimo“, Vilnius 2014 06 26 Nr. XII-964.
29. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo“, Vilnius 2015 06 16 d. Nr. XII-1626.
30. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl nacionalinės energetikos strategijos patvirtinimo“, Vilnius 2007 01 18 Nr. X-1046.
31. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos patvirtinimo“, Vilnius 2012 11 06 Nr. XI-2375.

32. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl psichikos sveikatos strategijos patvirtinimo“, Vilnius 2007 04 03 Nr. X-1070.
33. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl valstybinės apsaugos strategijos patvirtinimo“, Vilnius 1996 09 25 Nr. I-1550.
34. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos patvirtinimo“, Vilnius 2013 12 23 Nr. XII-745.
35. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų“, Vilnius 2003 07 4 Nr. IX-1700.
36. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos patvirtinimo“, Vilnius 2015 06 07 Nr. XII-1682.
37. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo projektas „Dėl nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos patvirtinimo“, užregistruotas: Vilnius 2019 11 11, Nr. 19-13060.
38. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo projektas „Dėl nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos patvirtinimo“, užregistruotas: Vilnius 2019 11 11, Nr. 19-13060.
39. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo projektas „Dėl nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos patvirtinimo“ užregistruotas: Vilnius 2019 11 11, Nr. 19-13060.
40. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas „Dėl nacionalinės vėžio profilaktikos ir kontrolės 2014–2025 metų programos patvirtinimo“, Vilnius 2014 07 16 Nr. V-814.
41. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas „Dėl nacionalinės imunoprofilaktikos 2019–2023 metų programos patvirtinimo“, Vilnius 2019 01 28 Nr. V-115.
42. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijos ir jos įgyvendinimo veiksmų plano tvirtinimo“, Vilnius 2004 03 26 Nr. ISAK-433/A1-83.
43. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymas „Dėl Lietuvos eksporto plėtros 2014–2020 metų gairių patvirtinimo“, Vilnius 2014 01 27 Nr. 4-58.
44. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. vasario 1 d. nutarimas Nr. 88 „Dėl vandenių srities plėtros 2017–2023 metų programos patvirtinimo“. Vilnius 2017 02 01.
45. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Baltijos jūros aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo“, Vilnius 2010 08 25 Nr. 1264.
46. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo 2008-2015 m. plėtros strategijos patvirtinimo“, Vilnius 2008 08 27 Nr. 832.
47. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl ilgalaikės (iki 2025 metų) Lietuvos transporto sistemos plėtros strategijos patvirtinimo“, Vilnius 2005 06 23 Nr. 692.
48. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl ilgalaikės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros strategijos bei Lietuvos mokslo ir technologijų baltosios knygos nuostatų įgyvendinimo programos patvirtinimo“, Vilnius 2003 12 22 Nr. 1646.
49. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl ilgalaikės tautinio paveldo produktų išsaugojimo, populiarinimo, sukūrimo ir realizavimo skatinimo strategijos ir tautinio paveldo produktų apsaugos, jų rinkos ir amatų plėtros 2008–2015 metų programos patvirtinimo“, Vilnius 2008 07 16 Nr. 775.
50. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos inovacijų 2010–2020 metų strategijos“, Vilnius 2010 02 17 Nr. 163.
51. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo“, Vilnius 2013 12 18 Nr. 1281.

52. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo, skaitmeninio turinio saugojimo ir prieigos strategijos patvirtinimo“, Vilnius 2009 05 20 Nr. 493.
53. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. gruodžio 18 d. nutarimo Nr. 1253 „Dėl Nacionalinės susisiekiimo plėtros 2014-2022 metų programos patvirtinimo“ pakeitimo“, 2014 12 15 Nr. 1443.
54. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos turizmo plėtros 2014-2020 metų programos patvirtinimo“, Vilnius 2014 04 12 Nr. 238.
55. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl nacionalinės 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros programos patvirtinimo“, Vilnius 2013 12 04 Nr. 1162.
56. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl nacionalinės atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategijos patvirtinimo“, Vilnius 2010 06 21 Nr. 789.
57. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl nacionalinės miškų sektoriaus plėtros 2012–2020 metų programos patvirtinimo“, Vilnius 2012 06 23 Nr. 569.
58. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“, Vilnius 2012 11 14 Nr. 1381.
59. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl nacionalinės šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programos patvirtinimo“, Vilnius 2015 03 18 Nr. 284.
60. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Nacionalinės turizmo plėtros 2010–2013 metų programos patvirtinimo“, Vilnius 2007 08 29 Nr. 944.
61. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 metų plėtros programos patvirtinimo“, Vilnius 2015 12 09 Nr. 1291.
62. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2016–2023 metų plėtros programos patvirtinimo“, Vilnius 2016 04 06 Nr. 347.
63. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) kryptių ir jų prioritetų įgyvendinimo programos patvirtinimo“, Vilnius 2014 04 30 Nr. 411.
64. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl radioaktyviųjų atliekų tvarkymo plėtros programos patvirtinimo“, Vilnius 2015 12 23 Nr. 1427.
65. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl skaitymo skatinimo programos patvirtinimo“, Vilnius 2006 11 30 Nr. 1200.
66. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl tautinio paveldo produktų apsaugos, jų rinkos ir amatų plėtros 2012–2020 metų programos patvirtinimo“, Vilnius 2011 12 14 Nr. 1475.
67. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl valstybinės studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros 2013–2020 metų plėtros programos patvirtinimo“, Vilnius 2012 12 05 Nr. 1494.
68. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl vandenių srities plėtros 2017–2023 metų programos patvirtinimo“, Vilnius 2017 02 01 Nr. 88.
69. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymas „Dėl Lietuvos eksporto plėtros 2014–2020 metų gairių patvirtinimo“, Vilnius 2014 01 27 Nr. 4-58.
70. „Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programa“ (versija 9.1). Patvirtinta Europos Komisijos 2015-02-13 sprendimu Nr. C(2015)842 (Su paskutiniu pakeitimu, patvirtintu Europos Komisijos 2020-03-05 sprendimu Nr. C(2020)1539).

71. „Lietuvos Respublikos Partnerystės sutartis“, pakeitimas patvirtintas 2018-04-11 sprendimu Nr. C(2018)2076.
72. „Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programa“ (versija 1.3). Patvirtinta Europos Komisijos 2015-02-13 sprendimu Nr. C(2015)5897 2015 08 17.
73. 2013 m. spalio 14 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) Nr. 1391/2013, kuriuo, sudarant Sąjungos bendro intereso projektų sąrašą, iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) (Nr. 347/2013) dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių OL L 349, 2013 12 21.

Antriniai šaltiniai

74. Baltijos Aplinkos Forumas 2018 veiklos ataskaita. „Svarbiausi pasiekimai, veiklos ir iniciatyvos“, 2018 m.
75. BGI Consulting „2009–2014 m. Europos ekonominės erdvės (EEE) ir Norvegijos finansinių mechanizmų įgyvendinimo vertinimas“ (užsakovas – LR finansų ministerija), Vilnius 2016 m.
76. Böhme Kai, Toptsidou Maria „Macro-Regional Integrated Territorial Investments: How to Break out of Interreg“. *Spatial Foresight Brief* (12), 2019.
77. COWI, M&E Factory ir IHS „Study on Macroregional Strategies and Their Links with Cohesion Policy“, Briuselis, 2017.
78. ESTEP, ES „Baltijos jūros regiono strategijos poveikio Lietuvos bendradarbiavimui su Baltijos jūros regiono valstybėmis vertinimas“ (užsakovas – LR užsienio reikalų ministerija), Vilnius, 2011.
79. Europos Komisija „Kitos kadencijos Europos Komisijos (2019–2024 m.) politinės gairės“, Briuselis, 2020 m.
80. Europos vadovų tarnyba, „Nauja 2019–2024 m. strateginė darbotvarkė“, Briuselis, 2019 m.
81. INTERACT Point Turku, „Roles and Responsibilities of the Implementing Stakeholders of the EUSBSR and a Flagship Project Concept“, 2013, 7.
82. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas, Žalioji knyga „Lietuvos kaimo ateitis“, 2010 Vilnius: Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas, 2010 ISBN 978-9955-481-18-8.
83. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, Lietuvos kaimo ir žemės ūkio plėtros baltoji knyga „Nacionalinės politikos iššūkiai, uždaviniai ir veiksmai iki 2030 m“, 2019.
84. Sielker Franziska, Chilla Tobias, „Evaluating and Monitoring Macro-regional Strategies“. Interact (sud.), *Making the most of macro-regions. Trends. Analysis. Recommendations*, 2018.
85. Spatial Foresight, „Added value of macro-regional strategies. Project and programme perspective“, 2017.
86. Spatial Foresight, „Cooperation Methods and Tools Applied by European Structural and Investment Funds Programmes for 2014-2020 to Support Implementation of the European Union Strategy for the Baltic Sea Region“, 2015.
87. SWECO, „Analysis of Needs for Financial Instruments in the EU Strategy for the Baltic Sea Region“, 2011.
88. 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos metinė įgyvendinimo ataskaita (Metinės ir galutinės investicijų į ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą tikslo įgyvendinimo ataskaitos A DALIS), 2016 02 2014LT16MAOP001.

Internetiniai šaltiniai

89. BALTCOAST projekto oficiali internetinė svetainė: <https://www.baltcoast.net/>.
90. Baltijos jūros regiono 2007–2013 m. programos internetinė svetainė: <http://eu.baltic.net/>.
91. ES finansuojamų mokslinių tyrimų ir inovacijų projektų Komisijos duomenų bazės internetinė svetainė (CORDIS): <https://cordis.europa.eu/>.
92. Europos infrastruktūros tinklų priemonės internetinė svetainė:
<https://ec.europa.eu/inea/en/connecting-europe-facility>.
93. Interreg Baltijos jūros regiono programos internetinė svetainė: <https://www.interreg-baltic.eu/>.
94. Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programos internetinė svetainė:
<https://latlit.eu/>.
95. Interreg V-A Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programos internetinė svetainė:
<http://lietuva-polska.eu/>.
96. Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programos internetinė svetainė:
<https://southbaltic.eu/>.
97. Konkurencingumo ir inovacijų bendrosios programos internetinė svetainė:
<https://ec.europa.eu/cip/>.
98. Lietuvos automobilių kelių direkcijos internetinė svetainė: <https://lakd.lrv.lt/lt/projektai/nr-06-1-1-tid-v-501-01-0002>.
99. Lietuvos ir Šveicarijos bendradarbiavimo programos internetinė svetainė:
<https://www.erweiterungsbeitrag.admin.ch/erweiterungsbeitrag/en/home/countries/litauen.html>.
100. Mokymosi visą gyvenimą programos internetinė svetainė:
<https://www.smpf.lt/lt/projektai/igyvendinti-projektai/mokymasis-visa-gyvenima/>.
101. Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programos internetinė svetainė: <http://2007-2013.southbaltic.eu/>.
102. Programos „COSME“ internetinė svetainė: <https://ec.europa.eu/easme/en/cosme-0>.
103. Programos „Erasmus Mundus“ internetinė svetainė: https://eacea.ec.europa.eu/sites/2007-2013/erasmus-mundus-programme_en.
104. Programos „Erasmus+“ internetinė svetainė: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/about_en.
105. Programos „Horizontas 2020“ internetinė svetainė:
<https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en>.
106. Programos „Kultūra 2007–2013“ internetinė svetainė:
https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/previous-programme/culture_en.
107. Programos „Kūrybiška Europa 2014–2020“ internetinė svetainė: <http://kurybiskaeuropa.eu/>.
108. Programos „Media 2007–2013“ internetinė svetainė:
https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/previous-programmes/media_en.
109. Programų „BONUS+“ ir „BONUS“ internetinė svetainė: <https://www.bonusportal.org/>.
110. Programų „EUROSTARS“ ir „EUROSTARS 2“ internetinė svetainė: <https://www.eurostars-eureka.eu/>.
111. Programų „LIFE+“ ir „LIFE“ internetinė svetainė: <https://ec.europa.eu/easme/en/life>.

112. Projekto „Baltic Grid“ antrojo etapo internetinė svetainė:
<https://cordis.europa.eu/project/id/223807>.
113. Projekto „Baltic Science Network – Connecting Through Science“ oficiali internetinė svetainė:
<https://www.baltic-science.org/about/>.
114. Projekto „Baltijos jūros regionas – išvystyto mokslo regionas“ oficiali internetinė svetainė:
<https://www.baltic-science.org/about/>.
115. Projekto „Baltijos jūros regiono, kaip pakrančių žvejybos turizmo traukos centro, plėtra, populiarinimas ir tvarus valdymas“ oficiali internetinė svetainė: <https://retrout.org/>.
116. Projekto „NonHazCity“ informacija skelbiama Baltijos Aplinkos Forumo Estijoje internetinėje svetainėje: <http://bef.ee/en/>.
117. Projekto „NonHazCity“ informacija skelbiama Baltijos Aplinkos Forumo Lietuvoje internetinėje svetainėje: <https://pagalvok.lt/nonhazcity/?lang=lt%20%E2%80%8E>.
118. Projekto „Pramoninė simbiozė Baltijos jūros regiono miestuose“ oficiali internetinė svetainė:
<https://ubis.nu/>.
119. Saugumo ir laisvių apsaugos bendroji programos internetinė svetainė:
https://ec.europa.eu/home-affairs/financing/fundings/security-and-safeguarding-liberties/prevention-of-and-fight-against-crime_en.
120. Septintosios bendrosios mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programos internetinė svetainė: https://ec.europa.eu/growth/sectors/space/research/fp7_en.
121. Tarpreregioninių, tarptautinių ir bendradarbiavimo per sieną programų projektų duomenų bazės internetinė svetainė (KEEP.EU): <https://keep.eu/>.
122. Transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) programos internetinė svetainė:
<https://ec.europa.eu/inea/en/ten-t>.
123. 2007–2013 m. ES struktūrinių fondų paramos Lietuvoje internetinė svetainė:
<http://www.esparama.lt/>.
124. 2007–2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programos internetinė svetainė: <http://www.enpi-cbc.eu/>.
125. 2007–2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programos internetinė svetainė: <http://www.lt-pl-ru.eu/>.
126. 2007–2013 m. Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programos internetinė svetainė:
<https://2007-2013.latlit.eu/>.
127. 2007–2013 m. Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programos internetinė svetainė:
http://lietuva-polska.eu/lt/2007_2013.html.
128. 2009–2014 m. EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų internetinė svetainė:
https://www.norwaygrants.lt/2009_2014_laikotarpis.
129. 2014–2020 m. ES fondų investicijų Lietuvoje internetinė svetainė: <https://www.esinvesticijos.lt/>.
130. 2014–2020 m. Europos kaimynystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programos internetinė svetainė: <https://www.eni-cbc.eu/>.
131. 2014–2020 m. Lietuvos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programos internetinė svetainė:
<http://www.eni-cbc.eu/>.
132. 2014–2021 m. EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų internetinė svetainė:
<https://www.eeagrants.lt/>.

10 PRIEDAS. ATVEJO STUDIJOS

ATVEJO STUDIJA NR. 1

ATVEJO STUDIJA 1. PROJEKTAS „PRIVAČIŲ IR VERSLO KLIENTŲ ĮGALINIMAS GERIAU VALDYTI TARŠOS RIZIKĄ IR MAŽINTI CHEMINIŲ PRODUKTŲ NAUDOJIMĄ MIESTUOSE“

FINANSAVIMO ŠALTINIS	Interreg Baltijos jūros regiono programa (2014-2020 m.)
PROJEKTĄ ĮGYVENDINANČIOS BJR VALSTYBĖS	Estija, Latvija, Lenkija, Lietuva, Švedija, Suomija, Vokietija, Rusija
PROJEKTE DALYVAUJANTYS LIETUVOS SUBJEKTAI	Baltijos aplinkos forumas
PROJEKTO BIUDŽETAS, EUR	1 110 000 EUR (750 000 EUR - iš ES biudžeto, 360 000 EUR - iš dalyvaujančių šalių nacionalinių biudžetų)
PROJEKTO ĮGYVENDINIMO LAIKOTARPIS	2019 m. rugpjūčio mėn. - 2021 m. sausio mėn.
BJRS TIKSLAS	Apsaugoti jūrą
BJRS POLITIKOS SRITIS	Pavojingos medžiagos

Interreg Baltijos jūros regiono programos lėšomis 2019-2021 m. įgyvendiname projekte „NonHazCity 2: Privačių ir verslo klientų įgalinimas geriau valdyti taršos riziką ir mažinti cheminių produktų naudojimą miestuose“ (angl. *Empowering Private and Professional Users for Better Risk Management and Use Reduction of Chemical Products in their Cities*) (toliau - *NonHazCity 2 projektas*) dalyvauja 8 BJR šalių (Estijos, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Suomijos, Švedijos, Vokietijos ir Rusijos) vietos valdžios institucijos, komunalinių paslaugų įmonės, mokslo ir studijų institucijos ir NVO. Projekto biudžetas siekia 1,1 mln EUR, iš kurių 0,75 mln. EUR sudaro ES biudžeto lėšos, kitus 0,36 mln. EUR - dalyvaujančių šalių nacionalinių biudžetų lėšos. Pagrindinis projekto partneris - Rygos miesto taryba (Latvija), Lietuvos atstovas projekte - Baltijos aplinkos forumas, kiti projekto partneriai - Baltijos aplinkos forumas (Latvija), Gdanskos vandens ūkis (Lenkija), Vesteroso miestas (Švedija), Parnu miesto savivaldybės administracija (Estija), Baltijos aplinkos forumas (Estija), Baltijos aplinkos forumas (Vokietija), Turku taikomųjų mokslų universitetas (Suomija), Asociacija „Lenkijos forumas ISO 14 000“ (Lenkija), Sankt Peterburgo valstybinis aviacijos ir kosmoso prietaisų universitetas (Rusija), Sankt Peterburgo ekologinė sąjunga (Rusija).

Cheminės medžiagos yra aptinkamos daugelyje buityje plačiai vartojamų produktų - pradedant kūno priežiūros ir namų valymo priemonėmis ir baigiant vaikų žaislais ir baldais. Kai kurios cheminės medžiagos, naudojamos šių produktų gamyboje, sunkiai suyra aplinkoje ir gali būti kenksmingos žmogaus sveikatai ar gamtai. NonHazCity 2 projektu siekta užkirsti kelią pavojingų medžiagų patekimui į kanalizacijos sistemą, o iš ten - į Baltijos jūrą, kuri jau dabar yra smarkiai užteršta kenksmingomis cheminėmis medžiagomis. Projekte daugiausiai dėmesio skiriama smulkiems teršėjams - MVĮ ir privatiems namų ūkiams. NonHazCity 2 projektas yra 2016-2019 m. tos pačios programos rėmuose įgyvendinto projekto „NonHazCity: Inovatyvūs valdymo sprendimai mažinant pavojingų cheminių medžiagų emisijas Baltijos jūros regiono miestuose“ (angl. *Innovative Management Solutions for Minimizing Emissions of Hazardous Substances from Urban Areas in the Baltic Sea Region*) (toliau - *NonHazCity projektas*) tęsinys¹⁰⁹.

NonHazCity projektas apėmė 18 partnerių iš 7 BJR valstybių (Estijos, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Suomijos, Švedijos ir Vokietijos), kurie bendradarbiaudami identifikavo pagrindinius pavojingų cheminių medžiagų šaltinius projekte dalyvaujančiuose miestuose bei rajonuose ir prisidėjo prie cheminių medžiagų veiksmų plano, skirto padėti miestams kovoti su tarša, parengimo. Pagrindinės NonHazCity projekto veiklos apėmė

¹⁰⁹ Interreg Baltijos jūros regiono programos internetinė svetainė: <https://projects.interreg-baltic.eu/projects/nonhazcity-7.html#partners>.

bendradarbiavimą su vietos valdžios institucijomis, MVĮ ir privačiais namų ūkiais. Bendradarbiaujant su vietos valdžios institucijomis buvo siekiama sukurti taršos stebėjimo sistemą ir ieškoti būdų, kaip vietos valdžios institucijos galėtų prisidėti prie cheminių medžiagų patekimo į miestų vandens tiekimo sistemas mažinimo. Savo ruožtu, MVĮ ir privatūs namų ūkiai buvo supažindinami su pavojingomis medžiagomis, kurias naudoja savo vykdomoje veikloje ar buityje, bei apmokyti, kaip apsaugoti žmonių sveikatą ir aplinką nuo taršos šiomis medžiagomis. Projekto metu buvo parengtos gairės, identifikuojančios pavojingų cheminių medžiagų naudojimo mažinimo būdus¹¹⁰. NonHazCity 2 projektu siekiama gilinti ir tęsti NonHazCity projekto veiklas, taip pat - stebėti ir vertinti NonHazCity projekto metu parengtų strategijų ir gairių įgyvendinimo pažangą, aiškiau apibrėžti cheminių medžiagų keliamos rizikos valdymą, paskatinti privačius namų ūkius ir smulkųjį verslą atsisakyti naudoti produktus, kuriuose aptinkama pavojingų cheminių medžiagų, atkreipti dėmesį į kenksmingų cheminių medžiagų plastiko produktuose problemą¹¹¹.

NonHazCity 2 projekto metu planuojama sukurti kelis skirtingus įrankius, padėsiančius viešojo ir privataus sektorių atstovams ir visuomenei geriau suprasti cheminių medžiagų keliamas rizikas ir galimybes mažinti jų naudojimą. Numatoma sukurti patogią internetinę platformą, kuria naudodamiesi vietos valdžios institucijų atstovai galėtų didinti savo supratimą ir informuotumą apie cheminių medžiagų valdymą. Be to, planuojama išleisti įvairių informacinių leidinių, kurie padėtų nustatyti namų ar darbo aplinkoje esančių cheminių medžiagų kenksmingumą ir rasti alternatyvų kenksmingiems produktams. Projekto rėmuose taip pat

organizuojama informacinė kampanija, orientuota į visuomenės švietimą apie plastiko gaminiuose aptinkamas kenksmingas chemines medžiagas¹¹².

Projektas prisideda prie BJRS politikos srities „Pavojingos medžiagos“. Šioje politikos srityje BJRS akcentuojama Baltijos jūros tarša pavojingomis medžiagomis, kelianti grėsmę jūros maisto grandinių tinklui ir daranti neigiamą poveikį jūros teikiams ekosistemos gerybėms bei joje vykstantiems ekosistemų procesams. Pavojingoms medžiagoms priskiriami įvairūs pramoniniai ir buitiniai chemikalai, metalai, biocidai, farmacijos produktai ir kt. Šios medžiagos Baltijos jūrą tiesiogiai ir netiesiogiai pasiekia per daug skirtingų sausumoje ir jūroje esančių taršos šaltinių, įskaitant žmonių veiklą per masinio vartojimo prekių naudojimą, žemės ūkio ir pramoninę veiklą¹¹³. NonHazCity 2 projektas nukreiptas į urbanizuotose teritorijose gyvenančių žmonių ir veiklą vykdančių MVĮ sąlygotos taršos sumažinimą, informuojant visuomenę ir verslą apie pavojingų medžiagų naudojimo mažinimo galimybes. Atsidūrusios miesto nuotekų sistemose pavojingos medžiagos gali patekti į vidaus vandenį, o iš ten - į Baltijos jūrą, todėl kenksmingų medžiagų naudojimo kasdienėje gyventojų ir smulkiųjų verslų veikloje mažinimas tiesiogiai prisideda prie Baltijos jūros taršos sumažėjimo. Atsižvelgiant į taršos problemas neapsiribojimą šalių sienomis ir didelę galimų taršos šaltinių įvairovę, šios problemos sprendimui svarbus ne tik tarptautinis, bet ir tarpsektorinis bendradarbiavimas, kuris NonHazCity 2 projekte realizuojamas bendradarbiaujant 8 iš 12 BJR valstybių (ne tik ES šalių, bet ir Rusijos) viešojo sektoriaus (vietos valdžios institucijų, komunalinių paslaugų įmonių bei mokslo ir studijų institucijų) ir privataus sektoriaus (MVĮ, namų ūkių) atstovams.

Atsižvelgiant į aukštą projekto NonHazCity 2 rėmuose įgyvendintų veiksmų suderinamumą su BJRS intervencijų logika, projekto intervencijų tinkamumas siekiant BJRS tikslų politikos srityje „Pavojingos medžiagos“ vertintinas kaip aukštas.

¹¹⁰ Baltijos Aplinkos Forumo Lietuvoje skelbiama informacija: <https://pagalvok.lt/nonhazcity/?lang=lt%20%E2%80%8E>.

¹¹¹ Baltijos Aplinkos Forumo Estijoje skelbiama informacija: <http://bef.ee/en/bef-teema/kemikaalid-ja-tarbijateadlikkus/capitalizing-key-elements-of-nonhazcity-empowering-private-and-professional-users-for-better-risk-management-and-use-reduction-of-chemical-products-in-their-cities-nonhazcity2/>.

¹¹² Baltijos Aplinkos Forumo Lietuvoje 2018 m. metinė ataskaita: https://bef.lt/?item_id=1916.

¹¹³ BJRS Veiksmų plano 2017 m. versija (Commission Staff Working Document, European Union Strategy for the Baltic Sea Region Action Plan {COM(2009) 248}, SWD(2017) 118 galutinis, 2017 m. kovo 20 d.).

ATVEJO STUDIJA NR. 2

ATVEJO STUDIJA 2. PROJEKTAS „SISTEMINIO POŽIŪRIO METODAS BALTIJOS JŪROS PAKRANČIŲ TYRIMAMS IR VALDYMUI“

FINANSAVIMO ŠALTINIS	Programa „BONUS“ (2012-2017 m.)
PROJEKTĄ ĮGYVENDINANČIOS BJR VALSTYBĖS	Estija, Danija, Latvija, Lenkija, Lietuva, Švedija, Vokietija
PROJEKTE DALYVAUJANTYS LIETUVOS SUBJEKTAI	Klaipėdos universiteto Jūros mokslų ir technologijų centras
PROJEKTO BIUDŽETAS, EUR	2 900 000 EUR (1 450 000 EUR - iš ES biudžeto, 1 450 000 EUR - iš dalyvaujančių šalių nacionalinių biudžetų)
PROJEKTO ĮGYVENDINIMO LAIKOTARPIS	2015 m. balandžio 1 d. - 2018 m. kovo 31 d.
BJRS TIKSLAS	Padidinti gerovę
BJRS POLITIKOS SRITIS	Inovacijos; Teritorijų planavimas

Baltijos jūros mokslinių tyrimų ir plėtros programos „BONUS“ lėšomis 2015-2018 m. įgyvendintame projekte „Sisteminio požiūrio metodas Baltijos jūros pakrančių tyrimams ir valdymui“ (angl. *A Systems Approach Framework for Coastal Research and Management in the Baltic*) (toliau - *BALTICOAST* projektas) dalyvavo 7 BJR šalių (Estijos, Danijos, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Švedijos ir Vokietijos) mokslo ir studijų institucijos. Bendras projekto biudžetas siekė 2,9 mln. EUR, iš kurio 1,45 mln. EUR sudarė ES lėšos, kitus 1,45 mln. EUR - projekte dalyvavusių šalių nacionalinių biudžetų lėšos (Lietuvos atveju - iš Lietuvos mokslo tarybos biudžeto).

Viena iš galimų naujų paplūdimių Nidoje vietoje
(*BALTICOAST* projekto atvejo studija Kuršių nerijoje)

Pagrindinis projekto partneris - Leibnico Baltijos jūros tyrimų institutas (Vokietija), Lietuvos atstovas projekte - Klaipėdos universiteto Jūros mokslų ir technologijų centras, kiti projekto partneriai - Talino universiteto Ekologijos institutas (Estija), Nacionalinis vandens išteklių institutas (Danija), Latvijos universiteto Hidroinžinerijos institutas (Latvija), UNESCO tvarios pakrančių plėtros katedra (Lenkija) ir Švedijos žemės ūkio mokslų universitetas (Švedija).

Pakrančių zonų ekosistemos patiria didžiulį spaudimą, kadangi intensyvi ekonominė veikla kelia įvairias grėsmes aplinkai. Dėl to pakrančių teritorijų planavime būtina atsižvelgti į daug įvairių aspektų - tiek ekosistemų būklę ir pajėgumus, tiek ekonominės veiklos įvairovę ir apimtį. Siekiant išlaikyti pusiausvyrą tarp Baltijos jūros išteklių naudojimo ir jos apsaugos, akcentuota mokslinių žinių praktinio pritaikymo teritorijų planavime svarba. Projektu siekta spręsti holistinio požiūrio Baltijos jūros pakrančių moksliniuose tyrimuose ir valdyme stoką. Atsižvelgiant į tai, *BALTICOAST* projekto tikslas buvo mokslinių tyrimų rezultatų pagrindu išvystyti nuoseklią ir sistemingą teritorijų planavimo priemonę BJR - vadinamąjį sisteminio požiūrio metodą, kuris leistų įvertinti skirtingų veiksnių daromą poveikį konkrečioms pakrančių teritorijoms BJR. Šiuo tikslu projekto metu buvo siekiama sukurti praktiškai pritaikomus, patogius įrankius, kuriuos pasitelkdami BJR politikos planuotojai galėtų sistemaiškai naudoti mokslinių tyrimų rezultatus integruotam pakrančių teritorijų valdymui.

BALTICOAST projekte dalyvavusių mokslininkų pastangomis buvo patobulintas ir BJR specifikai pritaikytas sisteminio požiūrio metodas, padedantis pajūrio teritorijų planavime derinti ekologinį tvarumą, ekonominę efektyvumą ir socialinę lygybę. Šis tarpdisciplininio pobūdžio metodas apima įvairias temas, tokias kaip pakrančių aplinkos apsauga, turizmo plėtra, uostamiesčių ir pajūrio kurortų valdymas ir pan. Siekiant patikrinti šio metodo pritaikomumą skirtinguose kontekstuose, jis buvo išbandytas atliekant 6 integruoto pakrančių valdymo srities atvejo studijas skirtingose BJR valstybėse. Lietuvoje atlikta atvejo studija buvo skirta maudyklų vandens kokybės tyrimams, siekiant plėtoti pakrančių turizmą Kuršių mariose. Bendradarbiaudami su

nacionalinės ir vietos valdžios institucijomis (Aplinkos apsaugos agentūros Jūrinių tyrimų departamentu, Neringos miesto savivaldybės administracija ir kt.), Klaipėdos universiteto mokslininkai vertino galimybes atidaryti naujus paplūdimius Kuršių nerijoje.

Pagrindinis BALTCOAST projekto produktas yra virtualus sisteminio požiūrio metodo taikymo vadovas, kuriame nubrėžtos integruoto pakrančių teritorijų valdymo gairės skirtinguose viešosios politikos ciklo etapuose - nuo problemų identifikavimo iki sisteminio požiūrio metodo įgyvendinimo stebėsenos. Be sisteminio požiūrio metodo taikymo vadovo ir susijusių viešosios politikos įrankių, BALTCOAST projekto metu taip pat buvo parengta virtuali mokymo medžiaga tvaraus integruoto pakrančių teritorijų valdymo srityje, kuri buvo išbandyta projekto metu organizuotų vasaros mokyklų ir intensyvių kursų mokslininkams bei studentams metu. Visi projekto metu sukurti produktai yra viešai prieinami, o rezultatai buvo plačiai viešiniami įvairiose platformose (spausdoje, renginiuose, moksliniuose leidiniuose ir pan.), siekiant atkreipti teritorijų planavimo srityje dirbančių mokslininkų, valdžios institucijų, platesnės visuomenės ir kitų suinteresuotų pusių dėmesį į mokslo ir viešosios politikos sinergijos galimybes integruotame pakrančių teritorijų valdyme.

Projektas prisidėjo prie BJRS politikos srities „Inovacijos“. Šioje politikos srityje BJRS pabrėžiamas atotrūkis MTEPI srityje tarp BJR šalių, neleidžiantis pilnai išnaudoti regiono inovacijų potencialo. Siekiant mažinti šį atotrūkį, BJRS skatinamas bendradarbiavimas MTEPI tarp BJR valstybių. BALTCOAST projektas apėmė 7 BJR šalių mokslininkų bendradarbiavimą, kuriame pilnavertiškai dalyvavo tiek pažangiausios ES inovatorės, tokios kaip Švedija ir Danija, tiek inovacijų srityje santykinai mažiau pažengusios BJR valstybės, tokios kaip Latvija ir Lietuva. Aktyvus visų projekto partnerių mokslininkų dalyvavimas atliekant tiriamąsias veiklas (pavyzdžiui, atliekant atvejo studijas atskirose BJR šalyse aktyviai dalyvavo vietos mokslininkai) suteikė galimybę kelti jų mokslines kompetencijas, o plati projekto rezultatų sklaida prisidėjo ir prie projekte dalyvavusių šalių (ypač santykinai mažiau pažangių) mokslinio lygio kėlimo.

Projektas prisidėjo prie BJRS horizontaliojo veiksmo „Teritorijų planavimas“. Įgyvendinant šį horizontalųjį veiksmą BJRS skatinama taikyti jūrų ir sausumos teritorijų planavimą visose BJR priklausančiose ES valstybėse narėse bei kurti bendrą prieigą tarptautiniam bendradarbiavimui teritorijų planavime. BJRS atkreipiamas dėmesys, kad ekonominių veiklų gausos BJR didėjimas sąlygojo įvairių sektorių (laivybos ir jūrų transporto, žvyro ir mineralų gavybos, jūros išteklių energijos, uostų plėtros, turizmo, žvejybos ir akvakultūros) konkurenciją dėl ribotos jūrų erdvės. Siekiant suderinti skirtingus interesus ir tvariai naudoti jūros išteklius, didelę svarbą įgyja jūrų teritorijų planavimas ir integruotas pakrančių teritorijų valdymas. BALTCOAST projekto metu BJR kontekstui buvo pritaikytas lankstus įrankis integruotam pakrančių teritorijų valdymui, kurį galima taikyti įvairiais lygmenimis - nuo vietos iki tarptautinio. Išvystyto integruoto pakrančių teritorijų valdymo metodo prieinamumas įvairioms suinteresuotoms pusėms ir sukauptų žinių tvarumas (išsaugojimas ateities kartoms mokymosi medžiagos forma) padėjo pagrindą holistinio ir tarpdisciplininio požiūrio taikymui BJR sprendžiant įvairias pakrančių teritorijų problemas. Be to, pakankamai plati BALTCOAST projekto geografinė aprėptis (dalyvavo 7 iš 8 BJR priklausančių ES šalių narių) yra reikšminga siekiant paskatinti BJR priklausančias ES valstybes taikyti vieningas praktikas teritorijų planavimui¹¹⁴.

Atsižvelgiant į aukštą projekto BALTCOAST rėmuose įgyvendintų veiksmų suderinamumą su BJRS intervencijų logika, projekto intervencijų tinkamumas siekiant BJRS tikslų politikos srityje „Inovacijos“ ir horizontaliajame veiksmo „Teritorijų planavimas“ vertintinas kaip aukštas.

¹¹⁴ Remiantis BJRS Veiksmų planu (2015 m. versija), programos „BONUS“ internetinėje svetainėje (https://www.bonusportal.org/projects/sustainable_ecosystem_services_2015-2018/baltcoast) ir BALTCOAST projekto internetinėje svetainėje (<https://www.baltcoast.net/>) pateikta informacija.

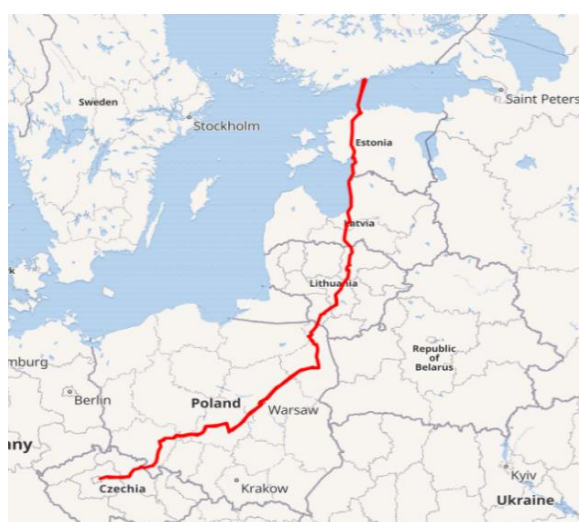
ATVEJO STUDIJA NR. 3

ATVEJO STUDIJA 3. PROJEKTAS „TRANSEUROPINIO TINKLO KELIO E67 (VIA BALTICA) PLĖTRA. RUOŽO KAUNAS–MARIJAMPOLĖ PLĖTRA“

FINANSAVIMO ŠALTINIS	2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa
PROJEKTĄ ĮGYVENDINANČIOS BJR VALSTYBĖS	Lietuva
PROJEKTE DALYVAUJANTYS LIETUVOS SUBJEKTAI	Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos
PROJEKTO BIUDŽETAS, EUR	37 174 595,62 EUR (31 598 405,88 EUR - iš ES biudžeto, 5 576 189,74 EUR - iš nacionalinio biudžeto)
PROJEKTO ĮGYVENDINIMO LAIKOTARPIS	2016 m. gegužės mėn. - 2018 m. kovo mėn.
BJRS TIKSLAS	Sujungti regioną
BJRS POLITIKOS SRITIS	Transportas

2014-2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos lėšomis 2016-2018 m. laikotarpiu finansuotas projektas „Transeuropinio tinklo kelio E67 (Via Baltica) plėtra. Ruožo Kaunas-Marijampolė plėtra“ numatė kelio A5 Kaunas-Marijampolė-Suvalkai ruožo tarp kilometrų 17,34 ir 23,40 rekonstravimą. Bendras projekto biudžetas siekė 37 mln. EUR, iš kurių 31,5 mln. EUR buvo ES biudžeto lėšos, 5,5 mln. EUR - nacionalinio biudžeto lėšos. Projekto vykdytojas - Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos.

BJRS gerai išvystytos transporto jungtys ir efektyviai veikianči logistikos sistema BJR įvardytos kaip būtinos

E67 (Via Baltica) kelio žemėlapis

sąlygos BJR konkurencingumo augimui. BJR yra labai priklausomas nuo tarptautinės prekybos, todėl jo ekonominis klestėjimas ir tvarus augimas yra neįmanomas be gerai funkcionuojančios transporto sistemos. Vis dėlto, BJR geografinės padėties ypatumai - didelis vandens baseinas regiono centre, dideli atstumai iki pagrindinių ekonomikos centrų, netolygus gyventojų pasiskirstymas ir plačiai išsibarsčiusios gyvenvietės, atšiaurios žiemos sąlygos šiaurinėje regiono dalyje - apsunkina integruotos transporto sistemos vystymą. Be to, plėtojant transporto infrastruktūrą svarbu užtikrinti ir gerą Baltijos jūros aplinkos apsaugos būklę. Siekiant įveikti šiuos iššūkius būtinas BJR šalių bendradarbiavimas. ES transporto tinklas vystomas aplink 9 pagrindinius transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) koridorius. TEN-T tikslas - identifikuoti kertinius Europos transporto koridorius ir pašalinti egzistuojančias judėjimo juose kliūtis, sukurti neegzistuojančias tarpvalstybines transporto jungtis bei skatinti skirtingų

transporto rūšių integraciją ir sąveiką. Vienas tokių koridorių yra Via Baltica kelias, jungiantis Šiaurės Europą ir BJR (Suomija, Estija, Latvija, Lietuvą ir Lenkiją) su Pietų ir Centrine Europa¹¹⁵.

Projekto „Transeuropinio tinklo kelio E67 (Via Baltica) plėtra. Ruožo Kaunas-Marijampolė plėtra“ tikslas - plėtoti ir tobulinti TEN-T kelių tinklą, didinti kelio pralaidumą, stiprinti ir platinti kelių dangą, įgyvendinti eismo saugos ir aplinkos apsaugos priemonės. Lietuvos teritoriją kertantis TEN-T kelio antrasis Šiaurės jūros-

¹¹⁵ BJRS Veiksmų plano 2017 m. versija (Commission Staff Working Document, *European Union Strategy for the Baltic Sea Region Action Plan* {COM(2009) 248}, SWD(2017) 118 galutinis, 2017 m. kovo 20 d.)

Baltijos jūros koridorius Lietuvoje apima šiaurės-pietų kryptimi esantį kelią Via Baltica. Tai - viena intensyviausių kelio atkarpų Lietuvoje, kurioje gausu vietinio ir daugiau nei 30 proc. tarptautinio krovinio eismo. Esama TEN-T kelių infrastruktūros būklė Lietuvoje neatitiko dalies TEN-T reikalavimų bei didėjančių eismo saugos ir aplinkos apsaugos reikalavimų. Dėl to nebuvo užtikrinamas sklandus ir saugus keleivių ir krovinių judumas. Buvo tikimasi, kad projekto metu modernizuota kelio ruože esanti infrastruktūra leis užtikrinti Lietuvos automobilių kelių tinklo integraciją į ES šalių transporto sistemas bei patogų Šiaurės Europos transporto sistemos sujungimą su Centrine ir Vakarų Europa, taip pat - geriau patenkinti augančius visuomenės judumo poreikius. Projekto metu buvo rekonstruota kelio E67 (Via Baltica) ruožo Kaunas-Marijampolė atkarpa nuo 17,34 km iki 23,4 km. Rekonstruojant kelio ruožą buvo įrengti nauji ir rekonstruoti esami viadukai per magistralinį kelią ir geležinkelį, jungiamieji keliai bei drenažai ir lietaus kanalizacija prie jų, dviračių ir pėsčiųjų takai, žiedinė sankryža, kelio apšvietimas sankryžos ribose, atliktas ruožo dangos stiprinimas, įrengtos triukšmo slopinimo sienutės¹¹⁶.

TEN-T kelio tinklas Lietuvoje yra vystomas ir modernizuojamas nuo 2007 m. 2007-2013 m. programavimo laikotarpiu didžiausias dėmesys buvo skirtas E85 (Klaipėda-Kaunas-Vilnius-Lyda-Aleksandrupolis) kelio plėtrai ir renovavimui. Įvairiems darbams (kelio dangos tvirtinimui, platinimui, rekonstravimui ir pan.) skirtinguose kelio ruožuose atlikti iki 2013 m. buvo įgyvendinti mažiausiai 8 projektai, iš kurių bendrai buvo investuota ne mažiau kaip 160 mln. EUR. 2014-2020 m. laikotarpiu dominuoja transporto projektai, orientuoti į kelio E67 (Via Baltica) modernizavimą ir plėtrą. Buvo įgyvendinti ne mažiau kaip 6 projektai, skirti skirtingiems šio kelio ruožams tiesti ar tobulinti, kurių bendra vertė viršijo 200 mln. EUR. Analizuojamas projektas buvo vienas iš keturių Via Baltica kelio modernizavimo, finansuoto 2014-2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos lėšomis, etapų. Atkarpa nuo Kauno iki Marijampolės (ruože nuo 17,34 km iki 56,83 km) 2016-2020 m. buvo modernizuota pagal TEN-T keliams keliamus reikalavimus, tokiu būdu per dar efektyvesnę ir modernesnę transporto jungtį užtikrinant Lietuvos automobilių kelių tinklo integraciją į ES šalių transporto sistemas.

Projekto „Transeuropinio tinklo kelio E67 (Via Baltica) plėtra. Ruožo Kaunas-Marijampolė plėtra“ svarbą nacionaliniu lygmeniu patvirtina transporto srities nacionalinių strateginių dokumentų nuostatos. Nacionalinėje susisiekimo plėtros 2014-2022 m. programoje pabrėžiama, kad transporto sistemų, tarp jų ir tarptautinių kelių, modernizavimas ir plėtra yra būtini tolimesniam Lietuvos ekonomikos vystymuisi. Šiaurės-Pietų transporto koridorius įvardijamas kaip vienas iš dviejų (antrasis-Rytų-Vakarų) svarbiausių Lietuvos infrastruktūros plėtros prioritetų, todėl tolimesnis kelio Via Baltica tobulinimas ir plėtra laikomi būtinais siekiant užtikrinti saugų ir patogų susisiekimą sausuma tarp Šiaurės Europos ir Centrinės bei Vakarų Europos¹¹⁷. Analizuojamas projektas apima vieną iš kelio Via Baltica modernizavimo etapų, tiesiogiai prisideda prie šio tikslo siekimo. Nors įgyvendintas nacionaliniu lygmeniu, dėl savo regioninės svarbos projektas kūrė suminį poveikį BJR. Projektas prisidėjo prie BJRS politikos srities „Transportas“ įgyvendinimo sprendamas esmines regiono susisiekimo problemas - Via Baltica kelio ruožo modernizavimas prisidėjo prie TEN-T transporto koridoriaus efektyvumo didinimo.

¹¹⁶ Lietuvos automobilių kelių direkcijos pateikiama informacija: <https://lakd.lrv.lt/lt/projektai/nr-06-1-1-tid-v-501-01-0002>.

¹¹⁷ LR Vyriausybės 2014 m. gruodžio 15 d. nutarimas Nr. 1443 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. gruodžio 18 d. nutarimo Nr. 1253 „Dėl Nacionalinės susisiekimo plėtros 2014-2022 metų programos patvirtinimo“ pakeitimo“.

ATVEJO STUDIJA NR. 4

ATVEJO STUDIJA 4. PROJEKTAS „MAGISTRALINIO DUJOTIEKIO KLAIPĖDA–KURŠĖNAI ANTROS GIJOS STATYBOS“

FINANSAVIMO ŠALTINIS	Europos infrastruktūros tinklų priemonė (2014-2020 m.)
PROJEKTĄ ĮGYVENDINANČIOS BJR VALSTYBĖS	Lietuva
PROJEKTE DALYVAUJANTYS LIETUVOS SUBJEKTAI	AB „Amber Grid“ kartu su UAB „Ardynas“, UAB „Alvora“, AB „Kauno Dujotiekio Statyba“, UAB „Šiaulių Dujotiekio statyba“
PROJEKTO BIUDŽETAS, EUR	54 372 072 EUR (24 739 293 EUR - iš ES biudžeto, 29 632 779 EUR - iš nacionalinio biudžeto)
PROJEKTO ĮGYVENDINIMO LAIKOTARPIS	2014 m. spalio mėn. - 2015 m. gruodžio mėn.
BJRS TIKSLAS	Sujungti regioną
BJRS POLITIKOS SRITIS	Energetika

Europos infrastruktūros tinklų priemonės lėšomis 2014-2015 m. laikotarpiu įgyvendintas projektas „Magistralinio dujotiekio Klaipėda-Kuršėnai antros gijos statybos“ apėmė magistralinio dujotiekio (MD) antros gijos nuo Klaipėdos iki Kuršėnų statybą ir buvo įgyvendinamas tik nacionaliniu lygmeniu (be užsienio partnerių). Bendras projekto (*toliau - MD projektas*) biudžetas siekė 54,4 mln. EUR, iš kurio 24,7 mln. EUR sudarė ES lėšos, 29,7 mln. EUR - Lietuvos nacionalinio biudžeto lėšos. Pagrindinis projekto partneris - AB „Amber Grid“, kuris projektą įgyvendino kartu su UAB „Ardynas“, UAB „Alvora“, AB „Kauno Dujotiekio Statyba“, UAB „Šiaulių Dujotiekio statyba“ ir kitais 16 subteikėjų.

BJRS pabrėžiamas poreikis gerinti energijos tiekimo saugumo situaciją ir skatinti energijos šaltinių diversifikavimą BJR, prisidėti prie šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) emisijų kiekio mažinimo, didinant energijos efektyvumą ir atsinaujinančių energijos išteklių (AEI) naudojimo didinimą. Šių tikslų numatoma siekti per Baltijos energijos jungčių plano (BEMIP) įgyvendinimą. 2009 m. priimto BEMIP tikslas - sukurti tinkamai veikiančią BJR integruotą energijos rinką bei būtiną energetikos infrastruktūrą, taip pat - pasiekti, kad ši

MD Klaipėda-Kuršėnai ir jo jungimosi su kitais MD žemėlapis

sukurta BJR energijos rinką būtų konkurencinga, tvari ir saugi. Šis tikslas buvo patvirtintas 2014 m. vykusiame EK iniciuotų reformų BEMIP aukšto lygio grupės susitikime ir 2015 m. Baltijos šalių energetikos ministrų pasirašytoje Energijos tiekimo saugumo deklaracijoje. Minėta deklaracija įtvirtino siekį vystyti laisvą, skaidrią, konkurencingą ir visiškai veikiančią regioninę dujų ir elektros rinką, užtikrinti reikiamos infrastruktūros sukūrimą, sinchronizaciją tarp Baltijos šalių ir kontinentinės Europos tinklų bei įgyvendinti Europos energetinio saugumo strategiją¹¹⁸.

Lietuvos geopolitinės ir istorinės aplinkybės lėmė šalies priklausomybę nuo vieno išorinio gamtinių dujų tiekėjo, kuri taip pat kėlė energetinio saugumo rizikas. Siekiant užtikrinti šalies energetinę nepriklausomybę, kaip greičiausia ir geriausia alternatyva buvo pasirinkta suskystintųjų gamtinių dujų (SGD) terminalo statyba. Sklandžiam SGD terminalo funkcionavimui buvo būtinas ir infrastruktūros sukūrimas. MD Klaipėda-Kuršėnai, kaip integrali SGD terminalo infrastruktūros

¹¹⁸ BJRS Veiksmų plano 2017 m. versija (Commission Staff Working Document, *European Union Strategy for the Baltic Sea Region Action Plan* {COM(2009) 248}, SWD(2017) 118 galutinis, 2017 m. kovo 20 d.)

dalį, buvo svarbus siekiant užtikrinti Lietuvos energetinę nepriklausomybę, didinti Lietuvos dujų rinkos konkurencingumą ir dujų transportavimo Lietuvos vartotojams patikimumą. Atsižvelgiant į tai, MD projekto tikslas buvo sukurti pakankamus pajėgumus transportuoti gamtines dujas iš SGD terminalo Klaipėdoje vartotojams Lietuvoje ir į kitas Baltijos šalis. Taip buvo siekiama sukurti galimybes Baltijos šalių rinkos dalyviams diversifikuoti dujų tiekimo šaltinius, padidinant SGD importo per terminalą galimybes, ir atitinkamai didinti dujų rinkos konkurencingumą bei energetinį saugumą.

MD projekto metu buvo pastatytas naujas 110 km ilgio, 800 mm skersmens ir 5,4 MPa darbinio slėgio dujotiekis, kuris padidino dujų transportavimo galimybes vartotojams Lietuvoje bei Latvijos kryptimi. Prieš projekto įgyvendinimą atliktoje MD Klaipėda-Kuršėnai sąnaudų-naudos studijoje padarytos išvados, kad ilguoju laikotarpiu projekto nauda viršys sąnaudas, sukurs teigiamas prielaidas sėkmingam SGD terminalo Klaipėdoje darbui, padidins konkurenciją Baltijos šalių dujų rinkoje, prisidės prie rinkos integracijos visose trijose šalyse ir padidins dujų tiekimo saugumą jose. Įgyvendinus MD projektą SGD terminalas tapo visiškai integruotas į Baltijos šalių gamtinių dujų sistemą. Tai leido diversifikuoti dujų tiekimo šaltinius ir žengti pirmą svarbų žingsnį į bendrą Baltijos šalių dujų rinkos plėtrą, naujų rinkos dalyvių atėjimą, konkurencingas kainas vartotojams ir valstybės energetinį saugumą.

MD projektui kelti tikslai buvo pasiekti. Buvo sukurti reikiami pajėgumai transportuoti SGD iš terminalo Klaipėdoje vartotojams Lietuvoje ir į kitas Baltijos šalis, taip sukuriant galimybes Baltijos šalių rinkos dalyviams diversifikuoti dujų tiekimo šaltinius, padidinant SGD importo per terminalą galimybes ir didinant dujų rinkos konkurencingumą bei energetinį saugumą. Šių tikslų pasiekimas reiškia, kad BJRS užsibrėžti tikslai dujų sektoriuje irgi yra pasiekti - užtikrinta energetinė dujų sektoriaus nepriklausomybė, o ilguoju laikotarpiu mažmeniniai vartotojai dėl pasikeitusios dujų rinkos situacijos ir padidėjusios konkurencijos galės džiaugtis mažesnėmis dujų kainomis.

MD projekto svarba buvo įtvirtinta šalies strateginiuose dokumentuose, projektą pripažinus valstybei svarbiu ekonominiu projektu bei įtraukus jį į Nacionalinio gamtinių dujų tiekimo saugumo užtikrinimo prevencinių veiksnių planą (priemonė Nr. 3)¹¹⁹ ir į BEMIP bendrojo interesų projektų sąrašą¹²⁰. Tai rodo, kad projekto intervencijos tiesiogiai prisideda prie BEMIP tikslų ir, atitinkamai, BJRS tikslų pasiekimo. Projektas prisidėjo prie BJRS politikos srities „Energetika“, kurioje akcentuotas siekis sinchronizuoti BJR energetiką, užtikrinti efektyviai veikiančio SGD terminalo veiklą, stiprinti valstybių energetinį saugumą, vystyti energetikos infrastruktūrą. MD projekto veiklomis buvo užtikrintas Baltijos šalių gamtinių dujų sistemos integralumas ir efektyvumas, sustiprintas energetinis saugumas ir nepriklausomumas, išvystyta SGD terminalo infrastruktūra, padidintas BJR konkurencingumas dujų rinkoje. MD projektas leido sujungti Baltijos šalių dujų tiekimo tinklus į bendrą tinklą, į kurį tiekiamos gamtinės dujos gali būti atplukdytos iš viso pasaulio. Tai leido diversifikuoti Baltijos šalių rinkos dalyviams dujų tiekimo šaltinius, padidino dujų rinkos konkurencingumą, energetinį saugumą ir sujungiamumą tarp BJR šalių ir atitinkamai prisidėjo prie BJRS įtvirtinto tikslo „Integruotas dujų tinklas“ pasiekimo. Projektas taip pat prisidėjo prie BJRS potikslio „Patikima energijos rinka“, kuriame pabrėžiamas energijos tiekimo saugumas, energijos šaltinių diversifikacija, prisidėjimas prie ekonomikos augimo sustiprinant regiono konkurencingumą ir skatinant investicijas į atsinaujinančius energijos šaltinius bei energetinį efektyvumą. MD projekto veiklos padėjo sustiprinti energijos tiekimo saugumą ir energijos šaltinių diversifikaciją.

¹¹⁹ LR energetikos ministro 2012 m. lapkričio 28 d. įsakymas Nr. 1-241 „Dėl nacionalinio gamtinių dujų tiekimo saugumo užtikrinimo prevencinių veiksnių ir nacionalinio gamtinių dujų tiekimo ekstremaliųjų situacijų valdymo planų patvirtinimo“.

¹²⁰ Commission Delegated Regulation (EU) No 1391/2013 of 14 October 2013 amending Regulation (EU) No 347/2013 of the European Parliament and of the Council on guidelines for trans-European energy infrastructure as regards the Union list of projects of common interest.

ATVEJO STUDIJA NR. 5

ATVEJO STUDIJA 5. PROJEKTAS „PRAMONINĖ SIMBIOZĖ BALTIJOS JŪROS REGIONO MIESTUOSE“

FINANSAVIMO ŠALTINIS	Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa (2014-2020 m.)
PROJEKTĄ ĮGYVENDINANČIOS BJR VALSTYBĖS	Lietuva, Lenkija, Danija, Švedija, Vokietija
PROJEKTE DALYVAUJANTYS LIETUVOS SUBJEKTAI	Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija, Šilutės rajono savivaldybės administracija
PROJEKTO BIUDŽETAS, EUR	1 968 401,16 EUR (1 547 123,91 EUR - iš ES biudžeto, 421 277,25 EUR - iš nacionalinio biudžeto)
PROJEKTO ĮGYVENDINIMO LAIKOTARPIS	2017 m. sausio 1 d. - 2019 m. gruodžio 31 d.
BJRS TIKSLAS	Apsaugoti jūrą
BJRS POLITIKOS SRITIS	Bioekonomika; Energetika

Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programos rėmuose 2017-2019 m. įgyvendintame projekte „Pramoninė simbiozė Baltijos jūros regiono miestuose“ (angl. *Urban Baltic industrial symbiosis (UBIS)* (toliau - *UBIS* projektas) dalyvavo 5 BJR valstybių - Danijos, Lenkijos, Lietuvos, Švedijos ir Vokietijos - vietos valdžios institucijos, mokslo ir studijų institucijos, kitos įstaigos ir organizacijos. Bendras projekto biudžetas siekė 1,9 mln. EUR, iš kurio 1,5 mln. EUR sudarė ES lėšos, 0,4 mln. EUR - projekte dalyvavusių šalių nacionalinių biudžetų lėšos. Pagrindinis projekto partneris - Švedijos energetikos agentūra (Švedija), Lietuvos atstovai projekte - Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija ir Šilutės rajono administracija, kiti projekto partneriai - Tvaraus verslo centras (Švedija), Malmö savivaldybė (Švedija), Bjuvo savivaldybė (Švedija), Rostoko universitetas (Vokietija), Kalundborgo savivaldybė - Danijos simbiozės centras (Danija), Kalundborgo komunalinė įmonė (Danija), Gdanskio technologijos universitetas (Lenkija).

BJRS politikos srityje „Bioekonomika“ skatinamas perėjimas nuo daugiausiai iškastiniu kuru grįstos prie efektyviau išteklius naudojančios ekonomikos, paremtos optimaliu bei tvariu jūros ir sausumos biologinių išteklių iš žemės ūkio, miškininkystės, žuvininkystės ir akvakultūros naudojimu. Per tvaresnį išteklių naudojimą bioekonomika suteikia galimybę didinti regiono konkurencingumą ir prisidėti prie klimato kaitos švelninimo. BJRS deklaruojamas siekis padidėjusių biomasės ir bioproduktų paklausą paversti tvariais sprendimais visoje vertės grandinėje - nuo biomasės iki biologinių produktų ir bioenergijos. Diegiant tvaresnio naudojimo modelius, įskaitant žiedinės ekonomikos principus, skatinamas BJR mokslininkų, valdžios institucijų ir privataus sektoriaus bendradarbiavimas¹²¹.

Pusiau požeminių konteinerių aikštelė Rusnėje (UBIS projekto pilotinės investicijos)

UBIS projekto tikslas - plėtoti bendradarbiavimą tarp BJR šalių pramonės ir komunalinių įmonių bei vietos valdžios institucijų pramonės simbiozės srityje, nukreiptą į energijos taupymą ir pakartotinę energijos atliekų panaudojimą. Pramonės simbiozė apima vienos organizacijos šalutinio ar likutinio produkto pritaikymą ištekliams kitos organizacijos uždaramame cikle. Projekto tikslui įgyvendinti buvo numatytos kelios veiklos kryptys - potencialių pramonės simbiozės galimybių nustatymas, apsikeitimas patirtimi pramonės simbiozės srityje, verslo modelių ir finansinių sprendimų, susijusių su investicijomis į pramonės simbiozę, kūrimas, bei bandomųjų pramonės simbiozės investicijų energijos atliekų panaudojimo srityje įgyvendinimas.

¹²¹ BJRS Veiksmų plano 2017 m. versija (Commission Staff Working Document, *European Union Strategy for the Baltic Sea Region Action Plan {COM(2009) 248}*, SWD(2017) 118 galutinis, 2017 m. kovo 20 d.).

UBIS projekto metu buvo įgyvendinti penki bandomieji pramonės simbiozės projektai (keturi - techniniai, vienas - neinfrastruktūrinio pobūdžio) Danijoje, Švedijoje ir Lietuvoje. Šilutės rajono savivaldybė įrengė penkias atliekų rūšiavimo aikšteles (pusiau požeminius konteinerius) Rusnėje. Jose rūšiuojamos atliekos, tapusios žaliava, galėjo būti tiesiogiai įtraukiamos į vietinės pramonės išteklių srautą. Dėl šių investicijų einamosios išlaidos atliekų tvarkymui sumažėjo, o vietinei bendruomenei buvo sudarytos galimybės stebėti žiedinės ekonomikos principo pritaikymą savoje gyvenamojoje aplinkoje ir įgyti geresnį išteklių naudojimo tvarumo svarbos suvokimą. Kitos UBIS projekto veiklos - projekto dalyvių vizitai į bandomųjų investicijų vietas, susitikimai ir renginiai pramonės simbiozės tema, kur buvo keičiamasi patirtimi, pristatomos naujos pramonės simbiozės idėjos ir modeliai (pavyzdžiui, pastatų liekamosios šilumos naudojimas ir šilumos atgavimas iš dujų per besisukančių skysčių reaktorių). Projekto rėmuose Lietuvoje buvo suorganizuota tarptautinė energetikos konferencija „Energos vartojimo efektyvumas ir inovacijos šilumos sektoriuje. Lietuvos ir Europos patirtis“, skirta aptarti Lietuvos šilumos sektoriui aktualius energijos efektyvumo didinimo klausimus. Projekto pabaigoje buvo parengta bandomųjų investicijų santrauka, kurioje pateikti pramonės simbiozės techniniai sprendimai ir identifikuotos naujos pramonės simbiozės galimybės¹²².

UBIS projekto rėmuose įgyvendinti bandomieji simbiozės projektai faktiškai prisidėjo prie pramonei reikalingų žaliavų ir gamybos procesų sąnaudų mažinimo bei aplinkos taršos mažinimo. Projekto metu buvo pasiektas bendras informuotumo ir suvokimo apie pramonės simbiozės galimybes lygis tarp 5 pietinės BJR dalies valstybių. Į vykstančias diskusijas buvo įtrauktos įvairių lygių suinteresuotos pusės - ne tik valdžios institucijos, bet ir akademinė bendruomenė, privatus sektorius bei visuomenė. Projekto svarbą patvirtina aktualių nacionalinių ir ES lygmens strateginių dokumentų nuostatos. Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos projekte keliamas tikslas didinti energijos vartojimo efektyvumą pramonės sektoriuje, skatinant taršių technologijų keitimą mažiau taršiomis, taikyti žiedinės ekonomikos principus, padėsiančius taupyti išteklius, pritaikyti įvairiausių pažangius sprendimus ir diegti naujus verslo modelius¹²³. ES Žiedinės ekonomikos plane pabrėžiamas gamybos procesų žiediškumas siekiant klimato neutralumo ir ilgalaikio ekonomikos konkurencingumo, akcentuojamas poreikis vykdyti pramonės simbiozę. UBIS projekte stebimos sinergijos su BJRS politikos sritimis „Energetika“, kurioje pabrėžiamas energijos efektyvumo didinimas per inovatyvių technologijų taikymą.

¹²² Projekto oficiali internetinė svetainė: <https://ubis.nu/>.

¹²³ LR Seimo nutarimo „Dėl nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos patvirtinimo“ projektas, užregistruotas 2019 m. lapkričio 11 d., Nr. 19-13060.

ATVEJO STUDIJA NR. 6

ATVEJO STUDIJA 6. PROJEKTAS „BALTIJOS MOKSLO TINKLAS“

FINANSAVIMO ŠALTINIS	Interreg Baltijos jūros regiono programa (2014-2020 m.)
PROJEKTĄ ĮGYVENDINANČIOS BJR VALSTYBĖS	Lietuva, Latvija, Estija, Lenkija, Danija, Suomija, Švedija, Vokietija
PROJEKTE DALYVAUJANTYS LIETUVOS SUBJEKTAI	LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Vyriausybės strateginės analizės centras (STRATA) ¹²⁴
PROJEKTO BIUDŽETAS, EUR	2 990 000 EUR (2 340 000 EUR - iš ES biudžeto, 650 000 EUR - iš dalyvaujančių šalių nacionalinių biudžetų)
PROJEKTO ĮGYVENDINIMO LAIKOTARPIS	2016 m. kovo mėn. - 2019 m. vasario mėn.
BJRS TIKSLAS	Padidinti gerovę
BJRS POLITIKOS SRITIS	Inovacijos

Interreg Baltijos jūros regiono programos lėšomis 2016-2019 m. įgyvendintame projekte „Baltijos mokslo tinklas“ (angl. *Baltic science network (BSN)* (toliau - *BSN projektas*) dalyvavo visų ES priklausančių BJR valstybių - Lietuvos, Latvijos, Estijos, Lenkijos, Danijos, Suomijos, Švedijos, Vokietijos - suinteresuotos šalys. Bendras projekto biudžetas siekė 3 mln. EUR, iš kurio 2,34 mln. EUR sudarė ES lėšos, 0,65 mln. EUR - projekte dalyvavusių šalių nacionalinių biudžetų lėšos. Pagrindinis projekto partneris - Hamburgo mokslo, tyrimų ir lygių galimybių ministerija (Vokietija). Lietuvos atstovai projekte - LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija bei Vyriausybės strateginės analizės centras (STRATA). Kiti projekto partneriai apėmė dalyvaujančių šalių švietimo politikos formuotojus (ministerijas) ir įgyvendintojus (agentūras), mokslo ir studijų institucijas, kitus susijusius subjektus.

BJRS politikos srities „Inovacijos“ pagrindinis tikslas yra skatinti BJR konkurencingumą ir augimą, remiant verslumą, verslo plėtrą, mokslinę ir inovacijų veiklas. Ypač pabrėžiamas MVĮ inovatyvumo didinimas, išnaudojant skaitmeninės rinkos teikiamas galimybes. Vieningos skaitmeninės rinkos vystymą apunkina netolygus MTEPI institucijų išsivystymas skirtingose BJR valstybėse. Vakariniame ir šiauriniame Baltijos jūros krantuose esančios valstybės, palyginti su Rytiniame ir Pietiniame Baltijos jūros krantuose esančiomis šalimis, turi kur kas ilgiau egzistuojančias ir pažangesnes MTEPI institucijas. Siekiant išvystyti kiek įmanoma efektyviau veikiančią vieningą skaitmeninę rinką bei didinti bendrą BJR pažangą inovacijų srityje, svarbu skatinti tarptautinį bendradarbiavimą tarp BJR valstybių MTEPI srityje, taip panaikinant mažiau pažengusių valstybių atsilikimą¹²⁵.

BSN projekto metu organizuotos konferencijos „Baltijos jūros regionas - išvystyto mokslo regionas“ medžiaga

BJR yra vienas konkurencingiausių ir inovatyviausių mokslo regionų pasaulyje, pasižymintis aukšto lygio mokslo ir studijų institucijomis. Nepaisant to, BJR šalių mokslinių tyrimų ir inovacijų pažanga skiriasi, o MTEPI infrastruktūra regione pasiskirsčiusi netolygiai. BJR valstybės susiduria su panašiomis problemomis tiek aukštajame moksle ir tyrimų srityje, tiek visuomenėje, tačiau jų sprendimui trūko makroregioninio požiūrio - mokslo politika BJR buvo formuojama ir įgyvendinama iš regioninės, nacionalinės ar ES perspektyvų. Studijų ir mokslo srityse BJR trūko bendradarbiavimo politiniu lygmeniu. Atsižvelgiant į tai, buvo inicijuotas BSN

¹²⁴ Buvęs Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras (MOSTA)

¹²⁵ BJRS Veiksmų plano 2017 m. versija (Commission Staff Working Document, *European Union Strategy for the Baltic Sea Region Action Plan {COM(2009) 248}*, SWD(2017) 118 galutinis, 2017 m. kovo 20 d.).

projektas, kurio pagrindinis tikslas buvo sukurti BJR politinio lygmens tarpvalstybinio bendradarbiavimo sistemą aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų srityje, taip prisidedant prie bendros BJR aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų erdvės kūrimo bei regiono mokslo ir inovacijų pažangos didinimo. Siekiant šio tikslo buvo keliami uždaviniai suteikti BJR šalių atsakingoms ministerijoms platformą bendradarbiauti formuojant ir įgyvendinant mokslo politiką makroregioniniu lygmeniu, užtikrinti geresnį makroregiono interesų atstovavimą ES lygmeniu, kurti ir įgyvendinti tarpvalstybines strategijas, iniciatyvas ir programas aukštojo mokslo ir MTEPI rėmimui.

Svarbiausias BSN projekto pasiekimas - sukurtas ir iki šiol vystomas Baltijos mokslo tinklas, jungiantis BJR valstybių švietimo ir mokslo srityje veikiančių institucijų ir įstaigų bei kitų organizacijų atstovus. Šis tinklas sukūrė erdvę daugiašaliam bendradarbiavimui aukštojo mokslo ir MTEPI srityse. Naudojantis šia platforma projekto metu ES lygmeniu buvo pristatyti BJR, kaip makroregiono, interesai ir suformuluotos rekomendacijos jiems įgyvendinti. Kiti BSN projekto produktai - parengtos bendros regiono strategijos konkrečių mokslo sričių plėtrai, sukurti finansiniai įrankiai MTEPI diegimo BJR skatinimui ir priemonės, skirtos efektyvinti bendradarbiavimą naudojantis tarpvalstybine MTEPI infrastruktūra, įdiegtos mokslininkų mobilumo priemonės ir jų finansavimo instrumentai. Projekto dalyviai taip pat prisidėjo rengiant pasiūlymus ir rekomendacijas dėl tarpvalstybinio bendradarbiavimo įgyvendinant mokslo politiką stiprinimo¹²⁶. Nuo 2019 m. Baltijos mokslo tinklas yra toliau vystomas kito projekto - „Baltijos jūros regionas - išvystyto mokslo regionas“ (angl. *The Baltic Sea Region - A Science Powerhouse*) - rėmuose. BSN projektu visų pirma buvo siekiama politiniu lygmeniu suformuluoti BJR strateginės plėtros kryptis MTEPI srityje, o pastarojo projekto tikslas yra žengti dar žingsniu toliau ir pradėti nustatytų strateginių tikslų įgyvendinimą. Projekto „Baltijos jūros regionas - išvystyto mokslo regionas“ tikslas - suteikti tarptautinius finansavimo ir paramos instrumentus, padedančius gilinti MTEPI institucijų bendradarbiavimą regione¹²⁷.

BSN projekto metu buvo sukurta platforma makroregioniniam bendradarbiavimui aukštojo mokslo ir MTEPI srityse bei padėtas pagrindas bendros BJR aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų erdvės kūrimui, kuriuo siekiama prisidėti prie bendros Europos mokslinių tyrimų erdvės plėtros. Tai atitinka tiek nacionalinės strateginės darbotvarkės, tiek BJRS tikslus. Lietuvos inovacijų 2010-2020 metų strategijoje akcentuojama šalies integracija į globalias rinkas, kurios siekiant pabrėžiamas poreikis aktyviai dalyvauti kuriant Europos mokslinių tyrimų erdvę bei įgyvendinant tarptautines iniciatyvas, įskaitant BJRS¹²⁸. BSN projektas užpildė bendradarbiavimo politiniu ir makroregioniniu lygmeniu spragą - sudarė sąlygas BJR šalims vystyti dialogą dėl bendrų problemų sprendimo ir regiono aukštojo mokslo bei MTEPI potencialo realizavimo bei suformuluoti ir pristatyti vieningą BJR poziciją ES lygmeniu.

¹²⁶ STRATA pateikiama informacija: <https://strata.gov.lt/en/contacts/25-projects/291-baltic-science-network>.

¹²⁷ Projekto oficiali internetinė svetainė: <https://www.baltic-science.org/about/>.

¹²⁸ LR Vyriausybės 2010 m. vasario 17 d. nutarimas Nr. 163 „Dėl Lietuvos inovacijų 2010–2020 metų strategijos“.

ATVEJO STUDIJA NR. 7

ATVEJO STUDIJA 7. PROJEKTAS „BALTIJOS JŪROS REGIONO, KAIP PAKRANČIŲ ŽVEJYBOS TURIZMO TRAUKOS CENTRO, PLĖTRA, POPULIARINIMAS IR TVARUS VALDYMAS“

FINANSAVIMO ŠALTINIS	Interreg Baltijos jūros regiono programa (2014-2020 m.)
PROJEKTĄ ĮGYVENDINANČIOS BJR VALSTYBĖS	Lietuva, Latvija, Estija, Švedija, Suomija, Lenkija
PROJEKTE DALYVAUJANTYS LIETUVOS SUBJEKTAI	Klaipėdos universitetas, Klaipėdos rajono savivaldybės administracija
PROJEKTO BIUDŽETAS, EUR	3 132 633,18 EUR (2 544 738,46 EUR - iš ES biudžeto, 587 894,72 EUR - iš dalyvaujančių šalių nacionalinių biudžetų)
PROJEKTO ĮGYVENDINIMO LAIKOTARPIS	2017 m. spalio 1 d. - 2020 m. rugsėjo 30 d.
BJRS TIKSLAS	Apsaugoti jūrą; Padidinti gerovę
BJRS POLITIKOS SRITIS	Bioekonomika; Turizmas

Interreg Baltijos jūros regiono programos lėšomis 2017-2020 m. įgyvendiname projekte „Baltijos jūros regiono, kaip pakrančių žvejybos turizmo traukos centro, plėtra, populiarinimas ir tvarus valdymas“ (angl. *Development, Promotion and Sustainable Management of the Baltic Sea Region as a Coastal Fishing Tourism Destination (RETROUT)*) (toliau - *RETROUT* projektas) dalyvauja 6 BJR valstybių (Lietuvos, Latvijos, Estijos, Švedijos, Suomijos, Lenkijos) vietos valdžios, mokslo ir studijų institucijos, nevyriausybinių ir privataus sektoriaus subjektai. Bendras projekto biudžetas siekė 3,1 mln. EUR, iš kurio 2,5 mln. EUR sudarė ES lėšos, 0,6 mln. EUR - projekte dalyvaujančių šalių nacionalinių biudžetų lėšos. Pagrindinis projekto partneris - Stokholmo grafystės administracinė taryba (Švedija). Lietuvos atstovai projekte - Klaipėdos universitetas, Klaipėdos rajono savivaldybės administracija, kiti projekto partneriai - Haninge savivaldybė (Švedija), Campus Roslagen (Švedija), Baltijos aplinkos forumas (Estija), Tartu universitetas (Estija), Estijos žvejybos turizmas (Estija), Gdynės jūrų universitetas (Lenkija), Jūrininkystės institutas (Lenkija), EU-Consult, LLC (Lenkija), Kuržemės planavimo regionas (Latvija), Maisto saugos, gyvūnų sveikatos ir aplinkos apsaugos institutas - BIOR (Latvija), Ventspilio regiono savivaldybė (Latvija), Baltijos jūrų aplinkos apsaugos komisija Helsinkyje - HELCOM (Suomija).

RETROUT projekto metu atstatyta Smeltalės upė

Žvejybos turizmo pramonė BJR išskirta kaip sektorius, turintis didelį augimo ir tvarumo potencialą. Pakrančių žvejybinis turizmas prisideda prie turizmo sezono ilgimo, tvarių darbo vietų pajūrio kaimiškose vietovėse kūrimo, žuvininkystės sektoriaus diversifikavimo. Siekiant visapusiškai išnaudoti pakrančių žvejybos turizmo sektoriaus ekonominį potencialą, svarbu spręsti jam aktualius iššūkius, tokius kaip nepakankami sektoriaus gebėjimai patenkinti klientų poreikius ir silpnas ekosistemų funkcijų valdymas.

RETROUT projektu siekiama BJR mastu koordinuotai plėtoti ir skatinti tvarų pakrančių žvejybos turizmą,

koncentruotą į jūrinių upėtakių išteklius. Šiuo tikslu siekiama pristatyti pakrančių žvejybos vietas bei plėtoti bendradarbiavimą kuriant ir įgyvendinant šio sektoriaus plėtrai reikalingus politikos dokumentus. Projekto veiklos orientuotos į jūrinių upėtakių išteklių atkūrimą, siekiant paskatinti pakrančių žvejybos turizmo konkurencingumą. RETROUT projekto rėmuose buvo numatytos trys pagrindinės veiklos kryptys - žvejybos turizmo skatinimas (pakrantės žvejybos turizmo vietų sukūrimas, vystymas ir reklama), tvarus pakrančių žvejybos turizmo valdymas (jūrinių upėtakių išteklių ir upių būklės įvertinimas bei tvari plėtra) bei įstatymų ir kitų teisės aktų parengimas (politinio dialogo vystymas).

Šiuo metu RETROUT projektas tebėra įgyvendinamas, tačiau jam pasibaigus bus parengti keli ilgalaikiai strateginiai dokumentai, prisidėsiantys prie žvejybos turizmo konkurencingumo BJR skatinimo ir tvarumo užtikrinimo. Vienas jų - tarptautinis žvejybos turizmo ir sportinės žvejybos veiksmų planas, kuriame bus pateiktos gairės nacionalinėms valdžios institucijoms dėl pagrindinių žvejybos turizmo ir sportinės žvejybos apribojimų, galimybių, strateginės plėtros veiksmų. RETROUT projekte dalyvaujančios regioninės ir vietos valdžios institucijos kartu su nevyriausybinėmis organizacijomis ir akademinė bendruomene inicijavo pakrančių žvejybos turizmo plėtros programos rengimą, į kurį įsitraukė įvairios tikslinės grupės - žvejybos sektoriaus atstovai (žvejai, žvejybos gidai ir pan.), verslo atstovai (apgyvendinimo, vandens susisiekimo ir pan. paslaugų teikėjai, turizmo informacijos centrai ir kt.), skirtingų lygių valdžios institucijos.

RETROUT projekto metu buvo atliktas jūrinių upėtakių išteklių ir upių būklės įvertinimas, įgyvendintos įvairios žuvininkystės ir ekosistemų funkcijų atkūrimo ir valdymo priemonės, tokios kaip žuvų kelių tiesimas, vandens kokybės gerinimas, užtvankų šalinimas ir pan. Siekiant pateikti įvairių lygių - nacionalinės, regioninės ir vietos - valdžios institucijoms tvarios pakrančių žvejybos turizmo plėtros gerosios praktikos pavyzdžius ir gaires, rengiamas Baltijos upių atkūrimo priemonių rinkinys ir įgyvendinami demonstraciniai upių atkūrimo projektai. Vienas jų įgyvendintas Lietuvoje - pagerinus Smeltalės upės ekologinę būklę buvo sukurtos sąlygos jūrinių upėtakių populiacijos padidėjimui. RETROUT projekto rėmuose taip pat numatoma sukurti naują BJR pakrančių žvejybos turizmo produktą - demonstracinių pakrančių žvejybos vietų, tapsiančių ekologinio prekės ženklo „Baltic Trout“ pagrindu, strateginius plėtros planus (Stokholmo salyne Švedijoje, Viinistu pakrantės bendruomenėje Estijoje, Kuržemės regione Latvijoje, Klaipėdoje Lietuvoje ir Gdansko įlankoje Lenkijoje). Projekto metu kuriamas bendras rinkodaros paketas pasirinktoms žvejybos turizmo vietovėms (įskaitant bendrą tarptautinį interneto portalą), įgyvendinamos šviečiamosios veiklos (kuriamas formalus tarpusavio mokymosi tinklas, rengiamas pakrančių žvejybos turizmo plėtros modelis, kuris būtų naudojamas kaip mokomoji priemonė įvairioms suinteresuotoms šalims - žvejybos ir turizmo sektorių atstovams, pakrantėse įsikūrusių vietovių vietos valdžios institucijų atstovams ir pan.)¹²⁹.

RETROUT išskiriamas kaip BJRS pavyzdinis projektas, prisidedantis prie BJRS politikos sričių „Bioekonomika“ ir „Turizmas“. Bioekonomikos srityje BJRS siekiama plėtoti mėlynosios ekonomikos sektorių, įskaitant pakrančių žvejybos turizmą, konkurencingumą, taip pat - tvarų vandens išteklių naudojimą ir vandens biologinės įvairovės išsaugojimą. Turizmo srityje BJRS siekiama populiarinti BJR kaip bendrą turizmo kryptį. Projekto metu kompleksškai įgyvendinami minėtų BJRS politikos sričių tikslai - jūrinių upėtakių išteklių gausinimo pagrindu plėtojamas bendras BJR pakrančių žvejybos turizmo produktas. RETROUT projekto veiklos apima 6 BJR valstybių bendradarbiavimą siekiant kartu realizuoti regiono pakrančių žvejybos turizmo potencialą. Projektas apima 6 iš 8 BJR priklausančių ES valstybių narių bendradarbiavimą įvairiais lygmenimis - tarp vietos, regioninių ir nacionalinių valdžios institucijų, akademinės bendruomenės, privataus ir nevyriausybinių sektoriaus atstovų. Vien dėl daugiapakopės valdysenos mechanizmo taikymo turizmo srityje RETROUT projektas kuria pridėtinę vertę BJRS. Projekto rėmuose naudą gauna ne tik Lietuva, bet ir kitos 5 ES valstybės narės - Latvija, Estija, Lenkija, Švedija ir Suomija. Šalys, kurių pasirinktose vietovėse įgyvendintos demonstracinės naujojo turizmo produkto plėtros planų rengimo veiklos (visos, išskyrus Suomiją), gavo apčiuopiamą naudą dėl konkrečių vietovių aplinkos sutvarkymo ir pritaikymo pakrančių žvejybos turizmo vystymui. Kitos naudos, tekusios RETROUT projekte dalyvavusioms šalims, apima padidėjusį įvairių suinteresuotų pusių informuotumą ir pasirengimą pakrančių žvejybos turizmo plėtros srityje, sustiprėjusį bendradarbiavimą nacionaliniu lygmeniu ir su kitų BJR šalių atstovais.

¹²⁹ Projekto oficiali internetinė svetainė: <https://retrout.org/>.

ATVEJO STUDIJA NR. 8

ATVEJO STUDIJA 8. PROJEKTAS „RIZIKOS APLINKAI VALDYMUI REIKALINGŲ IŠTEKLIŲ PLĖTRA“

FINANSAVIMO ŠALTINIS	Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa (2014-2020 m.)
PROJEKTĄ ĮGYVENDINANČIOS BJR VALSTYBĖS	Lietuva, Latvija
PROJEKTE DALYVAUJANTYS LIETUVOS SUBJEKTAI	Šiaulių miesto savivaldybės administracija, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos
PROJEKTO BIUDŽETAS, EUR	1 160 320,64 EUR (986 272,54 EUR - iš ES biudžeto, 174 048,10 EUR - iš nacionalinio biudžeto)
PROJEKTO ĮGYVENDINIMO LAIKOTARPIS	2017 m. balandžio 1 d. - 2019 m. spalio 30 d.
BJRS TIKSLAS	Apsaugoti jūrą
BJRS POLITIKOS SRITIS	Civilinė sauga

Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programos rėmuose 2017-2019 m. įgyvendintame projekte „Rizikos aplinkai valdymui reikalingų išteklių plėtra“ (angl. *Development of Environmental Risk Management Resources*) (toliau – *DERMR Projektas*) dalyvavo 2 BJR valstybių (Lietuvos ir Latvijos) vietos valdžios institucijos ir priešgaisrinės saugos įstaigos. Bendras projekto biudžetas siekė 1,2 mln. EUR, iš kurio beveik 1 mln. EUR sudarė ES lėšos, 0,2 mln. EUR - projekte dalyvavusių šalių nacionalinių biudžetų lėšos. Pagrindinis projekto partneris - Jelgavos miesto savivaldybės administracija (Latvija), Lietuvos atstovai projekte - Šiaulių miesto savivaldybės administracija, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, kitas projekto partneris - Latvijos valstybinė priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba.

BJRS politikos srityje „Civilinė sauga“ keliamas bendras tikslas - tarpvalstybinio pažeidžiamumo mažinimas ir bendro visuomenės saugumo regione stiprinimas. Šalia kovos su tarpvalstybinio nusikalstamumu, civilinės saugos srityje taip pat siekiama regiono lygmeniu valdyti stichines (gaisrus, potvynius ir pan.) ir žmogaus sukeltas nelaimes (technologines, radiologines nelaimės, užkrečiamųjų ir neužkrečiamųjų ligų keliamas grėsmės ir pan.), ypač įvertinant dėl klimato kaitos prognozuojamą ekstremalių stichinių reiškinių gausėjimą.

DERMR projekto metu organizuotos pasienio gaisrų valdymo pratybos

Geografiškai artimoms BJR šalims, patiriančioms panašias grėsmes, svarbi ryškia pridėtinę vertę teikianti savitarpio pagalba prevencijos, pasirengimo ir reagavimo į sausumos nelaimes srityse¹³⁰.

DERMR projekto tikslas buvo plėtoti aplinkos rizikos valdymo išteklius Latvijos ir Lietuvos pasienio regione, kuriam būdingi bendri iššūkiai civilinės saugos srityje, tokie kaip gaisrų sukeltos katastrofos. Buvo siekiama sukurti galimybes abipus sienos imtis veiksmingų aplinkos apsaugos priemonių. Šiam tikslui pasiekti buvo numatyti keli pagrindiniai uždaviniai - įsigyti įrangą, būtiną gaisrų prevencijai ir efektyvesniam gesinimui,

organizuoti teorinius ir praktinius mokymus su savanoriškų priešgaisrinių draugijų nariais bei organizuoti šviečiamąsias ir prevencines veiklas pasienio mokyklose ir bendruomenėse.

¹³⁰ BJRS Veiksmų plano 2017 m. versija (Commission Staff Working Document, *European Union Strategy for the Baltic Sea Region Action Plan {COM(2009) 248}*, SWD(2017) 118 galutinis, 2017 m. kovo 20 d.).

DERMR projekto lėšomis buvo įsigyta Latvijos ir Lietuvos gelbėjimo tarnybų darbui reikalinga įranga - specializuotos operatyvinės transporto priemonės, gelbėjimo valtys, garso ir šviesos stiprinimo įranga, vaizdo stebėjimo sistemos, mobilios priekabos ir pan. Nauja įranga buvo aprūpinti abiejų valstybių subjektai. Tarpvalstybinės komunikacijos efektyvumo didinimo tikslais buvo patobulinta išankstinio perspėjimo sistema ir skubios pagalbos tarnybų keitimosi informacija metodika. Projekto metu taip pat buvo organizuoti mokymai Latvijos ir Lietuvos operatyvinių gelbėjimo tarnybų specialistams bei projekte dalyvaujančių ekspertų patirties mainų vizitas, siekiant pasidalinti žiniomis ir patirtimi apie įvairių rizikų aplinkai (negyvos žolės ir durpių gaisrų, cheminių avarijų ir pan.) prevenciją. DERMR projekto rėmuose vykdytos ir informacijos sklaidos visuomenei veiklos: atliktas tyrimas apie Latvijos ir Lietuvos gyventojų žinias ir įpročius aplinkos apsaugos srityje, skirtingose platformose (televizijoje, socialiniuose tinkluose ir pan.) vykdytos įvairioms tikslinėms grupėms skirtos informacinės kampanijos, skirtos didinti visuomenės sąmoningumą ir keisti įpročius gaisrų prevencijos srityje¹³¹.

DERMR projektas atliepia BJRS politikos srities „Civilinė sauga“ siekius vystyti bendradarbiavimą per makroregioninę gelbėjimo tarnybų sąveiką ir plėtoti institucinį bendradarbiavimą civilinės saugos srityje BJR. Nors projektas orientuotas tik į dalį BJR - Lietuvos ir Latvijos pasienį, jis kuria įvairiapusę naudą abiem dalyvaujančioms šalims ir visam regionui. Projekto rėmuose sukurta nauda apima sustiprintus Lietuvos ir Latvijos gelbėjimo tarnybų infrastruktūrinius pajėgumus, pagerintas specialistų žinias ir gebėjimus, padidintą visuomenės informuotumą rizikos aplinkai valdymo srityje. Įgyvendinus DERMR projektą sukurti rizikų aplinkai valdymo išteklių - vienoda įranga, vienodai apmokyti gelbėjimo tarnybų darbuotojai, kartu parengta informacinė medžiaga ir patobulinta prevencinės aplinkosaugos metodika - prisidėjo sustiprinant pajėgumus kovoti su sausumos nelaimėmis pasienio regione ir didinant visuomenės sąmoningumą bei sukūrė pagrindą veiksmingesniam Lietuvos ir Latvijos bendradarbiavimui šioje srityje.

¹³¹ Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programos oficiali internetinė svetainė: <https://latlit.eu/lli-232-development-of-environmental-management-resources-dermr/>.